КАЛЄНДАР

„ПРОВИДІНЯ“

НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ

1919.

ЗЛАДИВ

АНТІН ЦУРКОВСЬКИЙ

РІЧНИК ДРУГИЙ.

ЦЇНА 50 ЦЕНТІВ

З ДРУКАРНІ „АМЕРИКИ“,
827 N. Franklin Street,
Philadelphia, Pa.

1 3

КАЛЄНДАР
Провидїня

НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ

1919.

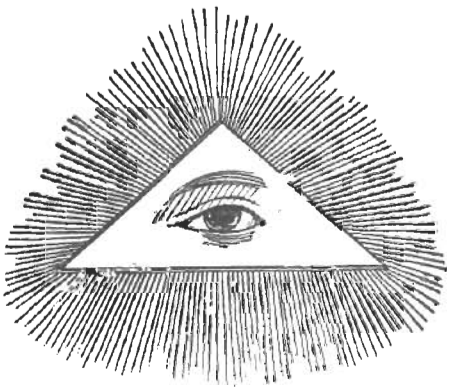

ЗЛАДИВ
АНТІН ЦУРКОВСЬКИЙ.

— ЦЇНА 50 ЦЕНТІВ. —

РІЧНИК ДРУГИЙ.

1919.
З ДРУКАРНІ „АМЕРИКИ",
827 N. Franklin Street, Philadelphia, Pa.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 08:42 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

НЕПОРОЧНЕ ЗАЧАТЄ ПРЕЧИСТОЇ ДЇВИ МАРІЇ.

Патронка „Провидїня".

Digitized by Google

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Generated on 2014-11-25 08:43 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

282.477
P94k
1919-20

ЗАТЬМІНЯ В 1919 РОЦІ

В 1919 році буде три затьміня: два затьміня сонця, а одно затьмінє місяця.

1. **Повне затьмінє сонця** 29. мая невидиме в Злучених Державах. Його можна буде видїти в Полудневій Америці і Африці.

2. **Частинне затьмінє місяця** 7. падолиста видиме в Европі і Африці. Початок затьміня буде видно переважно в східній части Північної Америки, в Полудневій Америці кромі крайної західної части і в Азії кромі східної части. Конець затьміня буде видно переважно в Північній Америці кромі крайної західної части, в Полудневій Америц і західній Азії.

Затьмінє збуде ся як слїдує:

	Час: Східний	Середний
Місяць зайде в півтїнь	4г 34м рано	невидиме
Місяць зайде в тїнь	5г 58м рано	4г 58м рано
Середина затьміня	6г 44м рано	5г 44м рано
Місяць вийде з півтїни	7г 30м рано	6г 30м рано
Місяць вийде з тїни	8г 55м рано	7г 55м рано

3. **Обручкове — частинне — затьмінє сонця** 22. падолиста видиме в Північній Америці кромі північно-західної части, в північній половинї Полудневої Америки, в полудневo-західній Европі і в північно-західній Африці.

Затьмінє збуде ся як слїдує:

	Час:	Початок затьміня:	Конець затьміня:
Бостон	Східний	7г 50м рано	10г 28м рано
Ню Йорк	Східний	7г 42м рано	10г 25м рано
Філаделфія	Східний	7г 39м рано	10г 24м рано
Пітсбурґ	Східний	7г 35м рано	10г 16м рано
Вашінґтон	Східний	7г 35м рано	10г 21м рано
Чарлстон	Східний	7г 23м рано	10г 20м рано
Сінсінаті	Середний	Перед самим сходом	9г 10м рано
Шікаго	Середний	Перед сходом	9г 6м рано
Сейнт Пол	Середний	Перед сходом	9г 1м рано
Сейнт Луіс	Середний	Перед сходом	9г 3м рано
Бісмарк	Гірський	Перед сходом	7г 56м рано

ХРОНОЛЬОҐІЧНІ ЕРИ.

Рік 1919 відповідає рекови 7424-28 Візантійської ери, 5679-80 жидівського календаря, після якого зачинаєть ся рік 5680 зі заходом сонця дня 24-го вересня: є 2579-им роком після японського календаря а 1337-38 роком після числення магомедан, у яких 1338-ий рік починаєть ся зі заходом сонця дня 25-го вересня, 144-ий рік независимости Злучених Держав починаєть ся 4-го липня 1919.

ПОРИ РОКУ.

Весна починаєть ся 21-го марта о 11-ій годинї 19 мінут (східний час).
Літо починаєть ся 22-го червня о 6-ій годинї 54 мінут рано (східний час).
Осїнь починаєть ся 23-го вересня о годинї 9-ій 36 мінут звечора (східний час).
Зима починаєть ся 22-го грудня о 4-ій годинї 27 мінут пополудни (східний час).

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 08:43 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

СІЧЕНЬ — JANUARY

МАЄ 31 ДНЇВ.

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

1	С	19	М. Воніфатія.
2	Ч	20	Сщм. Ігнатія, **Предпрзд. Рожд. Хр.**
3	П	21	Мці Юліянії, **Перша Пятниця.**
4	С	22	Вмці Анастазії. **Субота перед Рожд. Хр.**

Неділя 28. по Сході Сьв. Духа і перед Рождеством. Гл. 3.

5	**Н**	23	ММ. 10.
6	П	24	Пмці Евгенії, **Навечерє Рожд. Хр.**
7	**В**	25	⊕ **Рождество ГНІХ.**
8	**С**	26	**Собор П. Бці, С. Йосифа,** Сщм. Евтимія.
9	**Ч**	27	**Првмч. Стефана,** Прп. Теодора.
10	П	28	ММ. 2000.
11	С	29	ММ. Дітий 14000, Прп. Маркела, **Субота по Рождестві Хр.**

Неділя 29. по Сході Сьв. Духа і по Рождестві. Гл. 4.

12	**Н**	30	Мці Анїзії, Прп. Зотіка.
13	П	31	Прп. Мелянії, **Відданє Рождества Хр.**
14	**В**	1	**Неділя перед Просьв.,** ⊕ **Обр. ГНІХ., С. Василія В.**
15	С	2	С. Сильвестра Папи, **Предпрзд. Богоявл.**
16	Ч	3	Прор. Малахія, М. Гордія.
17	П	4	Собор Апостолів 70, Прп. Теоктіста.
18	С	5	ММ. Теопемпта і Теони, **Субота перед Просьв., Навечерє Богоявленя.**

Неділя 30. по Сході Сьв. Духа. Гл. 5.

19	**Н**	6	⊕ **С. Богоявленє.**
20	П	7	**Собор Предтечи.**
21	В	8	Прп. Георгія, Прп. Домнїки.
22	С	9	М. Полієвкта.
23	Ч	10	С. Григорія, ППрп. Дометіяна і Маркіяна.
24	П	11	✢ **Прп. Теодозія.**
25	С	12	Мці. Татіяни, **Субота по Просьвіщеню.**

Неділя 31. по Сході Сьв. Духа і по Просьвіщеню. Гл. 6.

26	**Н**	13	ММ. Єрмила і Стратонїка.
27	П	14	ППрп. ОО., **Відданє Богоявленя.**
28	В	15	ППрп. Павла і Йоана.
29	С	16	Поклоненє оковам С. Ап. Петра.
30	Ч	17	✢ **Прп. Антонія В.**
31	П	18	СС. Атаназія і Кирила.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

1. Ср. Обрізанє ГНІХ.
5. Неділя Найсьвятїйшого Імени Ісусового.
6. Понеділок: Богоявленє ГНІХ., Трох Царів.
12. Неділя 1. по Богоявленю.
19. Неділя 2. по Богоявленю.
26. Неділя 3. по Богоявленю.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА.

1. New Year — Новий Рік.

ПОСТИ:

1, 3, 6 — перший сьвятий вечір, 10, 17, 18 — другий сьвятий вечір, 24 і 31.

Чищенє плями з дегтю на сукні.—Під сплямлену материю підкладає ся полотняну шматку. На суконну шматку наливає трохи чистої терпентини і натирає ся так довго пляму з дегтю, мачаючи часто шматку в терпентині, аж пляма перейде на підложену шматку і зникне. Потім зараз витирає ся пляму чистою полотняною шматкою, замоченою в сьвіжій, зимній воді. Скоро би пляма зараз не зникла, то треба її ще кілька разів так само перечистити.

На відмороженє кінчин тїла, іменно уший, пальців на руках і ногах, помагає напущенє відморожених, червоних місць кольодією, котру дістанете в кождій аптиці.

Generated on 2014-11-25 08:43 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ЛЮТИЙ — FEBRUARY

МАЄ 28 ДНІВ.

			УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.
1	С	19	Прп. Макарія.
			Неділя 32. по Сході Сьв. Духа. Гл. 7.
2	**Н**	**20**	✠ **Прп. Евтимія В.**
3	П	21	Прп. Максима, М. Неофіта, ММ.
4	В	22	Ап. Тимотея, М. Анастазія.
5	С	23	Сщм. Климента.
6	Ч	24	Прп. Ксенії.
7	П	25	✠ **С. Григорія Б., Перша Пятниця.**
8	С	26	Прп. Ксенофонта.
			Неділя митаря і фарисея. Гл. 8.
9	**Н**	**27**	✠ **Перенесенє мощий С. Йоана З.**
10	П	28	Прп. Єфрема.
11	В	29	Перенесенє мощий Сщм. Ігнатія.
12	С	**30**	⊕ **Трох Сьвятителїв,** Сщм. Іполита.
13	Ч	31	ММ. Безсребр. Кира і Йоана.
14	П	1	М. Трифона, **Предпрзд. Стрітеня.**
15	С	**2**	⊕ **Стрітенє ГНІХ.**
			Неділя блудного сина. Гл. 1.
22	С	9	Прав. Симеона, Прор. Анни.
16	**Н**	**3**	Прп. Ізидора.
17	П	4	Мцї Агатії.
18	В	5	Прп. Вукола.
19	С	6	ППрп. Партенія і Луки.
20	Ч	7	ВМ. Теодора, Прор. Захарії, **Від. Стрітеня.**
21	П	8	М. Нїкифора, **Субота задушна.**
			Неділя мясопустна. Гл. 2.
23	**Н**	**10**	**М.** Харалампія.
24	П	11	Сщм. Власія.
25	В	12	С. Мелетія.
26	С	13	Прп. Мартинїяна.
27	Ч	14	Прп. Авксентія.
28	П	15	Ап. Онисима.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

2. Неділя 4. по Богоявленю, Очищ. П. Бцї (Громничної).

3. С. Власія, Еп. М., (Благословенє горла).

9. Неділя 5. по Богоявленю.

12. Ср. П. Дїви Марії з Люрд.

16. Неділя Старозапустна.

23. Неділя Мясопустна.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА.

12. Lincoln's Birthday — Уродини Лїнкольна.

22. Washington's Birthday—Уродини Вашінґтона.

ПОСТИ:

7, 14, 21, 26 і 28.

Як винищити швабів (караконів). — В місци, де під ніч сходять ся громадно каракони, треба поставити бляшану посудину, наповнену через більшу половину водою і обсипати її довкола землею аж по верх, щоби шваби могли до неї дістати ся; при посудині поставити треба сьвітло, а всяку иншу воду (і вогкість) сховати. Шваби підуть за сьвітлом, о хотячи пити громадно полїзуть до посудини, звідки вже не дістануть ся. Проти швабів є також добрий порошок з коріня дячлу (Анґеліца, продає ся в антиці), в котрім розтерто олїй з цебряного дерева: одно кільо порошку з Анґелїки і 20 грамів евкатїптового олїйку. Сим порошоком посипати місця заняті швабами, а вони певно вигинуть. Шваби також зникнуть і від спорошкованого бораксу, який можна дістати в корінних скленах. Вигубивши їх раз, треба зважати, коли появляють ся нові молоді шваби, з зародків полишених в шпарах. Тодї повторити котрий будь з поданих способів, а винищенє буде ґрунтовне. Аби забезпечити ся перед сим взлїзливим сотворінєм на будуче треба всї шпари старанно позакітовувати.

Средство проти мух в стайнях. — Мухи уникають стайнї, котрої стїни помащені на синьо. Тому добре є раз або два рази до року (в червни і серпни) помастити стїни стаєн вапном змішаним з синою фарбою, званою ультрамаріною. Береся 5 кільо згашеного і осїлого вапна, пів кіля ультрамаріни і 100 лїтрів води і все те разом мішаєть ся.

Generated on 2014-11-25 08:43 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

МАРЕЦЬ — MARCH

МАЄ 31 ДНЇВ.

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.			
1	С	16	ММ. Памфіла, Валент., **СС. Постників.**
			Неділя сиропустна. Гл. 3.
2	**Н**	**17**	ВМ. Теодора.
3	П	18	С. Льва Папи.
4	В	19	Ап. Архіпа.
5	С	20	Прп. Льва.
6	Ч	21	Прп. Тимотея, С. Евстатія.
7	П	22	Найденє мощий ММ., **Перша пятниця.**
8	С	23	Сщм. Полїкарпа, **ВМ. Теодора.**
			Неділя 1. посту. Гл. 4.
9	**Н**	**24**	✠ **Найденє Ч. Голови Предтечевої.**
10	П	25	С. Тарасія.
11	В	26	С. Порфирія.
12	С	27	Прп. Прокопія.
13	Ч	28	ППрп. Василія і Касіяна.
14	П	1	ПМцї Евдокії.
15	С	2	Сщм. Теодота.
			Неділя 2. посту. Гл. 5.
16	**Н**	**3**	М. Евтропія.
17	П	4	Прп. Гарасима.
18	В	5	М. Конона.
19	С	6	ММ. 42.
20	Ч	7	ССщм. Епіскопів.
21	П	8	Прп. Теофілякта.
22	С	9	✠ **ММ. 40.**
			Неділя 3. посту: хрестопоклінна. Гл. 6.
23	**Н**	**10**	М. Кодрата.
24	П	11	С. Софронія.
25	В	12	Прп. Теофана.
26	С	13	Перенесенє мощий Прп. Нїкифора.
27	Ч	14	Прп. Венедикта.
28	П	15	М. Агапія.
29	С	16	М. Савіна.
			Неділя 4. посту. Гл. 7.
30	**Н**	**17**	Прп. Алексїя.
31	П	18	С. Кирила.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

2. Неділя Запустна.
4. Второк: Новена Ласки.
5. Середа Попелева.
9. Неділя 1. в пості.
12. Середа: Сухий день.
14. Пятниця: Сухий день.
15. Субота: Сухий день.
16. Неділя 2. в пості.
17. Понеділок: Патрикія, С. Іспов., Апостола Ірляндії.
19. Середа: С. Йосифа Обруч., Патрона Церкви.
23. Неділя 3. в пості.
25. Второк: Благовіщенє Преч. Д. Марії.
30. Неділя 4. в пості.

ПОСТИ:

Перший тиждень великого посту — 3, 5, 7; (10), 12, 14, (17), 19, 21, (24), 26, 28, (31).

Средство на щурі і миши. — Взяти паленого ґіпсу, перемішати його на половину з мукою і поставити посудину з тою мішаниною в такім місци, де щурі заходять, а в другу посудину дати води. Як щур наїсть ся, дістає велику спрагу і пє лакомо воду. Тоді ґіпс в його жолудку твердне і щур гине. Другий спосіб на винищенє щурів такий: Натовчіть скла, перемішайте з грубою мукою, додайте троха олїю, розколотїть з водою і упечіть з того коржі. Тих коржів понаставляйте всюда там, де задержують ся щурі. Щоби щурів прогнати, понакладайте всюди, де вони бувають, перченої мятки, то вони певно випрячуть ся відти, бо не можуть знести запаху мятки. На миши добрим средством є дикий румянок або цьвіт дїванни. В місцях, де є миши, треба накласти румянку або дїванни, а миши поутїкають, бо не можутя знести того запаху.

Плями із ржи можна па білю випрати в той спосіб, що купує ся т. зв. цинкової соли, розпускає ся її в водї і в нїй пере ся пляму доти, доки вона аж не щезне а відтак переполїкує ся біле ще разв чистій водї.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 08:43 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ЦЬВІТЕНЬ — APRIL

МАЄ 30 ДНЇВ.

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

1	В	19	ММ. Хризанта і Дарії.
2	С	20	ПП. ОО. убитих, **Поклони.**
3	Ч	21	Прп. Якова.
4	П	22	Сщм. Василія, **Перша Пятниця.**
5	С	23	ММ. Нїкона і 200 уч., **Субота Акатістова.**

Неділя 5. посту. Гл. 8.

6	**Н**	**24**	**Предпрзд. Благовіщеня.**
7	П	25	⊕ **Благовіщенє П. Бцї.**
8	В	26	Собор. Арх. Гавриїла, **Від. Благовіщеня.**
9	С	27	Мцї Матрони.
10	Ч	28	ППрп. Іляріона і Стефана.
11	П	29	ССщм. Марка і Кирила.
12	С	30	Прп. Йона, **Субота Лазарева.**

⊕ *Неділя 6. посту: цьвітна.*

13	**Н**	**31**	Прп. Іпатія.
14	П	1	Прп. Марії.
15	В	2	Прп. Тита.
16	С	3	Прп. Никити.
17	Ч	4	**Память страстий ГНІХ.,** Прп. Йосифа і Ґеоргія.
18	П	5	⊕ **Память смерти ГНІХ.,** ММ. Теодула і Аґатопода.
19	С	6	**Велика Субота,** С. Евтихія.

⊕ *Неділя Пасхи: Воскресенє ГНІХ.*

20	**Н**	7	Прп. Ґеоргія.
21	**П**	**48**	⊕ **Сьвітлий Понеділок,** ААп. Іродіона, Агава, Руфа.
22	В	9	⊕ **Сьвітлий Второк, М. Евпсихія.**
23	С	10	ММ. Терентія, Африкана, Максима.
24	Ч	11	Сщм. Антипи.
25	П	12	Прп. Василія.
26	С	13	Сщм. Артемона.

⊕ *Неділя 2. по Пасцї: Томина. Гл. 1.*

27	**Н**	**14**	С. Мартина Папи.
28	П	15	ААп. Аристарха, Пуда і Трофима.
29	В	16	Мць Аґапії, Ірини і Хіонії.
30	С	17	ППрп. Симеона і Акакія.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

6. Неділя Страстна.
13. Неділя Пальмова.
17. Четвер Великий.
18. Пятниця Велика.
19. Субота Велика.
20. Неділя Великодна.
21. Понед. Великодний.
22. Второк Великодний.
27. Неділя Тиха, 1. по Великодни.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА.

18. Велика Пятниця — не у всїх стейтах.

ПОСТИ:

2, 4, (7), 9, 11; послїдний тиждень великого посту — 14, 16, 18; 25.

Чищенє плям з смоли (дегтю), живиці, олїю, нафти і смаровила до машин на білю. — Великий кусень вати намочує ся в бензинї і витирає ся тою ватою біле, сплямлене смолою (дегтем) так довго, аж плями зникнуть. При витираню плями вату зміняє ся, брудну викидає ся, а чисту змочує ся в бензинї і наново витирає ся нею пляму. Можна також пляму із смоли потягнути сьвіжим маслом, а в кілька хвиль пізнїйше н-а терти потасом, намоченим в водї і перепрати біле в водї. Пляму з живиці або з смаровила натерти терпентиною а по тім милом перепрати в зимній водї. Плями з олїю і з нати найлїпше прати зимною воодою з милом. Пляма з олїю, взагалї товста пляма, раз запрана горячою водою, нїколи не пустить.

Средство на блощиці. — Возьми топку соли, розпусти Ї в двох лїтрах кипячої води, і випезлюй щіткою або незлем всї місця, де находять ся блощиці; там, де солена вода досягає, вигинуть всї блощиці і їх зародні.

Generated on 2014-11-25 08:43 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

МАЙ — MAY

МАЄ 31 ДНЇВ.

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

1	Ч	18	Прп. Йоана.
2	П	19	Прп. Йоана, **Перша Пятниця.**
3	С	20	Прп. Теодора, **Від. Прзника Антипасхи.**

Неділя 3. по Пасці: Мироносиць. Гл. 2.

4	**Н**	**21**	ССщм. Януарія і Теодора.
5	П	22	Прп. Теодора.
6	В	23	ААп. Якова, Созипатра, М. Максима.
7	С	24	М. Сави.
8	Ч	25	✠ **Ап. і Єванг. Марка.**
9	П	26	Сщм. Василія.
10	С	27	Сщм. Симеона, **Від. Прзника Мироносиць.**

Неділя 4. по Пасці: Разслабленого. Гл. 3.

11	**Н**	**28**	⊕ **ВМ. Ґеорґія.**
12	П	29	ММ., Прп. Мемнона.
13	В	30	✠ **Ап. Якова.**
14	С	1	**Преполовенє 50-ниці**, Прор. Єремії.
15	Ч	2	С. Атаназія.
16	П	3	✠ **Прп. Теодозія**, ММ. Тимотея і Маври.
17	С	4	ПМці Пелагії.

Неділя 5. по Пасці: Самарянини. Гл. 4.

18	**Н**	**5**	Мці Ірини.
19	П	6	Прав. Йова.
20	В	7	Память явленя Ч. Хреста, М. Акакія.
21	С	8	СС. Епіфанія, Германа, **Від. Преполовеня.**
22	Ч	9	✠ **Перенес. мощий С. Николая**, Пр. Ісаї.
23	П	10	✠ **Ап. Симона.**
24	С	11	Сщм. Мокія.

Неділя 6. по Пасці: Сліпого. Гл. 5.

25	**Н**	**12**	⊕ **Ап. і Єванг. Йоана Б.**
26	П	13	Мці Ґлікерії.
27	В	14	Прп. Пахомія, **Віданє Пасхи, Предпрзд.**
28	С	15	**Вознесеня.**
29	**Ч**	**16**	⊕ **Вознесенє ГНІХ.**, Прп. Теодора.
30	П	17	Ап. Андроніка.
31	С	18	ММ. Теодота, Петра, Діонізія і 7 Дів.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

4. Нед. 2. по Великодни.
7. Середа: С. Йосифа.
11. Неділя 3. по Великодни — Шість неділь сьв. Альойзія.
18. Нед. 4. по Великодни.
25. Нед. 5. по Великодни.
26. Пон.: День хрестний.
27. Втор.: День хрестн.
28. Сер.: День хрестний.
28. Сер.: С. Августина, Еп. Ісп., Апост. Анґлії.
29. Четвер: Вознесенє ГНІХ.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА.

30. Decoration Day — День вінчаня гробів.

ПОСТИ:

2, 9, 16, 23, 30.

Дуже добрий кляйстер до скіри. — Чотири части доброго каруку намочіть в 15 частях студеної води і пригрійте о стілько, щоби карук розпустив ся. Потім вляйте при неустанним мішаню того каруку 65 частий кипячої води. В иншій судині розпустіть в студеній воді 30 частий крохмалю в 20 частях води, вимішайте добре і заляйте з кипячим каруком і лишіть, щоби ще часочок покипіло. Як остигне, додайте до того кляйстру кілька капіль карболевого квасу. Такий кляйстер є дуже липкий і добрий не лише до лїпленя скіри але також паперу, грубої бібули і т. и. В добре затканих фляшках держить ся він добре цїлими роками.

Средство на нежит (катар). — Коли дістанете нежит носа, то втягайте в ніс солодкого молока, від якого лекше стане, не треба однак зараз потім висїкувати ся. Також не добре раз-нараз з носа видувати, бо тим разить ся гірше напухлі слизисті болонки. Рівнож не добре є стримувати чиханє, бо від такого стримуваня можуть легко попукати дрібні жилки в оцї а навіть в мозку.

Generated on 2014-11-25 08:44 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ЧЕРВЕНЬ — JUNE

МАЄ 30 ДНЇВ.

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

Неділя 7. по Пасці: Гл. 6.

1	**Н**	**19**	**СС. Отців І. Собора**, Сщм. Патрикія.
2	П	20	М. Талалея.
3	В	21	✢ **Константина і Єлени.**
4	С	22	М. Василіска.
5	Ч	**23**	✢ **З. віднайденє Ч. Голови Предт.**
6	П	**24**	Прп. Симеона, **Віддане Вознесеня, Перша Пятниця.**
7	С	25	Прп. Михаїла. **Субота задушна.**

Неділя 50-ниці: Зісланє Сьв. Духа.

8	**Н**	**26**	Ап. Карпа.
9	П	27	**Пресьв. Тройці**, Сщм. Терапонта.
10	В	28	Прп. Никити.
11	С	29	Мці Теодозії.
12	Ч	30	Прп. Ісаакія.
13	П	31	М. Єрмея.
14	С	1	М. Юстина. **Віддане Празника Сьв. Духа.**

Неділя 1. по Сході Сьв. Духа. Гл. 8.

15	**Н**	**2**	**Всіх Сьвятих**, С. Никифора.
16	П	3	М. Лукіліяна.
17	В	4	С. Митрофана.
18	С	5	Сщм. Доротея.
19	Ч	6	ІІПрп. Висаріона і Іляріона, **Предпрзд. Евхаристії.**
20	П	7	Сщм. Теодота.
21	С	8	ВМ. Теодора.

Неділя 2. по Сході Сьв. Духа. Гл. 1.

22	**Н**	**9**	**Пресьвятої Евхаристії**, С. Кирила.
23	П	10	Сщм. Тимотея.
24	В	11	✢ **ААп. Вартоломея і Варнави.**
25	С	12	ІІПрп. Онуфрія і Петра.
26	Ч	13	Мці Акилини, С. Трифіла, **Від. Евхарист.**
27	П	14	✢ **Состр. П. Бці, Предпрзд. Серця ГНІХ.**
28	С	15	Прор. Амоса.

Неділя 3. по Сході Сьв. Духа. Гл. 2.

29	**Н**	**16**	**Пресьв. Серця ГНІХ.**, С. Тихона.
30	П	17	ММ. Мануіла, Савела, Ісмаіла.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

1. Неділя по Вознесеню.
5. Четвер: С. Воніфатія, Еп. М., Апост. Німеччини.
7. Субота: Навечерє.
8. Нед. Пядесятниці.
11. Сер.: Сухий день.
13. Пятн.: Сухий день.
14. Суб.: Сухий день.
15. Нед. Пресьв. Тройці.
19. Четвер: Празник Божого Тїла.
21. Субота: С. Альойзія, Ісп., Патрона молодїжи.
22. Нед. 2. по 50-ниці.
27. Пятн.: Празник Пресьвятого Серця ГНІХ.
28. Субота: Навечерє.
29. Неділя 3. по 50-ниці, СС. Петра і Павла, ААп.

ПОСТИ:

6, 13; Петрівка — 18, 20, 25. 27.

Вода на плями в білю. — На плями, котрі від мила не хотять пустити, уживайте ось такого дешевого способу. Куліть за 6 сот. потасу, за 6 сот. оксалевого квасу і за 6сот. хльорового вапна. До сего додайте 3 до 4 літри кипячої дощівки і перемішайте добре. Як осяде ся, сцїдіть воду до фляшок, а осїдки уживайте до шурованя деревляних річий, які від сего стануть дуже білі. Сю воду від плям треба дуже обережно уживати, щоби полотно не знищила. Пляму намочуть сею водою лише на одну мінуту і зараз потім вимийте її і то кількапайцять разів в чистій воді.

Средство на ужаленє пчолою. — По укушеню пчолою натирає ся рану як най скорше милом і лишає ся, щоби воно засхло, бо калїй, що находить ся в милї, розпускає їдь. Кождий, що ходить коло пчіл, повинен мати все при собі кусень мила.

Generated on 2014-11-25 08:44 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ЛИПЕНЬ — JULY

МАЄ 31 ДНЇВ.

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

1	В	18	М. Леоптія.
2	С	19	✢ **Ап. Юди.**
3	Ч	20	Сщм. Методія.
4	П	21	М. Юліяна, **Віддане Пзнка Серця ГНІХ., Перша Пятниця.**
5	С	22	Сщм. Евзевія.

Неділя 4. по Сході Сьв. Духа. Гл. 3.

6	**Н**	**23**	Мці Агрипіни.
7	П	24	⊕ **Рождество С. Йоана Хр.**
8	В	25	Мці Февронії.
9	С	26	Прп. Давида.
10	Ч	27	Прп. Сампсона.
11	П	28	Пренес. мощий ММ. Кира і Йоана.
12	С	29	⊕ **ААп. Петра і Павла.**

Неділя 5. по Сході Сьв. Духа. Гл. 4.

13	**Н**	**30**	**Собор 12 Апостолів.**
14	П	1	Безср. Косми і Даміяна.
15	В	2	✢ **Положенє Ч. Ризи П. Бці.**
16	С	3	М. Якинта.
17	Ч	4	С. Андрея, Прп. Марти.
18	П	5	✢ **СС. Кирила і Методія, Апост. Славян.**
19	С	6	✢ **Прп. Атаназія,** Прп. Сисоа.

Неділя 6. по Сході Сьв. Духа. Гл. 5.

20	**Н**	**7**	ІІПрп. Томи і Акакія.
21	П	8	ВМ. Прокопія.
22	В	9	Сщм. Панкратія.
23	С	10	✢ **Прп. Антонія Печ,** ММ. 45.
24	Ч	11	Мці. Евфимії.
25	П	12	ММ. Прокла і Ілярія, Прп. Михаїла.
26	С	13	Собор Арханг. Гавриїла, Прп. Стефана.

Неділя 7. по Сході Сьв. Духа. Гл. 6.

27	**Н**	**14**	**СС. Отців 6. Соборів,** Ап. Акили.
28	П	15	✢ **РівноАп. Володимира, Князя Руси.**
29	В	16	Сщм. Атиногена і 10 учеників.
30	С	17	ВМці Марини.
31	Ч	18	М. Еміліяна.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

6. Неділя 4. по 50-ниці.
13. Неділя 5. по 50-ниці.
18. Пят.: С. Каміля, Ісп., Патрона шпиталїв.
19. Суб.: С. Вінкентого, Ісп., Патрона добродійности.
20. Неділя 6. по 50-ниці.
27. Неділя 7. по 50-ниці.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА.

4. Independence Day — День Независимости (свободи).

ПОСТИ:

Петрівка — 2, 4, 9, 11; 18, 25.

Лад в коморі або спіжарни. — Спіжарня або комора повинна містити ся по змозї від північної сторони, мати вікно до провітрюваня і на стїнї богато поличок ширших або вузших відповідно до того, як місце позволить. В горі дає ся одну дуже широку поличку на приміщенє слоїв з рижками, повилами, корнїшонами і т. п. взагалї з присмаками, яких не часто уживає ся, а кілька слоїв, призначених до частого уживаня, ставляє ся на низшу поличку. Близько вікна високо вбиває ся в стїну кілька великих гаків, на які вішає ся солонину, шинки і т. п. Гаки відстають далеко від стїни, аби мясо не дотикало муру, бо зачне пліснїти. Низше вбиває ся менші гачки на гриби, цибю, чисник і т. п. Комора повинна бути старанно вибілена, заметена і часто провітрювана; поличкы треба чисто вишурувати лугом і на сухо витерти. Так відсьвіжена комора жде на нові припаси поживи, якими господиня відповідно до пори року буде її наповняти.

Generated on 2014-11-25 08:44 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

СЕРПЕНЬ — AUGUST

МАЄ 31 ДНЇВ.

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

1	П	19	ППрп. Макрини і Дія. **Перша пятниця.**
2	С	20	ППрп. Симеона і Йона, Прор. Єзекиїла.
			Неділя 8. по Сходї Сьв. Духа. Гл. 7.
3	**Н**	**21**	⊕ **Прор. Ілиї.**
4	П	22	РАп. Марії Магдалини.
5	В	23	ММ. Трофима, Теофіла і др.
6	С	24	✢ **ММ. Бориса і Гліба,** Мцї Христини.
7	Ч	25	✢ **Успенє С. Анни,** Олімпіяди і Евпраксії.
8	П	26	Сщм. Єрмолая.
9	С	27	✢ **ВМ. Пантелеймона.**
			Неділя 9. по Сходї Сьв. Духа. Гл. 8.
10	**Н**	**28**	ААп. Прохора, Нїканора, Тім., Пармена.
11	П	29	М. Калїпїка.
12	В	30	ААп. Сили, Силуана, Кріскента, Епенета і Андропїка.
13	С	31	Прав. Евдокіма, Предпрзд. Ч. Хреста.
14	Ч	1	**Винес. Ч. Хреста, ММ. Макавей, Память хрещеня Руси.**
15	П	2	Перенес. мощий ПрвМ. Стефана.
16	С	3	ППрп. Ісаакія, Далмата і Фавста.
			Неділя 10. по Сходї Сьв. Духа. Гл. 1.
17	**Н**	**4**	7 Молодцїв.
18	П	5	М. Евсигнїя, **Предпрзд. Преображеня.**
19	В	6	⊕ **Преображенє ГНІХ.**
20	С	7	ПрпМ. Дометія.
21	Ч	8	С. Еміліяна.
22	П	9	✢ **Ап. Матїя.**
23	С	10	М. Лаврентія.
			Неділя 11. по Сходї Сьв. Духа. Гл. 2.
24	**Н**	**11**	М. Евпла.
25	П	12	ММ. Фотія і Анїкити.
26	В	13	Прп. Максима, **Віддане Преображеня.**
27	С	14	Прор. Міхея, **Предпзд. Успеня.**
28	Ч	**15**	⊕ **Успенє П. Бцї.**
29	П	16	М. Діомида, **Пер. нерукотв. Образа ГНІХ.**
30	С	17	М. Мірона.
			Неділя 12. по Сходї Сьв. Духа. Гл. 3.
31	**Н**	**18**	ММ. Флора і Лавра.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

3. Неділя 8. по 50-ници.
10. Неділя 9. по 50-ници.
13. Сер.: С. Йона Б., Ісп., Патрона аколїтів.
15. Пят.: Успенє П. Дїви Марії.
17. Нед. 10. по 50-ници.
24. Нед. 11. по 50-ници.
31. Нед. 12. по 50-ници.

ПОСТИ:

1, 8; Спасівка (Маковійка) — 15, 20, 22, 27; 29.

Забезпеченє футер, кожухів і пр. від молїв. — Возьми в антиції до одної фляшинки: 5 ґрамів квасу карболевого, 3 ґр. олїйку розмаринового, 1 ґр. олїйку гвоздикового, 1 ґр. анїлїни і змішай то всьо в 20 деках спіритусу. Тою мішаниною покропи добре одіж, а міль її не хватить ся. На лїто належить кожухи і футра, напущені сею водою, сховати в скриню або шафу, і замкнути її добре. Одно накроплене вистарчить на цїле лїто.

Средство на ужалене осою. — На ужалене місце приложити чисту шматинку, добре змочену в розпущеній водою синїй фабрцї, якої вживаєть ся до праня біля. Біль проходить скоро без наслїдків, при чім не треба витягати жала.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 08:44 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ВЕРЕСЕНЬ — SEPTEMBER

МАЄ 30 ДНЇВ.

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

1	П	19	М. Андрея С. і 2593 ММ.
2	В	20	Прор. Самуїла.
3	С	21	Ап. Тадея, Мцї Васи і дїтий еї.
4	Ч	22	М. Агатонїка і др.
5	П	23	М. Луна, **Від. Успенія, Перша Пятниця.**
6	С	24	Сщм. Евтиха.

Неділя 13. по Сходї Сьв. Духа. Гл. 4.

7	**Н**	**25**	⊕ **Усїкновенє Ч. Голови Предт.**
8	П	26	ММ. Адріяна і Наталїї.
9	В	27	Прп. Їмена.
10	С	28	Прп. Мойсея.
11	Ч	29	Ап. Тита, Зверн. мощий Ап. Вартоломея.
12	П	30	СС. Александра, Йоана і Павла.
13	С	31	✢ **Положенє пояса П. Бцї.**

Неділя 14. по Сходї Сьв. Духа. Гл. 5.

14	**Н**	**1**	✢ **Новий Рік Церк., Прп. Симеона,** Мцї Калїсти.
15	П	2	М. Маманта, Прп. Йоана.
16	В	3	Сщм. Антима, Прп. Теоктиста.
17	С	4	Сщм. Вавили, Прп. Мойсея.
18	Ч	5	Прор. Захарії.
19	П	6	М. Евдоксїя, Память чуда Арх. Михаїла.
20	С	7	М. Созонта, **Предпрзд. Рожд. П. Бцї.**

Неділя 15. по Сходї Сьв. Духа. Гл. 6.

21	**Н**	**8**	⊕ **Рождество П. Бцї, Неділя перед Воздв.**
22	П	9	Прав. Йоакима і Анни.
23	В	10	Мць Мінодори, Мітродори і Нїмфодори.
24	С	11	Прп. Теодори.
25	Ч	12	Сщм. Автонома, **Відданє Рожд. П. Бцї.**
26	П	13	Сщм. Корнилія, **Посьвяч. Храма Воскр. ГНІХ., Субота перед Воздвиженєм, Препрзд. Ч. Хреста.**
27	**С**	14	⊕ **Воздвиженє Ч. Хреста.**

Неділя 16. по Сходї Сьв. Духа. Гл. 7.

28	**Н**	**15**	ВМ. Никити, **Неділя по Воздвиженю.**
29	П	16	ВМцї Евфимії.
30	В	17	Мцї Зофії, Віри, Надії і Любови.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

7. Неділя 13. по 50-ници.
8. Пон.: Рождество П. Дїви Марії.
12. Пят.: Сьвятого Імени Марії.
14. Нед. 14. по 50-ници, Воздвиженє Ч. Хреста.
15. Пон.: Сїм Болїзний П. Дїви Марії.
17. Сер.: Сухий день.
19. Пят.: Сухий день.
20. Суб.: Сухий день.
21. Нед. 15. по 50-ници.
24. Сер.: П. Дїви Неустаючої Помочи.
28. Нед. 16. по 50-ници.
29. Пон. С. Михаїла Арх.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА.

1. Labor Day — День Працї.

ПОСТИ:

5; Усїкновенє Ч. Гол. Предт. — 11; 12, 19, 26, Воздвиженє Ч. Хр. — 27.

Календарські особенности. — Воно не є загально відомо всякому, що наш календар має деякі дивні особенности. Поміж ними є:

Ніяке столїтє не може починати ся в середу, пятницю або в неділю.

Місяць жовтень все починаєть ся одним і тимсамим днем тижня, що і місяць сїчень. Цьвітень починаєть ся тимсамим днем, що липень, а місяць вересень що грудень.

Перші днї місяцїв: май, червень і серпень все є ріжні поміж собою а таксамо все ріжнять ся від всїх прочих днїв инших місяцїв.

Перший і послїдний день року все є тогосамого дня тижня.

Всї ті правила не дадуть ся примінити до переступного року, то значить тоді, коли місяць лютий числить 29 днїв.

Generated on 2014-11-25 08:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ЖОВТЕНЬ — OCTOBER

МАЄ 31 ДНЇВ.

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

1	С	18	Прп. Евменія.
2	Ч	19	ММ. Трофима, Саватія і Доримедонта.
3	П	20	ВМ. Евстатія і др., **Перша Пятниця.**
4	С	21	Ап. Кодрата. **Від. Воздв., Суб. по Воздв.**
			Неділя 17. по Сході Сьв. Духа. Гл. 8.
5	**Н**	**22**	Сщм. Фокп, Прор. Йопи, Прп. Йони.
6	П	23	**Зачатє Предтечи.**
7	В	24	Првмці і РАп. Текли.
8	С	25	Прп. Евфрозини.
9	Ч	26	Прп. Кириіяка.
10	П	27	М. Калїстрата і др.
11	С	28	✢ **Прп. Харитона.**
			Неділя 18. по Сході Сьв. Духа. Гл. 1.
12	**Н**	**29**	⊕ **Ап. і Єванг. Йоана Богослова.**
13	П	30	Сщм. Григорія.
14	В	1	✢ **Ап. Томи,** Ап. Ананії, Прп. Романа.
15	С	2	Сщм. Кипріяна, Мці Юстини, Прп. Андрея
16	Ч	3	Сщм. Діонїзія.
17	П	4	Сщм. Єротея.
18	С	5	Мці Харитини.
			Неділя 19. по Сході Сьв. Духа. Гл. 2.
19	**Н**	**6**	⊕ **Покров П. Бці.**
20	П	7	ММ. Сергія і Вакха.
21	В	8	Прп. Пелагії.
22	С	9	✢ **Ап. Якова,** Прп. Андронїка і його жени.
23	Ч	10	ММ. Евлампія і Евлампії.
24	П	11	Ап. Филипа, Прп. Теофана.
25	С	12	ММ. Прова, Тараха і Андрн., Прп. Косми.
			Неділя 20. по Сході Сьв. Духа. Гл. 3.
26	**Н**	**13**	**СС. Отців 7. Собора,** ММ. Карпа і Папіли.
27	П	14	ММ. Назарія, Гервазія, Протазія і Келсія, Прп. Параскеви.
28	В	15	Прп. Евтимія, Прпм. Лукіяна.
29	С	16	М. Льонгіна.
30	Ч	17	Прор. Озії, Прпм. Андрея.
31	П	18	✢ **Ап. і Єванг. Луки.**

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

5. Неділя 17. по 50-ници.
7. Второк: П. Дїви Марії Рожанцевої.
12. Нед. 18. по 50-ници.
19. Нед. 19. по 50-ници.
26. Нед. 20. по 50-ници.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА.

12. Columbus Day—День Колюмба (переносить ся на понеділок 13.).

ПОСТИ:

3, 10, 17, 24, 31.

Вудженє шинок і иншого мяса. — Мясо, котре хочеш вудити, вийми з соли і повіси на кілька годин, аби рола з него стекла. Потім доперва обвини в папір, аби занадто не осмалило і повісь в комині далеко штуку від штуки, аби не притикали до себе і аби дим їх добре всюди огорнув. Дим мусить бути щодня і то точно о тій самій порі, а найлїпше вудити в ялівцевім або дубовім димі. Шинки, відповідно до величини, висять в комині 1 або 2 тижні, инші части мясива є увуджені вже по кількох днях. По увудженю повісь видженину далеко від стїни, аби не пліснїла. Комора мусить бути суха і провітрювана.

Проста яринна зупа. — Дві моркви, половина дорідного селера, петрушка і ложка кміну — варять ся в одній і пів літрі води, засоленій мірною ложкою соли. Варене тривае годину. По звареню відціджує ся плин через ситко, заправляє ся його запражкою з масла і муки припраженою на буро, і по поновнім звареню подає ся грінками з булки або з дрібними платками хлїба.

Generated on 2014-11-25 08:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ПАДОЛИСТ — NOVEMBER

МАЄ 30 ДНЇВ.

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

1	С	19	Прор. Йоїля, М. Уара.
			Неділя 21. по Сходї Съв. Духа. Гл. 4.
2	**Н**	**20**	ВМ. Артемія.
3	**П**	21	Прп. Іляріона В.
4	В	22	С. Аверкія, 7 Молодців.
5	С	23	**Ап. Якова.**
6	Ч	24	М. Арети.
7	П	25	ММ. Маркіяна і Мартирія, **Перша Пятн.**
8	**С**	**26**	⊕ **ВМ. Димитрія.**
			Неділя 22. по Сходї Съв. Духа. Гл. 5.
9	**Н**	**27**	М. Нестора.
10	П	28	ММ. Терентія, Неонїлї, Прп. Стефана, Мцї Параскеви.
11	В	29	Прпмцї Анастазії, Прп. Аврамія.
12	С	30	ММ. Зиновія і Зиновії.
13	Ч	31	ААп. Стахія, Амлїя, Урвана, Наркиса.
14	П	1	Безср. Косми і Даміяна.
15	С	2	ММ. Акиндина, Пигасїя, Афтн., Елпідиф.
			Неділя 23. по Сходї Съв. Духа. Гл. 6.
16	**Н**	**3**	ММ. Акепсіми, Йосифа і Айтала.
17	П	4	Прп. Йоаннїкія, М. Нїкандра.
18	В	5	ММ. Галактіона і Епістимії.
19	С	6	С. Павла.
20	Ч	7	М. Єрона і др., Прп. Лазаря.
21	**П**	**8**	⊕ **Собор. Арх. Михаїла і прочих Ангелів.**
22	С	9	ММ. Онисифора і Порфирія, Прп. Матр.
			Неділя 24. по Сходї Съв. Духа. Гл. 7.
23	**Н**	**10**	ААп. Єраста, Олїмпа, Радіона і др.
24	П	11	ММ. Міни, Віктора, Вікентія, Мцї. Стеф.
25	В	12	С. Йоана, Прп. Ніла.
26	С	13	✝ **С. Йоана Золотоустого.**
27	Ч	14	✝ **Ап. Филипа.**
28	П	15	ММ. Гурія, Самона і Авіва.
29	С	16	✝ **Ап. і Єванг. Матея.**
			Неділя 25. по Сходї Съв. Духа. Гл. 8.
30	**Н**	**17**	⊕ **С. Сщм. Йосафата,** С. Григорія.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

1. С. Всїх Сьвятих.
2. Неділя 21. по 50-ници.
3. Пон.: Память Всїх Померших.
9. Нед. 22. по 50-ници.
16. Нед. 23. по 50-ници.
21. Пят.: Введене П. Дїви Марії.
23. Нед. 24. по 50-ници.
30. Неділя 1. Адвенту.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА.

11. Victory Day — День Побіди.
27. Thanksgiving Day— День Подяки.

ПОСТИ:

7, 14, 21; Пилипівка — 28.

Бараболяні клюски. — Возьми розварених добре бараболь до вподоби, роздуси старанно за горяча, і скоро вихолодніють, вбий до них 1—2 яйця та додай стілько питльованої муки, скілько приймуть, дрібку соли, а також, як хочеш, ложку-дві мілко утертого сира. Се тїсто розвалкуй як на клюски, покрай, як на клюски і кинь до кипячої води нехай зварять ся. Скоро сплинуть на верх відціди і полий їх розтопленою солониною і маслом.

Добра зупа бараболяна. — Бараболї добре отереблені варять ся на мягко; відливши воду до чиста, товчемо бараболї на мілку масу, додавши масла і соли після смаку. Окремо варимо воду, до котрої дамо цибулї, петрушки, салєорів, моркви — через годину; сю воду перецїджуємо і до неї даємо розтовченої бараболї, котрі розпускають ся в нїй на зупу. Скоро зупа попови озаварить ся, заправляємо її 1—2 розколоченими яйцями. Зупа ся їсть ся з хлїбом.

Generated on 2014-11-25 08:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ГРУДЕНЬ — DECEMBER

МАЄ 31 ДНЇВ.

УКРАЇНСЬКО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

1	П	18	ММ. Платона і Романа.
2	В	19	Прор. Авдія, М. Варлаама.
3	С	20	Прп. Григ., С. Прокла, **Предпр. Введеня.**
4	**Ч**	**21**	⊕ **Введенє в храм П. Бцї.**
5	П	22	Ап. Филимона і др., **Перша Пятниця.**
6	С	23	СС. Амфілохія і Григорія.

Неділя 26. по Сходї Сьв. Духа. Гл. 1.

7	**Н**	**24**	ВМцї Єкатерини, ВМ. Меркурія.
8	П	25	ССщм. Климента Папи і Петра, **Від. Введ.**
9	В	26	Прп. Алипія.
10	С	27	ВМ. Якова, Прп. Паладія.
11	Ч	28	Прпм. Стефана, М. Ірпнарха.
12	П	29	ММ. Парамона і Філумена, Прп. Акакія.
13	С	30	✢ **Ап. Андрея, Апостола Руси.**

Неділя 27. по Сходї Сьв. Духа. Гл. 2.

14	**Н**	**1**	Прор. Наума.
15	П	2	Прор. Авакума.
16	В	3	Прор. Софонія.
17	С	4	ВМцї Варвари, Прп. Йоана.
18	Ч	5	✢ **Прп. Сави.**
19	**П**	**6**	⊕ **С. Николая.**
20	С	7	С. Амвросія.

Неділя 28. по Сходї Сьв. Духа. Гл. 3.

21	**Н**	**8**	Прп. Патапія, **Предпрзд. Неп. Зачатя.**
			⊕ **Непорочне Зачатє П. Бцї, Покровительки Америк. України.**
22	**П**	**9**	
23	В	10	ММ. Мінн, Єрмогена і Евграфа.
24	С	11	Прп. Даниїла.
25	Ч	12	Прп. Спиридона.
			✢ **ММ. Евстратія, Авксентія, Евгенія,**
26	П	13	**Мардарія, Ореста.**
27	С	14	ММ. Тирса, Левкія і др.

Неділя 29. по Сходї Сьв. Духа. Гл. 4.

28	**Н**	**15**	**СС. Праотців,** Сщм. Елевтерія, Прп. Павла
29	П	16	Прор. Аґея, **Віддане Неп. Зачатя.**
30	В	17	Прор. Даниїла і 3 Молодців.
31	С	18	М. Севастіяна і др.

РИМО-КАТОЛИЦЬКІ СЬВЯТА.

3. Сер.: С. Францішка, Ісп., Патрона Апостольства Молитви.
7. Неділя 2. Адвенту.
8. Пон.: Неп. Зачатє П. Д. Марії, Патронки Злучених Держав.
14. Неділя 3. Адвенту.
17. Сер.: Сухий день.
19. Пят.: Сухий день.
20. Суб.: Сухий день.
21. Неділя 4. Адвенту.
24. Сер.: Навечерє.
25. Четвер: Рождество ГНІХ.
28. Неділя по Рождестві.

АМЕРИКАНСЬКІ СЬВЯТА.

25. Christmas — Рождество Ісуса Христа.

Пилипівка — 3, 5, 10, 12, 17, 19, 24, 26, 31.

Бараболяні пляцки. — Возьми 1 кільо зварених і утертих на терку бараболь, вбий до них 2 яйця, додай 2 ложки питльованої пшеничної муки, малу склянку сметани і дрібку соли. Те всьо вимішай добре разом, возьми ринку або пательню, дай до неї трохи масла або смальцю, і беручи картофляної маси по трохи, роби з неї пляцки завбільшки долоні а високі на добрий палець і смаж їх на румяно, перекидаючи з одної на другу сторону на пательні.

Щоб молоко не скиплювалось. — Щоб сему запобічи, добре є дати до молока грудочку соли, яку дістане ся в аптиці, або хрінової води. На літру молока дає ся ложку такої води. Хрінову воду повинна мати в хаті кожда ґаздиня, а робить ся її так: Тертий хрін заляти в горшку кипучою водою і сейчас горнець щільно закрити. Як остигне, зляти сю воду до фляшок і добре закоркувати.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 08:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ДЛЯЧОГО КОЖДИЙ КАТОЛИК УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН СТАТИ ЧЛЕНОМ "ПРОВИДІННЯ"?

Обовязком супроти себе самого, своєї родини і української католицької суспільности кождого Українця в Америці є стати членом одинокої католицько-української народної орґанїзації „Провидїнє". Длячого?

Бо „Провидїнє" стараєть ся о моральне добро для своїх членів яко одинока христіянська запомогова орґанїзація;

бо „Провидїнє" піклуєть ся вдовами і сиротами на випадок смерти члена;

бо „Провидїнє" дає місячну підпомогу на випадок калїцтва члена;

бо „Провидїнє" одиноке зі всїх орґанїзацій виплачує підмогу членам на випадок нещасливого випадку зараз по його принятю;

бо „Провидїнє" се найдешевша зі всїх українських запомогових орґанїзацій, як про то свідчить долучена тут табеля:

Скінчених лїт	Єсли член обезпечений на суму:				Скінчених лїт	Єсли член обезпечений на суму:			
	$100	$250	$500	$1000		$100	$250	$500	$1000
15	.09	.21	.41	.80	38	.20	.44	.75	1.40
16	.09	.22	.42	.81	39	.20	.45	.77	1.45
17	.09	.23	.43	.82	40	.21	.47	.79	1.50
18	.10	.24	.44	.83	41	.22	.49	.81	
19	.10	.25	.45	.85	42	.23	.51	.84	
20	.11	.26	.46	.87	43	.24	.53	.87	
21	.11	.27	.47	.89	44	.25	.55	.90	
22	.12	.28	.48	.92	45	.26	.58	.95	
23	.12	.29	.49	.95	46	.27	.61		
24	.13	.30	.50	.98	47	.28	.64		
25	.13	.31	.51	1.01	48	.29	.67		
26	.14	.32	.52	1.04	49	.30	.70		
27	.14	.33	.53	1.07	50	.35	.75		
28	.15	.34	.55	1.10	51	.40			
29	.15	.35	.57	1.13	52	.45			
30	.16	.36	.59	1.16	53	.50			
31	.16	.37	.61	1.19	54	.55			
32	.17	.38	.63	1.22	55	.60			
33	.17	.39	.65	1.25	56	.65			
34	.18	.40	.67	1.28	57	.70			
35	.18	.41	.69	1.31	58	.75			
36	.19	.42	.71	1.34	59	.80			
37	.19	.43	.73	1.37	60	.85			

бо „Провидїнє" стоїть непохитно на сторожи народних, релїґійних і моральних почувань українського народа;

бо господарка „Провидїня" є незвичайно ощадна, і воно протягом ледви кількох лїт єствованя має поверх сто тисяч маєтку;

бо „Провидїнє" минувшого року, в часї пошести, не накладаючи ніяких осібних тягарів на членів, виплатило кількадесять тисяч посмертних запомог скоро і точно.

З тих т опричин кождий свідомий Українець-католик повинен піддержувати таку орґанїзацію стаючи її членом і притягаючи до неї якнайбільше нових членів.

Як орґанїзувати нові відділи і приймати членів дістане всякий точні іонформації від головної канцелярії, яка містить ся під ч. 813 Норт Франклин Стріт, Філадельфія, Па.

Generated on 2014-11-25 08:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ВСЕСЬВ. о. ПЕТРО ПОНЯТИШИН,
верховний покровитель.

ВСЧ. о. МИХАЙЛО КУЗЇВ,
головний предсїдатель.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Generated on 2014-11-25 08:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ІВАН БОРОСЄВИЧ,
головний касієр.

МИХАЙЛО КЛИМКО,
головний секретар рекордовий.

ЕВГЕН ЯКУБОВИЧ,
головний секретар фінансовий.

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Digitized by Google
Generated on 2014-11-25 08:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ВПР. о. ВОЛОДИМИР ДОВГОВИЧ,
предсїдатель Контрольної Комісії.

ІВАН САМУЇЛ,
радний.

ДМИТРО ДМИТРИШИН,
радний.

Generated on 2014-11-25 08:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

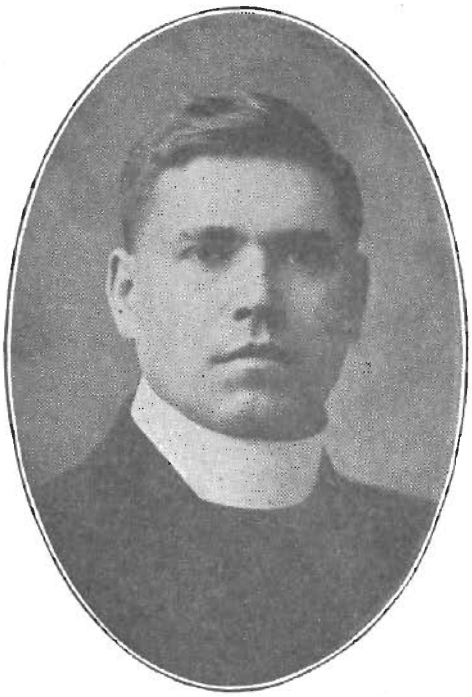

ВСЧ. о. ІВАН КУТСЬКИЙ,
радний.

ВСЧ. о. МИХАЙЛО ПАЗДРІЙ,
радний.

ВОЛОДИМИР КАШИЦЬКИЙ,
член Контрольної Комісії.

ДМИТРО ШТОҐРИН,
головний містопредсїдатель.

Digitized by Google

Original from
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT
URBANA-CHAMPAIGN

Generated on 2014-11-25 08:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ЩЕ НЕ ВБИТА НАША СИЛА.

Ще не вбита наша сила
Хоч вбити бажають
Хоч немало нас по тюрмах
Що-дня зникають.
Та даремні катів проби
Не вбють всіх тюрмою
Мілїони нас є нині
Готових до бою.
Не спинять кати проклятії
Нашого походу,
Уже всюдї люд робочий
Здобуде свободу.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 08:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Не убить тиранам правди
Вона жити буде,
Бо занею у бій підуть
Усї чесні люди.
Запанує правда всюди
На широкім сьвітї
І нїхто тоди не буде
Коштом других жити.
Щезнуть крадїжи, убійства
Вїйни і всї нещастя:
Люди житимуть у згодї
Наче рідні братя.

Хоч богато нас впадає
У завзятім бою,
Зате лишим поколїнням
Здобутую волю.
Засіяє сонце правди
В робітничій хатї
І щасливо будуть жити
Усї люди в сьвітї.
І спомянуть колись внуки,
Сьвяткуючи волю,
Усіх борцїв, що полягли
У завзятім бою.

Generated on 2014-11-25 08:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

САГАЙДАЧНИЙ

(Історична повість.)

I.

В Січі було гамірно — треба було вибрати нового кошового, що вів би козаків в морський далекий похід.

Все кипіло. Чула ся страшна лайка, крики, звеніли шаблі, хтось комусь грозив „утопити" чи „забити киями як собаку". Військо поділило ся на партії і кожда партія викрикувала свого кандидата.

— Старого Нечая! — чуло ся серед одних.

— Небабу Хвилона! — ревіли другі. — Небаба добрий козак!

— К бісу з Небабою! Сто конанок йому чортів! Нечая!

— Небабу, Небабу!

А там уже іншла бійка: ті, що стояли за Небабу, били ся з нечаївцями. А там підняли ся нові голоси:

— Сагайдачний нехай веде нас в море! Сагайдачний!

— Геть з Небабою! Геть з Нечаєм! Нехай Сагайдачний отаманує!

— Сагайдачного! Сагайдачного, братя, виберемо! Нехай він панує!

— Сагайдачному булаву! До булави треба голови, а у него добра голова, розумна.

— Сагайдачного, братя, сто конанок чортів — наш вже й кращого.

— Сагайдак! Сагайдак! Го-го-го! — заревла вся товпа, і шапки, мов хмара перелякаиих птиць, полетіли вверх.

Так вибрали Сагайдачного: киданє шапок до гори було знаком, що так хоче народна воля. Повороту назад вже не було.

Сагайдачний став було кланяти ся, просити, щоб його увільнили; казав, що він уже старий, недобачає і булави навіть не втримає в руках, але йому зараз же загрозили смертю.

— В воду його, стару собаку, коли не бере булави!

— Киями, мат-тері його хиря.

Уже кого полюбили козаки і обрали на отаманство — то мусить корити ся, а то зараз же або киями забють на смерть або в Дніпрі уто-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 08:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

плять. А взяв булаву — прийми-ж тепер і всякі козацькі вибрики та примхи, бо нового отамана і сьмітєм обсипають з ніг до голови, і болотом лице йому мажуть і бють, аби памятав він, що нарід дав йому власть — нарід же може й взяти її назад. Але потім, як все те вже скінчило ся — кошовий був паном житя й смерти кождого козака. Козаки трепетали перед ним, він вів їх куди хотів, хоч знов всяка неудача падала на його-ж потім голову і рідко котрий кошовий кінчав своєю смертю.

Сагайдачний дуже добре знав всю ту відвічальність власти над козаками, як рівно й незмінну народну волю — і рішучо підняв голову.

—— Нехай буде так, панове громадо. Я приймаю військові клейноди — на те воля Божа — сказав він і поклонив ся на всї чотири боки.

І знов хмара шапок полетїла в воздух. Козаки закричали:

— На могилу нового батька! На могилу кошового!

— Нехай високо сидить над нами.

— Вози дайте! Землю на могилу копайте!

Звідки не взяли ся вози; їх перевернули до гори ногами.

— Нехай так до гори ногами орду ставить.

І Туреччину!

Козаки, вихопивши з похов шаблї, почали копати землю, де хто стояв. Набирали землю в шапки, в поли, кидали на вози.

„Мов покійника засипають"... думало ся Сагайдачному, котрий стояв на боцї і дивив ся на ту роботу. Пригадала ся йому кобзарська дума, де говорить ся, як козаки свого братчика, убитого Татарами, постріляного та порубаного в степу ховали: шаблями суходіл копали, свого товариша засипали...

І якесь гірке почутє здавило Сагайдачному серце. Перед його очима прслинуло все його козацьке житє, згадки з дитинячих лїт. Хата в Самборі, ласкаві очи матері, церковка, де він підспівував дякови, а потім і апостола читав... А тепер он яка шана... он яку високу могилу для нього сиплють...

Могила росла все висше й висше. Он уже козаки, сьміючи ся та жартуючи ледве лїзуть на ню...

— Висше, висше насипайте, хлощї! — перекликали ся козаки. — Нехай буде така могила, щоб з вітром говорила.

— Сипте, сипте, панове, козацьку славу! Нехай росте козацька слава!

От вже і готова могила. Висока, висока, висша всїх, які насипали ся попереднім кошовим. Козаки утоптують її ногами, витрухують шапки і сходять в низ, збираючи ся в коло.

Писар, звертаєть ся до нового кошового.

— Іди батьку, закон брати.

Сагайдачний ідє на могилу і сїдає на самім вершку.

— Здоров був повий батьку! — кричать козаки. — Дай тобі, Боже, лебединий вік та журавлиний крик!

— Шоб тебе так, як тепер, було видко, коли ми з ворогами будемо бити ся.

А кухарі набрали тимчасом повен кіш сьмітя і на плечах втягли той кіш аж на могилу. Там підняли його над головою нового кошового. Сагайдачний закрив очи...

На щастє, на здоровлє, на нового батька! — крикнули кухарі і перевернули кіш зі смітєм над головою нового отамана.

Generated on 2014-11-25 08:52 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

— На щастє, на здоровє, на нового батька! — громом повторили козаки.

Потім зійшов на могилу писар і урочисто сказав:

— Як тебе тепер, пане отамане обсипали сьмітєм, так в першій нагоді й пригоді обсиплють тебе козаки, мов пчоли матку.

На могилу товпами поліэли козаки і стали виробляти з новим батьком, що кому хотїло ся. Один мазав йому лице болотом, другий смикав за чуприну.

— Щоб не гордував нашим братом козаком.

— Щоб добрий був з ніг до голови.

— Щоб так бив Татарву і Ляхів, як я тебе бю — казав третїй, накладаючи в потилицю своєму „батькови".

Нарештї Сагайдачний встав, і весь обмазаний, обсипаний, під крики своїх дїток пішов до куріня.

За хвилю він вийшов звідти переодягнений, умитий і з булавою в руках. За ним несли инші військові клейноди. І товпа козаків притихла... Тепер можна було кошовому лиш махнути рукою, щоб у любого козака злетїла голова з плечий.

Сагайдачний обявив похід в море. Радости козаків не було кінця.

II.

У дворі заможного острожського „обивателя" Омелька, на прізвище Дряп-киця, теж в холодку, під повіткою сидїли хлопи і теж бесїдували про свої хлопські справи. Великий двір був заставлений всяким знарядєм господарським: плуг з задертим до гори ралом та одним колесом без обвода, чумацькі вози з мальованими ярмами, грубезні, з цїлого вяза колеса, мазниці з догтем, вила, граблї; тут же довбали ся кури з курчатами, хрокала свиня, гордо виступав когут.

Передня половина двора була засаджена вишнями а поміж ними цьвили пишні цьвіти маку, горицьвіту, васильків, нагідок, жовтого дроку і хитали ся великі шапки соняшника. Від воріт направоруч комори, стайнї, хлїви — хороше, велике господарство.

В холодку під повіткою сидїв сам Омелько-швець, сивий дїд, з підрізаними коло верхньої губи вусами; він латав чобіт і балакав з якимось парубком.

— Та якого-ж ви біса там друкуєте в вашій друкарни? — питав Омелько, просиляючи дратву.

— Та книжки, дядьку, друкуємо — відповідав, усьміхаючи ся парубок.

— Які книжки?

— Та всякі.

— Овва! Ото сказав — усякі. Книжка — се-ж не чобіт. От я усякі чоботи шию: і козацькі великі і хлопячі малі — все то буде чобіт. А книжки — гай-гай! Буває книжка добра, християнська, а буває й погана.

А недалечко від двох сих бесїдників коло вогню сидїв вусатий козак. Він тримав над вогнем велику зелїзну ложку з деревляним держалном: се він топив олово на кулї. На колїнах у парубка лежала форма для куль, а на земли стояла миска з водою.

Розтопивши олово в ложцї, козак перехрестив ся і почав виливати його до форми; куля плюснула у воду й зашкварчала.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 08:54 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

— Перша куля во імя Отца! — урочисто сказав козак.
— Амінь! — додав Омелько.
— Друга куля во імя Сина — казав далі вусатий козак.
— Ще раз амінь — стверджував Омелько.
— Третя куля во імя Духа Сьвятого.

Він перебрав усіх сьвятих яких лиш знав: і Богородицю, і Покрову, і сьвяту Пятінку, і Миколу, і Івана головосіку, і сьвятого Юрія — і всїм по кулї.

— Чи добрі кулї? — спитав друкар, виловивши з води одну кулю та розглядаючи її на всї боки.

— Добрі братчику! Такі добрі, що в саме око будуть бити.

— А ще-б нї! — усьміхнув ся друкар. — Олово не аби яке а вчене.

— Як то вчене? — здивував ся Омелько, виймаючи з рота дратву.

— Та же вчене, дядьку! Сим оловом польські книги друкували.

Парубок витяг з кишенї кілька чорних черенок і показав їх Омелькови. Сего хлопця звали Хведьком, а був він за друкаря в славній на тодїшні часи друкарнї князїв Острожських. Хведько став друкарем поневолї — бо так схотїло ся старому князеви та й вже; отже він не чув жадної охоти до своєї роботи і часто, стоючи над буквами в темній дру-

Парубок витягнув з кишенї кілька чорних черенок.

Generated on 2014-11-25 08:54 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

карнї, він думав в той час про лїс, поле, волю, про козацтво і хапав не ту букву як слїд: замісць „буки" ставив „како", а замісць „мисліте" — „ижицю". А приходив справщик або пан „левізор" — і діставав Хведько за помилку ляпаса, стусана в спину або добру вуходранку. Зненавидїв Хведько друкарню, а вже найбільше букви; от і став він їх таскати потихеньку з друкарнї та віддавати козакам на кулї. Але він не чіпав „своїх", славянських букв, якими друкували ся церковні книги, я тягнув „прокляту латиницю" та „лядщину", себто латинські та польські букви, і уживав їх на козацьку справу.

Омелько розглядав собі букви, як нараз загавкав пес Рябко і кинув ся до воріт.

— Цю-цю, Рябко, на! — почуло ся за ворітьми.

Глянули туди й його старша внучка та й... почервонїла. Дївоче серце сказало хто прийшов.

У двір увійшло двох хлопців.

— Ги-ги-ги-ги! — нараз заіржав оден з них, гарний парубок, з веселими сїрими очима, та так добре заіржав, що навіть Рябко здивував ся та хтів був загавкати.

— Тю на тебе! Що ти — здурів чи що? — здивував ся Омелько.

— Нї, дядьку — се я оконячив ся.

— А мат-тері твоїй... Як оконячив ся?

— Конем став, дядьку: от тепер і ийржу по конячому.

А я задом бю — сказав другий, чорнявий парубок. — Не підходьте, бо задом вдарю.

— Та що то на вас, гаспидові дїти! — дивував ся Омелько.

Всї підійшли до парубків і здивовано поглядали на них. Гарнесенька старша внучка Омелькова поглядала на одного з парубків і очи її робили ся ласкавими. Стара Омельчиха, підперши ся рукою, хитала старою головою й собі усьміхала ся, цопочучи: „Ото дурні. Молоді ще, веселі"...

А тимчасом хлопцї росказали, що вони іржуть, бо їх панови забагло ся їх мов коні запрягати у візок.

— Ото воно до чого дійшло — тихо сказав козак. — Людий хрещених в коний обертають. — Потім, помовчавши, трохи, він спитав:

— Завіщо-? се вас так?

— А за те, що в неділю не пішли до косцьола, а до своєї церкви.

— Гм... А хочете хлопцї, я навчу вас, як на панах їздити? — поважом спитав він.

Всї споглянули на него.

— Навчіть дядьку! — усьміхнув ся Грицько.

Запорожець потяг з люльки, випустив дім і сплюнув.

— Отже, навчу... Тільки сему вчать у нас па Запорожу — процїдив він крізь зуби.

Парубки переглянули ся між собою — їх давно вже кортїло на Сїч. Гарнесенька Одарочка глянула на свого Гриця і зажурила ся... Запорожець знов пакнув з люльки.

— Ходіть зі мною на Низ, до великого Лугу. Буде нам Сїч матїрю, Великий Луг батьком, а я буду вам дядьком.

Парубки знов переглянули ся між собою... Омелько мовчки сердито стукав по чоботу, а дївчина стояла блїда блїдесенька, хоч би кропелька крови на личку.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 08:54 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112106945625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

III.

Слова Запорожця зробили своє.

Мало того, дворецький князя Януша доніс своєму вельможному панові, що зі стайні украдено що найлїпші, що найдорожші княжеські коні.

Князь Януш вельми розсердив ся і, щоби хоч трошка охолонути, звелїв тут же, коло ґанку, розікласти „на коверцї" деяких панків зі своєї прибічної шляхти та вибити їх добре канчуками, а за втїкачами звелїв бігти своїм жовнірам.

Але втїкачі були вже далеко. Вусатий Запорожець Карпо, на прізвище Колокузні та ті два парубки, Юхим та Грицько, ще в ночи скористали з того, що челядь князя Острожського підхмелила ся, і вивели зі стайні собі по добрій конячинї. За містом пристав до них ще четвертий товариш, той друкар, що носив Карпові букви, але що він був без коня, то мусїв сїдати з запорожцем на одного.

Ранок був трошки хмурний. Втїкачі не дуже гнали коний, бажаючи зберегти їх сили. От минули ся вже лїси, настав степ, той самий, що тяг

От минули ся вже лїси, настав степ.

ся до самого Запорожа і переходив аж до Татар. Тут се ще не була пустиня: були річки й озера, невеличкі байраки, але хат вже не було видно, бо запорожець і умисне вибирав таку дорогу ,аби не зустрічати нїкого.

Молоді хлопці, що не бували далї Острога та поблизьких сел, чули щось як би страх чи який сум в молодім серцї. Та же вони покинули все їм близьке й знайоме ради далекого й невідомого. Куди веде їх сей степ? Чи глянуть вони на небо — по небі несуть ся хмарки, теж кудись до невідомого полудня. І вітер туди віє і тирса туди клонить. Шумлять коло степового озера лози — і теж до полудня віти свої хилять...

Ось там, далеко-далеко показали ся сагайдаки; підняли голови, дивлять ся, нюхають повітре і нараз щезають десь. Ось пролїтає над степом ширококрилий орел, злетїла й закигикала чайка; вперед хто й зпа звідки вискочив зайчик, сїв, підняв вуха і — чкурнув кілько духу через

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 08:54 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

високу могилу. А там, ще далі щось чорніє в степу, щось ходить, мов люди: то нахилить ся, то підійметь ся... Може то Татари...

А запорожець мовчить. Мовчать і молоді хлопці. Але нарешті не витримує один з них і питає:

— Що то, дядьку: люди там чи що?

Запорожець глянув, пакнув люлькою і знов мовчить.

— Може Татари, дядьку?...

— Дрохви — коротко відповідає козак.

І знов мовчанка. Та й говорити ніхто не має охоти: кождий думає про своє минуле, ще таке недавне, а вже так далеке.

Сонце перейшло вже за полудень, хмарки поховали ся, ставало душно і коні видимо притомили ся. Але як на те щасте, показали ся кущі терну та верболозу, блиснула на сонці вода. Коні радісно заіржали.

— Ага! Пити схотіли? Добре. Завертайте, хлопці, до води: і коний понапуваємо та попасемо і самі відпочинемо — говорив запорожець.

— І у мене в горлі пересохло — сказав Грицько.

Повернули до ріки. Тихо й рівно протікала вода серед пологих берегів, заростих комишем (очерет). Берегами ходили чаплі; побачивши їздців, вони перелякано затріпали крилами й полетіли далі. Дикі качки порснули з комишів і, крякаючи, полинули й собі за чаплями.

Козаки зійшли з коний, потреножили їх і пустили пасти ся. Запасливий запорожець дістав зі своєї сумки хліба, вялену рибу, огірки та добрий боклаг горівки — все те паковала йому в сакви стара Омельчиха; її син, а Одарчин батько теж десь козакував — і стара тепер без сліз не могла бачити запорожців.

Посідали на траві. Запорожець наляв у чарочку горівки, перехрестив ся.

— Бережи ся, козацька душе — оббілю! — сказав він і перекинув корячок під вуса. Потім налив знова і подав Грицькови.

— Ану, хлопче!

Грицько перехрестив ся, випив — і очі вибалушив.

— О, щоб тебе!... Мов кота в горлянку посадив — замотав він головою.

— То пусте, хлопче. Твоя душа не миша, кіт не задавить — потішав запорожець.

Випили й инші — і у всіх мов на душі стало лекше. Взяли ся за огірки та за рибу.

Тут коло води степ не був таким мертвим та мовчазним: деркачі в траві, то там то тут хававкали та підподьомкали перепели, перекликали ся чайки, в комишах десь гула бугай-птиця, в тернах та лозах співало дрібне птастю, а в повітрі дзвеніла всяка комашня.

— А чи далеко ще, дядьку, до Січи? — запитав чорнявий Юхим, висмоктуючи рибячу голову.

Запорожець глянув на него лукавими очима і моргнув вусом.

— Ні, вже близько...

— А таки як буде?

— Та тижнів два ходу.

Товариші засьміяли ся. Юхим догадав ся, що се з нього, і сам зареготав ся.

— О то піймав облизня! — казав він сам до себе.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:00 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Грицько скінчив їсти, помолив ся на схід сонця і пішов до ріки напити ся. Він ліг на беріг і пив лежачи.

— Ой не пий так, хлопче — Татари вніймають! — сказав запорожець.

— А як жеж-ж дядьку? — спитав Грицько, повернувши голову.

— Пий з пригорщі, по козацькому.

Скоро й всї вже скінчили їсти, помолили ся, напили ся води, позвязували коний одного з одним.

— Тепер спочинемо — сказав запорожець.

Хлопцї повалили ся на землю і, уткнувши носи в шапки, зараз же позасипляли: ніч без сна давала себе знати.

Не спав тільки запорожець. Він лежав на спинї і, дивлячи ся в безконечну глубінь небес та посмоктуючи свою люлечку, думав... І пригадувала ся йому білесенька хаточка за Сулою, зелені верби коло ставка, а під вербою сидить дївчина: тихо співаючи, вона щось шие... А на тім боцї Сули козак траву косить та все поглядає туди, де верби шумлять над головонькою в васильках... Потім на сїй головоньцї вже не васильки, золотий вінець... співають „Ісаія ликуй"... А молодий козак, що косив траву за Сулою, дивить ся з товпи на бліде личко і здасть ся йому, що у нього серце вирізують, а вирізуючи співають „Ісаія ликуй". А потім... потім Запороже... Не чути вже тут жіночого голосу, не видно милого блїдого личка — самі похмурі усаті обличча товариства... І Днїпро і море... Козлов місто, Кафа, Синоп, Трапезонд... галери, невільники...

Все те в пів-снї, в пів-дрімотї привиджуєть ся запорожцеви... А люлечка погасла... і сон приходить на очи.

Нараз десь почуло ся мов собаче гавканє...

Запорожець одкрив очи... прислухуєть ся... Нїчого не чути...

Він тихо підняв ся і став на колїна — не видко нїчого. І знов вітер доніс собаче гавканє...

Запорожець став на ноги, глянув... Голий безконечний степ — лиш могили. По одній з могил пролискотїло щось чорне — то сайгаки. Не дурно вони тїкають: щось мусїло їх перелякати.

Недалеко від втїкачів стара верба. Запорожець, чіпляючи ся за гилки, вліз на самий верх, поглянув на стен і... швидко скочивши з дерева, почав будити товаришів.

— Хлопцї! Вставайте борзо! Женуть ся за нами.

— Що? Шо, дядьку? Пан?...

— Вставайте, стонадцять вам чортів. Гони за пами!

— Гони? Ой лишечко! Що-ж нам робити?

— На коний зараз, дядечку...

— Е, пізно на коний. В воду треба.

— Як у воду? Топити ся? Та ми-ж може ще втечемо!

— В воду, стонадцять кіп чортів! — гукав запорожець. Він кинув ся в комиші, вирізав чотири товстих очеретин, продмухав їх, так що воздух проходив свобідно і вернув до ся до хлопців.

— Нате вам по очеретинї, візьміть у рот та й ховайте ся у воду між очеретом. Цїлком, з головою! Сиди собі в водї та дихай через очеретину. Хоч день просидїти можна. Ми так від Татарви ховаємо ся.

Молоді хлопцї похапали очеретинки.

— Та дивіть ся, щоб один кінець очеретини був у ротї, а другий над водою, а не в водї. А то вода в рот полєть ся, тодї все пропало.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Погоня наближала ся. Уже чутно було навіть голоси людий. Коні утїкачів заіржали, чуючи своїх; їм відгукнули ся тамті коні.

Запорожець мов щось згадав. Він кинув ся до тернового корча, відломив кілька вітий, потім підбіг до коний, швидко їх розплутав, підложив кождому під підклад терну і ще вдарив нагаєм. Коні, почувши біль, мов скажені понесли ся степом.

А погоня ще близше.

— Лїзьте в воду...

Хлопці кинули ся в воду.

— У очерет! Ідїть у очерет! — гукав запорожець, тягнучи за собою все своє добро.

Втїкачі пірнули у воду. Видко було як на водї ховали ся і тремтїли комишини, вискакували баньки, а потім все заспокоїло ся. І тілько знаючи, що тут є люди, можна було помітити, як між зеленим комишем тремтїли сухі очеретинки.

Послїдним увійшов у воду запорожець. Він оглянув ся ще раз перед тим, пчихнув і пірнув.

Саме в сю хвилю наскочила погоня.

— Ґалґани, ися кров! — кричав хтось.

— А ися віра! Рибу їли, огірки їли.

Собаки нюхали землю, гавкали, й вили. Вони чули, що добич тут, близько, але не бачили її.

— Шукай, Ментор! Шукай?...

— Вони тут! Лови їх, псю кров, лови!

Кинули ся собаки в комиші, в корчі, лїзли в воду, гавкали на вербу. Деякі перепливали ріку, обнюхували той беріг, але не чуючи там слїдів, вертали ся назад.

— Вони тут. Їм не було куда втечи.

— Прокляті хами в водї сидять — вони вміють се робити.

— А чи не втїкли вони, пане, на конях? Я бачив...

— То самі коні, без людий — я сам бачив.

— А все-ж треба, пане, княжих коний вийматн, князь дуже дорожить ними.

— Знаю... Бо тілько то впадало нашому братови за тих коний.

Як би сї люди уважнїйше дивили ся на воду, вони побачилиб, як в однім місци дрожала й ходила туда-сюда суха очеретина, як вона то нагинала ся, то знова вставала з води, потім покружляла трохи на місци і тихо-тихо поплила вниз.

— Нї! Се чорти, а не люди.

— Та вони, пане потопили ся напевне.

— Тай не можна-ж инакше — стільки часу під водою.

— Сих проклятих ні вогонь ні вода не забере.

— Гляньте! Одного коня ніймали, ведуть, гляньте.

— А як він бєть ся! Мов скажений. Далїбуґ скажений.

А в сю хвилю в водї, на тім самім місци, де недавно вискочила суха очеретина, щось забовтало водою... Показала ся рука, голова... Собаки загавкали і кинули ся в воду.

— Бачив, пан? Там щось в водї.

— Ей, Яцек! Ану роздягни ся та помацай шаблею.

Один жовнїр роздяг ся і побрив у воду, держучи шаблю перед собою. Нараз він спіткнув ся на щось.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

— Єзус-Марія!... Там щось лежить.

— Тягни з води — побачимо.

— Та як же, пане?... Може воно...

— Тягни, собачий сину, а то палашем погоджу.

Яцек, шепочучи молитву, нахилив ся, налапав щось і потяг. Скоро з води показали ся сині штани, чобіт...

— Тягни, Яцку, тягни!

Показали ся руки, блїде лице з закритими очима... Се був Федір Безрідний. Собаки обнюхували його й вили.

Усї прийшли до втопленника, що лежав на березї головою до води, розметавши руки.

— А! Се друкар з княжої друкарнї! Утопив ся, хам!

IV.

Запенивши ся, що втїкачі потопили ся і тим самим себе достойно покарали, панки пігнали далї шукати не так хлопів, як тих княжих коний. А як відїхали вони вже далеченько, комиш в однім місци заворушила ся і з води показав ся насамперед червоний верх козацької шапки, а потім і вусате обличче запорожця. Сїчовик, оглянувши ся довкола та не бачучи ворогів присвиснув, показуючи тим свое призирство.

— Фю-фю!... Повтїкали крутивуси.

Але побачивши на березї бідного друкаря, він швидко вийшов з води, тягнучи за собою свою мокру важку сумку і довге ратище.

— Хлощї, хлощї! Годї вже вам воду пити — гукнув на товаришів.

В рїжних місцях показали ся зводи голови, блїдї посинїлі обличча. Запорожець кинув ся до друкаря і почав його сильно трусити, піднявши з землї.

— Захлеснув ся хлопець ,але може ще очуняє.

Грицько й Юхим вийшли з води. Вони дрожали на цїлім тїлї.

— Утопив ся? — питали вони перелякані.

— Годї питати. Беріть за ноги.

Друкаря почали трясти. Потрохи лице його стало рожевіти.

— Трясїть його, добре трясїть.

Скоро у него пішла вода ротом і носом.

— Годї! Тепер оживе.

Його положили на траву. Він одкрив очі.

— Холодно... — сказав ледве чутно.

— Добре. Зараз буде тепло.

Запорожець розвязав сумку, витяг звідти боклажок і срібну чарку.

— Оковитонько, матусе рідненька — визволяй. Посадіть, хлощї, друкаря.

Друкаря підняли. Він цоркотїв зубами як в пропасниці. Запорожець приставив корячок до його синїх губів.

— Пий, хлопче! Пий разом — до дна.

Друкар випив, закашляв. Лице його потрохи почало оживати.

— Добре, друкарю зараз встанеш — заспокоював його запорожець.

Він паляв і собі чарочку й перекинув через мокрі вуса. Наляв і товаришам — і ті перекинули. Всї ожили.

Друкар сидїв на траві і дивив ся довкола себе посоловілими очима: він нїчого не міг пригадати що з ним таке властиво стало ся.

— Як же се ти, друкарю, вилїз з води? — питав його запорожець.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

— Не знаю — відповів той, похитуючи головою.

— Певно води перепив — обізвав ся Грицько. — І я, матери їй лихо, богато пив — трохи не луснув. Та ще, спасибі, що риби паїв ся добре, то пити хотїло ся.

— А мене чортів рак за вухо щипнув — сказав Юхим.

Запорожець посяг було до кишені, щоб після такого сиджепя в воді добре затягнути ся, але витягнувши кисет, побачив що й тютюн розкис і в люльці вода і губка мокра. Він аж за чуб себе ухопив.

— А стонадцять вам кіп чортів з горохом! О щоб вас, бісових крутивусів, чорти редькою по пятницях били! А щоб вам подавити ся дохлою мерзлою собакою та щоб вона у вас в поганім пузї й відтавала й брехала.

Вилаявшись добре та хоч сим заспокоївши троха козацьку душу, він зірвав кілька широких листів лопуха, висипав на них тютюн і поклав на сонце сохнути; потім зняв шапку, чоботи, штани, сорочку, все те порозвішував на сонці і зостав ся голїський.

— Роздягайте ся, хлощі — тепер тепло.

Хлопці пороздягали ся, порозкладали сушити хлїб і рибу, а самі почали купатись.

Сонце-ж тимчасом робило своє. Одежа повисохала, тютюн підсох, і запорожець, розпустивши свої широкі, як запорожська воля, штани, закурив люльку.

— Ну, хлощі, тепер і в дорогу пора — сказав він, поглядаючи на сонце. — Ще до вечера пройдемо трохи степу, а потім відпічнемо яку годину та й знов будемо йти цїлу ніч.

Запорожець вийшов на могилу, поглянув кругом і, переконавши ся, що степ чистий, нема нїкого — махнув рукою. Утїкачі рушили.

— Ех, якби коні у нас не повтїкали — ото булоб добре! — скаржив ся Грицько, тягнучи на собі сумку з боклагом.

— Еге. Як би коні, то й Хома з Яремою поїхали-б — процїдив крізь зуби запорожець, пакаючи люлькою.

— А чи піймали їх ляхи? — питав Юхим.

— Еге. Ловила баба воду решетом. Я їм такого терну дав, що вони ще й досї лїтають степом, коли не дали дуба.

Під вечір втїкачі зупинили ся в невеликій балцї (ярок з лїском), недалеко від Чорного шляху: тут запорожець знав криницю. Трошка попоївши, напили ся холодної води та й полягали спати в густій висо-кій траві, де їх нелегко було знайти.

Встали вони разом з місяцем і знов пішли. Ніч була чудова. Повний місяць, підлявши ся високо, облпвав сріблом безконечний степ. Здавало ся мов трава шепче, а тирса тихо плаче: „а не топчіть мене, люди, бо мене ще нїхто не топтав"... Де-не-де сирчали нічні свердки — і в шелестї трави під ногами чуло ся щось таємне.

— Ги-ги-ги — закричало нараз в степу щось страшне.

— Ох лишечко!... Що воно таке?

— Господи!...Покрова пресьвята, помилуй нас...

— Ги-ги-ги — знов закричало і щось темне показало ся впереді.

— Косю-косю... тпруськи... Іди сюди, дурний — ласкаво заговорив запорожець.

— Та се кінь, хлощі! Ото як він мене перелякав.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Се справдї був кінь, один з тих княжих коней, на котрих їхали наші втїкачі.

— Косю-косю, дурний — говорив запорожець і все підходив, підходив.

Але кінь враз повернув ся, вдарив заднїми копитами і, мов стріла, полетїв степом.

— Ну не чортова-ж тобі коняка! — промурмотїв запорожець. — Ото так ушкварив, стонадцять кіп.

Спочивати козаки сїли лиш тодї, як порядно встало вже сонце.

— От тепер буде козацька нїч! — сказав запорожець.

Втїкачі зупинили ся коло невеличкої річки, полягали і добре поснули.

Першим прокинув ся друкар: він почув якийсь глухий, сильний, але могутний рев. Боючи ся, як би знов чого не трафило ся, Безрідний скоренько побудив своїх товаришів.

Запорожець відразу скочив на ноги.

— Ти що, друкарю?

— Щось реве, дядьку...

Рев почув ся зовсїм близько.

— О! Погана справа — сказав запорожець. — Тур! А сей дiявол гірше Ляха й Татарина.

Показав ся звір. Він був похожий на бугая, але страшенних розмірів. На величезній голові сторчали такі роги, що справдї, як у пісні співаєть ся, можна було вляти до них „вина півтора відра"; коротка шия морщила ся складками і закінчувала ся кудлатою бородою. В дикнх очах було видко зліть на все, що було впереді: все він хотїв посадити на роги, затоптати своїми обрубкуватими ногами.

Тур ішов до води. Він нахилив голову і страшно ревів. На щастє наших втїкачів недалеко рїс старий дуб. Запорожець відразу зрозумів, що треба робити в такім випадку.

Тур, побачивши людий, зупинив ся в здивованю і перестав ревіти. Потім почав рити ногами землю, бити хвостом по боках і знову, похиливши голову, заревів, але ще страшнїйше нїж перед тим.

— Хлопцї! — крикнув запорожець. — Зараз лїзьте на дуба. Але борше, борше!

Як коти подрапали ся хлопцї на дерево, чіпляючи ся за віти, а запорожець, узявши довгий свій спис, став коло дуба й чекав.

Тур, ревучи, повагом почав іти вперед і тряс своєю страшною головою. Запорожець зняв свою шапку з червоним верхом і помахав нею перед рогатим гостем. Побачивши червоне, тур страшно заревів і кинув ся на козака. Але в ту хвилю запорожець заскочив за дуб.

Тур вдарив лобом об дерево, думаючи, що товста деревина повалить ся, але дуб не валив ся. Запорожець вихилив ся зза дуба і всадив свій спис в серце турови. Почувши біль, звір страшно заревів, а запорожець все далї й далї тиснув ратищем, аж поки тур повалив ся на колїна. Кров била з рани, далеко обризкуючи траву і корінє дуба...

Але от запорожець вискочив зза дуба з довгим ножем в руцї і, розмахнувши ся в усе плече, вгатив нїж в потилицю звірови, властиво в те місце, де кінчить ся голова і починаєть ся хребет. Нїж ускочив аж по держало... У тура підкосили ся ноги і він, тикнувши ся мордою в корінь, упав.

Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

— Ото-ж тобі, туре — зашихкавши ся промовив запорожець. — Кланяй ся-ж низенько, кланяй ся козакови в ноги.

— Хлопці! Годі вам горобцями на дубі сидіти — крикнув запорожець до товаришів.

Запорожець вискочив зза дуба з довгим ножем у руці.

Ті позлізали з дуба і з жахом дивили ся на се страшилище.

— Фю-фю-фю! — засвистав Грицько. — Ото бугай.

— Та ще й з бородою — мов козел! — дивував ся Юхим.

Запорожець хвалив роги й хвіст. Він гладив роги, міряв їх.

— Ой і порохівниці-ж добрі вийдуть! Ото так порохініці, стонадцять кіп. А з хвоста бунчук на ціле військо запорожське. Такого бунчука і в самого султана нема.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Але тур придав ся ще й на иньшу річ: їжі у втїкачів було мало — риби нема, огірків нема, хлїба трошки. А турового мяса стане на цїлу дорогу; треба тільки його порізати та прокоптити на вогні.

Всї четверто позачіпали тура своїми широкими поясами і потягли тушу вниз, щоб там, в лїску облупити й приготовити мясо.

V.

А тепер вернїм ся знов на Сїч.

З того часу, як Сагайдачного обрали за кошового і він зголосив морський похід, минуло більше як тиждень. Козаки готовили ся: приводили до порядку чайки, просмолювали їх добре, додавали всяку снасть, весла, правила; латали собі одежу й штани, сорочки, шапки, кожухи, чоботи й пояси-череси для будучих татарських і турецьких золотих; пекли хлїби та різали на сухарі, пакували в дорогу цибулю, чосник, сіль, тютюн, сушену рибу; доброю горівкою наливали ся боклаги й барила, а військовий грамотїй Олексїй Попович, великий пройдисьвіт з київських бурсаків, взяв з собою і сьвяте письмо у дорогу.

Перед походом відправили молебен. Щиро молили ся козаки, виступаючи в далеку, грізну, невідому дорогу.

От уже всї курінї, все військо запорожське висипало на берег до чайок, от уже гребцї сидять на своїх місцях, а товариство товпить ся коло своїх хоругов — як виступав на першій чайцї Олексїй Попович з книжкою в руках. Він був без шапки. Південний теплий вітер грав його чорним чубом.

Олексїй Попович підняв очи на отаманову хоругву і перехрестив ся. Все військо, мов на команду, зняло шапки.

— Олексїй Попович сьвяте письмо читає.. слухайте, братя — прогомонїло по рядах.

„Ангел же Господень рече до Пилата, глаголя: возстани і йди на полудне, на путь, сходящий от Єрусалима..."

Голосно чути по всьому берегу читанє Олексїя Поповича. Козаки слухали, затримуючи диханє; вони слухали не Олексїя Поповича, не сього гульвісу, розбишаку та пройдисьвіта, а слухали всїм серцем сьвяте Письмо.

От читанє скінчило ся, наразї роздали ся голоси:

— Дивіть ся, дивіть!...

— Козаки бугая ведуть.

— Та хиба то бугай?

— Та бугай же — хиба тобі повилазило.

— То сам тур: бачиш бородою трусить.

— Та тур же й є! Ото диковина.

Справдї по тім боцї Днїпра якісь козаки вели на верівцї живого тура, котрий опирав ся і сердито мотав головою. Ну хиба-ж се не чудо? Живого дїявола за роги тягнуть. Два хлопцї живого тура ведуть, як свиню яку.

— Та се може Татари, бісові сини.

— Які там Татари! В наших штанах.

Декілька козаків кинули ся до човна, схопили весла і птицею понесли ся на той бік. Скоро човен пристав до берега, козаки вискочили з нього і підбігли до чуда... Розводять руками, дивують ся...

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

І бачуть козаки з сього боку ще більше диво: починає тур танцювати та вибрикувати.

Скоро всї побачили, що козаки на тім боцї й тур ідуть до Днїпра, сїдають до човна... Видно, як тур стоїть у човнї, бородою трясе.

Човен підїхав до берега і з него разом з козаками та двома невідомими хлощями вийшов сам тур, крутячи головою та трясучи бородою. Його так і обсипали кругом запорожцї.

Але в сю хвилю з тура вискочив — козак, запорожець.

— Пугу, пугу! — крикнув вїн.

— Дивись. Та се-ж Карпо.

— Та Карпо-ж Колокузнї! Ото вигадав.

Вискочив з тура ще й другий хлопець, знайомий наш Грицько. А шкіра турова повалила ся на землю.

В сю хвилю прогремів гарматний вистрїл і білий дим понесло туди, на Україну. Другий раз гримнуло з другої сторони — і таксамо понесло дим в той бік, поки не розвіяв ся вїн в повітрю. І третий раз...

Козаки споважнїли. Кождий з них глянув на свою хоругву і перехрестив ся.

Як пчоли до своїх вуліїв, сипнули козаки кождий до свого куріня, до своєї чайки, де молодики гребцї пробували свої весла.

— А як же хлощї? — питали Карпа товариші, показуючи на втїкачів, котрі стояли мовчки, здивовані надзвичайним видовищем.

— Хлощї йдуть зі мною — сказав Карпо.

— Та у них ще не має нїчого.

— Здобудуть у морі та за морем.

— А сего діявола, тура?

— І вїн з нами поїде, в нашій чайцї. Беріть його, хлощї, та й гайда до човна.

Запїнив ся Днїпро від соток весел. Виступало в похід більше шїв сотнї чайок, а на кождій чайцї було по пятьдесять, по шістьдесять козаків. Крик і галас стояли в повітрю.

Скоро й Сїч-мати щезла. Передні чайки були вже далеко, немов вони найбільше поспішали в ту далеку, невідому дорогу. Не чути вже було на чайках нї шуму, нї співів: не жарти впереді чекають. Треба-ж тихенько дістати ся до моря, щоб поганцї Турки і не опамятали ся, як козаки упадуть на них мокрим рядном.

VI.

Козаки без всяких пригод приплили до Казикерменя.

Се була невелика турецька крїпость, поставлена умисне на днїпровім лиманї стеречи запорожцїв, аби коли не вшали в Чорне море та не зробили шкоди богатим турецьким містам, як Козлов, Кафа, Синоп, Трапезонт, а то й самому Стамбулови.

На стїнах Кизикерменя стоять чорні гармати, звернені на Днїпро: вони кождої хвилї готові ригнути вогнем і принести смерть козакам, котрі хотїлиб з Днїпра прокрасти ся в Чорне море. А окрім того через ріку з одного берега на другий простягнуті були ланцухи, що перепиняли шлях чайкам; та ще й того мало: до тих ланцухів поприкручувані були великі побрязкачі, гримухи — і як би їхали які човни у ночи та вдарили би ся о ланцухи, то вартові учулиб той брязкіт, а гармати, наведені саме на се місце, гримнулиб усї відразу — і ворог доконче мусїв піти на дно.

Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Всї ті хитрощі добре знав батько козацький, старий Сагайдак, але взяв ся й Турків перемудрувати.

Не дожжджаючи до Кизикерменя, він звелїв козакам стати, вийти на беріг і рубати в лїсї як найтовщі дуби, осики, тополї та тягти їх до води. „Дїти" добре взяли ся за роботу і скоро повалили на землю кілька десятків дубів та ріжного иншого дерева.

— Скілько чайок, стілько й дубів, дїти! — говорив Сагайдачний.

— Добре батьку — відповідали козаки і почали рахувати дерева.

Коли всї дуби уже постягали в Днїпро, Сагайдачний велїв попривязувати їх до чайок, але так, щоб вони плили попередну човна. Потім всї козаки сїли на відпочинок, повечеряли, не розводючи огню, щоб не дати знаку вартовим Туркам і Татарам.

Уже смеркло, а потім прийшла й ніч темна, вітряна. Підняв ся північний вітер, котрий запорожцї називали „москалем".

— Москаль підняв ся, се добре — пояснювали старші козаки.

— Москаль і в море нас винесе.

Так коло півночи рушили чайки далї, але йшли лавою, весло в весло. Ішли тихонько, бо не гребли, лиш посували ся по течії. А впереді чайок плили якісь темні дива — чи то люди велетнї, чи то звіри, чи то чорні якісь риби. Стирчали з води якісь руки, величезні пальцї на тих руках: се плили привязані до чайок дуби та осики.

Тихо... Не дихне ніхто. Тільки „москаль" завіє, завіє, пробіжить по водї і знов стихне.

Десь там, в темряві заспів когут — се в Кизикермені турецький когут, а пісь таксамо як і козацький на Українї... Ще один кукурікнув... Північ. А небо все в зорях: ондечки Петрів Хрест, он Чепіга горить, Волосажари. І з Днїпра, з темної води дивлять ся зорі. Одна покотила ся по небови і, здавало ся, упала в Днїпро... Десь сова застогнала.

На передній чайцї непорушно стоїть сам Сагайдачний і не зводить очий з тумапної далечини. А там, впереді, в тій мрацї загавкала собака. Се в Кизикермені турецький пес на вітер гавкав — не спить ся йому.

Ледве-ледве замріяв впереді огник. Се певно у вікнї вартової вежі. А може се зіронька?... Нї, не зіронька — се затемнїли башти, стїни.

Знов „москаль завіяв, дмухнув козакам в потилицю — і перестав.

— Весла наводу. Зупиніть чайки. Анї кроку далї — тихо, але твердо сказав Сагайдачний. Почули ближші чайки, передали далї.

— Весла на воду. Стій. Нї кроку — прийшло по всїх чайках.

Чайки стали. Впереді виднїли ся темні вежі Кизикерменя.

Прийшла рішуча хвиля.

— Пускай дуби. Ріж! — знов звелїв кошовий.

— Ріж! Спускай дуби — пішло по всїх чайках від одного берега Днїпра до другого.

Відрізані від чайок дуби та осики, ворушучи над водою обрубаними гильками мов великанськими руками, поплили вниз по течії, а чайки, стримані веслами, стояли на водї непорушно.

От уже дубів не видко. Дехто з козаків перехрестив ся.

Тихо, незвичайно тихо довкола. Навіть „москаль" не дме...

Пройшло кілька хвиль... Мов з просоня хрипло заспів когут, сонним гавканем йому відповіла собака — і знов тихо.

Нараз впереді, далеко в тій тьмі почув ся якийсь брязкіт... Потім ще, ще...

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

— Зачіпили! — прошепотів про себе Карпо, налягаючи на весло.

В сю хвилю роздав ся вистріл з гармати, за ним другий, третий... Прокинула ся кріпость, загреміла. Бють Турки з гармат по колодах, дубах та осиках, гадаючи, що стріляють по козаках. „Алла, Алла, Алла"! — виють в темряві голоси.

Вистріл за вистрілом гремлять зі стін кріпости. Чутно, як кулї бухають у воду, дзвенять ланцухами, рвуть їх, мутять воду, бючи по колодах.

— Та й хитрий же у нас батько — шепчуть молоді козаки.

Гармати, погремівши ще трохи, замовкли: чи всї набої вистріляні чи може Турки думають, що вже повбивали всїх козаків.

Тихо й темно впереді — хоч у око стрель.

— Рушай, дїти! А тихо-тихенько — водою не плесни — знов чуть ся у темряві голос Сагайдачного.

— Рушай! Рушай! — знов пішло від берега до берега.

— Як на щасте, знов подув „москаль" — і чайки понесли ся вперед. От вони вже проти кріпости... На мурах чути неясні голоси. Десь в самій кріпости ревуть перелякані корови.

Минули кріпость чайки.

— От так батько! О так старий Сагайдак!

— Тисни, тисни, братя! Щоб аж весла тріщали!

— Натискай до живих печінок! Або добути — або дома не бути.

І чайки летїли стрілою, далеко з заду зоставивши Кизикермень.

Вже під ранок козаки дали собі відпочинок в необсяжних комишах. На десятки миль довкола тягли ся комиші, в котрих могло сховати ся ціле військо. Тут гніздили ся нечисленними стадами всякі водяні птиці: баклани, чайки, гуси, качки, кулики, лисухи, дикі курочки, бугаї. Від птичого голосу над лиманами стогін стояв. Инодї по комишах мов буря пролїтала — се бігли чимсь перелякані дикі кабани, котрих в лиманах була величезна сила.

Любили козаки комиші. Тут вони і від поганих басурман ховали ся, тут полювали на птицю й звіра, тут і рибу ловили.

От у таких то комишах і ростащували ся запорожцї. Хто заснув у човнах, хто на березї, в комишах. По краях війська стали вартові, хоч і теж між травою, але вичепько, щоб бачити й лимани і далекий необзорний степ.

Нараз десь в траві чи в комишах почув ся крик перепела: „під-подьом! під-подьом"!...

„Сховав-сховав-сховав", відгукнув ся на те запорожець.

„Сховав-сховав-сховав," повторило ся в ріжних місцях.

Се обережний Небаба провіряв варту. Горе булоб тому, хто заснув: чекали його страшні запорожські кії.

VII.

От нарешті і в морі козаки.

— Ой та яке-ж воно велике! — аж скрикнув Грицько.

— А вода яка в ньому!

— Блакитна.

— Нї — сина.

— Не сина, а зелена.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

— І кінця й краю їй немає.

— Так от воно яке — море. І Господи!...

Та й не самих молодиків здивувало море.

Хоч би щонебудь живе показало ся на сім мертвім морі! І тільки вліворуч, далеко-далеко тягло ся щось мов туман і теж счезало в далечині.

— А то що таке? — питали молоді козаки.

— То Крим.

А сонце як пече! Невже се те-ж самісіньке сонце, що й на Україні, в Київі, в Острозі, в Прилуках, в Пирятині?...

Довговусий Карпо сидить на дні чайки і возить ся зі шкірою тура: виполокав її добре в солоній морській воді, відрізав чудові роги й хвіст і любуєть ся тими дорогоцінностями. Він уже бував на морі нераз і не дивуєть ся. Що тут дивного? Сама погана вода, якої й напити ся не можна.

От на сході показала ся хмара. Вона росла з кождою хвилею, повзла все висше й висше, заступаючи собою небо. Море почало чорніти і місцями як би трепетало. Мов живе щось забігало по морю, вітер засвистав і затріпав в повітрі мокрими чубами гребців.

— Гай-гай! — почухав у себе за вухом Небаба, поглянувши на небо.

Далеко почуло ся глухе гудіне, мов би щось важке перекотило ся по горах. Небо й море все темніли й темніли. По воді стали бігати білі „баранчики", а козацькі чайки почали яїтати з гребіня на гребінь.

От на чердаку (крита частина човна) отаманської чайки показав ся Сагайдачний. Він зняв шапку і уважно став приглядати ся до того, що робило ся навкруги. Сива його чуприна, мов значок на бунчуці, тріпала ся в повітрі.

— А щось буде — тихо сказав він Небабі.

— А буде, батьку — відповів Небаба.

Сагайдачний вийняв з кишені хустку і махнув нею. Один козак підняв ся з місця і підійшов до отамана. Се був пушкар.

— Удар на звістку — звелів Сагайдачний.

Пушкар мовчки підійшов до передної гармати... Гримнув вистріл, але його голос був такий тоненький в порівнаню з громом, що козаки здивували ся.

Чайки почали наближати ся до отаманського човна і скоро оточили його кругом.

— Панове отамани і все вірне товариство! — голосно почав Сагайдачний. — От самі бачите, що Бог дає нам роботу своїм подихом Божим. Повстає хуртовина! Треба бороти ся з нею — і милосердний Бог нам поможе, бо ми йдемо за Його єдиняте імя на ворогів Хреста Господнього. Тримайте ся купи, щоб нас по морю не роскидало. Та держіть ся проти хвилі! А води не бійте ся — шапками козацькими вливайте. Чуєте, дітоньки?

— Чуємо, батьку! — заревіли козаки.

Почала ся буря. Справжня буря, нежданна, шалена. Грім, здавало ся, бив тут, над головами козаків. Блискавиці падали в море, перерізуючи одна одну, і сліпили очи. Дощ хлюпотів так, що, здавало ся, само море перевернуло ся і падало з хмар.

Козаки бороли ся з морем всї як один. Сьміло відбивали ся від хвиль, розрізуючи водяні гори і падаючи в такі-ж водяні прірви, щоби знов потім злинути на сиву гриву високої хвилї. Вода заливала чайки —

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

і її вихлюпували хто чим міг: хто черпаком, хто відром, хто шапкою. Тріск грому, скрипіт дерева, шум і клекотіннє моря, свист вітру, крики козаків — все те творило разом таку пекольну музику, що навіть у найсьміливійших ставало волосє дубом на голові.

Але буря одужувала. Гребц'в уже неслухали ся руки, у деяких повиривало весла і упесло в море. Вода в чайках підіймала ся все висше й висше.

— Господи! Гинемо! — почули ся голоси. — Милосердний Боже — поможи!

— Братя!... Панове товариство!... Сповідайте ся Милосердному Богу! — чули ся голови з ріжних сторін.

Сагайдачний чув сї крики і бачив, що мужність вже кидає його військо, а як у чоловіка нема сьміливости, то й все пропало. Треба було за всяку ціну підтримати надїю в людях.

Добре знаючи море, знав Сагайдачний і те, що як буря так раптовно налїтає, то таксамо раптовно мусить і стихнути. Він знав се, він бачив се по блискавицях, чув по грому. Але треба витримати сю останну хвилю, треба додати духа товариству.

Він вийшов на чардак і голосно закричав:

— Панове, братя й дїтоньки! Слухайте! Може з вас хто великий гріх на собі має, що злая хуртовина на нас налягає, чайки наші потопляє?... Сповідайтесь же, панове, Милосердному Богу. Нехай той, хто найбільше гріхів на собі має— один в морі потопає, війська козацького не погубляє.

Козаки впали на колїна, підняли руки до неба.

— Я грішний! Я найбільше гріхів маю! — чуло ся з ріжних боків.

В сю хвилю виступив Олексїй Попович. Він був блїдий, мокра чуприна падала йому на лице, по щоках текли сльози. Чесний в душі, але горячий, він ніколи не міг стримати свого серця. Він з усїма сварив ся, але й мирив ся легко. Тепер він рішив пожертвувати собою ради всього війська запорожського.

— Братя! Панове товариші!... — голосно крикнув він. — Я той грішник великий, мене карайте. Добре ви, братя, учиніте, червоною китайкою менї очи завяжіте, до шиї білий камінь причіпіте і в Чорному морі втопіте. Нехай я один загибаю, війська запорожського не загубляю.

— Ой як я з города Пирятина, братїку, виїзджав, то з отцем ненькою опрощеня не брав, а на свого старшого брата великий гріх покладав, і близьких сусїд хлїба-соли лишав, а дїтий малих, вдів старих безневинно стременом у груди штовхав. Проти церкви, Божого дому проїзджав — шапки з себе не здіймав. От за те, панове, великий гріх я на собі маю і зате тепер погибаю... Ой не есть то по Чорному морю буря-хуртовина вставає — а то вітцївська і материнська молитва мене карає.

І всї слухали його з величезною увагою, мов би се була проповідь у церкві. А буря тим часом стихала — і Сагайдачному жаль стало топити безневинного козака. Він рішив зробити инакше.

— Панове, братя й дїти! — сказав він. — Добре ви дбайте, козакови Олексїю Поповичу з правої руки пальця втинайте, христіянської крови в Чорне море пускайте. Як буде Чорне море кров христіянську пожирати, то буде на Чорнім морі супротивная хвиля затихати.

— Ведїть, ведїть Поповича! Тнїть йому пальця! — кричав дехто з козаків.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Олексій Попович перехрестив ся на всї чотири боки і положив мизинець правої руки накрай човна . Небаба, котрий стояв найблизше, витяг шаблю з похви, обтер ї мокрою полою і теж перехрестив ся.

Небаба витяг шаблю з похви.

— Боже поможи! Р-раз! — і кінчик пальця упав у море. Заканала в море і кров козацька...

Всї перехрестили ся. Перехрестив ся і Олексій Попович і покровавив свое бліде лице.

Буря між тим зовсім утихла. Глянув на море Олексій Попович — і лице його зовсім просьвітліло.

VIII.

Уже кілька днїв пливуть козаки морем. Після бурі установила ся добра погода і далеко видно впереді. За весь сей час козаки нїколи не зустрічали в мори ні турецьких кораблїв ні ґалєр, а як і помічали здалека щось підозріле, то зараз же брали в инший бік і щезали в мори.

Тепер от уже другий день бачуть вони здалеко берег, то казкове Кримське царство, про котре стільки чуло ся від старих козаків. Далеко було видно високі скелї, сїре величезне камінє. Здавало ся, підземні якісь духи бороли ся тут з морем і повивертали з глибини се камінє.

Козаки, що побували в турецькій неволї, називали товаришам ті страшні скелї й місця. Там Ай-Тодор, Ай-Петрі, Ай-Бурун, Аю-Даг, а там вузенька щілина в скелях Шайтан-мердевен, котру козаки попросту називали „Чортова драбина"; а ондечки звір-гора Бабуган-Яйли, а ще далї величезний Чатирдаг, що підпирає небо.

— Так от який воно сей Крим — шепотїли молоді козаки. — Ось вона, ся земля невірна бусурманська, розлука християнська... Господи!

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

— Де-ж тут живуть Татари? Де їх міста? — питали деякі.

— Чекайте, побачите. І татар побачите і бідних наших невільників — відповів Небаба, що всього вже бачив на своїм віку.

Нарешті вони побачили Кафу, сей всесьвітний невільничий ринок шіснайцятого, а надто сімнайцятого віку, коли на площах сего міста цілими тисячами сиділи невільники всяких країв, брязкаючи ланцухами.

Трудно було розглянути щось добре, бо козацькі чайки станули дуже далеко в мори, щоб їх не видко було з міста, але тим більше таємним і чарівним здавало ся козакам се місто, що мов виринуло з моря разом з сірими горами, мов вискочило з того сьвіта.

— Так ось, ся Кафа проклята, неволя турецька — говорили козаки, задумчиво похитуючи головами.

Небаба показав на якусь пляму. Писар притулив долоню ребром до чола.

— Бачу, бачу. То або Татари рибалки їдуть або що иньше.

— Та то, дядьку, маленький човен татарський — відозвав ся Олексій Попович.

У Сагайдачного, котрий стояв тут же недалеко і також дивив ся на ту чорну пляму, очі блиснули якоюсь гадою. Він задумав ся, мов не знаючи про що рішати ся, але потім нараз випростав ся і голосно сказав:

— А ну-те, хлопці, за весла!

Всї дивували ся, не розуміючи по що, але гребці уже кинули ся до весел. На всїх човнах стрепенуло ся товариство.

— Панове отамани! — ясно проговорив Сагайдачний. — Стійте тут та чекайте на мене.

— Добре! Добре, батьку! — відповідали з усїх чайок.

— Гайда, хлопці! — звелїв Сагайдачний своїм гребцям. — Доженїть оту чорну муху, показав він на далекий татарський човник.

Чайка понесла ся птицею.

От уже добре видко татарський каїк. Він певно їде до Кафи. Лїниво поблискують на сонці два весла і хитаєть ся разом з ними людська постать. На каїку побачили чайку, але певне гадали, що се пливе також до Кафи турецька кочерма, фелука або яка инша морська лодка.

Але от чайка вже зовсїм близько.

І лиш тоді, як уже чайка була бік-в-бік з каїком, татарин закричав з переляку, кидаючи весла.

— Алла, Алла!... Козак, козак!...

З дна каїка скочило ще двох Татарів: вони певне спали.

— Алла!... Алла акбар! — кричали вони, але чайка уже зчепила ся з каїком; жилаві руки Карпа тягли до себе одного Татарина.

— Не крпчіть! Не вийте, гаспидові цуцики! — говорив він.

Здоровенний Хома скочив у каїк, схопив двох других Татар і підняв їх нести.

— Та не вертїть ся, а то потонете — казав він до них.

Перелякані Татари поглядали в усї боки; наймолодший з них падав на колїна й говорив молитву, часто поминаючи імя Аллаха. Старші Татари теж шепотїли щось — певно прощали ся зі своїм житєм.

В каїку знайшли козаки коші з огірками, вишнями та морквою: се Татари везли в Кафу на ринок, а замісць того попали в руки страшних гостий.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:01 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Сагайдачний, Небаба та Олексій Попович заговорили з Татарами на їхній мові: питали хто тепер править Кафою, хто в ній ґубернатор, кілько в кріпости турецького й татарського війська, чи є у пристані цареградські галєри й скілько їх. Але Татари мало що знали і тілько все повтаряли „Алла" та „Алла акбар".

Сагайдачний звелїв привязати каїк до чайки й їхати назад. Козаки дуже зрадїли огіркам та черешням і вже кинули ся до каїка, але Сагайдачний не велїв нїчого займати.

„Алла, Алла!... Козак, козак!" — закричали татари.

— Я сам повезу се добро на́ ринок у Кафу — сказав він і, звертаючи ся до козаків, що стояли коло Татарів, додав: Ану роздягнїть їх, дїтоньки, щоб було нам у що вбрати ся, коли закортїло торгувати.

Козаки кинули ся роздягати Татарів. Ті вже думали, що прийшла їх остатня година, що їх зараз або в море кинуть або голови їм повідрубують — і завзято боронили ся, але що вони могли вдїяти проти козаків.

— Накиньте рядно на татарське тїло — приказав Сагайдачний.

На Татар щось там накинули, а Сагайдачний, Небаба й Олексій Попович перебрали ся в татарську одїж.

— От Татари так Татари — хвалив Хома.

— Такі Татари, що сам Хома перелякав ся-б, побачивши їх у себе на печи — додавав Карпо.

— Еге! Перелякаю ся я лисого біса — відгризав ся Хома.

Цїлком уже вбравши ся по татарському та сховавши під татарську шапку сиву свою чуприну, Сагайдачний голосно сказав до всїх:

— Панове отамани і все славне військо запорожське! Як би я завтра рано до вас не вернув ся, то вибирайте собі нового батька і самі лобувайте Кафу.

Generated on 2014-11-25 09:03 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Через декілька хвилин татарський каїк під рівними ударами весел швидко поплив морем. Козаки довго дивили ся на сей невеличкий човник, поки він не щез цілком в тумановій далечині.

Каїк наближав ся до Кафи. Все яснійше й яснійше вирисовують ся на блакитнім небі гострі башти кріпости, а нижче йдуть, вючи ся змією, зубчасті мури з зелізними гаками в них: на сих гаках вішали за ребра християн — довго їх кости, обїджені хробаками та птицями, висїли на стїнах, хитаючи ся від вітру.

А зза стїн виглядали церкви магометанські, тонкі вежі з вузенькими віконцями внизу, хати із пласкими дахами, оплетені зеленю. Все те для Українця справдї було дивом, але чомусь пило серце, дивлючись на всю ту чужоземну красу.

А нило воно ось від чого. Вся пристань Кафи була загачена кораблями, галерами, каторгами і всякими суднами. Всяких красок фани та значки поверх щоглів телїпали ся в повітрі, мов які птиці або змії. На кождім кроці найріжнороднїйші облича, дивовижні убори; довкола гуде незнайома мова, а в тім усїм — брязкають ланцухи. На чім вони? Чи на кому?

Поглянули козаки — і побачили величезну чорну та неповоротну турецьку галєру. На нїй коло кождого весла, сковані по два сидїли галєрники і гребли тяжко, бо галєра тягла за собою кілька суден, навантажених товарами. Поглянувши на тих галєрників, козаки наші пізнали їх і затремтїли від жалю: се були бідні невольники Українцї, між ними трохи Ляхів і Москалїв, але Українцїв найбільше.

Се були не люди, а якісь страшні привидп, оброслі волосєм, майже голі, а ремені та зелїзо в кости їм повїздали ся. Поміж ними ходили наглядачі Турки і коли бачили, що який будь з невільників від голоду чи безсонниці нерівно бє веслом — били нещаспого по голих плечах, по спинї, по голові або крученим ремінєм або прутами червоної таволги (червона лоза). А невільник не сьмів навіть відняти рук від весла, лиш вив ся всїм тїлом та кидав в небеса погляд, повний нїмого докору.

— Мати Божа!... — тихо простогнав старий Нибаба, дивлючись на те все, а по щоках Олексїя Поповича текли сльози. Лиш один Сагайдачний мов би й не помічав галєри: суворий безмовний сидїв він на каїку, непорушно дивлючись кудись зпід густих брів.

Нарештї, штовхаючи ся помежи човнами, каїк пристав до берега. Ще дорогою козаки порішили, що Небаба лишить ся при каїку та удасть нїби спить, щоб до него не лїзли Татари. А Сагайдак з Олексїєм Поповичем, котрий уже був в сїй самій Кафі в неволї і знав її добре, підуть у місто на розвідки. Так вони й зробили.

IX.

Пройшовши разом з усякими иншими Татарами, Турками, Вірменами, Греками під браму, наші козаки дістали ся до самого міста. Тут стояв надзвичайний гамір, крики; вулиці й площі заповнені були народом, ляскала й бряжчала всяка зброя, зелїзо, сталь, мідь, срібло й золото, скрипіли гарби, іржали коні, ревіли осли, вигукували погоничі, водоноси і всякі крамарі, ляскали батоги, дико кричали дервіші (мусульманські жебраки), коло котрих товкли ся купами православні. На кождім кроцї па переміну попадали ся золото й бруд, оксамит і голе тїло, нахабні обличча начальників і пугливі забиті лиця рабів та невільни-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:03 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ків. Червоні, мов кріваві, фези (турецькі шапки) на темних обличчах, позолочені та убрані всякими дармовисами куртки, білі й зелені чалми (намітки довкола голови) над сїдими та червоними бородами, яркі халати, позолочені сапянові чоботи і обтріпані московські лапті (обувє плетене з лик), зброя на золотих ланцюшках у пашів — і кайдани зелїзні на ногах; коні прибрані в дорогі оксамити — і нїчим не прикриті,, порубцьовані нагаями людські спини. І все тут таке вороже, зле, немиле.

Се — невільничий ринок. Наші козаки попали якраз на невільничий ринок.

Вся площа, обсаджена з усїх чотирох боків тополями і темними кипарисами, залита горячим сьвітлом сонця, робила надзвичайне, незабутне вражінє. Ішов торг. Покупцї роззглядали невільників та невільниць, а продавцї вихвалювали свій товар. Гомін, крики, сьміх, дикі звуки татарської музики — і серед того всего тихий жіночий плач і голос... голос лїрника. Де се?

По серединї площі, коло головного водограя сидїв старий чоловік і тримав на колїнах глиняну мисочку, в котрій лежав недоїдженний огірок та шматок черствого хлїба. Се був слїпець. Довкола него товпою стояли скованї по два, по три невільники.

— А скільки-ж ви тут лїт у неволї, старче Божий? — спитав один з них.

— Був тридцять лїт у неволї, а тепер уже тридцять без року „на волї" — відповів дїд, гірко усьміхаючись.

— А скільки-ж вам, дїдусю, було лїт, як вас Татари забрали?

— На двацятім роцї взяли.

— А ви тодї не були ще слїпі?

— Нї, видющий був.

— А коли-ж ви очі згубили?

— Перед самою волею — знов усьміхнув ся дїд.

— Як же се так, дїдусю?

— Та так: Тїкав я раз з галєри, а мене зловили та й закували ще в гірші кайдани. Тїкав я вдруге — ще гірше. А як на трийцятім роцї утїк у третє, то піймали мене й очи вибрали. З того часу й став я вільний: двайцять лїт носив воду, а як став уже недужий та старий, вигнали мене, як пса, на вулицю — і от уже десятий рік, як я старцюю.

І дивлючи ся на сю живу руїну, невільники сумно хитали головами: кождому здавало ся, що й його жде така-ж сама гірка доля.

— Засьпівай нам невольницької, старче Божий.

— Добре, заплачу й невольницької — і старий, налапавши свою лїру, підстроїв її та, підвівши в гору свої давно випалені очі, заспівав щось сумне-сумне та болюче.

Невольники перехрестили ся. Вони мимоволї поглядали на свої кайдани, на сиру сирицю ремінну і плакали.

Нараз і сам слїпий співець замовк; лїра його упала, а він, закривши лице руками, заплакав, як і його слухачі.

— Нїчого, нїчого, дїточки — сказав він нарештї — потерпіть ще кришечку. Може й до нас Сагайдачний з козаками прибуде.

Сагайдачний мимоволї здрігнув ся, почувши своє імя. Йому навіть здало ся, що слїпець повернув ся в його бік.

— Та щось нїчого про козаків не чути на мори — тихо сказав хтось.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:30 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

— А може й почуємо.

— Дай то, Господи.

— Прийдуть! — глухо, але твердо прозвучав чійсь голос.

Всї стрепенули ся... оглядають ся...

— Мати Божа!... Хто се сказав- — шепочуть між собою невольники.

— Мов з води щось гукнуло.

— А може з неба

— З неба, дїти, з неба — ствердив слїпець.

Але тут налетїли на невольників турецькі приставники. Досї вони сидїли в холодку, пили каву з маленьких чашечок та курили довгі люльки, а тепер вони скінчили свій кейф (неробство) і треба було показувати купцям товар. Бичами пігнали вони невільників на другий бік ринку.

Сагайдачний і Олексїй Попович, вибравши відповідну хвилину, підійшли до слїпця.

— Добридень, Опанасовичу! — тихо сказав Олексїй Попович.

Слїпець стрепенув ся.

— Хто знає тут Опанасовича? — спитав він трівожно.

— Се я, Олексїй Попович.

Слїпець троха не крикнув — не то від радости не то від переляку.

— Олексїєчку! Рідненький мій!...

Олексїй Попович положив у чашку слїпця срібну монету і тепер, нахиливши ся, мов шукав собі решта в мідяках.

— Олексїєчку! Та хиба-ж ти знову в неволї? — трівожно спитав слїпець.

— Ні, дїдусю... Се батько Сагайдачний прийшов невільників визволяти і я з ним.

— Сагайдачний!... Матїнко Божа...

— Я тут, старче Божий — тихо обізвав ся кошовий, теж нахиляючи ся до чашки. — Козаки на мори.

— Господи! — радісно перехрестив ся слїпець.

— А Санджакова бранка Хвеся ще жива? — питав Сагайдачний за свою хрещену донечку.

— Живенька, здоровенька, пане гетьмане, дай їй Господи щастя та здоровля.

— Ще не потурчилась, не побусурманилась?

— Бог милостивий, пане гетьмане.

— І ти до неї ходиш, старче?

— Та инодї буваю: вона, дай їй Господи, мене старого жалує.

— А за Україною скучає?

— Та скучає, бідна.

— Так скажи їй, старче, що ми її визволимо з неволї. Нехай тільки вона від свого пана санджака, баші турецького ключі містові добуде та браму нам відімкне.

Слухаючи то все, старий слїпець аж дріжав від щастя. Тут Сагайдачний!... Сам Сагайдачний, одного імени котрого боять ся Турки й Татари!

— Скажу, скажу Хвесї... піду зараз до неї — мурмотів він.

А Сагайдачний і Олексїй Попович пішли далї.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:30 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

X.

Ще засьвітла щасливо вернули ся наші козаки до війска дізнавши ся про все, про що було треба дізнати ся.

Наступила ніч. Темною пеленою роскинуло ся над таким же темним морем, укрите зірками. Все довкола в мраці, все спить — і море, що ледве плещеть ся в берег, і гори, і місто, заколисане ночию.

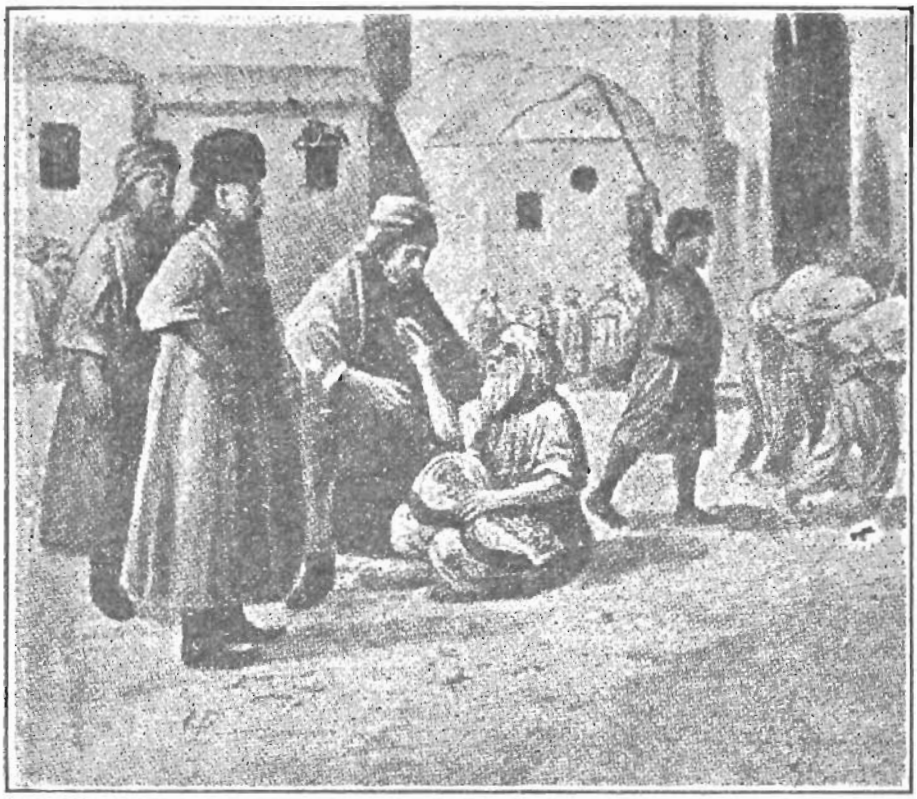

Олексій Попович положив у чашку сліпця срібну монету.

Не спали тільки козаки, приготовляючи ся до бою: обглядали зброю, робили набої, роздїляли поміж себе будучу працю, а врешті рядами, в найбільшому порядку поплили до Кафи.

Козацькі човни роздїлили ся на дві части: одна зістала ся на водї, щоб бути готовою стати проти турецьких кораблїв, а друга трошка лївійше від Кафи пристала до берега. Сю часть вів сам Сагайдачний.

Тихо-тихо висїли козаки зі своїх чайок, зіставивши в них декілька молодих козаків для охорони, а самі посунули, що хвилї зупиняючи ся та прислухуючи ся, до стїн Кафи. Легенький вітрець прошумів сонними вітями, тополь. В містї запіяли когути... Десь далеко покричала сова.

Сагайдачний приказав одному куріню обійти місто і приготовити ся. А як тільки кошовий дасть знак — запалити стоги сїна всякі,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:30 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

будівлї — все що тільки може горіти, щоби викликати переляк в містї та осьвітити його добре.

Палії, відобравши сей наказ, віддїлили ся від решти козаків і щезли у тьмі. Сагайдачний же повів військо далї; йому помагав Олексїй Попович, котрий дуже знав сї місця; будучи тут кілька лїт в неволї, він робив разом з другими невільниками і в містї й за містом, по городах, на пристани, підмітав улиці, таскав камінє.

От нарештї вони й коло брами. Кругом тихо, як в могилї...

Почув ся крик пугача, а зза стїн йому відповіло мявканє кітки... Ворота рипнули і трошки відчинили ся...

— Мати Божа! — почув ся тихий жіночий крик, і шию Сагайдачного обхопили дївочі рученята. Се була хрещена дочка Сагайдачного.

— Хвесю... дитино...

— Тату, татусечку...

— Годї, дитино. Нема коли тепер від радощів плакати. Візьміть її, дїти, та стережіть, як золоте яблучко — приказав Сагайдачний.

В сю хвилю в ріжних місцях спалахнуло зарево — і високі ігли мінаретів мов загоріли ся. Здавало ся, що се в ночи сонце сходить.

— До зброї, дїти! — крикнув Сагайдачний.

Великі ворота в брамі відчинили ся і в них кинули ся запорожцї. На ратищах у них горіло приготовлене ранїйше та натерте порохом прядиво — і вони запалювали все, що можна запалити, та кричали всякими голосами.

І стала богата Кафа в одну хвилю великим огнищем. Кричали бісурмани, горіли будинки, скот ревів, плакали жінки й дїти, а невільники тут же, серед пожару розбивали об камінь свої кайдани і кидали ся з козаками на бусурмен. Вулиці і площі покриті були трупами убитих, другі тїкали, кидали ся з високих мурів, бігли в гори або падали в море.

Площа невільничого ринку стала наповняти ся купами всякого добра: товарами, одежою, мішками золота й срібла, дорогоцїнною зброєю. В повітрі над червоним полумєм лїтали перелякані птицї, стрімголов падали в огненну безодню і гинули. Все, здавало ся, горіло; і будинки, і мечети, і мінарети, і червоні обличча козаків і їх одежа, осьвітлена кривавим заревом.

— Бий їх! — кричав Олексїй Попович.

Тут він побачив малесеньку татарочку: бідна дитина, опинивши ся сама серед сього пекла, голосно плакала.

— Ти чого плачеш? — заговорив до неї Олексїй Попович.

Дитина, побачивши чужу вусату пику, ще гірше заплакала.

— Де твоя мама? — питав він у дитини, забуваючи, що вона його не розуміє. — Я понесу тебе до матери.

Другі козаки, побачивши товариша з дитиною на руках, почали сьміяти ся.

— Гей, брати, бережись! — несамовито кричав хтось.

Всї оглянули ся. Осьвітлений червоним полумєм, весь зігнувши ся під якоюсь страшною вагою, йшов Хома. Побачивши його, козаки руками сплеснули: здоровенний Хома ніс на плечах гармату!

— Та се Хома! Дивіть ся, панове — він цїлу гармату тарабанить!

— Батечки! Цїлу гаківницю тирить.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:30 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Хома, запихкавши ся, червоний та розхрістаний, обережно положив свою гаківницю коло иншої здобичі.

— Ото Іродова, яка-ж важка! — бурчав він, обтираючи піт з червоного обличча.

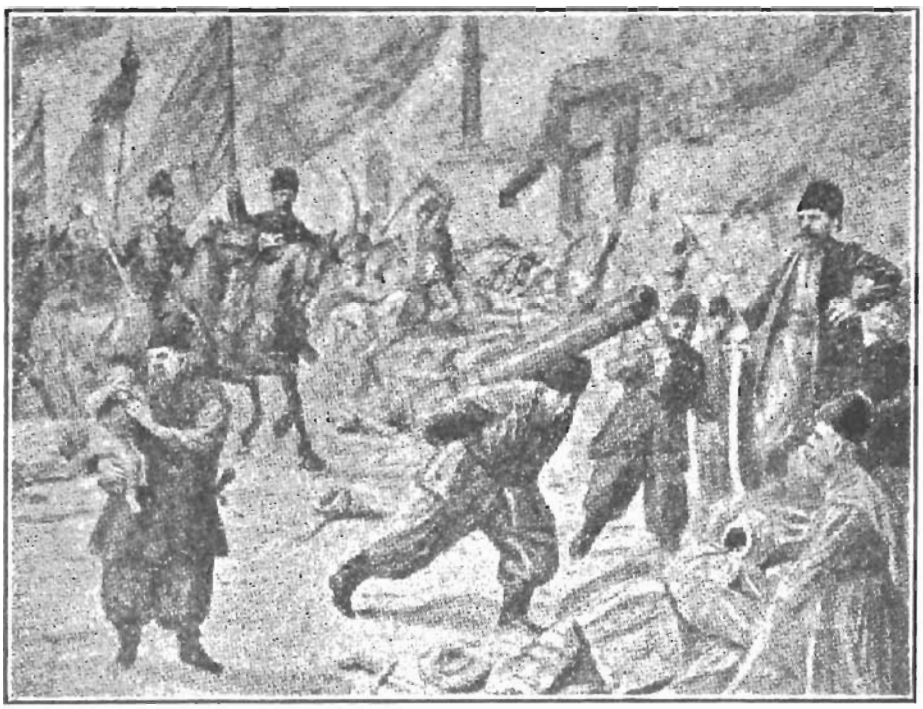

Здоровенний Хома ніс на плечах гармату.

— Та що се ти, Хомо? Де ти її взяв? — питали ся козаки.

— Та таки-ж на баштї.

— А навіщо-ж вона тобі?

— Еге! Та вона-ж мідяна. А батько казав якось — чому то у нас на Сїчи ні одної мідяної гармати нема. От я й приніс сю гаківницю. Але-ж і важенька, Іродова! Аж плечі болять.

Козаки не могли надивувати ся силї Хоми.

В сю хвилю спалахнуло зарево й на мори: то Небаба запалив турецькі кораблї.

— О! То Небаба собі люльку запалив.

— Добре старий справляєть ся.

На площі показав ся Сагайдачний з старшиною; вони всї уже були на конях, щоб борше всюда наспівати та за всїм наглядати.

— Спасибі, дїтоньки! — звернув ся Сагайдачний до козаків. — Добре справили ся.

— Спасибі й тобі, батьку, що дав нам роботу! — загукали у відповідь козаки.

— Не забуде нас Кафа проклята!

Побачивши пожар на морі, Сагайдачний підозвав до себе одного козака.

— Ану побіжи, лишень, на берег та дай знати Небабі, щоб він не всї галєри турецькі палив, бо при такій здобичі нам без галєр не буде

Generated on 2014-11-25 09:15 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

куди її подіти. Та й невільників богато визволено — треба їх чимпебудь до городів християнських довезти.

Козак пішов виконувати роспорядженє кошового.

А площа все більше й більше заповняла ся козаками, котрі збігали ся з усіх кінців, несучи здобич. Зваживши все до купи, вони знов уходили брати останне та добивати Турків і Татар.

Лиш під рано полумінь почала утихати — не було вже чому горіти. А коли зійшло сонце — воно осьвітило самі розвалини Кафи, вчера ще такої роскішної.

XI.

Зруйнувавши Кафу, козаки з усїєю здобичию вийшли знов у море. Вони захопили з собою декілька турецьких галєр, недопалених Небабою, і навантажили їх загарбаним добром, а також помістили на них всїх освободжених невільників.

Козаки плили просто на полудне, все більше й більше віддаляючи ся від берега, так що в той же день козаки побачили себе серед безбережного моря і такого-ж безбережного неба. Вони згадували, що зістало ся у кого в памяти з минулої крівавої ночи, перевязували один одному рани, жартували а то найбільше з Хоми, що згубив свою шапку та нїяк не хотїв одягати турецької, та з Олексїя Поповича, котрий не знав що робити зі своєю татарочкою: дитина плакала, а Олексїй Попович з усїх сил старав ся її забавити: він то намагав ся грати з нею в ладки, то робив їй на долоньці „сороку-ворону". Та й другі козаки старали ся забавити дитину то тим то иншим: один грав на губах, другий показував пальцями „козу" та кричав „мекеке". Усатий Карпо зробив дитинї ляльку, а суворий Небаба став на чотири та гавкав, як песик. І дивлючись на його сивоусе, добре лице, дївчинка, забувши своє горе, дзвінко съміяла ся.

А де-ж дївала ся Хвеся, санджакова бранка, що дала козакам ключі від Кафи і що звелїв її Сагайдачний берегти, як золоте яблучко? Її немає тепер з козаками. Невже не вберегли вони її? Невже погинула вона в сю страшну ніч? Нїхто нїчого не знав. Козаки, котрим звелено було берегти її, оповідали, що Хвеся велїла їм іти з нею до будинку санджакового, а як прийшли, то Хвеся сказала їм зачекати трохи, нїм вона збіжить та забере коштовні свої річи. Але як пішла, то вже більше й не вертала ся.

Козаки, наскучивши жданкою, вломили ся в дім санджака, але нї Хвесї й нїкого з людий там не знайшли. Перешукали всї закутки, все перевернули до гори ногами, кричали, звучи Хвесю, але нїхто не відгукнув ся.

Скоро вони побачили, що і сей будинок горить, поспішили захопити з него що попадало ся під очи — і тільки вже, тїкаючи, помітили в стїнї потайні двері. Виломили їх — там був вхід до башти, а з башти були двері прямо в гори. От сюди певно й щезла Хвеся, гадали й козаки.

А по що? Чи її потягли туди силоміць? Чи може вона сама захотїла зостати ся в неволї? Хто знає...

Так думав Сагайдачний, блукаючи поглядом по безкрайому морю. І ще богато де-чого думала стара голова про те, що цїле житє не

Generated on 2014-11-25 09:15 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

виходило у нього з серця і про що нїхто не знав, як не знали козаки й того, куди веде їх тепер кошовий отаман. А вів він їх до Синопу. Не перший уже раз доводить ся козакам плюндрувати Синоп — треба й ще дати йому чосу. Треба й самий Цареград обкурити мушкетним димом, налякати самого султана, а звідти махнути до города Козлова і зруйнувати до землї се невільниче гнїздо, вирізати Турків і Татар до ноги, що б і на росплід, на насїнє нїкого не зістало ся з тої проклятої саранчі. А тодї й до дому, до городів християнських, на тихі води, на ясні зорі, у мир хрещений, у край веселий.

Але сього мало Сагайдачному, він загадував ширше. Йому хотїло ся зовсїм відгородити християнський мир від нехрещеного. Але як? Зробити Чорне море — „Козацьким морем", покрити його все козацькими човнами та кораблями і, побудувавши непоборимy кріпость на самій вершинї Чатирдага, гукнути звідти на море: „Ану! Сидїть, турки, смирно!"...

К ночі козаки були вже недалеко великого, гарного турецького міста. Се був Синоп.

Богато з тих невольників, котрих повизволяли козаки, бували в Синопі і добре його знали. Сагайдачний радив ся з ними щось довгенько, а врештї порішено було напасти на місто двома лавами: одна половина козаків ударить на замок, а друга захопить пристань і все, що в нїй.

І знов повторило ся те-ж саме, що було в Кафі: завзятий Сагайдачний сплюндрував і Синоп, надовго завдаючи страху Туркам і Татарам.

XII.

Погуляли козаки по Чорному морю, ой погуляли! Крівавий слїд по собі зіставили і в Криму, і в Малій Азії, і в Анатолії. Треба тепер було думати й про те, щоб до дому вернути ся, до Днїпра Славути, на тихі води, на ясні зорі. А се не легко, ой не легко було зробити.

Вхід у Днїпро стерегли дві грізні турецькі кріпости — Очаків і Кизикермень. Як що й удало ся козакам, виступаючи в похід, щасливо прокрасти ся мимо сих твердинь, то се лиш тому, що Турки на козаків тодї не чекали. Тепер же, після того як козаки зруйнували Кафу, Синоп, взяли з бою в морі богато турецьких галер і мушкетним димом окурили передмістя самого Стамбула, після того як вони навели жах на все побереже Чорного моря, так що навіть сам султан перелякав ся і думав тїкати зі своєї столицї — після сего козаки повинні вже були знати, що Турки чекають на їх поворот і чекають не з порожними руками. Мало того, що козакам певно доведеть ся пробивати ся мимо страшного огню батарій Очакова і Кизикерменя, але може чекає їх коло Днїпра й ц'ла фльота турецька!

І стара голова Сагайдачного все те бачила, розрахувала. Отаман постановив убратп в шори прокляких яничар, на сивій кобилї їх обїхати.

При входї в Днїпро рівнобіжно до півострова Тендри тягнеть ся довга коса (полоса пісків), котра тепер зветь ся Кинбуриською. Саме проти кінця її, по той бік Днїпрового лимана і стоїть Очаків. Тодї ся коса називала ся Прогноєм.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:15 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Сагайдачний рішив спочити на Тендрі і всї козацькі чайки перетягнути волоском через Прогнойську косу. Таким чином нежданонегадано козаки могли опинити ся в Днїпрі на декілька верств вище Очакова.

Але що відбитих турецьких галєр, навантажених всякою добичию, не можна було перетягти через піски, то було порішено, що частина козаків під проводом Небаби пробєть ся на сих галєрах мимо Очакова, памятаючи одно, що як тільки козаки вступлять в бій з Турками, то Сагайдачний впаде на Турків ззаду і покаже їм тертого хріну.

Підійшли козацькі чайки до Прогною і в ночи почало ся перетяганє. Робота йшла дуже обережно. Насамперед кілька добрих козаків пішло дізнати ся чи в Днїпрі нема нїкого і де саме найлїпше волокти — і лиш як вони вернули ся та сказали, що Турків не видно, почала ся робота.

Працювали всї: і козаки, і невольники, і старшина. А Хома то таскав чайки по піску мов би се були санчата легесенькі по снїгу. І ще на ранок не благословило ся, а вже всї чайки були на тім боцї коси. козаки були на своїх місцях і гребцї тримали весла на поготові.

Нічна пітьма обгортала і Днїпро і той його беріг, де стояв Очаків. Звідти доносило ся иногдї собаче гавканє та в комишах в рядигоди крякали дикі качки. Під ранок в траві задерчали деркачі та инодї висвистувала нічна пташинка овчарик.

А де-ж тепер Небаба з товаришами? — думало ся кождому. Кажуть про нього, що він характерник; щукою иногдї перекинеть ся та карасїв собі на снїданок у Днїпрі наловить, а по ночах пугачем обертав ся і лїтав до Кафи та до Козлова, стогнав там на мінаретах, щоб бідні невольники його зачували. От як би й тепер перекинув ся він окунем або щукою, а всї галєри свої рибами поробив та й проплив би під водою мимо Очакова — а то булоб добре!

Нараз щось глухо гримнуло і покотило ся. Луна відозвала ся в комишах...

Се гармата!

От і ще гримнуло! І ще і ще!...

— Рушай соколята! З Богом! — прогремів голос Сагайдачного і перекотив ся по всїх чайках.

Мов перелякане стадо чайок, полетїли козацькі човни на гарматні вистріли, на поміч братам.

А там коло Очакова ішла у тьмі страшна сїча між Турками й козаками. Очаківські гармати мовчали, не знаючи де стріляти і боючи ся у тьмі попасти в свої-ж турецькі галєри.

От налїтають вже чайки. Козаки страшно закричали усї разом, щоб сполошити Турків, а Небаба, як заранї було умовлено, щоби показати Сагайдачному, де наші галєри а де турецькі — виставив на своїх галєрах засьвічені лїхтарі.

З козацьких чайок гримнули мушкети і крики козаків змішали ся з криками Турків та стонами ранених. Туркам здавало ся, що ті чайки не то з неба падуть, не то з води вирипають, та облягають з усїх боків турецькі галєри, відпихаючи їх від козацьких. А козацькі, відстрілюючи ся, швидко йдуть вверх Днїпром, минаючи Очаків і його грізні гармати.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:15 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Скоро помітили се із кріпости та почали бити з гармат вздовж Дніпра, але кулї падали в воду і вже не досягали козаків. На останнїй в козацьких галєр стояв Небаба і показував Туркам дулю, хоч її певно ніхто в Очакові не бачив.

Та турецькі галєри тимчасом не витримали напору чайок і кинули ся тїкати, даремне прикликаючи свого Аллаха, котрий не йшов їм на поміч.

Козаки не гнали ся за Турками, задоволені своїм успіхом.

XIII.

Ніколи ще з того часу, як стоїть і цвите Україна, Київ не бачив такої урочистої стрічі, яку робив тепер Сагайдачному з козаками, коли вони вернули ся з славного морського походу.

Весь Київ висипав на беріг Дніпра до того місця, де пристало військо запорожське — і цїлий високий берег, близькі вулиці, що вели до Софійського Собора, всї дахи будинків — все те було засїяне народом, що пестрів уборами, як весняне поле квітками. Духовеньство всїх церков, ченьцї й черниці всїх монастирів, члени всяких товариств ремісницьких, члени ріжних братств, спудеї або скубенти братської школи — все то висипало на зустріч славному лицарству, з хоругвами, образами, хрестами. По всїх церквах урочисто дзвонили.

От Сагайдачний з гетьманською булавою в руцї, в супроводї старшини ступив на беріг під грюкіт мушкетних та гарматних стрілів. До него підвели чудового білої масти арабського коня під роскішним росшитим золотом та шовками чапраком. Сагайдачний ступив своїм червоним саняповим чоботом в позолочене стремено і зручно сїв на сїдло, мов врісши в свого коня.

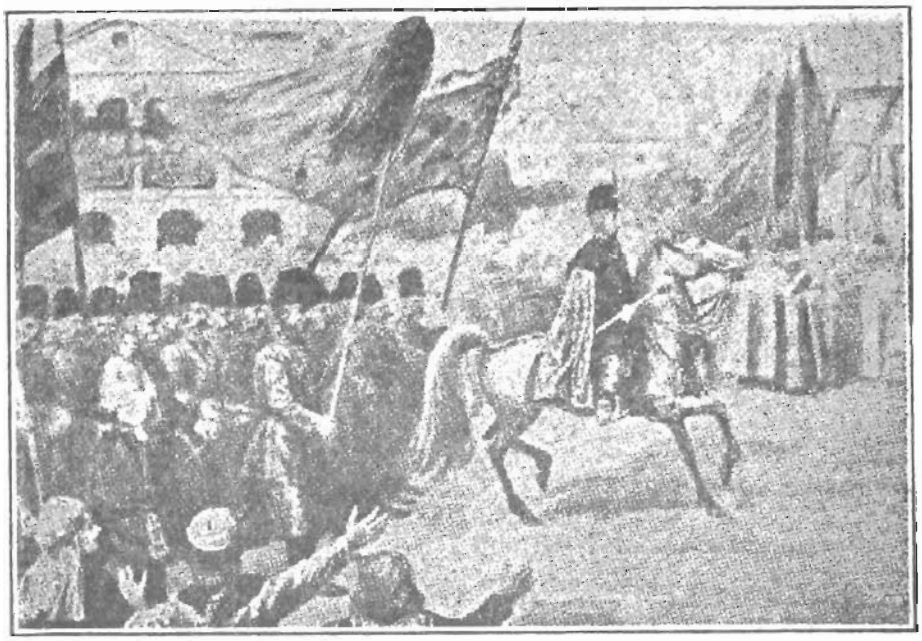

Сагайдачний мов вріс в сїдло.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:15 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

За ним виступали хоружі з військовими прапорами, з турецькими й татарськими бунчуками, захопленими в поході. Потім ішли козаки лавами, по куріням, а перед ними отамани куріннї й прапорці. Дорогі турецькі убори, здобуті в Кафі, Синопі та на турецьких галерах; козацькі й польські контуші з випльотами, підбиті ріжними алтембасами, златоглавами, атласами, адамашками (дорогоцінні матерії), шапки з червоними верхами, дорогі турецькі й козацькі штани, ріжних барв, червоні, зелені, жовті сапянові чоботи, розмаїта зброя, котрою пообвішувані були козаки — мушкети, ятагани (турецька шабля), пістолї, шаблї — все те горіло на сонцї і сліпило очі.

Козаки виступали гордо, сьвідомі своєї повної перед цїлим сьвітом незалежности. Старий Небаба ішов перед своїм курінем і, ледви помітно усьміхаючись, поглядав на Хому. На руцї у Хоми, правою ручкою обнявши волячу Хомину шию, сидїла татарочка і своїми великими очима здивовано поглядала на всї боки, мов шукаючи Олексія Поповича, молодецьке тїло, котрого давно вже обїли до кости Днїпрові раки.

Тут же йшов вусатий Карпо Колокузнї зі своїми острожськими товаришами — веселим Грицьком та Юхимом. Не було лиш третого товариша друкаря Хведора Безрідного, що лежав тепер далеко-далеко на березї Днїпра, коло самого Кизикерменя.

— Дивіть ся, дивіть ся! — чуло ся в товпі. — Ондечки запорожець несе на руках якусь дївчину.

— Та се полоняночка. Бранка Татарочка.

— Грицю! Грицю! — крикнув хтось в товпі.

Грицько, що йшов рядком з Юхимом, здрігнув ся і поглянув на товпу. Там якась дївчина з довгою патерицею в руках та з саквами за плечима простягала вперед руки.

Гриць швидко виступив з рядів свого куріня.

— Одарочко! Се ти, серце?

— Я Грицю... ох!

Запорожець обняв дївчину; вона плакала, не можучи говорити.

Нараз позад них почув ся чийсь голос.

— А мене й не пізнаєш, дочко?

Дївчина глянула. Перед нею стояв не то Татарин не то Турок, старий сивий.

— Не пізнаєш батька?

Ой пригадала дївчина сї очи!... Бачила їх ще маленькою дївчинкою... схиляли ся вони тодї над нею. Се був татко, що після смерти жінки з горя пішов на Запороже та там і пропав.

— Тату! Се ви?

— Я, доню голубко.

І з криком дївчина кинула ся йому на шию.

— Тату, татуню-ж мій! Ви ще живі.

— Живий, моя донечко, голубонько... витяг мене з неволї бісурманської Господь Бог милосердний та отсей козак молоденький — і він показав на Грицька.

А Грицько стояв червоний як рак. Так се він спас батька своєї Одарочки? І перед ним встає та страшна ніч, коли запалена з усїх боків горіла Кафа, осьвічуючи гори й море. Серед тріскоту пожежі, крикїв і проклонів — нараз чує Грицько, як звідкись, мов зпід землї гукає

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:15 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

хтось: „Помагай Боже, козакам! Помолїть ся, братці, за душі бідних невольників! Віднесїть від нас поклін на Україну, на тихії води, на ясні зорі, де край веселий, де мир хрещений".

Оглядаєть ся Грицько і бачить малесеньке віконце в підземеллю. а з того віконця, зза темних ґратів виглядають худі, помучені обличча невільників.

— Боже! Та се-ж козаки!

— Були, братїку, козаками, а тепер невільниками.

І розбиває Грицько з товаришами тюремні двері, і виходять, звідти, брязкаючи важкими кайданами, невільники, і цілують його, і плачуть, і молять ся... А Кафа горить, а Кафа палає...

— А як же ти, доню, попала з Острога аж сюди до Київа?

— Я прийшла, тату, до печерських угодників помолити ся за...

— За Грицька? — усьміхнув ся отець.

Голоси їх заглушив рев товпи, що витала Сагайдачного.

Під гомін церковних дзвонів чули ся радісні поклики, витаня й поздоровленя. Знайомі і незнайомі обіймали ся та цїлували ся, як на Великдень. Матері обіймали синів, що вернули ся з походу або з неволї, дївчата знаходили загублених і давно оплаканих своїх хлопців, батьки не пізнавали своїх в пелюшках та колисках кинутих хлопчиків та дївчаток. Ляли ся сльози радости, а були й сльози горя, бачили ся й стрівожені лиця і чув ся плач по убитих та померших в далекій чужій-чужині. „От та відки-ж мині тебе, орле сизий, сподївати ся та з якої-ж сторони тебе, синочку мій, виглядати"...

XIV.

Минуло сїм лїт. Заті сїм лїт імя Сагайдачного завоювало собі безсмертну славу в історії Украіни і стало страшним та ненависним в Криму та в Турції.

Знов у поли Сагайдачний зі своїми козаками. А чому? Бо напав султан Осман, Польщу; не в силї Польща була сама відборонити ся і стала просити Сагайдачного помогти. Сагайдачний згодив ся.

Коло Хотина стоїть польське військо під Ходкевичем і козацьке під Сагайдачним. Щодня іде бій з Турками, тільки ніч дає відпочинок воїнам. От і тепер ніч. З півночи, з Московщини холодний вітер жене по небу сірі хмари. Недалеко від берега Днїстра горить вогонь, коло него купка козаків.

— Ти що, Хомо, задумав ся? — питає Грицько, запалюючи свою люльку.

— Тихше... — сказав нараз Карно. — Мовчіть.

— Що таке?

— Та он щось прокрадаєть ся в білім.

— Апу біжи, Хомо, піймай.

— Чорта з два! Нехай хто инший ловить.

— А що-ж воно справдї таке, братя? — поважно заговорив Карно, підіймаючи ся зі своєї турової шкіри, з котрою він не розлучав ся.

— Треба піймати — згодив ся Грицько.

— Може то бранка тїкає від Татар?

Двох козаків тихо поповзли вперед, до того місця, де показало ся щось біле і щезло в корчах.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:15 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Пройшло декілька хвилин. Нараз за корчами почув ся жіночий крик.

— Господи! Ратуйте!...

— Піймали.

Всї скочили на ноги й кинули ся туди.

— Не лякайте її, братя. Ведіть сюди, до вогню.

— Та не кричіть, вражі дїти, а то Татари почують.

Скоро показала ся біла женщина, котру вело двох козаків, роспитуючи:

— Хто ти така?

— Я бранка полонянка.

— А звідки?

З Черкас.

— Давно... Лїт з десять буде.

Але коли женщина підійшла до вогню і осьвітило ся її гарне з чорними бровами личко, на пів-прикрите довгою чадрою, козаки майже разом скрикнули:

— Та вона-ж вона!

—Хрещена донька нашого батька.

— Ото батько Сагайдак зрадіє.

Се справдї була Хвеся. Вона ледве стояла на ногах; тремтючою, білою, обнизаною дорогими перстенями рукою вона безперестанно хрестила ся, а посинїлі її губи шепотїли молитву.

Дївчину посадили коло вогню. Грицько накинув їй на плечі свій жупан. Рідна мова, ласкаві слова, добрі обличча земляків — все те було так несподївane для Хвесї, що вона, закривши лице руками, тихо заплакала.

— Плач, плач дитино — проговорив хтось з заду — від слїв лекше на серцї стане.

— Тату! Се ви? — кинула ся до него бранка.

— Нї, дитино, не я твій тато, але я знав тебе ще от такою, і на руках носив тебе і сороку співав.

— А де-ж мій тато?

— Тут, дитино, недалеко.

— Я хочу до него...

— Чекай, рибко. Нехай спочине — щось занедужав він трошки сьогодня.

— Він хорий? Та я хочу його побачити.

— Нї, дочко моя, не йди лїпше сьогодня до пього, нехай завтра в ранцї. А як же ти попала сюди? Як утекла?

— Мій пан, санджак, поїхав сьогодня до султана, а я зістала ся сама з рабами. Вартових я напоїла. От я й з вами... Богородице Пречиста! — і Хвеся знов почала хрестити ся.

— То ти, рибко... не... непотурчила ся? — несьміло запитав старий.

— Нї, дядьку — Бог милував.

— Ну, слава-ж Богу...

— А роскажи, будь ласка, як се ти згинула тодї від нас у Кафі? — спитав нараз Карпо. — Ой і гримав же на нас за тебе батько, що ми згубили тебе. Ну й гримав же, не дай Господи!...

— Еге, еге, сто копапок! Трохи кіями їх не нагодував! — додав Небаба, розкурюючи свою люльку.

Generated on 2014-11-25 09:16 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

— Ось як воно було — почала Хвеся, здіймаючи чадру, до котрої вона і за десять літ неволі не могла звикнути. — Коли я увійшла тоді в палату санджака, мене вже там чекали слуги; самого його не було тоді в місті. Вони знали, що всім їм буде лихо за мене, то вони схопили мене, завязали мінї голову та й вивели з кріпости потайним ходом. Два днї потім переховували ся зі мною в горах, аж поки санджак не вернув ся з Бахчисараю. З тої пори санджак нї на крок не відпускав мене від себе: куди сам, туди й мене везе.

Нараз з турецького боку роздали ся вистріли.

— Трівога, панове! До зброї!...

— А сто копанок — не дадуть таки заснути сьогодня нашому батькови. Бережіть же, панове, Хвесю, бо в другий раз Сагайдак вам не простить.

Трівога почалась в усім станї козацькім. Бліду тремтючу Хвесю взяв Хома на руки, як дитину, і побіг вздовж берега Днїстра.

XV.

Страшно наперли Татари на козацьке війско — се санджак з Кафи, як довідав ся, що його бранка втекла, мов скажений налетів на козаків і майже дорубав ся до стійки Сагайдачного, де, був певен, сидить його бранка. Але козаки стали твердою лавою, витримали напад татар і почали їх гнати, покриваючи поле трупами. Потім вертали ся назад — і то вже сїрів ранок.

Але тут страшна звістка пронесла ся по їх рядах.

— Батько пропав!

— Гетьмана нїгде не видко.

— Убили батька, убили прокляті!

— Хто бачив? Де? Коли?

— Та як же-ж ми допустили до того?...

— Вперед, братя! Або гетьмана добути або живими не бути.

— Сором на наші голови.

— Або гетьмана добути або живими не бути! — крикнув дужче всїх Карно — і козацька кінпота вже повернула коний знов доганяти Татар.

— Стій, чорти, стій! Батька роздавите! Гетьмана роздавите, Іродові дїти!

Найблизші коні шарпнули ся в бік, побачивши якогось велетня, котрий нїс щось на плечи, підтримуючи лївою рукою, а правою сильно розмахував шаблею.

— Та стійте? ви, чортові виродки — я гетьмана несу! Стійте! — кричав велетень, відмахуючи ся від налїтаючих коний.

— Та се Хома, братя!

— Хома й є! Якого-ж ти чорта на дорозї став?

— Що ти несеш — Татарина чи що?

— Відійдїть! Не руш! Не підступайте діяволи — зарубаю! — дико кричав Хома, виблискуючи шаблею.

— Та що ти сказив ся чи що? Чого ти на своїх кидаєш ся.

— Відійти геть! Я батька несу!

— Як батька? Що ти верзеш?

— Батька... Пана гетьмана... убитого

— Господи! Батька вбили!

— Ось він мертвий... Мати Божа!...

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:16 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

І стогін пройшов поле...

— Сагайдачного вбили...

— Мертвого гетьмана знайшли...

Всі позлазили геть з коний, наближаючи ся до Хоми, але він справдї мов сказив ся від злости й горя і розмахував шаблею, боючи ся згубити дорогого трупа.

— Не підходи! — кричав він. — Живого батька не встерегли, собачі дїти! Згубили живого батька — тепер хочете мертвого згубити? Геть! Не підходи!... Зарубаю!...

— Хомо, братїку — та що се з тобою!...

— Геть! Не підходи. Нїкому не дам!

— Хомо, та що ти! Положи.

— Убю! Не дам! Геть...

— Та візьміть же його, сто копанок! Взаду хапайте діявола.

— За ноги, за ноги його.

— Лекше! Батька не вдар! Не упустїть гетьмана.

З превликим трудом удало ся подужати Хому і вирвати у него з рук дорогий труп героя України, славного козацького гетьмана. Обережно його положили на розстелені козацькі жупани... З ран ще сочила ся кров. Несподіваний напад татар не дав козацькому отаманови навіть одягнути ся.

Козаки в великім жалю стояли довкола. Плакали й такі очи, котрі не плакали ще з роду...

— Мати Божа! Дивіть ся, панове — булава.

— Гетьманська булава в руцї.

— Мертва рука булаву тримає.

— Не випустив, голуб сивий, булави своєї, не віддав поганим.

— До смерти дотримав у руках.

— Отсе так гетьман.

Справдї: умерлий гетьман тримав в руцї дорогоцїнний козацький клейнот.

Але от товпа коло гетьмана заворушила ся.

— Розступіть ся, панове.

— Пропустїть, пропустїть небогу.

— Дайте дорогу панночцї, панове.

На труп гетьмана кинула ся женщина і, припавши головою до його холодного обличча, так і вкрила його золотим своїм волосєм.

— Тату мій! Рідненький мій?!...

— Хвесю... дитино... — плакав старий Небаба, уткнувши своє старе лице в мозолисті долонї. — Так Бог хотїв.

— Татуню-ж мій!... Сонечко моє!... Ох!... Та він ще живий... він ще дише! Тату, тату! Ох — він одкрив очі!... Дивить ся!... Татуню-ж мій — не закривай їх більше.

Сагайдачний справдї відкрив очі: він не був мертвий.

XVI.

В Київі в одній з просторих келїй Братського монастиря висша монастирська власть і дехто з козацької старшини зібрали ся коло ліжка Сагайдачного. Рани, завдані йому під Хотином, зводили його в могилу.

Тихо довкола постелї. Тільки що проговорював він останню свою волю — і се дуже ослабило його. Всї мовчали.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:16 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

На суворім лиці Хвилона Небаби мов було написано: „Сподоби, Господи, такої праведної смерти всякого доброго козака — умерти від ран за Україну та за її дітий". Тут же стояв і Хома, що не відходив від свого гетьмана з тої хвилі, як виніс його пів-мертвого на своїх плечах і Хвеся стоїть на колінах коло ліжка свого татуся і тремтячою рукою поправляє подушку під його сідою головою.

Він ще живий!

Сагайдачний глибоко зітхнув і відкрив очі. Хвеся перехрестила ся.

— Се ти, доню? — ледве чутно спитав умираючий.

— Я таточку.

— Положи мою руку собі головоньку... Я хочу.. чути тебе.

Хвеся зробила так, як велів їй умирачий і припала головою до його грудий.

— Бідна, бідна моя дитино... Не довело ся мині пожити з тобою... На неволю родила ся головонька бідна, золота головонька — і дві сльози викотили ся з очий Сагайдачного та впали на подушку.

Хорому стало тяжко дихати... Він заметав ся на подушках.

— Ох, широко я загадував, дітоньки — та не дожив... Не побачу України в славі... не роздавив кримського звіра...

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:16 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Усї мовчали. Небаба змахнув сльозу, що котила ся його сивим вусом.

— Широко... широко загадував... Україно...

За вікном закрякав ворон. Сагайдачний розкрив очи і прошепотів.

— Ворон кряче... недоленьку чує... Наді мною кряче... А Хвеся де?

— Та я-ж тут, таточку.

— Не давайте їм України... Запалюй, Хвилоне, галєри... Як горить Кафа... Бережіть Хвесю, золоте яблучко... Прощай, Україно... Прощай, Мати...

За кілька день ховали Сагайдачного.

Похмура була днина. Вітер гнав небом сірі хмари і вони швидко несли ся на південь мов хотїли пронести ся, над Запорожем, Кримом і Чорним морем та всюди оповістити про смерть Сагайдачного.

Коло стін Братського монастиря глухо шуміли верби. Дзвони сумно передзвонювали на похорон.

Біля домовини славного гетьмана молоді спудеї чи студенти Братської школи співали вічную память. Ректор школи, підійшовши до гробу, з котрого визирало воскове обличє гетьмана з довгою аностольською бородою. тремтючим від хвилювання голосом заговорив під шум вітру.

Несмертельної слави достойний гетьмане!
Твоя слава в мовчаню нїгди не зістане:
Поки Днїпр з Днїстром многорибні плинути
Будуть — поти дїльности теж твої слинути.

Верби своїм шумом иноді заглушували голос ректора. Чув ся тихий стриманий жіночий плач...

УКРАЇНСЬКИЙ ВИЗВОЛЬНИЙ МАРШ.

Слава Вкраїнї, любій Вітчинї
Слава во віки од нинї!
Єдність і згода, право й свобода —
Доля найкрасща народа !

Гнїту владики край наш великий
Знать вже не буде на-віки.
Люд роботящий, всюди трудящий
Матиме роки найкращі.

Працю і зброю ми із собою
Маєм, щоб стати до бою!
Єдність і згода, право й свобода —
Доля найкраща народа!

Слава Вкраїнї, любій Вітчинї
Слава во віки од нинї!
Єдність і згода, право й свобода
Доля найкраща народа!

ГРИЦЬКО ЧУПРИНКА.

Generated on 2014-11-25 09:37 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ПИСЬМО, ЩО ЙОГО ПИШЕ РУКА ЗЕМЛЕТРУСУ

Кождому з нас відомо з всїляких описів і спорадичних донесень денної преси, які страшні спустошеня і знищеня спричиняє землетрус. На жаль, до сеї пори не поталанило людському знаню віднайти якийсь спосіб, на підставі якого можнаб з деякою певностю наперед предсказати чи обчислити ту страшну катастрофу. За се людська наука з тим більшим запалом працює над виясненєм того страшного явища природи, збирає дрібні і нераз для звичайного чоловіка зовсїм незамітні подробиці і на їх підставі будує теорію, яка — можливо в будуччині буде могла наперед остерегти міста і краї перед надходячим землетрусом.

Та яка є трудна праця в тій области, як поплутано і неясно представляють ся сї питаня, які треба вияснити і витолкувати, про то найлїпше можемо ся переконати, коли вглянемо в звіти тих учених, які занимають ся тою справою.

Вже само розслїджуванє поодиноких підземних ударів, від яких земля колише ся і дріжить, представляє великі трудности за трудностями. Коли і як зачало ся дрожанє землї, коли і як наступив головний удар, який він був сильний, з якого напряму він прийшов та як далеко він досягнув. Чи земля филювала з долини в гору, то значить ся, піднимала ся і опадала, чи може колисала ся на боки? І хто хоче научним способом вияснити землетрус, той і мусить відповісти на всї ті питаня. Та є дуже мало таких людий, які в ту хвилину, коли нараз під їх ногами стане колисати ся і филювати земля, неначе розбурхане хуртовиною море, мали на стільки холоднокровности, щоб робити помічуваня. Дуже мало є таких, щоб в таку страшну хвилину елєментарної катастрофи змогли на стільки задержати холодну кров, аби могли дати вдоволяючу відповідь на поставленї в горі запити. Вже навіть сама сила землетрусу зовсїм не дасть ся змірити нашими змислами. Та хто в дану хвилину може сказати, чи земля під його ногами підняла ся в гору на один цаль чи на один ярд високо?

Та наука найшла всїлякі способи, щоб обійти довкола тих питань і не конче давати на них відповідь чоловікови, але приневолити саму землю в часї землетрусу власною рукою написати відповідь на всї ті питаня. Ітo точну і ясну відповідь про величину, час тривання та силу кождого поодинокого дрожаля землї. Видумано прилади, на яких вказівка на папері, або почорненій саджою плитї зазначує кожде дрожанє землї. Ті апарати названо „сейсмоґрафами". І такий сейсмоґраф стоїть день і ніч в країнах, які навіщають землетруси, неначе на сторожі і кождої хвилини, коли тільки пічне земля дріжати, він сам від себе починає свою дїяльність. Та воно тривало довгі роки і треба було незвичайної бистроти ума та терпеливости, щоб ті апарати поставити на вижинї їх задачі. Та то, що з самого початку при помочи тих апаратів писав нам землетрус своєю рукою, се були для нас незрозумілі знаки, які годї було зрозуміти і відчитати.

І так приміром в часї одного землетрусу в 1877 році той апарат написав знаки, які представляє наша фіґура число 1. З тих знаків відразу слїдно, що земля трясла ся, а також можна пізнати і величину по-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:16 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

одиноких підземних ударів. Але колиб хто схотів з тої фіґури розпізнати, коли котрий підземний удар слідував та в якім порядку слідував один по другім, та чи ті удари відбували ся зпід землї до гори, чи з боків — то се покаже ся вже впрост немислиме.

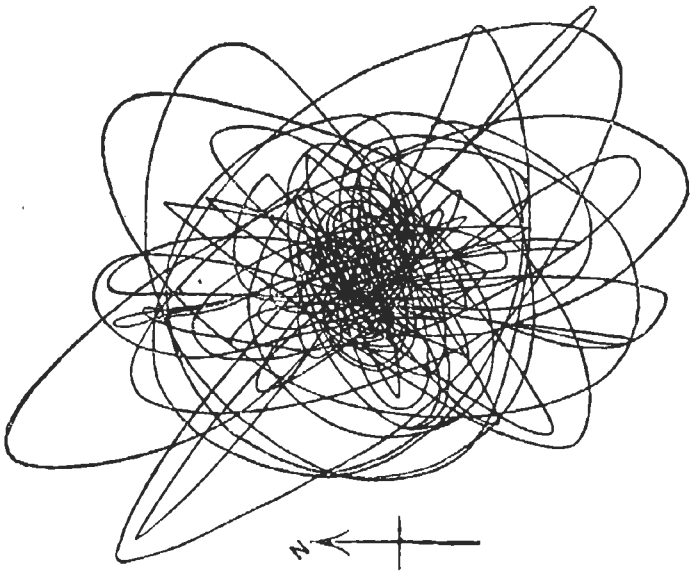

Число 1.

Тодї стали люди думати про спосіб поліпшеня апарату. Уміщено перо на кули ваги 35 кільоґрамів, яка то куля вільно висїла на шнурі. То перо могло писати на вузкім пасї паперу, який скоро звивав ся на валок. При помочи того апарату одержано доперва перші зрозумілі і можливі до відчитаня письма. Се стало ся дня 25-го липня 1880 року в столици Японії, в Токіо. То письмо подаємо тут яко ілюстрацію число 2

Число 2.

і подаємо до неї декілька обясняючих слів: лагідний землетрус почав ся о годинї 2-ій 3.1 мінут кількома лагідними фильованями землї. О годинї 2-ій 3.6 мінут наступив трохи сильнїйший підземний удар. По сім поновно наступило кілька слабих підземних дрожань і о 2-ій годинї 4.4 мінут наступив головний підземний удар. По сім дальше земля легесенько дріжала до години 2-ої 5.1 мінут. так, що ціле землетрясене тривало 2 мінути.

І як на перший погляд ока то письмо і виглядає науково, то воно все таки не могло вповнї вдоволити учених. То письмо все таки дещо закривало, затаювало. Именно то письмо показувало тільки один рід підземних ударів, удари на боки, а зовсім не показувало ударів зпід споду до гори. І тому почато той апарат ще дальше поправляти, аж доки він не став нотувати вже все, що було потрібно ученим знати. Докладний опис такого незвичайно штучного апарату забрав би надто много місця і не був би зовсім зрозумілий. Його треба бачити, щоб понятн, в який спосіб все робить ся. На чім той апарат полягає, се правдоподібно читач вже

Generated on 2014-11-25 09:16 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

з попереднього опису догадав ся. Додати тільки треба, що на підставі тих записок, роблених тими удосконаленими апаратами можна мати цілком ясний і докладний образ всіх підземних потрясень. Особливо в тім напрямі много заслужили ся японські учені, яких вітчина є місцем безнастанних землетрясень. Професор С. Секія з Японії впав на щасливу гадку ті порушеня землї представити в видї моделю зробленого з мідяного дроту. Наша ілюстрація число 3. власне представляє такий

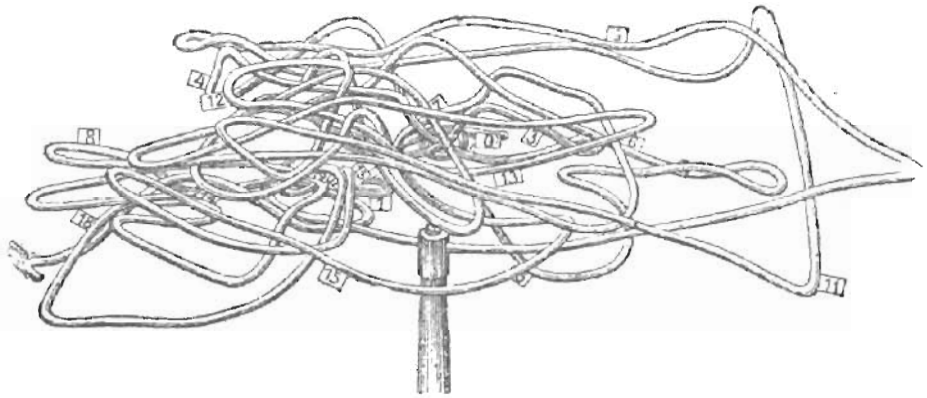

Число 3.

модель одного землетряженя. Звої і скрути дроту наглядно представляють, в який спосіб ті частинки землї, на яких в часї землетрусу стояв апарат, порухували ся то до гори, то в долину, то знова в один то в другий бік. Числа прикріплені до дроту означають слїдуючі по собі секунди. Щоб однак уникнути всякого замішаня, треба було той модель поділити на дві части. І так образець число 3. представляє потрясеня землї протягом перших 20 секунд землетряженя, образець число 4 від 21-ої до кінця 40-ої секунди і остаточно модель представлений образцем число 5 потряженя землї від 41-ої секунди до кінця землетрусу, то значить до

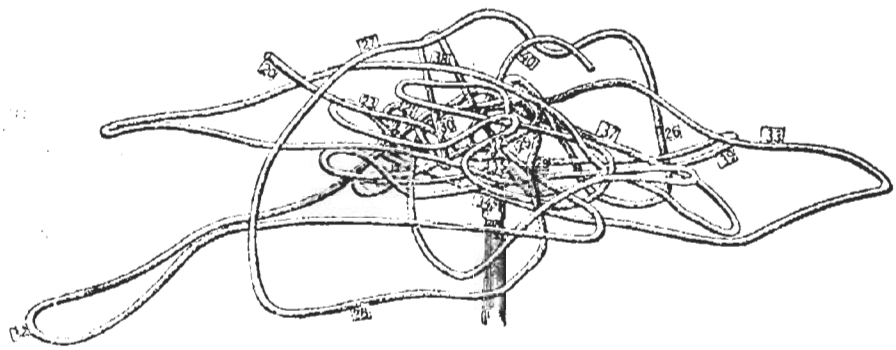

Число 4.

72-ої секунди. І то землетряженє було також слабе, однак на моделю рухи землї для ясніїшого зрозуміня зроблено в побільшенім видї. Хто буде вдивляти ся уважно в ті моделї, той може легко виробити собі погляд всїх рухів землї в часї землетряженя. Ми тільки хочемо зазначити, що найсильніїше потряженє з долу до гори наступило в девятій секундї. Найсильнїйше потряженє в бік наступило пізнїйше, в 33-ій секундї. А таксамо і напрям сторони сьвіта видно на тім моделю. Наші

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:16 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ілюстрації представляють північний вид тих моделїв, коли на них дивити ся з гори.

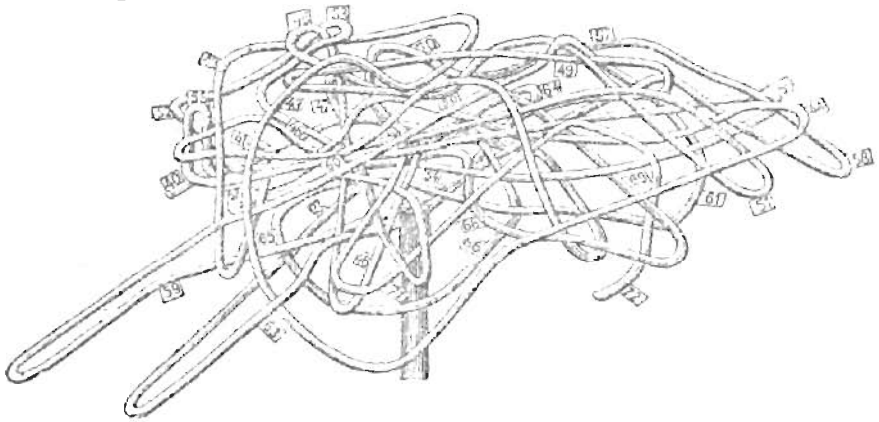

Число 5.

І треба представити собі всї ті моделї поставлені один на другім, щоб зрозуміти всї рухи землї в часї землетрусу в коротесенькім протязї часу 72-ох секунд. Які ріжнородні і які заплутані ті рухи тодї нам представляють ся! А до того треба ще й то затямити собі, що всї ті покручені і поплутані рухи відбули ся на малесенькій просторони, яка на наших ілюстраціях є вже представлена в побільшенім видї. А тепер порівнаймо ту плутанину, яку представляє наша ілюстрація число 1. з тим ясним і добре зрозумілим моделем землетрусу, а тодї стане нам ясно, який великий поступ в тім напрямі зробила наука в короткім часї.

Та мимо того всего дослїдники землетрясень є вповнї свідомі того, що вони доперва дають перші, початкові цеголки до науки про єство землетрясень. Тому вони є незвичайно пильні в помічуваних, а зате незвичайно осторожні і повздержливі у всїляких обясненях і заявах. Та власне длятого, що та наука є ще незвичайно молода і самі учені знають про то, що ще дуже много треба обяснювати і розяснювати, тому то в тім напрямі стільки всяких таких, яким тільки здаєть ся, що вони щось знають, проголошує найдивачнїйші теорії. Ми представили в образках отсї моделї землетрусу тільки в тій цїли, щоб нашим читачам показати, скільки дивних і цїкавих річий приносить зі собою наука про ту земну катастрофу.

Нїчого так не ганьбить, не компромітує національної чести народу, як неуміне виявляти належну честь найлїпшим синам вітчини.

Мировець.

* * *

Знайте, що нема нїчого сумнїйшого, нїчого більше обурюючого й страшного, як бачити, що один нарід гнете другий. — *Гледстон.*

* * *

Щоби мати спокійне і щасливе житє, потреба посїдати дві річи повні і дві річи пусті, іменно пусте серце і пусту голову, а повний жолудок і повну кишеню.

Generated on 2014-11-25 09:16 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ЗЕЛЬМА ЛЯҐЕРЛЄФ.

ПРИВИД ЦЕЗАРА

Було то в часї, коли на престолї в Римі засїдав імператор Авґуст, а в Єрусалимі панував Ірод.

І от спустила ся на землю велика, сьвята ніч. Була се така темна ніч якої не видїв ще нїхто. немов над цїлою вселенною палягло все земне покривало. Годї відрїжнити було землю від води, легко можна було зблукати ся на найбільше знаній дорозї. Инакше й не могло воно бути, ані оден проблеск сьвітла не доходив з неба на землю. Здавало ся, що всї зірки мов би забрали ся із своїх хаток а любий місяченько закрив своє обличе.

І подібна до темноти, була також глибока тишина і велике мовчане. Ріки задержали ся у своїх струях, вітрець ані дихнув, навіть й осика не шелестїла своїм листєм. Над морем не можна було побачити прилиру хвиль до берега, а в пустинї навіть пісок не скрипів під ногами. Все скаменїло і замовкло, щоби не нарушити тихої ночі. Трава перестала рости, не падала роса, цвіти не дихали своїми чарівними пахощами. В ту ніч не відзивали ся собаки, дикі звірята залишили свою кровожадність, не жалили гадюки. І — що ще дивнїйше — ані один мертвий предмет не нарушив сьвятости ночи, щоби послужити орудєм якогось зла. Нїхто не зломив чужого замка, нїякий ніж не пролив крови. В ту саме ніч, в Римі, із Палати Цезара на Палятинї, вийшла невеличка юрба людий і справила ся скрізь форум на Капітоль. Якраз минулого, попереднього дня просили сенатори Цезара, чи не був би противний, як би хотїли поставити йому сьвятиню на сьвятому горбку Риму. Та Авґуст не дав їм одвіта. Не знав, чи сподобаєть ся се богам, коли поруч їх сьвятинь, стане й його сьвятиня і одвітив, що хоче принести нічну жертву своїому ґенїєви й спитати його о раду.

Окружений довіренною дружиною, справляєть ся тепер на Капітоль для приносу сеї жертви. Авґуста несли в лектицї — був старий і годї було вийти иншим робом по стрімких сходах на Капітоль. Сам тримав в руцї клїтку з голубами, яких мав принести в жертву. Не окружали його ані жрецї, ані сенатори із війском — були з ним лише найближші приятелї. На переду несли смолоскипи, щоби розігнати темноту ночи. за ними слїдували невільники, що несли триніжки, вугля, ножі, сьвятий огонь і все лише, потрібне до жертви. По дорозї говорив весело Цезар з приятелями і нїхто не замітив дивної тишини і мовчаня ночи. І тільки коли дістали ся на саму верхню площу Капітолю, де мала станути нова сьвятина, замітили, що стало ся щось незвичайне і що та ніч не буденна.

Зверха, на скелї, побачили якесь дивно чудне єство. Спершу гадали, що се старий пень оливного дерева, відтак рішили, що одна із камяних статуй вийшла із сьвятиня Юпітера і удала ся на скелю. На остатку догадали ся, що се нїхто иншій, як тільки стара Сібіля.

Нїколи не бачили чогось більше струнκого, більше великого і замрачепого. Ся стара жінка була страшна. Як би не був з ними Цезар, усї повтїкали би.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 09:37 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

— Се вона! — шептав один до другого; вона, котрій тільки літ, скільки піску край моря в її вітчині. Длячого якраз в ту ніч вийшла зі своєї печери? Що нового скаже Цезареви і державі, вона, що пише свої пророцтва на листю дерев і знає, кому принесе вітер цілу його долю?

Були так перелякані, що колиб Сибіля тільки раз ворухнула ся, всї впали би на колїна і похилили ся до землї. Та Сибіля сидїла тихо, як би без житя. Сидїла на шпилю скелї і заслонивши очи руками, дивила ся в пітьму ночи. Сидїла там, як би умисне вибрала ся на вершок скелї, щоби глядїти лїпше в якусь далеку, дивну подію. Та здає ся не могла нїчого-нїчого бачити в тій пітьмі ночи. І тепер саме замітив Цезар і його дружина, як глибока є темнота. Нїчого не можна було доглянути, хоч виколи око. А яка тишина, яке мовчанє! Не було навіть чути далекого хлюпоту Тибру.

Воздух був парний, на чоло виступав піт, руки мліли і спускали ся безсильно. Всї погадали, що має стати ся щось страшне, та нїхто не хотїв показати свого жаху — навпаки всї говорили Цезареви, що се для него добрий знак — вся природа затаїла свій подих і хоче приняти нового бога. Казали, щоби Авґуст приносив жертву, говорили, що стара Сибіля умисно покинула свою печеру і хоче показати своє поважанє для ґенія Цезара.

Та стара Сибіля так заглубила ся в якомусь привидї, що навіть не знала о приходї Цезара на вершок Капітолю. Душа її перенесла ся в далеку сторону і там видїла себе, як йде по безмежній рівнинї. В пітьмі спотикнула ся о щось дивне, що видало ся її якимсь сотворінєм. Нагнула ся і доторкнула ся рукою. Гадала, що се кітка — тільки се була вівця. Овець було богато. Ходила поміж цїлу спячу отару. Замітила огонь пастухів. Горів серед поля, пішла до него. Пастухи лежали навкруг ватри і спали, положивши рядом з собою довгі, загнуті палиці, котрими боронили отару від диких звірят. Але сї малі звірята із лискучими очима що також зближають ся до огню, чи-ж се не шакалї? А пастухи не відганяють їх, пси сплять, вівцї не втїкають — дикі звірята кладуть ся спокійно побіч з людьми. Все те видїла Сибіля, не видїла лише, що дїялось побіч неї, на вершку горбка, де вона сидїла. Не знала, що там поставлений вівтар, розложений огонь, димить ся кадило. Не видїла, як Цезар взяв із клїтки одного голуба, щоби принести його в жертву. Та руки його так омляли, що годї було вдержати в них птицю. Голуб стрепенув крильцями, дістав ся на волю і щез в нічній пітьмі.

Коли се стало ся, поглянуло окруженє з недовірєм на Сибілю, уважаючи її одинокою причиною невдачі. Вони здасть ся не знали, що Сибіля гадала, як здавало ся їй, що все ще стоїть серед пустинї і прислухуєть ся тихим дрожанням темної ночи. Довго прислухувала ся тим таємним звукам ночи і навіть не замітила, що вони розлягають ся із-за хмар, а не із землї. Наконець підняла голову і замітила, як якісь легкі, ясні єства плигають у пітьмі. Були се маленькі хори ангелів, що уносили ся із тихим співом по рівнинї.

Доки прислухувала ся Сибіля співови ангелів, приготовив ся Цезар до нової жертви. Умив руки, вичистив вівтар і казав подати собі другого голуба. І хоч тим разом напружував усї свої сили, щоби удержати його — висмикнув ся голуб із його рук і знов пурхнув у пітьму ночи.

Жах обняв Цезара. Припав на колїна перед порожним вівтарем і

Generated on 2014-11-25 10:10 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Generated on 2014-11-25 10:10 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Digitized by Google

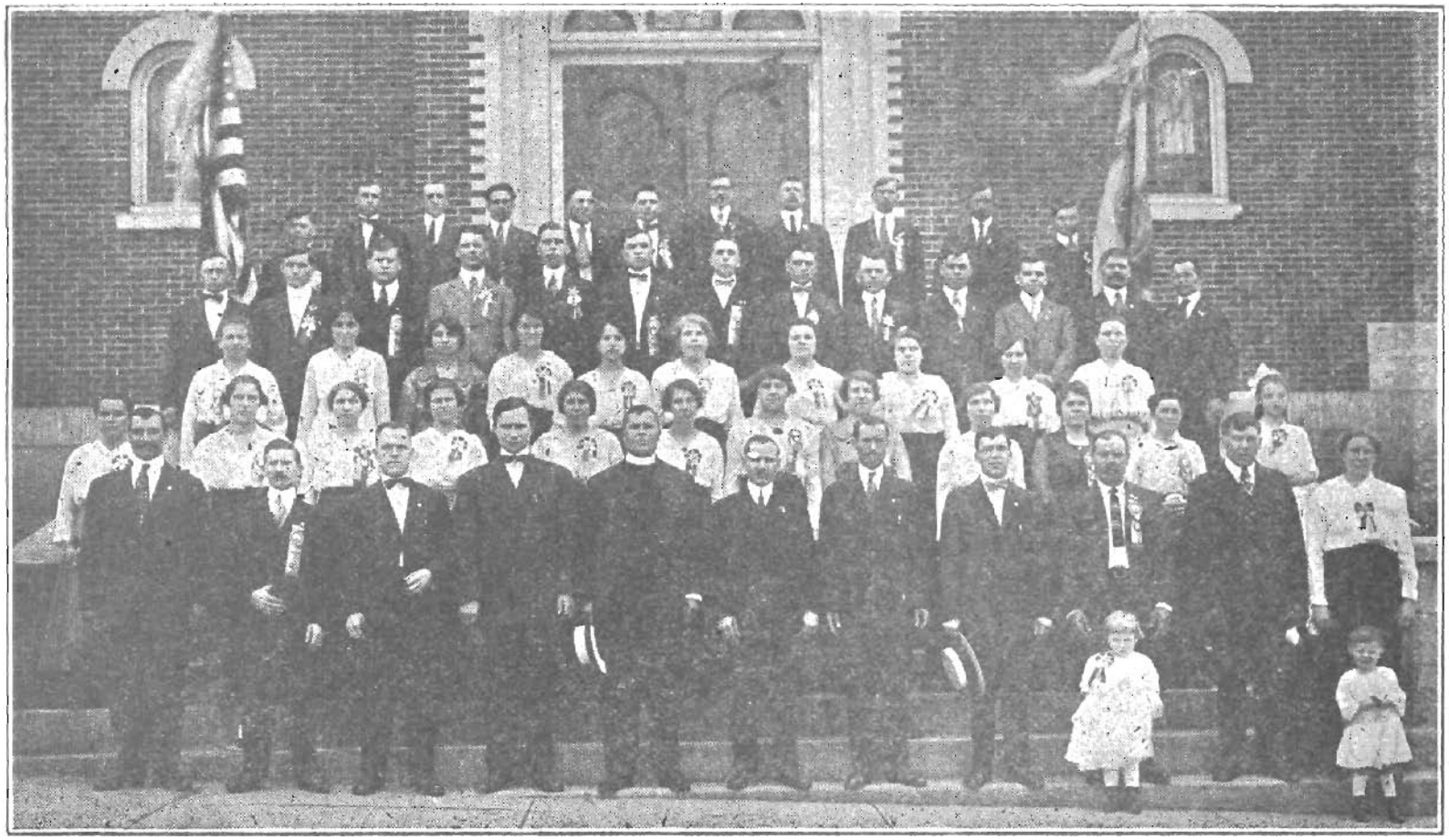

Братство Неп. Зач. Пресвятої Дїви Марії, віддїл 17 „Провидїня" в Аллентавн, Па.

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

зачав молити ся до свого Генія, щоби відвернув від него все лихо дивної, таємної ночи.

І того не чула Сибіля. Всіма силами душі прислухувала ся співови ангелів, що збільшав ся чимраз більше і більше. Наконець став так сильний, що розбудив пастухів. Підняли ся, побачили хори сніжнобілих ангелів, що літали рядами у темній ночи, немов перелетні птички. В деяких були в руках скрипки, в инших цитри або арфи. Спів їх був радісний, подібний до дитячого сьміху, невинний, як щебет жайворонків. Коли почули і побачили се пастухи, встали й пішли на гору до свого родинного місточка, щоби розказати про чудо. І ось, спалахнуло в горі стрімкій стежині а стара Сибіля пішла за ними. І ось, спалахнуло в горі ярке світло: над місточком показала ся ясна зірочка і цїле воно засіяло в сріблисто-яснім розгарі.

Всї ангельські хори злучили ся над ним у своїм, могучім співови а всї пастухи поспішали у своїм ході. Коли прийшли в місточко, побачили, що всї анґельські хори задержали ся над вертепом при міських воротах. Була се маленька стайня, в печері зі соломяним дахом а скали заступали її стїни. Над тою печерою задержала ся зьвізда а ангели усїли на скелї, що окружали печеру, деякі знов тріпотали крильцями і уносили ся над нею, в горі. І ген-ген в горі сяло небо від їхніх, сьвітлих крил.

І в тій хвилї, коли засьвітила зірка над місточком в горах, пробудила ся вся природа, а се побачили навіть люди, що знаходили ся на Капітолю. Почули сьвіжий подих вітерця, якісь солодкі пахощі розлягли ся навкруги, дерева зашуміли. Захлюпотїв Тибер, засяли зірки, а місяченько виглянув із пітьми і усьміхнув ся до вселенної. З гори злетїли дві голубки і сїли на рамя Цезара.

Коли стало ся се чудо, випрямив ся гордо Авґуст а його приятелї й невільники впали перед ним на колїна.

— Аве Цезар! — скликнули вони — твій ґеній одвітив тобі! Ти — той бог, котрому покланямуть ся на вершку Капітолю!

І оклики радости, якими розрадовані люди витали Цезара, були так сильні, що зачула їх Сибіля. Вони збудили її із задуми. Підняла ся зі свойого місця на скелї і підійшла до людий.

Була немов темна буря, що підіймає ся із дна пропасти й спускає ся на вершок гори. Була страшна: розкудовчене волосє звисало немов прядиво із її чіхратої голови, всї черти лиця були гидкі, що присохли гейби до тїла, була подібна до кори, порепаної морщинами.

Гордо зблизила ся до Цезара. Одною рукою схопила його за руку а другою показала на далекий Схід.

— Гляди — приказала вона йому, а Цезар підняв очи і почав дивити ся.

Віддаль щезла перед його очима, і він побачив далеку сторону Сходу. Побачив тїсну печеру під нахиленою скелею а при її вході пастухів на колїнах перед Дитятком, що лежало в яслах, на жмінцї соломи.

І пальці Сибілї немов кістяки, показали на бідне Дитя.

— Аве Цезар! — сказала Сибіля з насьмішкою. Ось сей Бог, якому поклонять ся на вершку Капітолю.

Авґуст відскочив від неї, як від божевільної. Та на Сибілю зійшла сила видїня. Її очи запалахкотїли, руки підняли ся до неба, голос так

Generated on 2014-11-25 10:10 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

змінив ся, що здавав ся не її, а звучав так ясно й сильно, що його міг би почути цїлий сьвіт. Висказала слова, немов числила зорі.

— На верху Капітоля покланяти муть ся Обнотелеви сьвіта, Христови а ніколи смертній людині.

Сказавши ті слова, перейшла Сибіля поміж приклякнувших людий, спустила ся з гори і скрила ся...

Та на другий день видав Авґуст строгий приказ, котрим заборонив ставити собі сьвятиню на вершку Капітолю. Замісць неї поставив там сьвятиню для Новонародженого Сина Божого і назвав її „Небесним вівтарем".

ІВАНОВІ ШТАНИ

(Оповіданє з над берегів Волги.)

Неподвижно котять ся лїниві филї Волги. Нї один подих вітру не порухне спаленою сонцем трощею. Тільки одні водні птахи бродять берегами. Палить сонце і своїм промінєм неначе хоче всверлувати ся на самісїньке дно ріки.

У сутїни невеличкої землянки, що її викопано недалеко сиґналового машту, з якого мають знаки, що показують перепливаючим мимо кораблям високість води у ріцї, сидить старенький дїдусь та накас коротеньку люльку.

Се є батько Іваші, новонастановленого вартового. Сам Іван пійшов у село помагати косити сїно а старого полишив коло машту. Се на такий випадок, колиб припадково нечистий приніс інспектора від ріки. І Іван відходячи докладно пояснив батькови, що йому требаб тодї робити. Як тільки зобачить государственне човно, має сейчас всїсти у свою чайку, виплисти на середину ріки і там зложити рапорт. Та нехай Господь боронить: не вільно здавати в инший спосіб рапорту, як стоячи у чайцї, права рука при шапцї. Так приписує служба. А вже треба найбільше уважати на військову поставу перед начальством.

Давши таку науку батькови, Іван пійшов в село косити сїно.

Старий в часї цїлої науки тільки усьміхав ся. А коли Іван став йти, він кликнув слїдком за ним: „Йди, йди шмаркачу!... Усе зроблю... Лїпше як ти сам!..."

А опісля старий почав порядкувати. Насамперед вимів гарненько землянку, а опісля пошкандибав до сиґналового машту. На маштї висїли три чорні кулї. А під маштом лежали на купі всїлякі инші кулї, ріжної барви, більші та меньші. А опріч того, ще й ріжні дощечки, всїляко розмальовані.

„Дивіть, дивіть, як то той хлопчиско марнує царське добро" — став нарікати старий. І повішав все те царське добро на маштї, де що попало. Упоравши ся сїв доволений в холодочку і запакав люльку. І пакаючи так задумав ся старенький, що навіть і не спостеріг, як зза закруту ріки

Generated on 2014-11-25 10:10 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

виплив малий пароплав. На його палубі стояв чоловік у білій урядовій шапці і став пильно призирати ся крізь дальновид порозвішуваним на машті кулям і дощечкам. Воздух прорізав острий свист корабельної свистілки. Старий здрігнув ся цїлим тїлом, поспішно скочив у чайку, скорими ударами весла підплив під пароплав, станув в військовій поставі, приложив руку до шапки і став беззубими губами здавати рапорт.

„Кілько води?" — залунав острий запит з палуби корабля.

„О, много, батюшко, много... Дуже много води, що і не переміряти...

Братство Неп. Зач. Пресв. Дїви Марії, від. 58 „Провидїня" в Пасаїк, Н. Дж.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:10 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

„А що то має значіти!?... Кілько нині показує?... — залунав ще острійше голос з палуби.

„Много батеньку, много. Богу дякувать, що дуже много води. Можете безпечно їхати, ваше сіятельство".

Начальство казало старому прийти на палубу корабля. Тоді його поспитало ще раз про стан води в ріці, та ще раз почуло від старого урочисте запевнене, що води є дуже много у ріці.

„То чому вивішено на сиґналовім машті, що води є аж 51 вершків?... Воно немислимо, щоб вода була така глубока.

„На щоглі?..." — запитав здивовано старий. „О-о-о — та я мушу Вам сказати, хоч Ви й є начальством мого Івана, що з него є таки трохи лїпюх. Він так і порозмітував по землї всї кульки. Та я їх позбирав та вивісив все в порядку на щоглї".

Голосний сьміх начальства перервав рапорт старого. Післано моряка на беріг і той поздіймав всї лишні знаки. А старий дістав цїлого рубля за своє замилуване порядку.

Вечером, коли син вернув з роботи, старий з гордощами розповів про свою пригоду, говорячи: „Бачиш, так робить ся службу..."

Минув тиждень і один і другий. Іван вже призабув за пригоду свого батька з начальством і став опять спокійно занимати ся своїми домашними справами. Власне щойно виправ полотняні шаравари і став пильно озирати ся за відповідним місцем, деб їх можна найгарнїйше повісити висушити. На щоглї вони хиба ще найскорше висохнуть, подумав. І не думаючи довго повісив свої штани поміж сиґналовими знаками. А опісля став плести з лозових прутів кіш, та так пильно, що забув на все проче на сьвітї.

Та нараз він усїм тїлом здрігнув ся від добре знакомого свисту. Стрімголов ускочив в човно і кількома сильними ударами весла найшов ся на середині ріки. Випрямивши ся неначе струна станув в човнї і впялив очи у своє начальство. А начальство стоїть з набіглим кровію лицем в товаристві елеґантно повбираних дам і храпливим з превеликої люти голосом визвірило ся на Івана:

„Штани... дурню!... Знять в сю мить штани!...

Іванови дух заперло з переляку і він витріщив широко на начальство очи.

„Штани долой...! Сейчас... Осле!... опять почув ся скажений сик начальства.

Не відоймаючи правої руки від шапки, дріжучи цїлим тїлом, лївою рукою Іван намацав ремінь, потягнув і його штани масстатично зсунули ся в дїл...

Хвилина нїмої мовчанки... Хтось крикнув: „Цїлою силою пари вперед!" — Парівець стрілою пігнав долї рікою.

А Іван все ще стояв у своїм човнї на середині ріки, без штанів і з роззявленою губою глядїв слїдом за пароплавом, не знаючи, чого властиво хотїло від него його начальство.

І се був послїдний день Іванової державної служби. Його власні штани, але ті, що висїли на щоглї, позбавили його кусника хлїба.

Generated on 2014-11-25 10:10 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

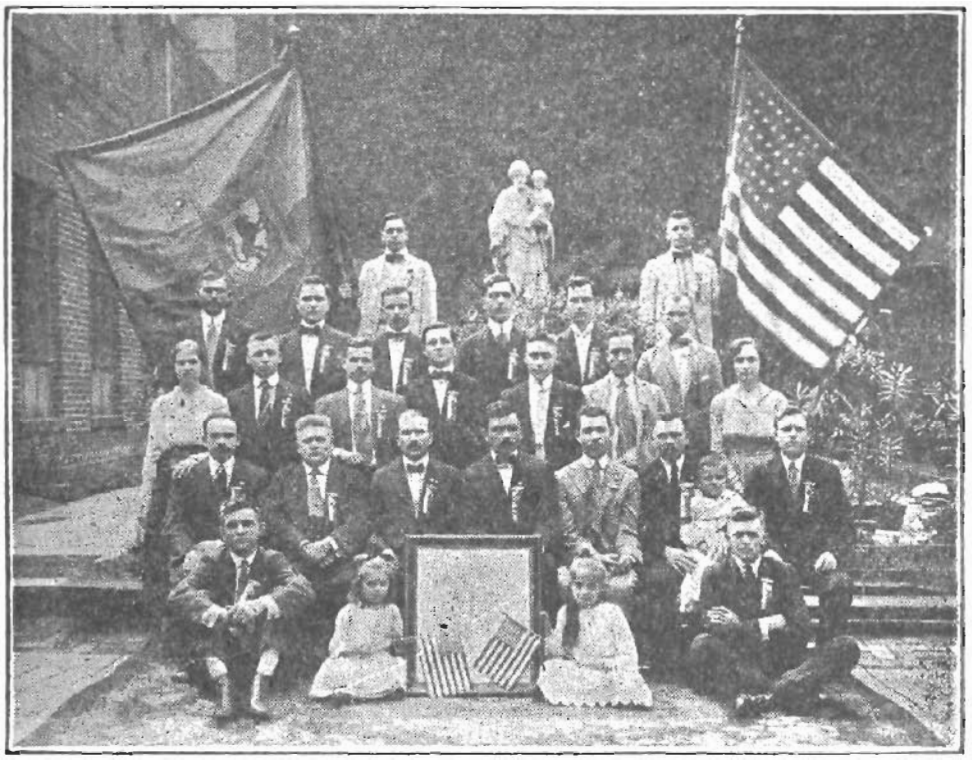

Братство св. Петра і Павла, від. 109 в Філаделфія, Па.

АНТІН МИХАЙЛОВИЧ ТАНСЬКИЙ

(Оповідане з давнини.)

Давно се діялось, ще тоді, як гетьмани управляли Україною, жив на Україні славний рицар, вельможний пан, полковник київський, Антін Михайлович Танський. Богато було в него людий і худоби; богато земель, сїл і хуторів подарував йому цар Петро; богато накупував Танський взявши за жінкою, Параскою Палїївною, посагу дві куфи польського золота і срібла; ще більше забрав він ґвалтом від убогих козаків і посполитих.

Знали і поважали Танського і на Україні і в Польщі; ходила чутка про його щедрість до віри християнської і по далеких землях, де ворог Христа мордує християнина.

Частенько відтїля, з країв сербських і болгарських, а найбільше з гори Атонської, приїздили до нас, на Україну, ченцї і нїколи не вертались до дому без богатих дарів; щедро надїляв набожний Українець своїх безталанних братів. Чимало попередавав Танський грошей і подарунків на Антоньску гору; імя його поминалось там між строїтелями і благотворителя храма сього.

Раз якось велика халепа постигла Атонський монастир. Ватага навіжених бісурменів поруйнувала церкви, пообдирала ризи з ікон і за-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:10 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

брала церковний скарб. Ченці поховались по горах та байраках, а як відійшли вороги, зібрались на руїнах плакати та сумувати.

— Не журіть ся, дїти, почав сивий як голуб ігумен: отчаяне — великий гріх! Се нам за наші гріхи післав Господь; не плачте, бо ще живуть на Україні божі душі — вони поможуть нам і, може, коли Божа милість, знов во славу Його відправляти будем Службу на сїй нашій святій горі. — Благословив він трох ченців і післав їх на Україну.

Холонуло серце земляків наших, слухаючи оповідання чернців. Остатний шеляг давала їм бідна вдова; повною жменею сипав вельможний пан золото в чернечі капчуки, церкви і монастирі давали свої сосуди; Антін Танський дарував барило червінців. В него ховали монахи свій скарб і знов розходились, щоб зібрати ще більше. Дивував ся Танський, дивлючись на те золото: „Вся моя худоба" — думав він — „не більша від сего". Заздрість і скупість дерли його за серце... От привезли ченці і остатні гроші, щоб зібрати все до купи і в ранці рушати за границю. Підійшов Танський під благословеніе і привитав їх як дорогих гостий.

Настала ніч. Позасипляли ченці, а Танський не спить: ходить і ходить він, по світлиці і думає тяжку думу. Перед світанем кличе він до себе слуг своїх, братів Петра та Семена Недовірків і Матвія Скарбовського. „Здорові були вірні мої слуги" — озвав ся до них пан, та наче не своїм голосом. „У ранці поїдете ви у слїд за ченцями; велика филя на Днїпрі, часом потоплять ся; дивіть ся, щоб були цілі їх гроші Молитись мемо за їх душі, а гроші оддасьте менї".

Знає Танський кому і казати такі речі. Обидва брати — нехрещені Татари, а Скарбовський — Лях; служив він, колись у гетьмана Потоцького, як той ходив на Хвастів, украв у него гроші, утік до Палія і переказав йому де стоять Ляхи. Несподївано напав Палій на Ляхів і вирубав їх в пень, а Скарбовського при собі зоставив.

„Добре, пане!" — відказали слуги.

„Як буде все гаразд, каже Танський, зроблю вас сотниками і кождому подарую по хутору. Поїхали вранці ченці; за ними і кати їх; наздогонили їх коло Днїпра, повязали їм руки, тай вкинули в воду; забрали гроші і привезли до Танського. Справдив Танський своє слово: зробив їх сотниками, подарував маєтности, тай стяв їм голови в походї, буцїм то за зраду.

Думав Танський, що й не дізнають ся люди, де досяг він таку силу гроший, одначе Бог не допустив. Потопули два ченці, а третий був чоловік великої сили, порвав він вервечки і переплив Днїпро. Довго, без гроший і хлїба, блукав він по чужих землях, поки дійшов до Атоської гори і розказав як що було.

Сам ігумен поїхав на Україну.

Приїздить до Танського, тай зачав він на самотї корити його: „Душогубче! Занапастив ти сеи душі християнські, пролив кров невинну, обікрав церкву Божу. Покай ся, поки час! Віддай тії гроші, що втаїв, тай іди служити Богу. Може Він ще помилує тебе".

„Які гроші?" — питає Танський. — „Відчепись, божевільний старче!"

Тяжко заплакав старий ігумен — бачить він, що зло опанувало душу Танського.

Generated on 2014-11-25 10:10 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Шкільна орхестра дїтвори з української парохіяльної школи в Монессен, Па. — Учить музики місцевий парох Всч. о. Михайло Паздрій.

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Digitized by Google
Generated on 2014-11-25 10:10 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

„Віддай хоч половину, коли не хочеш покаятись. Віддай хоч посуди церковні!" — сказав ігумен.

„Не дам тобі нїчого, бо у мене нї гроший, нї посудів ваших" — відказав йому Танський.

Перехрестив ся старий ігумен, та відійшов собі. Став на високій могилї і принародно наложив на Танського таку клятву:

— За те, що Антін Танський занапастив неповинні душі, втаїв церковні гроші, земля його не прийматиме, добро його придбане неправдою, щезне, як віск від лиця вогня, перейде чужим людям і рід його в нївеч зведеть ся.

Сумно стало людям, як почули такі речі: один тілько Танський не іме їм віри, пє, бенкетує і дере людий ще гірше. Та і вмер не покаявшись.

Поховали його сини; ще не вспіли і добром подїлити ся, як щось страшне почалось дїяти ся. Тільки що зайде сонце і трохи притемніє, як із домовини вилазить старий полковник, борода по пояс, очи палають некольним вогнем, з рота полумя сипле, права рука на серцї, в лївій пернач держить і ходить, аж поки півні не засївають, а тогди застогне так, що чуб у гору лїзе — і знов лагодить ся в домовину.

Думали гадали сини, що їм робити — бачуть, що правду казав ігумен. Позвали печерського архимандрита, розкопали могилу, аж лежить старий Танський, неначе живий — тільки борода відросла і нігтї повиростали. Взяли сини осиковий кіл і пробили Танського наскрізь, архимандрит прочитав молитву і наложив закляте, щоб не виходив більше з домовини.

І тепер старі люди таке розказують на Українї про полковника Танського і показують ще ту могилу, де прокляв його ігумен.

Джан: Чому Бил оженив ся з кравчинею?

Джек: Задля гроший! Вона шила всї строї для його першої жінки.

* * *

Підчас принятя в одній хатї знаходилась також учениця вищої кляси. Один з присутних гостий, хотячи її дошечи і завстидати, спитав:

— Коли народив ся Ісус Христос?

— В святий вечер Різдва Христового! — відповіла панна, а панич закусив зуби.

* * *

Артист: Вчера я чув, як ваша жінка грала на фортепянї, чудуючись, як легонько дотикала пальцями клявішів!

Муж: Е, що ви знаєте. Вона зовсїм не делїкатна, коли гараче мене по плечах, а то й по голові.

* * *

Стережи ся чоловіка, що низько тобі кланяє ся, бо може він шукає нїску, щоби тобі засипати очи.

Generated on 2014-11-25 10:10 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ЗА МЕЖУ

— Билисьте Йваниху? — запитав судія Грицька, що стояв босий, з одною нагавицею підкоченою, в сардації на опашки, з розкуйованим чупром. З чупру стриміло кілька стебел соломи. Як спав в стодолі, так рано на зорях встав і почимчикував до міста „на термін до права".

Замісць Грицька відповіла Йваниха. Протиснула ся чим борше поміж людий і доти не стала, доки не вдарила ся ніжними пальцями до ґрадуса, що на нім стояв судейський стіл:

— Бив, ой бив мене, кілько сам хотів! Сапов. По голові, по крижах, по руках, по ногах, де засяг... От прошу, які синці...

— Тихо бабо! Я Грицька питаю!

Іванисї здавало ся, що як Гриць говорити-ме, то й його справа. Тому не переставала:

— Прошу сендзї... він ме брехати; буде казати, що то його ґрунт, що я розпочала сварню. А я зараз отут присягаю гола й боса...

— Тихо, бабо, кажу!

Гриць використав нагоду. Підкрав ся аж до самого стола й хитро підсьміхаючись, показав пальцем на Іваниху:

— Адїт, прошу найяснїщого суду: вона все так, вона тут в цїсарськім суді, а яка вона дома. Причепить ся, як ріпяк кожуха...

— Коли-ж бо нї! Брешете — перебила Іваниха. — То ви розбійник... Не кричалисьте, що мене заріжете? Га? що?

— Тихо бабо, бо зараз замкну!

— Хиба таке: не дають говорити... — рясні слези сперли Іванисї голос в горлї.

Грицько аж просіяв:

— Ади, маєш право! Такес віфалювала по селу: я його до суду завдам, до кременалу піде...

— А він казав, прошу сендзї, що суду не боїть ся.

— Брешеш!

— Такис казав.

— Брешеш!

— Люди чули!

Брешеш!

— Тихо, бо я вас зараз обос замкну. Роздїлїть їх!

Два свідки, один старий, сивий, другий молодий, ушхали ся поміж Грицька і Іваниху.

— Бивсь Іваниху? — почав урядувати судія.

— Прошу вислухати, найяснїйший сендзьо, а скажу, як зайшло. Ще мій небіжчик дєдя, царство ему небесне...

— Але-ж я тебе питаю, чись бив?

— Прошу пане сендзьо, а вислухайте-ж. Бо не мете знати, як зайшло. То все з за межі...

— То моя межа — крикнула з другого кінця стола Іваниха.

— Оце твоє! Знаєш? — і ткнув старому свідкови дулю під ніс, бо до Іванихи не досяг.

— Але-ж менї не треба як зайшло. Я хочу знати, чись бив Іваниху?

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:10 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

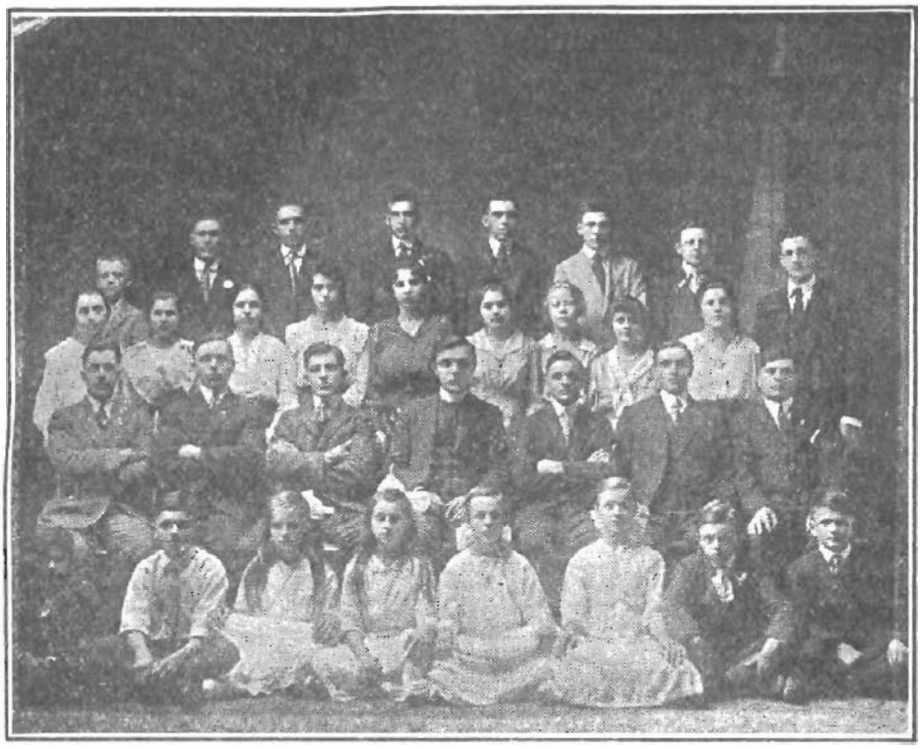

Українське співацько-драматичне Товариство „Бандурист" в Когус, Н. Й.

— Таже вона каже, щом бив.

—Але я хочу чути з тебе.

— Я її до суду не завдав. Чо вона хоче з мене?! В мене сегодня робітна днина.

— Бивсь? Так, чи ні?

— То було на мої питомі межи.

— Бивсь?

— А коли-ж я її бив?

— Я тебе питаю ся.

— Аби вона так ногами збила при сконаню, дай Господоньку святий. Та де-ж я її бив? Замахнувєм ся з пару раз сапов, бо то на мої межи. я сапав тогди барабулю.

Іваниха прімкнула ся помежи свідків тай заломила руки:

— Йой, а він що каже? Таже він бреше, не слухайте його!

— Пишіть — сказав судія до писаря — обжалований не почуває ся до вини. Буду вас слухати — звернув ся до старого свідка — абисьте правду казали. Як ся називаєте?

— Прошу найясн'йшого суду, я не зволяю, аби він говорив, то її свідок — протестував Грицько.

— Що знаєте? — допитував ся судія свідка.

— Усе знаю, бо я з її дєдем у супрузї був. То д'яло ся не тепер, давненько, ще голодних років. Небіжчик мав пару волів ласїїв, а я мав пару волів голубих...

Іваниха: А-якже, а-якже.

Generated on 2014-11-25 10:10 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Грицько: То її свідок, я поставлю свої свідки.

Іваниха: Твої свідки нияки.

Грицько: Най цїле село прикаже.

Свідок: Я мав ґрунт на сїножатах (тепер здавєм на сина, най він ґаздує, бо моє — сегодне-завтра: лопата тай ано! до дучі!) А небіжчик мав ґрунт на теплицях, таки межа в межу з його дєдєм. Але ґазди жили в злагоді. Де то хто давно чув за таку суперечку, як тепер?! Гріхи, нїщо, лиш гріхи. Менї вже на сїмдесятнй переступило, але моя нога ще не була в судї (аби сюда нїхто добрий не заходив!) А де-ж. Така Божя днинка (хто менї сегодне за днину заплатить?!) Чи-ж то не лїпше в мирности, в злагодї: своє пантруй, але чуже не руш...

Іваниха: Чуєш, що старий чоловік кажуть?

Грицько: То ти мене нарушила.

Іваниха: То мого дєдя межа, я на то свідки кладу.

Грицько: Шос я тобі в твої свідки, я маю свої свідки.

Свідок: За своєв працев серце болит...

Іваниха: Ой болит...

Свідок: Але чуже гріх нарушати.

Іваниха: А що!

Грицько: И-е!

Свідок: Шїснайцять рік я був з її дєдєм у супрузї що року, я то поле орав, але сварнї нїякої не було. Межу нїхто не рушав, анї її дєдя, анї єго. Худібка, коби здорова, пасла ся. Бо, прошу найяснїйшого суду, давно було широко: нїхто за межу не дбав, а тепер тїсно, дуже тїсно стало...

Судія: Тут Іваниха завдала до суду Грицька за „образу гонору", що її бив сапою. Знаєте що за то?

Свідок: Усе знаю. Чи то лиш образа гонору? А Божа образа! Таже вони вже штирнайцять рік...

Іваниха: Пятнайцять.

Свідок: Може й пятнайцять: отої, отої, отої (показує руками) гріх від Бога, а від людий сором.

Судія: Булисьте при тім, як він її бив?

Свідо: Що ви говорите? А де-ж я міг при тім бути?! Таже я вже три роки як не відхожу в поле. А зрештов, хоть бим там і був, та деби я йшов на головництво! Я — Богу дякувати — вже пять л'т за жадну сварню не свід'м. Але оця молодиця прийшла онодги до мене, як зачала заводити, як зачала плакати. — Господи, твоя воля. Вусчку, каже, впадайте на Бога, будьте менї за свідка, бо на тій межі буде колись забійство. Або, каже, він мене з свїта зжене, або я єго. Тай я став її за свідка. А чому-ж би нї? Таже я з її дєдєм шїснайцять рік в супрузї був.

Другий свідок тож само знав. А свідком він був тому, що Грицько наважив ся його також зі свїта зігнати.

Судія пояснював Іванисї, що обида чести аби підходила під австрійський карний закон, мусить бути або при двох свідках, або на публичнім місци. А що тут нї одно нї друге не було, то — — —

Іваниха: Таже він мене трохи не вбив. Та ще й на мо'й межи!

Грицько: То моя межа.

Іваниха: Прошу сендзї дати йому фрику, бо н'як буде де на дорозї показувати ся. Таже він як узяв до мене сапище, як мене хомнув по голові, то я трохи в межу не впала.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:10 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Грицько: Пой!

Метнув ся з перед стола, поміж люди, та до сіний. Відти приніс сапу, ваги зо три кільоґрами на держаку, довгім у хлопа. Не міг борзо припхати ся поміж людий.

— А прошу, ґазди, а проступіть ся-ж!

Ґазди поволи проступали ся.

— А ну — трохи на бік; сапу чоловік несе — один одному подавали.

— Ади — прошу найяснїщого суду, подивіть ся. Та тут є чим бити? Та се легке, як перце; спосібна дуже сапа — говорив Грицько, поставивши собі сапу на обі долонї тай підтрясаючи нею, наче дитиною, аби не плакала.

Але судія викликав вже другу справу. Заплакана Іваниха й сіяючий з радости Грицько мусїли вже йти до дому.

Якийсь ґазда зпід печі став на пальцї, витягнув шию й дивить ся понад голови на ту сапу.

— Що гадаєте? Зелїзе. Як би так порядно ковтнув по голові, добрий би знак зробив! — говорив до свого сусїда.

— А ще, як у яку годину! — відповів сусїд.

Лесь Мартович.

ПОХІД НАЛИВАЙКА

По Волинї, Білій Руси
Пливуть хмари байраками...
Ой не хмари — Наливайко
Править військом-козаками.

Від Смотричі до Нїману,
Від Нїману аж до Богу
Ясно, видно, грізно стало
На землицю всю розлогу.

Все ярами, чагарами
Грімко кличе звук побіди:
Буде воля, буде доля,
Бо козацьке військо їде!

А над військом, над козацьким,
Летить сокіл; в круг крилує
Бо козацьку пісню славну
Сокіл знає — ворог чує:

„Україна, славна мати
Гіркі сльози, мутні лила,
Україна, сьвіт широкий,
Наливайка породила!"

Generated on 2014-11-25 10:11 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Товариство „Вільні Козаки знад Прута" від. 49 „Провидіня" в Майнерсвіл, Па.

Generated on 2014-11-25 10:11 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Digitized by Google

„Позлїтали всї орлята
Сини Неньки України;
Летять Маму визволяти
Від неволї, від руїни".

„Утїкай же вража сило,
Бо довкола довгі сїти;
Були муки — а заплату
Вже козацькі везуть дїти."

„Всюда видно шлях веселий,
Горить сьвічка — нещоденна!...
На палатах заяснїла
Не воскова... сторамення!"

„Атамане, Атамане!
Наша слава — твоя слава;
Наливайку батьку, пане
Веди там, де рать кровава!"

Гей у Богу ясні филї —
А над Богом степ широкий;
Серед степу кіш козацький,
В коши гетьман чорноокий.

Стоїть гетьман наче сокіл,
Вороного обзирає;
Спер ся гетьман на кульбаку,
Тай думає, тай гадає:

„Коню карий, атаманський,
Коню жвавий, коню скорий,
Понесеш ти свого пана
В світ далекий, край просторий"

„А за муки України
Край той кровю збагренїє,
Від Словути до Нїману
Добро враже спопелїє".

Сонце низько западало
Золотило степ широкий,
В степ з могили позирає
Наливайко бистроокий.

Глядить, очи протирає,
Глянув бистро, стрепенув ся,
Глянув ще раз: оком зрадїв,
Моргнув вусом; усьміхнув ся.

Generated on 2014-11-25 10:11 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

То не громи в далї чути;
Не гармати грають в полю,
Запорожське йде братерство,
З атаманом, з Лободою.

„Слава Богу" — з відтам чути
„Слава" — з відси згомонїло;
Наливайка славне військо
Лободї ся поклонило.

Сонце згасло; звечоріло
Оба війська кіш звивали,
Ішли матїр визволяти
В Богу филї повставали.

Поставали приглядатись:
„Що за військо? що за сила?"
А до неба пісньлетїла:
„Україно! будеш жила!"

В. Масляк.

ЩО ТО Є ГІҐІЄНА І ЩО ПРО НЮ ТРЕБА ЗНАТИ

„Хто стратив здоровлє — той стратив усе."

Ся народна приповідка аж надто ясно товкує, чим наш народ вважає здоровлє. „хто стратив здоровлє, той стратив усе!"... Чоловік, що стратив здоровлє, хоть би посїдав і найбільші скарби на земли, достоїнства і почести, не буде щасливий.

О много щасливійшим від нього є звичайний нуждар, що тїшить ся однак кріпким здоровлєм. Що-ж нам по маєтках, на що придасть ся образованє, наука, як з того всего користати не можемо.

Неодин віддав би все, що має, щоби тілько відзискати здоровлє.

Не час однак дбати про здоровлє тогди, коли його вже стратить ся.

О!... тодї вже за пізно! Про заховане здоровля треба думати завчасу, а радше завчасу треба всякій хоробі запобігти, або інакшими словами: треба так своє житє уладнати, щоби хороба не мала до нас приступу.

Наука лїкарська від давен-давна напружує усї свої сили на боротьбу з недугами і мимо великанських поступів, які на тім поли зробила не звільнила чоловіка від страшного марева: не-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:12 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

дуги. Учені лїкарі прийшли до заключеня, що з хоробою бороти ся треба у жерела, именно треба бороти ся з тим, що спричинює хоробу і постоянно уживати тих всїх способів, що запобігають хоробі.

Наука про се, яких способів треба уживати постоянно, аби охороняти своє здоровлє перед недугами, називаєть ся гігієна, або охорона здоровля. Гігієна слїдить як найточнїйше услівя удержаня здоровля чоловіка і задержаня повної живучої сили нашого житя.

Основне знанє охорони здоровля є річию доконечною для кождого чоловіка. Тодї доперва гігієна стане на висотї своєї задачі, коли людство прийме в нїй як найдїяльнїйшу участь.

Хтож повинен тим занимати ся?... Родичі і учителї, хлїбороби і робітники — одним словом кождий член суспільности.

До охорони жить належить все, що відносить ся до потреб житя чоловіка, отже воздух, котрим дихаємо, пожива, мешканє, одежа, рід працї, рух і спочинок, сьвітло при котрім працюємо, забави і т. п.

Та вправдї є приписи, але хто їх ся придержує, а наш нарід цїлком про них не зважає, а часто-густо і не знає що взагалї є які приписи. Бо кромі приписів треба ще і доброї волї зі сторони кождого, щоби кождий був до глубини своєї душі пересьвідчений, що гігієчні приписи треба конечно додержувати, бо в противнім разї самі собі наносимо величезну шкоду, стаємо катами свого власного здоровля і житя, котре дане є нам від Бога і котре ми повинні шанувати. Бо люди, що не числять ся з приписами гігієни або охорони здоровля не тілько собі, але і цїлому загалови наносять необчислені шкоди.

От відомо нам всїм, що причиною многих заразливих недуг, як приміром шкарлятина, дифтерія, запаленє легких, тиф, сухоти, віспа, одра, коклюш і инші є дуже дрібнесенькі заразки, невидимі для голого ока, які дїставши ся до нашого тїла, множать ся і розростають ся дуже скоро і численно, та тим нищуть наш орґанїзм, наше здоровлє і житє.

Позаяк люди все хорують, тому і заразки чи там мікроби сих недуг безвпинно кружать у воздусї, падають на наше тїло, дістають ся до уст, носа, легких, коли найдуть по сему відповідні услівя. А се стає ся найчастїйше тодї, коли чоловік нечисто ходить коло себе, коли нечистота не кидає його хати.

Відомо також, що чоловік дорослий, здоровий і сильний рідше хорує, а то тому, що його орґанїзм лекше може побороти заразки всяких недуг. Тому то часто лучаєть ся, що люди сильні обходять заразливо хорих без нїякого небезпеченьства для свойого власного здоровля.

Люди слабше збудовані а також і дїти далеко лекше підлягають зараженю всякими недугами, позаяк слабке їх тїло менче є відпорне на заразки хороби, котрих не в силї є поборо-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:30 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Generated on 2014-11-25 10:30 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Digitized by Google

Співацьке Товариство „Український Боян" в Бостон, Масс.

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ти. Конечним є проте в часі заразливої недуги звертати бачну увагу на відокремленє хорого.

В часі заразливої хороби треба доконче здорові дїти віддїляти від хорих і Боже борони, не позваляти їм спати з хорими не то в однім ліжку, але навіть і в одній кімнатї. Воздух в кімнатї в котрій лежить хорий треба завсїгди відсьвіжувати то є кімнату перевітрювати, однак тодї треба хорого заслонити, щоби чистий, студенний воздух не віяв безпосередно на нього. Добре є також очищувати воздух карболевою водою при помочи так званого розпиляча.

Ті, що стикають ся з хорими, повинні заховати як найбільшу чистоту до осмотреня рани або її перевязаня, так перед як і по треба старанно вимити руки простим милом, вичистити нїхтї теплою водою і милом а відтак карболевою водою або спіритусом. Трафляєть ся нераз, що здоровий чоловік осмотрюючи хорого брудними руками, або обвиваючи його брудними шматами, уділяє йому нової хороби; навідворот, трафляєть ся часто і таке, що здоровий від хорого набирає ся недуги.

Заразити ся можна не тілько в часї хороби, але і по хоробі в двох до чотирох тижнях, бо заразки недуг так довго задержують ся. Через цїлий той час, о скільки то є можливе, треба хорого відокремлювати і задержувати всї ті охоронні средства, що і підчас хороби.

Сїнники, на яких лежав хорий, окривала, вату, що була уживана до окладів, гірше шматє треба спалити. Лїпше шматє треба добре виварити, додати до окропу соди.

Стїни і стелю тої кімнати, де лежав хорий, треба добре вибілити вапном. Підлогу і всї домашні посуди вимити карболевою водою і горячим лугом. Вимити також треба двері, футрини і вікна.

Не треба жалувати нї труду нї коштів, бо через те охоронюєте себе і свою родину від всяких шкідливих наслїдків.

Злий є також звичай плювати на землю. Слина висихає, розтираєть ся і летить у воздух, котрим дихаємо, а через се заражуємо ся всякими хоробами.

Мухи розносять також хороби і неодин чоловік вже помер через се, що його вкусила муха, яка сидїла передтим на хорім чоловіцї. Тому треба завсїгди немилосердно нищити мухи, а вже безуслівно не вільно позваляти, аби мухи були в тій кімнатї, де лежить хорий.

Не треба також позваляти, аби хорий плював на землю, але все йому дати на се якусь посуду, котру треба удержувати дуже чисто.

Цїлованє дїтий через незнакомі особи також є небезпечне. Не треба рівнож дїтям позваляти цїлувати пси, коти, або щоби сї звірята лизали дїти по твари, бо вони легко можуть перенести якусь заразу на дїти.

Нашим обовязком є уникати все те, що так наше як і наших дїтий здоровлє може наразити на якусь небезпеку, бо сьвяті є слова пословиці: „Стереженного Бог стереже".

Стережім ся отже!

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ВЕЛИКА ТАТАРСЬКА ЗАВЕРЮХА

(Уривок з оповіданя о історії українського народу).

У середній Азії, за озером Байкалом, кочувало селике племя Монголів або Татар. Їхні князї звали ся ханами. В початку XIII. столїтя один з ханів, Темуджин, завоював усїх инших ханів, прозвав ся Великим Ханом (Чингіс-Ханом) і зеднав до своєї держави усїх монголів.

Тодї він почав воювати сусїдні країни в Азії і зробив свою державу безмірно великою. Він уже вважав себе неначе царем усього сьвіта і вмираючи, віддав свому онукови Батию у наслїдство землю на схід від річки Уралу, себ то Руську землю, хоч вона ще й не була завойована.

Ще за житя Чингіс-Хана Монголи були прийшли в степ, занятий Половцями і напали на них. Половцї просили руських князїв помогти в війні проти Монголів. Князї пійшли, і при річці Калцї, що тече в Азовське море, руське військо було розбите Монголами (1223 р.)

Після того Монголи вернули ся в Азію і про їх не чути було аж 13 лїт. Руські князї по старому сварили ся між собою і про той страшний напад нового азіятського народу почали вже забувати. Знов пійшли на Руси, як каже лїтописець, „безчисленні раті, і великі труди, і часті війни, і многії крамоли".

Тим часом наближало ся велике лихо, страшнїйше од усїх попереднїх. Хан Батий (Бату) зібрав величезне військо і року 1236 пійшов, щоб завоювати східну Европу. Року 1237. Монголи напали на руське князївство Рязанське і зруйнували його. Тодї пійшли на Москву (вона була ще не велика), Володимир, Сусдаль і так далї. Русь обороняла ся в кождому городї завзято уперто; Монголи здобувши город, розлютовані тією завзятістю, убивали всїх людий, хто попав ся руйнували і палили городи (міста), церкви. Так була завойована північна Русь (що по тім звала ся Московщиною). Тільки людий покололи, церкву св. Михаїла розбурили, забрали богато посуду золотого і срібного, убили епископа Семена. Пійшли на Чернигів, обступили город своєю великою силою взяли його, розбили військо князя Мстислава. Город вони запалили, тільки Спаський монастир зістав ся цїлий, а епископа не вбили, повели до Глухова, а звідти пустили.

В осени 1420 р. Батий рушив зі всїми силами за Днїпро і підступив до Київа. У городї не чути було людського голосу — від великого натовпу Монголів, скрипіня возів, ревів верблюдів, ржаня коний. Кияне обороняли ся сьміло уперто; богато сил потратили Монголи, поки розломили стїни і захопили город. Вирізали богато людий, зруйнували й пограбили церкви та монастирі. Зруйнувавши Київ, Батий пійшов далї на захід на землї: Волинську, Подільську, Галицьку. На весні р. 1231. Батий дійшов до Угорщини. Скрізь Монголи брали городи, а яких

Generated on 2014-11-25 10:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Члени-основателї Бр. св. Константина і Єлени, віддїл „Прозидїня в Міннеаполіс, Мінн. — Предс.: Всч. о. М. Данилович, заст. предс.: Ізан Лазов.ький, секр.: Василь Вальчук, кас.: Стефан Горбаль, предс. контр. комісії Ал. Руденський.

не можна було від разу взяти, проминали, вбивали людий, палили і грабували.

Звоювавши Руську землю (окрім Білої Руси та Новгородської землї), Батий оселив ся на ріцї Волзї, в своїй столицї Сарай (де тепер город Царев), роспустив свої орди кочувати понад Волгою, Доном і Днїпром.

В Батиєвому вийску були здебільшого люди з турецьких племен, і їх у нас звали татарами.

Татарська (Монгольська) руїна докінчила занепад київської держави. Городи були зруйновані, воєнна сила знищена, богато людий гинуло. А проте край не опустїв зовсїм; минула ся велика татарська заверюха, і люди нов заходили ся проживати як і здавна. Татари не мішали ся до народного житя, звичаїв, вірн, тільки вимагали од усїх (крім духовних) податї. Татарський хан зіставив і князїв князювати, де вони зістали ся після заверюхи, тільки все сам од себе давав їм князївство, і вимагав, щоб вони корили ся ханові, їздили до його на поклон і слухали його, а як хотїв, то й карав князя на смерть (напр. Михаїла Чернигівського).

Бачивши, як руйнувала ся державна сила князїв з їх дружинами, люди по-декуди перестали слухати князїв і думали, що

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

їм красше залежати просто од самих татар. Князї злякали ся, побачивши, що люди виходять з їхньої покори, почали мстити ся на людях, карати їх, руйнувати села. Та се не помагало. Кожда громада жила собі і правувала ся окремо, своїм вічем. Так було декуди в землї Київській, Волинській, а може й по инших землях.

Під той час і ранійше, як ми згадували зростала сила князїв Галицько-Волинських. Галичина менше терпіла од княжих усобиць, од Половців, менше була зруйнована і од Татар. Люди тут були заможнійші, торгували з сусїдами (нїмцями, волохами, уграми), переймали деякі нїмецькі звичаї. Тут виросли богаті городи, як: Перемишль, Звенигород, Теребовля, потім Галич, зросло заможне міщанство, зросла й сила панів (бояр), що нераз керували і самою княжою владою .

Князь Роман Волинський (в початку XII. ст.) зєднав у своїх руках Волинь і Галичину, потім взяв і Київ, і люди сподївали ся, що руска держава знова виросте і зміцнїє. Та Роман скоро був убитий на війнї з Поляками (1205. р.), а сини його були ще маленькі. В Галицько-Волинській державі почало ся безладє, її хотїли захопить Поляки та Угри. Як повиростали Романові сини: Данило та Василько, то вони одбили сусїдських ворогів, Данило запанував у Галичинї, а Василькові дав Волинь. Під той час пройшла татарська хуртовина, та в тій землї поробила стільки шкоди, як у землї Київській. Як би не татарське пановане в землї Київській, то Данило зібрав би був в свої руки усї піденно руські (українські) землї.

Він уже задумав був привернути инші християнські землї для спільної війни з Татарами, для того завів зносини з римським папою, який прислав Данилови королївську корону. Та з того нїчого не вийшло, сусїди не хотїли помагати Данилови проти Татар.

Татарська сила була велика і Данило скоро побачив, що не зможе з нею бороти ся.

Після смерти Данила (1264) Галичина та Волинь скоро подїлили ся між його наслїдками (сини: Лев Галицький, Мстислав Волинський; внуки: Андрій Галицький, Лев Волинський.) В двайцятих роках XIV. столїтя повмирали останні князї Галицько-Волинські, і бояри вибрали собі князем польського князя Болеслава Тройденовича, що при тому перейшов у православну віру і назвав ся Юрієм. Та його незлюбили в Галичинї за те, що він хотїв опирати ся на Поляків, чужинців і його отроєно (1340. р.)

Після того почала ся боротьба за Галицьке наслїдство між сусїдами: Поляками, Уграми та Литвою. Скінчило ся на тому, що Польща прилучила до своєї держави Галичину назвавши її „Воєводством Руським".

Землї колишньої Руської держави, як вона розвалила ся, почали збирати ся до рук сусїдів: Польщі і Литви, а ті землї, що були за лїсами, у Східно-Північній сторонї, забрала до своїх рук Москва .

Generated on 2014-11-25 10:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Співацьке Товариство „Боян" і Драматичний Кружок, в Акрон, Огайо. — Орґанїзували Всч. о. Стефан Маланяк і дякоучитель п. Гр. Мончак.

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Digitized by Google
Generated on 2014-11-25 10:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ТРЯСЕНЄ ЗЕМЛЇ

Є в природі таке право, що усякі тїла о непевній теплотї стремлять до того, щоби ту нерівність вирівняти.

Відчинимо в зимову пору двері теплої хати, і глядїмо уважно на те, що буде дїяти ся. Побачимо, що теплий воздух хатний виходить яко лекший горою, а до хати впихаєть ся воздух зимний, а тим самими тяжший долиною. Наколи двері кімнати будуть довший час отверті, теплота воздуха в хатї буде рівна теплотї воздуха на дворі, або на дворі буде так само зимно, як в хатї. Праву природи вволено, значить: наступило вирівнанє теплоти.

Запалїмо в зимній хатї в пєцу. Коли піч огрієть ся, розходить ся від неї тепло на цїлу кімнату. В який спосіб відбуваєть ся те розходженє тепла або те огрітє хати, як се ми звичайно звемо?

Воздух, який находить ся при печи, огріваєть ся, стає теплїйший від прочої части воздуха в кімнатї, а тим самим і лекшим. Він уносить ся в гору, а на його місце приходить воздух зимний, щоби знова пійти дорогою першого, та зробити місце зимному. Є се вирівнуванє теплоти двох нерівних під тим зглядом тїл. Те вирівнуванє відбуваєть ся при помочи, так би сказати кружляня; за огрітим воздухом, який уносить ся в гору, припливає до печі воздух зимний і т. д. То кружлянє або вирівнуванє теплоти воздуха теплого і зимного треває доти, доки в цїлій хатї не наступить одна теплота, доки весь воздух не буде однаково теплий. Може се наступити лиш тодї, коли забракне в хатї огнища, яке витворює нерівність теплоти.

Сонце огріває землю. Вона, подібно, як піч у кімнатї, огріває знова воздух, а іменно тоту його часть, яка прилягає до неї. Огрітий воздух, яко лекший, уносить ся до гори, а зимний приходить на його місце. І тут відбуваєть ся кружлянє воздуха, то є стремлїнє до вирівнаня його ріжних теплот. Огнищем, яке творить тоту нерівність, є земля, а властиво сонце. О вирівнаню ріжних теплот на землї не може бути і бесїди. На перешкодї тому стоїть: оборот землї довкола своєї оси, через то сонїчні промінї не можуть рівночасно падати на обі півкулї сьвіта, нерівність огріваня части землї в напрямі від бігуна до рівника; в кінцї одна перешкода і то найважнїйша, а то істнованє огнища-теплоти сонця, яке, як довго буде видавати із себе тепло, так довго мусить бути на землї нерівність теплоти.

Гріймо в якій небудь посудинї воду. Огонь огріває вперед дно посудини, а доперва воно властиво гріє воду. Як відбуваєть ся огріванє води?

Огріте дно посудини огріває частинки води, яка находить ся при самім його днї, або які до неї прилягають. Огріті частинки води стають ся тим самим лекші від инших зимних та неогрітих частинок. Яко лекші ідуть в гору, та осїдають на єї

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

поверхні. На місце уступивших теплих частинок води, приходять тяжкі і зимні, аби огріти ся як їх попередники, та піти знова їх слїдами. Бачимо, що не лише в воздусї, але і в тїлах плинних відбуваєть ся вирівнуванє ріжних теплот дорогою кружляня.

Доки дно посудини є слабо огріте, або доки вона в посудинї є щойно тепла, кружлянє частинок відбуваєть ся поволи та одностайно. Колиж дно посудини стане горяче, кружлянє частинок води стає чим раз скорше, нагальнїйше, так, що вода бурить ся на своїй поверхні. Огріті частинки пруть одні за другими на поверхню і понад зеркало води, через що повстають підношенє, або кипінє води. Те кипінє є нїчим иншим, як лиш дуже скорим та нагальним кружлянєм нерівномірно огрітих водних частинок. Таке кружлянє буде тревати доти, доки буде тревати огнище, яке робить ріжницю теплот. А се знова буде істнувати доти, доки буде огонь огрівати посудину. Колиж не стане сего огнища не стане і кружляня; вода успокоїть ся і поверне звільна до свого первістного стану.

Причиною супокою є одностайна теплота, рівномірна температура.

Вгляньмо на хвилину в нутро нашої землї, в тото безмежне та безкрає море огнисто-плинної ляви, якої границя зачинає ся тїсно за сталою та твердою поверхнею нашої землї. Від тої границї тягне ся воно в глуб аж до єї середини. Се море огнисто-плинної ляви не може мати однакової теплоти, воно не може бути рівно горяче подібно, як зварене яйце, якого шкаралупа є уже ледви тепла, білок горячий, а жовток ще горячїйший Білок яйця відповідавби горішним, а жовток долїшним верствам підземного моря. Причина нерівної теплоти його верств лежить в тім, що горішні верстви є близші поверхнї землї і тим самим більше виставлені на остудженє, як його верстви найнизше лежачі, до котрих охолодженє може прийти лише через горішні верстви.

Виходить отже, що в огнисто-плиннім морю нутра землї мусить істнувати велика ріжниця теплот. А коли істнує така нерівність, то мусить істнувати також стремлїнє до єї вирівнаня, бож і там мусить обовязувати те саме право природи, яке панує на всїх усюдах.

Як же відбуваєть ся те вирівнуванє теплоти в підземнім океанї?

Відповідь на се коротка. Так само, як вирівнуєть ся теплота ріжноогрітих частинок води або иншої течі, або як вирівнують ся верстви воздуха, які огріває земля. Усе те, як вже сказано, вирівнуєть ся дорогою кружляня.

В підземнім мори ляви мусить воно істнувати. Частини ляви, які находять ся в самім центрі підземного окенану, де панує страшне горячо, є о много сильнїйше огріті, як частини лежачі в горі. Яко горячїйші, є вони і лекші, тому підносять ся в гору моря на його поверхню. Ті частини ляви роблять місце в горі лежачим частинам, які, яко неогріті в такій мірі, як попе-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

редні, а тим самим тяжші — упадають на діл, займають місце попередних, огрівають ся подібно як тамті, та уходять на поверхню зеркала огнистого океану.

Такий хід частинок рівногорячої ляви, таке їх кружлянє відбуваєть ся без перестанку.

Ми бачимо, що чим горячійше ставало дно посудини під впливом його огрітя, то є: чим більша була ріжниця теплот між частинами води, тим кружлянє тих частинок ставало ся скорше і нагальнїйше. Сильнїйше огріті частини є много лекші від слабше огрітих, тому то і з більшою користию підносять ся в гору.

Таке саме дієть ся з частинами ляви підземного океана. Частини ляви, які находять ся на долї океана, де панує величезне горячо, є сильно огріті, а тим самим о много лекші від тих, які лежать над ними. Яко о много лекші, уносять ся вони з великою скоростию в гору на поверхню океана а на їх місце спадають менше огріті і тим самим тяжші частини ляви.

І без сумнїву в тім безкраїм морі огнисто-плинної ляви мусить відбувати ся на підставі загального права природи кружлянє частиць, що має вирівнати ріжницю теплоти.

Таке кружлянє в нутрі землї мусить відбувати ся незвичайно скоро та нагально, а по причинї тої незвичайної горячи, яка панує в нутрі землї.

Ми бачимо наслїдки скорого і нагального кружляня частинок води. Вода в маленькій посудинї бурить ся, а колиб ми поставили на єї зеркало картон паперу, то він дрожав би під впливом того. Якеж велике та могуче мусить бути се буренє на поверхнї могутного та безмежного океану огнисто-плинної ляви, океану, великого і глубоко на тисячі і тисячі миль.

Вода в посудинї — то незамітний порошок в порівнаню з підземним океаном.

Приступімо тепер до самого здогаду о причинї тряценя землї. Море огнисто-плинної ляви нутра землї граничать з внутрішною стороною твердої уже та застиглої поверхнї землї, та дотикає до нього. Властива причина тряценя землї у тім здогадї є се скоре, нагальне та напрасне кружлянє частинок ріжногорячої ляви. Наслїдки того кружляня є піднимаючі ся филї, які бють о внутрішну сторону земської кори. Наслїдком того битя дрожать верстви над ними лежачої кори. В сей спосіб доходить те дрожанє до нас на властиву поверхню нашої землї, та наносить тут страх та знищенє.

Від чого залежить сила такого тряценя?

Залежить побіч инших, в першій мірі від скорости кружляня частинок підземної ляви, від сили удару їх о внутрішну сторону земської кори, та, що найважнїйше, від якости та будови скальних верств, які перепроваджують дрожаня на властиву поверхню землї. Коли верстви є одностайні, збиті і тим самим сильні — трясенє буде менше, ніж тодї, коли вони попукані, незлучені і як між ними находять ся щілини та перерви.

Сей здогад повинен відповідати усїм доси починеним спостереженям учених. Важним для нас є се, що через кружлянє частинок відбуваєть ся загальний і тяглий удар филь о внут-

Generated on 2014-11-25 10:36 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Памятна з місії в Стакетт, Монтана, відбувшої ся в цьвітни 1918 року під проводом Всч. о. М. Даниловича.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:36 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ріщну сторону земської кори. Се відповідає незамітним нашим змислам потрясеням та фильованям земської поверхні, які записує ніжний сейзмоґраф. При кружляню частинок мусить повстати якийсь шелест, подібно, як при кружляню води в посудині. Сей шелест відповідає звукам, які виходять з нашої землї, які записує мікрофон, хоч вони для нашого уха є не чутні.

Через таке кружлянє частинок огнисто-плинного моря дадуть ся легко пояснити вульканїчні явища.

На кінець одно питанє. Колиж будемо супокійні, колиж перестануть нас непокоїти трясеня землї?

На се скажемо: Тогди, коли перестануть кружляти частини в підземнім океанї, коли зрівноважить ся теплота ріжнородних верств моря.

І хоч страшні ті явища, хоть приносять нам руїну та загибіль, а всеж таки становлять вони доказ животїня нашої землї живительки. Трясеня єї — се битє живчика, а вульканїчні вибухи, се витрискаюча отворами єї шкіри кров.

Дивні ті сили природи!

З повисших здогадів виходить ясно, що причиною трясень землї є дуже могучі сили природи, яким розум людський не може ся оперти. Але хоч чоловік не в силї оперти ся їм, то однак може перед ними уйти, може їх оминути, щоби не наражувати себе та свого майна на певну загладу.

Очевидно? Добре, але коли?

Відповісти на се питанє можемо, бо знаємо всї остереженя, які предсказують надходячі нещастя. День перед одним трясенєм землї в Америцї стали попугаї, яких в тій околици є богато, якісь не свої. Звичайно визначають ся великою балакливостию, а в передодень трясеня замовкли, посоловіли, та видно було у них несупокій. Тої ночи вили пси в нечуваний спосіб, а конї кидали ся.

Перед самим трясенєм землї, яке лучило ся, в Андалюзії в Еспанії, прірвали конї, воли, і вівцї увязи, а самі розбігли ся, гонені якимсь незрозумілим страхом.

В Японії, як оповідають тамошні природознавцї, заповідають бажанти (рід птахів) переразливим криком кожде трясенє землї, а жаби в таких случаях нараз замовкають.

В який же спосіб толкують учені ті дивні остерігаючі знаки звірят?

Загально прийняте є таке передсьвідченє. Зьвірята визначують ся о много нїжнїйшими змислами нїж люди. Ними можуть вони замітити і найменше фильованє поверхні землї, які звичайно попереджують ґази, які хоч в малій скількости, але все таки видобувають ся із землї.

Ту малу для нас скількість ґазів, якої ми не чуємо, можуть дуже добре чути далеко нїжнїйші під тим зглядом від нас зьвірята. Сей ґаз може бути причиною переполоху і несупокою зьвірят. Крім сих остережень маємо і инші о много важнїйші і певнїйші. На кілька днїв перед трясенєм землї висихають дооколичні керниці, а теплота горячих жерел збільшуєть ся. Дають

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:55 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ся окрім того чути підземні гуки, а сейзмоґраф записує більше як звичайно фильованє поверхні землї.

Коли би були мешканцї острова Ісхії услухали рад ученых, які звертали увагу на ті остереженя природи — було би трясенє землї не знищило анї міста, анї тисячок людий.

Однак люди наражають житє своє і других на певну смерть, щоб тільки могли тягнути користи, а нїчого не стратити. Мешканцї острова Ісхії бояли ся стратити зарібків, коли би недужі, які уживають тамошних купелїв — були утїкли перед трясенєм землї.

Учені твердять, що наслїдки трясеня землї залежать не лише від сили потрясаючої поверхнею землї, але також від рода ґрунту, якими та сила стрясає. Твердженя свої попирають вони многими примірами. Один з таких примірів наведемо для пояснення. Рапорт французької комісії, висланої до Еспанії в цїли дослїдженя трясеня землї в Андалюзії звучить так: Будівлї поставлені на скалах осадових на вапянках, або глинках утерпіли значно менше; а будівлї стоячі на твердих скалах цїлком не ушкоджені.

Підчас трясеня землї в Ніцеї 1887. року та частина міста, яка була положена низше, знищена цїлковито, підчас коли друга часть, збудована на крейдових узгірях, не потерпіла нїчого. Подібних прикладів є много. В виду сеї безусловної залежности, яка заходить між родом і якостию ґрунту, а трясенєм землї, конечною річию є радити ся землезнавців про стійність ґрунту, заки зачнемо ставити будівлї. Деякі держави установили осібні комісії, які тим дїлом виключно занимають ся.

Що іще впливає на збільшенє руїни? Будівлї, будовані слабо, як також тїсні улиці збільшали завше знищенє, підчас коли будівлї збудовані добре і з сильного матеріялу, улягають незначним ушкодженям. При будовах домів повинно уважати ся на глубину фундаментів і їх силу, як також на матеріял, з якого вони роблять ся. Слабі лученя стїн спричинюють скоре завалене при незначних потрясенях.

Найбезпечнїйшими будівлями є сїльські хати, не високі і не великі, збудовані з найдогіднїйшого матеріялу, або з дерева і соломи.

Generated on 2014-11-25 10:55 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

КАТЕХИЗМ ДЛЯ РОДИЧІВ

Любі родичі!

Для Вас написав я отсї рядки так, як велїла менї любов дїтий, дбалість про нашу будуччину і тринайцятьлїтний учительський досьвід.

Благаю Вас, щоби Ви поняли, що найбільшим і найсьвятїйшим обовязком Вашим є виховувати дїти так, щоби Ви мали з них потїху, а вони, щоби признавали Ваш батьківський труд з похвальною любовю.

Ч. Тондер.

I. Ваша дитина доростає до школи.

1. Ваша дитина доростає і незабавом пійде до школи. Настає для неї нова доба в житю і вона рада би про ню щось знати.

2. Коли оповідаєте їй о школї і учителях, не представляйте їй школи як щось такого, чого малаб бояти ся.

3. Не говоріть до неї: пожди, скоро ти лише пійдеш до школи! там всьо буде інакше, вже учитель навчить тебе сидїти!

Таким чином викликуєте у дитини страх перед школою учителем, заки вона їх ще пізнала.

4. Навпаки кажіть дитинї: До школи ходять дїти, там чують і бачать вони що гарне і миле. Пан учитель оповідає ученикам, показує образки, учить ся з ними, бавить ся з ними. Впрочім кождий батько знайде досить подібних слів.

Тим осягнете те, що Ваша дитина тїшити ся-ме школою і учителем і в її душі станеть ся школа і учитель предметом любови.

5) Тому не лякайте своїх дїтий школою, анї учителем, але плекайте у них охоту і любов до школи.

II. Ваша дитина є учеником.

1. Золота вільність дитини, вкорочена шкільними годинами, свобода обмежувана поволи правилами, яких школа жадає і жадати мусить. Що правда то педаґоґічний досьвід і шкільна практика стараєть ся се дїло виконати, аби воно представляло ся радше забавою як працею.

Ваш найсьвятїйший обовязок родичів: Посилайте дитину до школи правильно. Найтяжший Ваш гріх: Здержуванє дитини від школи.

2. Подумайте:

Школа удержувана за ваші гроші, для добра ваших дїтей. А кожда година науки коштує богато гроший, ваших гроший! Як дитина опустить лиш одну годину науки понесе шкоду з вашої вини, терпить на тім! Поміркуйте, що кождої слїдуючої го-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:55 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Шкільні дїти зі школи при українській парохії Сошествія св. Духа в Акрон, О. Поміж дїтьми: Всч. о. С. Маланяк, парох, д. Григорій Мончак, дякоучитель та п. С. Чеґін, богослов.

дини будує ся дальше на тій підставі, яку заложено в попередних годинах. Як дитина опустить годину-дві стає для неї пізнїйша наука незрозумілою, дитина лишаєть ся позаду, тратить охоту і замилуванє до науки.

О скількож більша втрата для душі, розуму і поступу вашої дитини!

Тим всїм поступаєте супроти вашої дитини не як родичі, ба — як неприятелї.

Розважайте добре!

3. Висилайте дїти до школи в пору! Нехай не спізняють ся. Через то терпить наперед ваша дитина а відтак прочі ученики, терпить через то і цїлий учительський труд.

4. Посилайте до школи дїти чисті, вичесані, вмиті! Тямте: Чистість то половина здоровля! Хлопцї нехай будуть коротко (до скіри) острижені. Не намащуйте їх голов товщом анї помадами.

Щоденне чесанє хоронить дїтий перед розмножуванєм звісної нечистоти в волосю.

5. Одїж — навіть найубожша — нехай примінюєть ся до пори. В зимі глядїть, аби передовсїм ноги були в теплї і сухі.

Generated on 2014-11-25 10:56 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Хусток ані шалїв не вяжіть їм коло шиї (під камізелькою або сурдутом(, але окружіть легко ними шию, аби дїти могли їх без труду зняти в школї.

6. Самі перегляньте, чи не забули дома шкільних приборів, рівночасно однак глядїть, аби не брали з собою до школи чого непотрібного.

7. Зшитки на задачі, олівцї, пера і инші прибори повинні родичі купити дїтям.

8. Як ваша дитина не може — але причина сего мусить бути поважна — іти до школи, донесїть об тім найлїпше учителеви, котрий учить ваші дїти.

9. Причини, оправдуючі неприсутність шкільну, є:

а) недуга дитини,

б) заразлива недуга осіб які мешкають з шкільною дитиною в тій самій кімнатї або домі,

в) недуга родичів або инших членів родини, потребуючих конечно помочи дитини,

г) смерть або незвичайний инший случай в родинї,

д) непогода або мороз, загрожуючі здоровлю дитини,

е) попсована дорога.

10) Не оправдує однак неприсутности дитини в школї уживане її до домових робіт, рільничих або промислових.

III. Школа і дім.

Прошу вас, щоби ви могли прочитати слова отсего роздїлу, розважали їх і після них поступати.

Не що иншого нам їх на перо зіслало, як лише любов до родимої дїтвори, до ваших дїтий, любов чесна і чиста.

1. Чому посилаєте свою дитину до школи?

Щоби научила ся лиш того, що їй в житю найпотрібнїйше.

Школа вам відповідає: Принимаю вашу дитину, котру менї повірюєте і хочу вам її звернути в ваші руки. Моєю задачию є виховувати її, себто зробити з неї людину, сьвідому своїх обовязків зглядом вас, родичів, потім супроти народу, вітчини і людскости. Ви повірили менї дитя, а я віддаю вам чоловіка; ваша дитина знає не лиш свої обовязки, але розуміє також своє значінє і свою вартість. Уміє уживати своїх пятьох змислів, як розумне єство: знає, що її місце уміє заповнити так на свою користь як і тих, між котрими жиє.

Того однак хоч тяжкого, а прецї милого труду, не повинні ви родичі, самі нївечити. Навпаки, з любови до своїх дїтий, з яких чей хочете мати порядних людий, мусите подати свої руки школї.

3. Чого дїтям забороняє школа, того і ви їм не позволяйте; що їм поручає, то само і ви їм поручайте!

Будьте переконані, що школа поручає лиш те, що добре і чесне, а заказує, що лихе і гидке!

Що поручить виконати дїтям учитель, то нехай сповняють! Не противте ся тому, що прикаже школа. В справах, що дотикає поведеня (н. пр. поздоровленє, поведенє дїтий на дорозї,

Generated on 2014-11-25 10:55 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

взаїмна стріча поза школою і т. д.) підпомагайте, родичі школу згідно словом і дїлом.

4. О школї і учителях виражайтесь все поважно, як сего вимагає значінє і цїль школи.

Коли чуєте личну нехіть а навіть оправданий жаль до учителя, не оказуйте того перед вашими дїтьми. Не розходить ся тут о учителя, як особу, але о педадогічну працю і її наслїдки.

6. Коли вважаєте якийсь розпорядок учителя або школи невідповідним, повідоміть про те учителя.

7. Заміток тих однак не робіть нїколи підчас случайної стрічі н. пр. в гостинници, але все в школї.

8. Ще досї є учитель в очах деяких родичів ворогом і строгим гнобителем дїтий. В наслїдок того неодна мати виступає проти шкільної працї і на перекір з немудрої любови будить ся в дїтях нехіть відразу до школи. Шкода з того величезна!

9. Неодним словом: все і у всїм поступайте згідно із школою в суспільній праци, найбільшій, найсьвятїйшій і найважнїйшій, в праци над збудованєм характеру і розвиненєм розуму ваших дїточок!

Не забувайте нїколи о тій великій відвічальности за будуче добро своїх синів і дочок, сеї вашої найцїннїйшої надїї і скарбу.

10. Памятайте, що ви і школа є найбільшими приятелями ваших дїтий, а заразом одиноко відвічальні за їх будучність.

З тої то причини родина і школа, родичі і учителї є силою конечности і природою призначені до спільного і згідного співдїланя.

IV. Найбільший ворог.

1. Є великий, завзятий ворог, ба убійник ваших дїточок, а його імя глупота родичів.

2. Той нерозум вбиває тїлесне здоровлє ваших дїтий:

а) як що їм — а оправданє все знайдеть ся — дає ся алькоголїчні напитки,

б) як що не збуджуєть ся відрази до куреня тютюну,

в) як що приневолює ся їх де неприродних відносин як до передвчасної фабричної працї, нездорового занятя, одним словом: коли нищить ся їх дитячий вік,

г) як що вчить ся їх легковажити і насьмівати ся з приписів здоровля (заборона плюваня, щіпленя віспи і т. д.)

3. Той нерозум забє здоровий розум здорову душу ваших дїтий:

а) як що в їх присутности говорить ся неприличні річи,

б) як що вживаєть ся учеників до читаня шкідливих книжок, як кримінальних повістий і т. п.,

в) як що приневолюєть ся їх вчити ся цїлими вечерами, або в часї призначенім на відпочинок,

Generated on 2014-11-25 10:55 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

„Наталка Полтавка" відограна дня 31. серпня 1918 року Аматорським Кружком в Бофало, Н. Й.

г) як що їх мисли насичуєть ся оповіданєм о всяких страхах, чарах і т. п.,

д) як що їм лишаєть ся цїлковиту свободу в виборі книжок до читаня.

4. Той нерозум вбиває мораль в характері ваших дїтий:

а) як що їм найвисші цїли житя представляєть ся в уживаню і стараєть ся, аби дїти лише „добре ужили",

б) як що їх призвичаює ся до ошуства, обмови, підхлїбства.

V. Ваша дитина дозріла.

При вибирі званя лишіть дитинї цїлковиту свободу: Силою не приневолюйте її до званя, до якого не чує покликаня.

В кождім случаю зробите добре, як о тім поговорите з учителями, які вам радо і охотно дадуть вказівки.

Закінченє.

1. Ваша дитина готовить ся увійти в дїйсне житє. Много родичів лишає журбу і дбанє про вихованє дозрілої дитини кому иншому: майстрам, хлїбодавцям, службовцям, учителям і т. д.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:56 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

А преціньє то найнебезпечнїйші лїта, в яких одна хвиля може знївечити все те, що ви і школа збудували.

Між пятнайцятим і шіснайцятим роком житя дитина дозріває полово. Се послїдне дїло природи, яке кінчить досконале людське єство.

Коли полишите дитину в тій добі самій собі, возьме верх над добрим розумом половий гін. А коли дасть ся йому свобідну дорогу, нїким не прочищену, ваша дитина йдучи за тим сильним гоном забє себе тїлесно і духово. Передчасне заспокоюванє того гону вбиває дозріваючих людий потайки, але з зелїзною конечностию, так само як горівка, чахотка (сухоти) або війна .

2. Ви-ж не хочете, аби дитина кинула ся в обійми розпусти. Що-ж тодї вам робити?

А) Моральне чесне житє вас самих нехай буде дитинї живим приміром.

Б) Глядїть, аби половий гін не збуджував ся передчасно (дїєть ся се часом вже у дїтий 8—9 лїтних!) аби їх не дразнив. Тому:

а) Не ведїть їх на забави, вистави і тим подібні річи, де можуть бачити і чути неприличні річи,

б) самі стережіть ся двозначних бесїд, дотепів і т. п.,

в) уважайте, що читає ваша дитина, яке любить товариство і книжки,

г) розбуджуйте обриджен€ до образів (карток з видами), книжок і инших предметів, що побуджують змисли.

3. Рух на вільнім воздусї, тїлесна праця помагають успішно.

4. Впоюйте в дитину пошану для самої себе.

5. Мати для доньки, а батько для сина в тих лїтах нехай буде радше приятелем, як родичем.

6. На принагідні питаня розяснїть їм поважними словами полове житє.

7. Не відмовляйте їх — коли мають запевнене істнованє — від вчасного подружя.

Хто дуже спішить ся —
Той все утомить ся;
Хто поволи їде —
Той скорше заїде.

Нїхто не позбуде ся
власної вдачі:
Все миш ловити-муть
потомки котячі.

Раз добре побита собака втїка,
Коли показати їй тїнь патика.

Generated on 2014-11-25 10:56 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Іван Франко.

ПРИЧТА ПРО ПРИЯЗНЬ

Вмираючи покликав батько сина,
Що був його єдиная дитина,

„Мій синку, швидко я мабуть умру.
І мовив, звівши голову стару:

„Дав Бог менї прожити много лїт,
Добра надбати і пізнати світ.

„Добро тобі лишаю. Не марнуй
Його, тай понад міру не цїнуй.

„Не думай в нїм мету житя знайти, —
Се сходи лиш до висшої мети.

„Та крім добра ти маєш, синку, те,
Що найважнїйше — серце золоте,

„Досить науки і здоровий ум,
І вже пройшов ти молодости шум.

„Одного лиш бажаю ще тобі,
Щоб мав ти друга щирого собі".

Син мовив: „Татку, дяка вам і честь!
Та в мене другів щирих много єсть".

„О синку, много при їдї й винї,
Та в горю помогти — напевно нї!

„Я сїмдесять пять лїт проживши вспів
Знайти одного лиш — тай то на пів."

„Нї, татку — мовив син, — з моїх друзяк
Піде за мене кождий хоч на гак!"

Всміхнув ся отець. „Щасливий, синку, ти,
Та я би радив пробу навести.

„Заріж теля і запакуй у міх,
А нічю йди з тим до друзяк своїх.

„Скажи: „Біда! я чоловіка вбив!"
Проси, щоб захистив тебе і скрив.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:56 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

„Своїх отак попробуй, а потім
Застукай і в мойого друга дім".

Послухав син. Як смеркло ся цілком,
Пійшов з важким навюченим мішком.

До друга найлюбійшого воріт
Застукав: „Живо, живо отворіть!"

Явив ся друг. „Се що тебе жене?"
„Я чоловіка вбив! Сховай мене!"

Та сей не відчиняючи воріт
Сказав: „Тікай! Чи ще мене й мій рід

„Ти хочеш у тяжку біду вплескать?
Адже-ж коли почнуть тебе шукать,

„То де-ж підуть на сам перед? Сюди!
Бо знають, що я друг твій! Геть іди!"

Пійшов по инших своїх другах син, —
Не скрив його, не втішив ні один.

А дехто мовив: „Забирай ся ти!
Я зараз мушу властям донести.

„Адже-ж всї знають, як дружили ми, —
Ще скажуть, що до спілки вбили ми".

Оттак всю ніч продвигавши свій міх,
До батькового друга він прибіг.

„Ратуйте, дядьку! Я людину вбив,
Та вже й у місті шуму наробив!

„Ось труп! Там десь погоня вже жене!
Ой пробі, скрийте трупа і мене!"

Старий живенько замки відкрутив
І з міхом парубка в свій дім пустив.

„Ну, ну, ходи, небоже, скрий ся тут!
А трупа десь я впру в безпечний кут".

Замкнув ворота, взяв на плечі міх —
Та парубок упав йому до ніг.

„Спасибі, дядьку! Не турбуйтесь, ні!
Нїяке зло не стало ся мені".

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:57 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

І він сказав йому батьківську річ
І все, що дїяло ся з ним сю ніч.

І як подвійно тут він скористав:
Фальшивих другів збувсь, а вірного пізнав.

* * *

Не буря то по морю заревіла,
не грім гуде, то не сокіл квилить-
народ встає, знїмаєть ся до дїла,
і оклик волї громом рокотить.

Хто до житя прокинувсь—пут
[не знає,
і не скує в ярмо увесь нас світ!...
В неволї лиш — чия душа дрімає,
кого гнїтлть жасний безвілля
[гнїт.

Вже сходить ясне сонце всему
[жиру,
любови й віри грудь пройма огнем,
палить одчаї, попелить зневіру
і вже яснїє воскресеня днем.

Всемолодою зацвите весною
в грудях надїя, що кував їх лїд —
і друг при друзї станули стїною,
за правду, волю, землю, за наш рід.

Стїною стала молодеча сила
рамя в рамя в братаннї вселюдськім:
і воля наша — душа у нас ожила,
нема ланців, щоб закувати грім!...

За народ, за народ... У один з людом шлях,
хай реве буря-грім — в гору синьо-жовтий стяг!...
Кров дамо, пійдемо на визвольний наш шлях —
в гору синьо-жовтий стяг...

Generated on 2014-11-25 10:57 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

„Український Боян" в Пітсбурґ, Па.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:57 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ОДЕРЖИМА

ДРАМА ЛЕСІ УКРАЇНКИ.

I.

Берег понад озером Ґадаринським. Далеко на горізонті ледве мріють човни коло берега і чорніє люд, що хмарою залїг далекий берег. Міріям, „одержима духом", в глубокій тузї блукає поміж камінєм понад берегом, далї зіходить на шпиль скелї і дивить ся не на берег, а в глибиню пустелї, вона бачить там когось у далинї.

МАРІЯМ.

Він там, Він все сидить, так нерухомо,
Як те камінє, що навколо Нього.
Над Ним — менї здаєть ся, я те бачу, —
Нависли думи хмарою важкою,
От, от з них стрілить ясна блискавиця
І цїлий сьвіт осяє. Ох, коли-ж
Коли вона розібє темну хмару?
Хоч би мене убила блискавиця,
Я прагну, прагну, щоб вона злетїла,
Щоб хоч на мить чоло те просияло.
Годівлю дав юрбі, тїлам і душам,
Всїм дав спокій, а Сам у сїй пустелї
Пасе думок отари несчиленні.
Нема їм впину, а Йому спочинку...
Який Він одинокий, Боже правий!
Не вже Йому не можна помогти?
Не вже Він завжди буде одинокий?
„Месия прийде в славі сьвіт судити" —
Так сказано в пророцтві, більш нїчого.
І, правда, й милосердя — все для сьвіта.
А для Месиї що? Чи тілько слава?
„Війна і звада, смерть, недуги зникнуть.
Мир буде на землї і щастя в людях..."
А для Месиї? — знову „слава в вишнїх"?
І тілько слава? О яка-ж то кара
Месиєю, що сьвіт ратує, бути!
Всїм дати щастя і нещасним бути,
Нещасним, так, бо вічно одиноким.
Хто міг би вратувать його самого
Від самотинї, від страшної слави?

(Пригнїчена раптовною втомою сїдає під скелею і схиляєть ся на камінь.)

Чого-ж се я слїдом за Ним блукаю?
Чого? Сама не знаю. Певне дух
Мене сюди завів на певну згубу.

Generated on 2014-11-25 10:57 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Ну, щож! нехай! Менї тут гинуть краще,
Нїж в иншім місцї. Я загину тут.
Я вигострила погляд у пустинї,
Мов соколиний зір — все виглядала,
Чи Він хоч не подивить ся на мене?
Не подивив ся і не обернув ся...
Занадто вже буйна була надїя!
Чого-ж я сподївалась?... Я не знаю!

Розхитуючись, як ті, що голосять на гробі, співає стиха тужливу, східну пісню, без слів.)

Про се співати можна, а сказати
Слів не стає. *(Співає знов.)*
Яка була юрба
За Ним, як Він ходив по Галїлеї.
І кождий встиг торкнути хоч одежу,
Хоч край плаща Месиї, тілько я
Торкнути не посьміла, бо нїчого
Просить не мала в Нього: нї здоровля,
Нї страви на безхлїбї. Я не знаю,
Чого я йшла з юрбою... *(Співає знов.)*
Він нїкому
Не відмоляв потїхи і поради.
Кому що бракувало, Він давав. *(Співає.)*
А щож менї бракує? О Месиє,
Ти може знаєш?!

Незамітно для Міріям Месия наблизив ся до неї зза скелї надійшовши з пустинї і схилив ся над нею.)

МЕСИЯ.

Знаю, Міріям!

МІРІЯМ *(жахнулась).*

Учителю!

МЕСИЯ.

Не бій ся, жінко, спокій
Я хочу дать тобі.

МІРІЯМ.

О, я не хочу,
Не хочу я спокою!

МЕСИЯ *(лагідно і разом суворо).*

Міріям,
Се дух в тобі говорить. Чом не хочеш?
Спокою прагне всякий.

МІРІЯМ.

Але ти,
Учителю, покинув, той спокій,
Що бут у Тебе в тихім Назаретї.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:57 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

МЕСИЯ.
Ти дорівнятись хочеш...

МІРІЯМ *(з поривом).*
Ні, Месиє,
Я не рівняю ся до тебе, ні!
Я знаю те, що я нещасна жінка.

МЕСИЯ.
Так на щож ти зрікаєш ся спокою,
Єдиної потїхи всїх нещасних?

МІРІЯМ *(з раптовою одвагою).*
Бо Ти його не маєш, Сине Божий!

МЕСИЯ.
Яке тобі до мене дїло, жінко?

МІРІЯМ *(знищена, збентежена, закриває лице покривалом і повертаєть ся йти геть.)*

МЕСИЯ.
Стій, Міріям, скажи, ти в мене віриш?

МІРІЯМ *(не окриває лиця).*
Я вірю, що ти Божий Син, Месия,
І всїм, окрім мене, даси ратунок.

МЕСИЯ.
Усїм, крім тебе, жінко?

МІРІЯМ.
Ти сказав.

МЕСИЯ.
Я не сказав того.

МІРІЯМ.
Та я те чула.
Прости, учителю, я мушу йти. *(Відступає).*

МЕСИЯ.
Куди ти йдеш?

МІРІЯМ.
Не знаю. Так, на безвість.

МЕСИЯ.
Чого-ж ти йдеш?

МІРІЯМ.
Бо мушу йти.

МЕСИЯ.
На віщо?

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:58 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

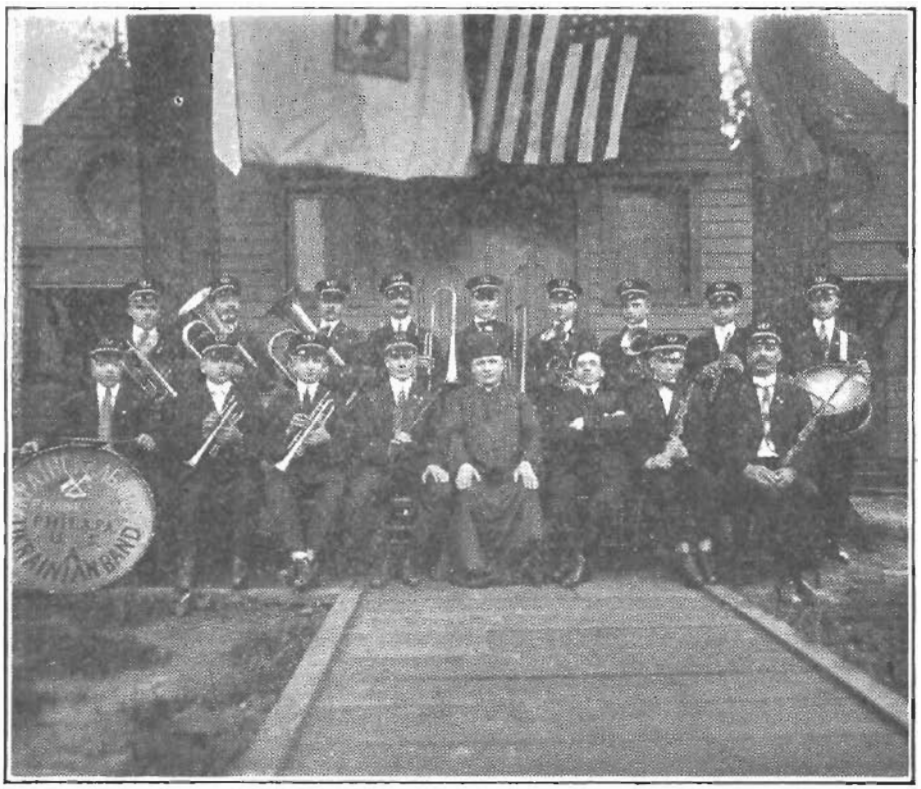

„Українська Банда" при українській католицькій парохії в Френкфорд, Па.

МІРІЯМ.
Ти знаєш. Ти — Месия! Я не знаю.

МЕСИЯ.
Зостань ся тут.

МІРІЯМ *(мовчки спиняєть ся.)*

МЕСИЯ.
Скажи менї, ти чула,
Що говорив я людям?

МІРІЯМ.
Так, Месиє.

МЕСИЯ.
Ти приняла мої слова?

МІРІЯМ.
Нїколи
Я не забуду їх.

МЕСИЯ.
І в слїд їх підеш?

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:58 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

МІРІЯМ.

Вони слїдом за мною підуть всюди,
Волаючи: „Ти йдеш в неправу путь!"
І мов на жар пекучий наступати
Я буду на слова твої огнисті, —
Слїди мої від них кріваві будуть.

МЕСИЯ.

Уперта річ твоя, ти мов рабиня,
Що знає волю пана і не слуха.
Таких рабів сувора кара жде.

МІРІЯМ *(падає навколїшки).*

О горе! впала вже на мене кара,
І вже її нїхто не здійме з мене!

МЕСИЯ.

У тебе мало віри. Як би ти
Хоч зерня віри мала...

МІРІЯМ.

О, я вірю,
Без краю вірю в Тебе, Сине Божий,
Та я не вірю в себе! Я не вірю,
Щоб я могла Твої слова приняти.

МЕСИЯ.

Таке смиренне гірше від гординї.

МІРІЯМ.

О, сто раз гірше, я те добре знаю,
І з того розпач мій.

МЕСИЯ.

Ти не наводь
Обмови зайвої на власну душу —
Такою чорною вона не може бути.

МІРІЯМ.

О нї, Учителю, вона чорнїйша,
Нїж хата-пустка, що після пожежі
Чорнїє порожнечею. Вода
Твоїх річей цїлюща та живуща,
Душі моєї вигоїть не може.
Вода боронить від огню живого,
Згорілу-ж хату дарма поливати.

МЕСИЯ.

Та що тобі спалило душу, жінко?

МІРІЯМ.

Не знаю, чи ненависть, чи любов.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 10:58 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

МЕСИЯ.
Кого-ж ненавидиш ти?

МІРІЯМ.
Ворогів.

МЕСИЯ.
Своїх?

МІРІЯМ.
Твоїх.

МЕСИЯ.
Я їх казав любити.

МІРІЯМ.
А я люблю... не їх

МЕСИЯ.
Вони для тебе,
Як і для мене ближні.

МІРІЯМ.
Але я
Від них далека, наче від єхидни.

МЕСИЯ.
Вони не відають, що творять.

МІРІЯМ.
І єхидна
Несьвідома, а всяк її розтопче,
Як стріне на шляху.

МЕСИЯ.
Як би єхидна,
Могла покинути свою отруту,
Вона була-б не гірша від голубки.

МІРІЯМ.
Але вона отрути не покине.

МЕСИЯ.
Про царство Боже на землї ти чула?

МІРІЯМ.
Та я-ж тепер нїде його не бачу.

МЕСИЯ.
Ти дивиш ся й не бачиш, маловірна.

МІРІЯМ.
О, так, не бачу! Сьвітло Твого духа
Мене сліпить. Чим Ти менї яснїйше,
Тим душі ворогів менї темнїйші.
Тим менш єхидна схожа до голубки.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Не маловірна я, занадто вірю,
І віра та мене на вік погубить.
Я вірю, що Ти сьвітло — і такого
Ся темрява до себе не приймає?
Я вірю, що Ти слово — і такого
Отой глухорожденний люд не чує?
Їм може треба иншого Месиї?
Їм може Сина Божого не досить?

МЕСИЯ.

Вони слїпі, вони ще не прозріли,
Самого слова мало їм для віри,
Їм треба дїла.

МІРІЯМ.

Ти творив дива!

МЕСИЯ.

Творив дива ще тілько над водою;
Сього не досить — треба крови.

МІРІЯМ *(з жахом.)*

Крови?
Чиєї крови, Вчителю?

МЕСИЯ.

Моєї.

МІРІЯМ.

Хай їм вона на голову впаде!

МЕСИЯ.

Не проклинай, вертаєть ся проклятя
На того, хто сказав його.

МІРІЯМ.

Нехай!
Я знаю се, проклята я на віки,
Бо я любить не вмію ворогів.
О, кождий тихий усьміх фарисея
Для мене гірш від скорпіона злого.
Менї бридка не так сама отрута,
Як все оте гнучке, підступне тїло.
Я вся тремчу, коли його побачу.
В очах моїх я чую зброї полиск,
В моїх речах я чую зброї брязкіт,
Так я узброєна в свою ненависть,
Як вартовий коло царської брами,
Що радий вхопить на кождого свій меч,
Хто тілько зле замислить на владаря.

МЕСИЯ.

Чи ти й мене ненавидиш так, жінко?

Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

МІРІЯМ *(з докором.)*
Учителю!

МЕСИЯ.
Ти може скажеш — любиш?

МІРІЯМ.
Ти се сказав.

МЕСИЯ.
Я так сказав: хто мовить,
Що любить Господа, а брата ненавидить,
Неправда то.

МІРІЯМ.
Хиба-ж і той не любить,
Хто душу віддає?

МЕСИЯ.
Що значить, жінко,
Віддати душу?

МІРІЯМ.
Значить — буть готовим
Загинуть за любов.

МЕСИЯ.
То се-ж би звалось —
Віддати тїло. В тім душі нема.

МІРІЯМ.
А хто покине батька, матїр, браття,
Все рідне, любе, все, чим жив він досї,
Для иньшого — не вже і той не любить?

МЕСИЯ.
Хто зрік ся всього, а себе не зрік ся,
Не любить той.

МІРІЯМ.
О Господи, якої
Ти жертви хочеш?

МЕСИЯ.
Жертви я не хочу,
Любови тілько.

МІРІЯМ.
Мушу всїх любити?

МЕСИЯ.
Так, всїх.

МІРІЯМ.
Всїх, крім Тебе — се неможливе.
Але Тебе і всїх — се понад силу.
Та защож, за щож маю їх любити?

МЕСИЯ.
Недовірки питають тілько „за що?"

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

МІРІЯМ.
О, як недовірки любити вміють!
Як поломінь палка у них любов!

МЕСИЯ.
А та любов, що я від тебе хочу,
Повинна буть як сонце — всїм сьвітити.

МІРІЯМ.
О, що менї робить? Не має сонця
В моїй душі. Ніч, ніч, понура ніч.

МЕСИЯ.
Ще може зійде сонце і для тебе.

МІРІЯМ *(з раптовою надїєю.)*
Учителю! Чи Ти менї позволиш
Пролити кров мою?

МЕСИЯ.
За кого? За людей?

МІРІЯМ.
Нї, не за їх!

МЕСИЯ.
То на що проливати
Даремне кров?

МІРІЯМ.
А може не даремне?
А може кровю викупить я зможу...

МЕСИЯ.
Кров без любови викупить не може.

МІРІЯМ.
Як би Ти хтїв принять від мене викуп,
Щоб не лилась Твоя сьвятая кров!

МЕСИЯ.
Ти хочеш викупить мене?

МІРІЯМ *(потакує мовчки головою.)*

МЕСИЯ.
Даремне!

МІРІЯМ.
Нехай даремне! Та позволь загинуть
Хоч не за Тебе, то з Тобою в купі!

МЕСИЯ.
Ваалови дають даремні жертви,
Я-ж не приймаю їх.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

МІРІЯМ.
Месиє!

МЕСИЯ.
Ні, для тебе
Я не Месия. Ти мене не знаєш.
(Відходить. Міріям зостає ся в пустині сама.)

II.

Ґетсеманський сад. Дванайцять учеників сплять непробудним сном. Месия молить ся. Міріям крадеть ся попід садовим муром, стає в найглибшій тіні, звідки їй видко Месию в місячному съвітлї.

МЕСИЯ *(до учеників).*
Спите? Не спіть! Моя душа сумна
До смерти...
(Ученики не озиваютъ ся, сплятъ.)

МІРІЯМ *(до себе).*
Боже! Знов Він одинокий,
Ще гірше, ніж в пустині! Сії люде
Твердійші від каміння... Он отам
Лежить той ученик, що — люде кажуть —
Учителю з усїх їх найдорожчий,
А спить Він, як і всї — твердійше може,
Бо наймолодший... Я одна не сплю,
Я в купі з Ним страждаю, тут же, поруч,
Та я нїма, як мур оцей, не видна
Як тая тїнь, так, мов я не людина,
Так, наче в мене і душі нема...
Я приступлю до Нього...
(Вихиляєтъ ся трохи з тїни, але знов ховаєтъ ся.)
Ні, не съмію...
Він знову скаже, як тодї сказав:
„Яке тобі до Мене дїло, жінко?"
Що-ж я Йому скажу? Моя душа
Тепер чорнїйша. Я тепер не тілько
До ворогів його ненависть маю,
Але й до друзїв. О, до сих ще більшу!
Ви, сонне кодло! Съвітло опівночі
Не будить вас? Вам заграва крівава
Очей лїнивих не здола розплющить?
Бодай вам вічний сон налїг на груди
І зморою душив вас без кінця!
Менї сто раз від вас милїйші гади,
Бо в них таки либонь теплїйша кров.
риства. Дивитъ ся на Месию, прислухаєтъ ся.)
Про що він молить ся?
(З відразою одвертаєтъ ся від сонного това-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

риства. Дивить ся на Месию, прислухаєть ся.)
Про що він молить ся?

МЕСІЯ *(в півголоса).*
Нехай мине
Ся чаша...

МІРІЯМ.
Саваоф! Чи й ся молитва
В сю ніч Твого престола не досягне?
Вовкам даси Ти на поталу Сина?

МЕСИЯ.
Але хай буде так, як Ти бажаєш,
А не як я...

МІРІЯМ.
Сам Вельзевул напевне
Почув би милосердя.

МЕСІЯ *(до учеників).*
Ви спите?
Не спіть! Моя душа смутна до смерти!

МІРІЯМ.
Каміння у пустині відкликалось
Потрійною луною, але сї
Не обізвуть ся, ні, дарма надїя!
Я обізвусь... Який злий дух тримає
Мої слова? Учителю! Єдиний!
О, сьвітичу моїх очей! Не вже ти
Не бачиш, як я гину тут від туги,
Від болю, від трізоги? І нїчим,
Нїчим потїшити Тебе не можу!
...Я обізвусь... Нї, голосу не стане.
Коли-ж і стане, дико забренить.
Немов шакаля голос о півночі,
Бо туга стиснула за серце... Я не можу,
Не можу бачити сього! Прощай!...
Ох, Міріям, ти проклята від Бога!
(Таксамо незамітно для Месиї, але швидко вибігає з саду).

III.

На Голготї. Три хрести з Розпятими, вже Мертвими. Віддалїк варта, инших людей нема, тілько Міріям сама під хрестом Месиї.

МІРІЯМ.
Він їм простив. Він їм усїм простив.
Вони те чули і на віки вічні
Його слова потїхою їм будуть.
А тілько я непрощена зосталась,
Бо я не можу їм простить за Нього.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Співацьке товариство „Боян" в Дітройт, Міш., з місцевим парохом, Всч. о. М. Ґурянським.

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Digitized by Google
Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Я всїх і все ненавижу за Нього,
І ворогів, і друзїв, і юрбу,
Отой народ безглуздий, що кричав:
„Розпни Його, розпни!" і той закон
Людський, що допустив невинно згинуть,
І той закон небесний, що за гріх
Безумних поколїнїв вимагає
Страждання, крови й смерти соромної
Того, хто всїх любив і всїм прощав.
Умер Він, зраджений землею й небом,
Як завжди одинокий. А тепер
Я тут сиджу, як завжди одинока,
Даремні сльози лію і проклинаю
Все те, що Він любив, і з кожним словом
Все більш надїю трачу на ратунок.
І вічно буде жаль палити серце.
На сьому і на тому сьвітї. Так,
Нїколи не скінчить ся темна туга
І вічно буде жаль палити серце.
Тут завтра прийдуть ті прихильні друзї,
Що тричі одрікали ся від Нього,
І та родина, що нїколи в Ньому
Не бачила пророка: прийдуть, здіймуть
Його з хреста — бо вже-ж Він не живий
І більш мучитись за них не може —
Покроплять млявими слїзми й лагідно
Сповіють у хусти, понесуть покірно,
Під наглядом ворожих вояків,
Сховають у печері й розійдуть ся.
А може потім зійдуть ся до купи
Тепленьким словом згадувать про Того,
Про Кого за житя так мало дбали!
Ох, як би я тепер хотїла кинуть
Отрутними словами їм в обличя,
Немов горячим приском! Хай би очи
Їм випекло, ті очи безсоромні,
Що сьміли тут дивити ся на муку
Того, чийого всї не варт мизинця!
Я знаю, що як би зявилась я,
Ненавистю спотворена в обличї,
Вони жахнулись би і запитали:
„Яке тобі до всїх нас дїло, жінко?"
І я на те... що я на те сказала-б?
Я-б мусїла мовчати, бо ненависть
Не має голосу на поминках Того,
Хто всїх любив і всїм прощав... Ой, горе!
В той час, як всї громадою зберуть ся
Згадать Того, кого я так любила,
Я буду всїм чужа і одинока,
Непризнана нїким, бо сам Месия
Не признавав мене... О, Сине Божий!

Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Нехай в моїм житю все, все неправда,
Та вір менї, що я Тебе любила.
Чи Ти гадав — я не зреклась себе?
Зреклась! Я прокляла себе і душу,
Ту душу, що не хтїв принять Месия.
Собі на жертву. Де-ж ще більше горе,
Як не могти віддать за друга душу?...

(Темрява огортає все більше гору і хрест і жінку під хрестом.)

IV.

Майдан в Єрусалимі. Перебігають люде, оглядаючись боязко, часом сходять ся малими гуртами і нищечком, шпарко перемовляють ся по кілька слів, потім знов розходять ся. Міріям повагом переходить майдан. На зустріч їй Йоганна, одна з прихильниць Месиї.

ЙОГАННА *(до Міріям).*
Мир, сестро, й радість!

МІРІЯМ.
Радости і миру
Не знаю я так само, як тебе.

ЙОГАННА.
Прости, що зачіпаю незнайому,
Але-ж у нас така весела звістка.

МІРІЯМ.
Що то мене обходить?

ЙОГАННА.
Всїх обходить!
Месия наш воскрес!

МІРІЯМ *(голосно).*
Воскрес? Месия?!

ЙОГАННА.
На Бога, сестро, тихше! ще почує
Хто з люду й донесе Сінедріону.

МІРІЯМ.
Ви боїтесь, коли-б вам за Месию
Кров не пролити так, як Він за вас
Пролив свою?

ЙОГАННА.
Проллєм, як буде треба —
Тепер не час.

МІРІЯМ.
Ти, жінко, чим торгуєш?

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ЙОГАННА.
Сказала-б я, питання не до речі.

МІРІЯМ.
А ти не знаєш, де тепер Месия?
На небі певне?

ЙОГАННА.
Кажуть, на землї,
Між людом ходить.

МІРІЯМ.
Отже в вас надія,
Що є кому і в друге кров пролить.
Як прийде знову час! *(Гірко съміє ся)* А я не вірю,
Щоб Він воскрес, бо ви того не варті!

ЙОГАННА.
Він не вважав, чи вартий хто, чи ні.

МІРІЯМ.
Се правда! Він нїколи не вважав
На те, що з вас нїхто Його не вартий.
І все таки не вірю, що воскрес Він.

ЙОГАННА.
Але-ж Він сам пророкував про те!

МІРІЯМ.
Для сеї самої юрби воскреснуть?
На се либонь не стало-б і Месиї!

ЙОГАННА.
Здаєть ся, помилилась я, бо ти,
Як бачу, не прихильниця Його.

МІРІЯМ.
Прихильних мав Він досить і без мене.

ЙОГАННА *(зо страхом ховаєть ся в поблизький гуртоk).*

МІРІЯМ *(їй у слїд).*
Не бійсь! Не розкажу Сінедріону,
Бо він для мене не милїйш, нїж ти.
Хиба однаково ненависний...

(Близько проходить старий Ґалїлеянин, Міріям звертаєть ся до нього.)

Що, батьку,
Чи правду кажуть, що воскрес Месия?

СТАРИЙ.
Так правда, як і те, що Він пролив
За всїх нас кров Свою святу, невинну.

Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Провідники української громади в Карнегі, Па.: д. Йосиф Ялечко, дяко-учитель, Всч. о. О. Пристай, парох і д. Щетинський, учитель.

МІРІЯМ.

Він не за всіх пролив. Неправда, значить.

СТАРИЙ.

Як не за всіх?

МІРІЯМ.

За мене Він ні краплі
Не проливав.

СТАРИЙ.

А, ти не віриш в Нього...
(Хоче й собі сховатись у гурті.)

МІРІЯМ.

Я вірю в Нього! *(Старий зупиняєть ся.)*
Вірю більш як ти. Більш як усі ви.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

СТАРИЙ.

То приходь сьогодня
До нас на збір.

МІРІЯМ *(з відразою)*.

Щоб я до вас прийшла?!
Ховати ся по норах в купі з вами?
Менї при вас нема чого робити,
У мене на чолі немає плями!

СТАРИЙ.

А в кого-ж є?

МІРІЯМ.

У вас, у всїх у вас!
Усї ви допустили, щоб Месия
Кривавий викуп дав за ваші душі.
І вам принять його було не тяжко?
Віддячились ви, правда, хто сльозою,
Хто щирою до ворогів любовю...

СТАРИЙ.

Він сам казав нам ворогів любити.

МІРІЯМ.

А ви й зрадїли! Так вам безпечнїйше:
Душа вратована тай тїло не загине!

СТАРИЙ *(з острахом)*.

Хто ти така?

МІРІЯМ.

Я? Одержима духом!

СТАРИЙ.

Благай, Месию, щоб сцїлив тебе
І визволив від того злого духа
Сьвятою силою Своєї крови й тїла.

МІРІЯМ.

Щоб визволив мене цїною крови?
Своєї крови? Та не вже ти, дїду,
Гадаєш, нїби я себе цїную
Дорожчою, нїж чиста кров Його?
Так слухай же: чи в огняній ґеенї,
Чи в темряві без краю доведеть ся
Менї на вік віків з душею пробувати,
Та радощі моєї не зруйнує
Сам князь темноти, радощі від Того,
Що на менї не важить кров Месиї,
Що він її за мене не пролив
Анї краплини.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

СТАРИЙ.
Як могло те статись?

МІРІЯМ.
Ненависть вратувала від гріха.

СТАРИЙ.
Кого-ж ненавидиш?

МІРІЯМ.
Всіх вас, себе і сьвіт.

СТАРИЙ.
За тебе теж пролита кров, та дармо,
Бо ти не приняла сьвятого дару.

МІРІЯМ.
І не прийму! бо я не Астарот,
Щоб мала кров приймати в подарунок.
(Непримітно підходить слуга Сінеріона і з ним римський преторіянець.)

СЛУГА.
Про що говорите?

СТАРИЙ *(замінаючись).*
Се, бачиш...

МІРІЯМ.
Про Месію!

СТАРИЙ.
Зовсім ми не про тее розмовляли.

ПРЕТОРІЯНЕЦЬ.
А хто-ж то, дівчино, отой Месия?
(Поки преторіянець і слуги слухають Міріям, старий Галілеянин ховається між людьми.)

МІРІЯМ.
А Той, що ви недавно розпяли.
Ви знаєте, Він цар був юдейський.
Тепер Він знов по всій країні піде,
Бо Він воскрес, воскрес у новій славі!
Нехай там стережуть ся цар і Цезар,
І весь сінедріон, пекельна рада!

ПРЕТОРІЯНЕЦЬ *(хапає її за руку, киває на слугу).*
А дай шнурка, ми спутаємо кізку,
Щоб не брикала дуже.

МІРІЯМ.
Що? вязати?

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

(Зручно нахиляєть ся, бере камінь і пускає в голову слузї).

Хоч одного, та все-ж покарбувала!

(Її знов хапають за руки, скручують і вяжуть. Слуга одною рукою обтирає кров, а другою помагає вязати Міріям)

МІРІЯМ.

Хотїла-б я всю вашу кров пролити,
Віддячити за жертву!

ПРЕТОРІЯНЕЦЬ.

Що-ж за жертва?
Коли ви кажете, що Він воксрес?

МІРІЯМ.

Так що-ж? хиба минає все минуле?
Він пережив три вічности в три ночі,
Приняв три смерти. Чи тепер, воскресши,
Забуде Він траждання, зраду, смерть?
Простити може, а забути — ні!
О, будьте прокляті!

СЛУГА.

Хто?

МІРІЯМ.

Всї ви! Цезар
Сінедріон і цар і весь народ!

(Тимчасом на майданї гурти потайних прихильників Месиї зникли, а надбігла юрба Юдеїв, Фарисеїв та Саддкуеїв, почувши гомін на майданї.)

СЛУГА *(кричить до народу).*

Гей, слухайте, вона вас проклинає!

ГОЛОСИ З ЮРБИ.

Що? Що тут? Хто ся жінка? Що їй треба?
За що її звязали? Зрада? Змова?

МІРІЯМ.

Я проклинаю вас проклоном крови!

СЛУГА.

Що сужено кленучому?

ГОЛОСИ В ЮРБІ.

Каміння!

(Люде набирають каміння і з диким ревом кидають на Міріям.)

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

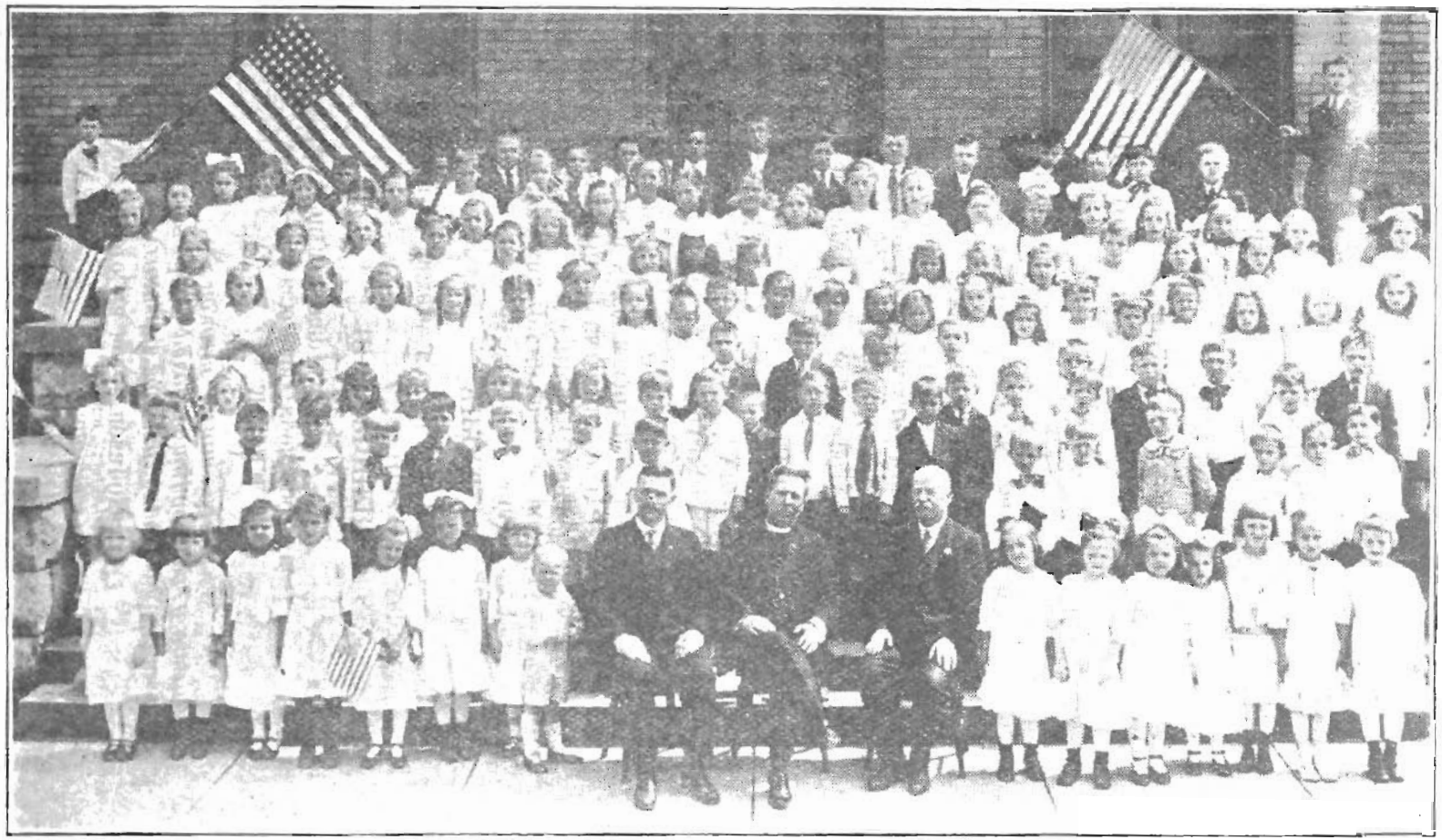

Шкільна дїтвора з парохіяльної школи в Карнегі, Па.

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Digitized by Google
Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

МІРІЯМ.

Месиє! Коли Ти пролив за мене...
Хоч краплю крови дармо... я тепер
За Тебе віддаю... житя... і кров...
І душу... Не за щастя...
Нї... з любови!

(Падає під градом каміння).

М О Л И Т В А.

Всесильний! я Тобі молю ся,
Молекул космоса Твого...
Де Ти, хто Ти, — даремно бю ся...
Нї, не збагну во вік сього!
Во вік науцї не обняти
Всього, що Ти создав єси...
Даремно розум наш крилатий
Шукає краю небеси;
Знемігши ся на ту пилинку
Спускаєш ся, що ми звемо
Вселенною, що на хвилинку
Її в імперії ввемо.
І тут безодня животвору,
І тут премудрість без кінця...
Однаково горі і долу
Сіяє світ Твого лиця.
Молюсь, не дай менї з розпуки
Зректи ся розуму мого:
Нехай не гасне світ науки
В промінних сяєва Твого!
Нехай мій дух в земній юдолї
Не знижуєть ся до звірят,
З Твоєї пресвятої волї
Нехай во віки буде свят...

ПАНТЕЛЕЙМОН КУЛІШ.

Як з австрійського двоголового орла зробив ся нїмецький цап.

Generated on 2014-11-25 11:04 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Вільгельм Гавф.

КАЗКА В СТРОЮ АЛЬМАНАХА

В далекій, напричуд гарній країні, про яку розказували, що над її зеленими садами сонце ніколи не заходило, царювала від початку й царює до нині королева Мрія. Повними пригорщами сипала вона між своїх з давен давна обильні благодати, а всі — хто лиш її знав — любили й шанували. Та серце королевої було вельми велике. Вона не остала з своїми добродійствами в своїй країні; вона сама все молода і красна, зійшла в королівськім строю на землю, бо чула, що там живуть люди, які ведуть житє без краю сумне, серед трудів і праці. Їм принесла вона з свого царства найкрасші дарунки ,і від коли гарна королева перейшла нивами землі стали люди бадьорі в праці і веселі в житю.

Та й свої дїти, такіж і любі як мати-королева, післала вона в світ, щоб несли людям щастє. Раз вернула Казка, найстарша дочка королевої, з землі. Мати запримітила, що Казка сумна, ба що в неї — на диво — заплакані очи.

— Що тобі, люба Казочко? — промовила королева, — відколи ти була на землі все в тебе на личеньку сум і жаль; не скажеш мамі чого тобі не достає?

— Ох! люба матусенько, — відповіла Казка, я певноб так довго не мовчала колиб знала, що моє горе й тебе засмутить.

— Скажи-ж бо, моя доню, — просила королева. Горе се камінь, який одного важко давить; та в двійку лекше його нести.

— Як велиш, то слухай! — відповіла Казка. — Знаєш, як радо пристаю з людьми, з яким вдоволенєм сїдаю і перед хатиною найбіднїйшого, щоб по його праці провести з ним бодай годину на любій розмові; та й вони ввічливо мене витали, як я надходила, а далеко провожали очима з веселим усміхом, як я відходила; але в сих днях нема вже того.

— Бідна Казочко! — сказала королева та погладила її по личеньку, яке вмило ся слезами. — Мабуть се всьо лиш так тобі видаєть ся.

— Повір менї матусенько, яж се добре чую, — відповіла Казка, — вони вже не люблять мене. Всюди де лиш прийду, стрічають мене холодні погляди, нїде вже не витають мене радо; навіть дїти, які преціньтак мене все любили, сміють ся з мене та премудрі відвертають ся.

Королева сперла чоло на руку та мовчки над чимсь думала.

— Яка сему причина, Казочко, що люди там на землі так змінили ся? — запитала королева.

— Люди, бач, настановили мудрих сторожів, які, царице Мріє, острим зором провірюють та слїдять всьо, що прихо-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:11 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

дить з твого царства. Коли отже прийде який не після їх вподоби, знимають великий крик, вбивають його або чернять перед людьми, — а сї вірять їм на слово — так гидко, що вже не найдеш любови, не найдеш ні крихти довіря. Ах, як добре моїм братам, Снам! Весело та легонько біжать вони на землю, не питають тих мудрих мужів, а навідують спячих людий та снують і малюють їм много, що несе щастє серцю і звеселює око!

— Твої брати пустунчики, — промовила королева, — а ти, моя любо, не маєш чого їм дивувати ся. Тих граничних сторожів знаю я добре; то не зовсїм лихо, що люди їх настановили неоден вітрогон йшов, представляв себе за такого, що приходить з моєї країни, а ледви з якої гори сюди до нас глядів.

— Але чому вони кажуть за се платити менї, твоїй власній дочцї? — плакала Казка. — Ах колиб ти знала, як вони зі мною обійшли ся. Прозивали старою дівкою та грозили, що найблизший раз вже мене й не пустять.

— Як, мою дитину не пустять? — скрикнула королева, а гнів закрасив її лице. — Та я вже знаю, чому се так; лиха тїтка очернила нас!

— Мода? Не може бути! — сказала Казка. — Вонаж усе така ввічлива.

— Ах, я пізнаю її, ту облудну! — відповіла королева. — Та спробуй ще раз їй на удрощі, моя доню! Хто хоче вчинити що доброго, нема йому як відпочивати.

— Ой лишенько, матусенько! а як вони мене проженуть, або очернять так, що люди й не глянуть на мене та оставлять самітну і погорджену десь у кутку?

— Коли старі ошоломлені модою і не цінять тебе, так звернись до малих! Ах Боже, сеж мої любимцї, їм шлю я твоїми братами мої найлюбійші образи, я й сама вже часто до них линула, пестила їх, цїлувала та весело з ними грала ся. Вони знають мене добре; не знають правда як я зву ся, та часто вже я запримітила, як ночию всміхають ся до моїх зірок, а рано коли по небі проходжують мої ясні овечки, серед радощів плескають в долонї. Хоть будуть й старенькі, не покинуть мене любити; тодї помагати му милим дівчатам плести пестрі вінки, а дикі стануть тихше, бо сяду з ними на високій кручі, і поза імлою далеких синїх гір покажу їм високі замки і пишні палати, а з рожевих вечірних хмаринок сотворю хоробрих лицарів та чудні хрестоносні походи.

— Ой дїти, любі дїти! — скликнула зворушена Казка. „Хай буде, з ними ще раз спробую".

— Так добренька, моя доню, — сказала королева, — йди до них! Але я троха й приберу тебе, щоб малим подобала ся, а старі тебе не відтрутили; дивись! хочу дати тобі стрій Альманаха.

— Альманаха, матусенько? Ах — я соромлюсь перед людьми такого пишного строю.

Королева кивнула, а служниці принесли пишний стрій Альманаха. Був він ясної краски а скрізь були нашиті чудові поста-

Generated on 2014-11-25 11:11 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

тї. Служниці сплели довге волосє, вбрали ноги в золоті сандали і закинули опісля плащ.

Соромлива Казка не сьміла глянути. Але мати глядїла на неї з вдоволенєм та й обняла. — Іди, — сказала до малої, — хай моє благословенє остане з тобою! А як вониб тебе зневажали, або висмівали, вертай до мене, може будучі поколїня, вірнїйші природї, звернуть серця до тебе.

Так сказала королева Мрія. А Казка пійшла на землю. Серце било ся в груди, як підходила до місця, де пробували мудрі сторожі; склонила голову до долу, обвинулась тїснїйше красним плащем і непевно підходила до брами.

— Стій! — закликав грубий, шорсткий голос. — Сторожа позір! Ось йде новий Альманах!

Казка задріжала, як почула се; много старших мущин з хмарним виглядом вискочило з хат; вони мали в руках острі пера та наїжили їх проти Казки. Один з поміж них підійшов до Казки і хопив дико за бороду. — Лиш випрями голову, пане Альманах, — кричав він, — щоб можна заглянути в очи, чи ти що путьного, чи нї.

Краснїючи піднесла Казка голову і глянула темним оком.

— Казка! — закричали сторожі і стали грімко сміяти ся.

— Казка! Так дуже думали, хто се надходить! Як прийшла ти до сего строю?

— Мама мене так вбрала, — відповіла Казка.

— Так? Вонаб хотїла тебе перепачкувати? Нїчо з того. Виносись собі, іди собі відси! — кричали сторожі та всї піднесли острі пера.

— Та я лиш до дїтий, — просила Казка; — сеж можете менї позволити?

— Мало ще тої голоти в краю? — кричав один зі сторожів. — Вони лиш дурницї плетуть нашим дїтям.

— Най покаже, що сим разом знає! — сказав другий.

— Так, так, — кричали знова всї, — розповідж, що ти знаєш; та спішись, бо в нас не много часу для тебе!

Казка протягнула рученьку і стала чертати у воздусї всякі знаки. Небавом стали проїжати пестрі постатї: каравани, гарні конї, стрійні їздцї, много шатер серед піскової пущі; птицї і кораблї на розбурханому морю; тихі лїси та густо заселені міста і вулицї; бої та смирні номади; усьо линуло в живих образах в пестрих гуртах ген ген далеко.

Казка й не запримітила серед запалу з яким показувала обзази, як сторожі брами поволи заснули. Саме хотїла чертати нові знаки, як підійшов до неї і взяв її за руку, якийсь ввічливий мущина. — Дивись, добра Казочко, — промовив показуючи на спячих: — для сих твої пестрі річи нїчим; проскоч скоренько крізь браму! Вони й недогадають ся опісля, що ти в краю і зможеш мирно та незамітно ходити своїми стежками. Я заведу тебе до моїх дїтий; в моїй хатї дам тобі тихе, миле пристановище; там зможеш пробувати і жити для себе; а як опісля мої сини і доні своє добре вивчать, можуть приходити до тебе з своїми забавками і тебе слухати. Хочеш сего?

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:12 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Фотографічна знимка з нагоди аматорського представленя „Наталка Полтавка" в Карнегі, Па.

— Ах, як радо пійду я за тобою до твоїх малих; як щиро му прикладати ся, щоб деколи дати їм веселу годинку!

Добрий чоловік кивнув ввічливо головою і поміг їй перейти по через ноги спячих сторожів. Усьміхаючись оглянула ся Казка коли вже була за ними, і скоренько скочила крізь браму.

Богато можеш навчити ся від своїх учителів, більше від своїх товаришів, а ще більше від своїх учеників.

* * * *

Коли у коморі пусто — сварка стукає до дверий.

* * * *

Коли оден скаже тобі: „Ти осле!", то не звертай уваги, але коли двох скаже тобі те саме, то наложи на себе хомут.

* * * *

Чоловіка пізнає ся при грошах, при винї і в гнїві.

Generated on 2014-11-25 11:12 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ЯК РОБИТЬ СЯ ВІЛЬНІ ВІД АЛЬКОГОЛЮ ОВОЧЕВІ ВИНА

Правдиві овочеві вина мають високий процент алькоголю і по тій причині є шкідливі многим людям а в особенности дїтям. Далеко здоровійші є овочеві вина, які не мають в собі зовсїм алькоголю і які робить ся в той спосіб, що їх не піддаєть ся ферментації. Виріб такого вина є дуже легкий. Та по тій причині, що в нїм нема алькоголю, який передівсїм причиняєть ся до того, що вино є тривале і не псуєть ся, тому підчас виробу безалькоголїчного вина треба дуже осторожно придержувати ся всїх приписів, які обовязують і підчас робленя овочевих консервів.

Овочі, з яких хоче робити ся таке вино, мусять бути зовсїм спілі. Надгнилі овочі треба як найстараннїйше вибрати, бо вони в першій і головній мірі спричиняють псутє ся напитку.

Щоб з овочів дістати якнайбільше соку, їх попередно дусить ся або меле ся. Як що то зроблено, сейчас приступаєть ся до видушуваня соку в найдогіднїйший спосіб. Уживаєть ся до того осібної праси, як що хто має таку, або попросту дусить ся змелені овочі у чистім і сильнім платку полотна. Непорадно є оставляти довший час змелену овочеву масу, бо вона легко тодї починає ферментувати. То саме відносить ся і до видушеного соку. Тому його зливаєть ся сейчас у фляшки з грубого шкла, або у баньки з мінеральної води — не даючи до соку нї одробини цукру — і ті фляшки сильно закорковуєть ся. Треба пильно на то звернути увагу, щоб ужиті до закоркованя корки були найлїпшої якости, щоб в той спосіб перепинити всякий доступ воздуху до фляшки. Аби уникнути, щоб в часї горяча фляшка не пукла, мусить ся оставити під корком трохи вільного місця, а не наливати соку аж по сам верх.

Тепер переводить ся подвійну стерилїзацію в тій цїли, щоб сік увільнити від всїх находячих ся в нїм бацилїв, які одиноко спричиняють ферментованє. В той спосіб ставить ся фляшки як вони є закорковані у начинє, (приміром котел до виварюваня біля) якого стїни і спід викладаєть ся грубою верствою соломи або сїна. Таксамо вільні місця поміж поодинокими фляшками виповнюєть ся тимсамим матеріялом. Зложивши туди верствами фляшки, наповнюєть ся котел у щерть водою і ставить ся його на вогонь. де вода поволи має огріти ся від 130 до 150 степенїв після термометру Фаренгайта (60 до 70 степенїв після Цельзія). Коли таке огрітє відбуваєть ся надто скоро, або коли його переводить ся без підстїлки і опакованя фляшок соломою або сїном, то вони можуть легко попукати. Щоб в часї того не повискакували корки, їх перевязуєть ся навхрест сильним шнурком. Як що фляшки в тій горячій водї оставити з пів години, лишаєть ся їх в тій водї трохи прохолонути, опісля винимаєть ся їх з води і ставить ся в холодне місце. Щоб ще більше забезпечити ся перед дістанєм ся грибиків, що спроваджують ферментованє, (бо корок хотяй би і найлїпший, завсїди пе-

Generated on 2014-11-25 11:12 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

репускає воздух) найлїпше є перед відставлюванєм фляшок замочити корок з кінцем шийки фляшки в розтопленім ляку або парафінї.

По кількох днях всї нечистоти соку опали на дно фляшки. Тодї береть ся фляшку, осторожно її відкорковуєть ся, уважаючи, щоб вина не скаламутити і зливаєть ся всю чисту теч. Оставшу на споді мутну теч можна ужити до робленя мармоляди. Чистим неначе слеза напитком тепер наповнюєть ся поновно старанно вичищені фляшки і опять їх стерилїзує ся через пів години в описаний попередно спосіб. Тепер овочеве вино є зовсїм готове. Корки заливаєть ся тепер старанно ляком або парафіною і уставляєть ся фляшки лежачо або стоячо в холоднім місци.

Є ще другий, трохи відмінний від щойно наведеного спосіб приготованя овочевого вина без алькоголю. Після способу: варить ся через три годинї старанно вибрані овочі в новім поливанім і щільно прикритім горшку, який ставить ся в инше начинє, більше і наповнене водою. Опісля ту масу перетираєть ся в чистім густім полотнї, ловлячи витїкаючий сік у підставлене начинє. Тим соком наповнюєть ся фляшки. Коли вони остудять ся їх закорковуєть ся і стерилїзуєть ся в описаний в горі спосіб.

В той спосіб вироблене безалькогольне вино чисте, або перемішане з водою дає дуже милий і покріпляючий та здоровий напиток. Таке вино, зложене в відповіднім місци держить ся дуже довго.

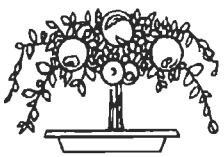

Розсїянє ума.

Доня до тата: — Тату! Стефан зїв моє яблоко а менї лишив своє менше.

Тато до Стефана. — А ти обжоро! Зараз віддай сестричцї єї яблоко а своє сам зїдж!

Добре почислив.

(Інспектор в школї, ученики сидять по чотирох в кождій лавцї).

Інспектор до ученика: — Кілько вас сидить в одній лавцї?

Ученик: — Чотири!

Інспектор: — А єсли ви всї скинете чоботи, то кілько буде всїх чобіт?

Ученик: — Шість.

Інспектор: — Та як шість? Таж вас є всїх чотирох, а кождий має по два чоботи, то чомуж кажеш, що буде шість чобіт?

Ученик: — Бо я прошу пана, босий.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:12 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

КАЗКА ПРО ЗАДОВОЛЕНОГО ЧОЛОВІКА

Цар хорий. Даром з царства всїх сторін
Зійшли ся наймудрійші доктори,
Бо, видко, смерти вже піддасть ся він.
Не довго буде битись серце хоре;
Мутними ще кругом очима водить,
І щож! На кождім він лици знаходить
Укриту радість, бачить скритий сьміх.
Єму здаєть ся, що кождий жде лиш смерти
Єго, щоб царську власть, добро роздерти;
В нїм гнїв кипить, — всїх вішав би, коб міг.

„Дурні доктори й лїки їх дурні!"
Промовив цар простогнуючи з болю.
„Най щезнуть геть з перед очей менї,
А то мою останню вчують волю...
І вмовк на хвилю. — Кличте ворожбита!"
Сказав і в пів години сїра свита
В дверех явилась, — в свитї сивий дїд.
З чола мов царські вичитав він мисли,
Закашляв лиш, — в очах дві іскри блисли, —
І так озвав ся хитрий ворожбит:

„Могучий царю мій, на твій недуг
Докторів тисяч навіть не порадить;
Незадоволений твій власний дух
Принїс тобі хоробу й смерть провадить.
Однак коли міркуєш, що послїдний
Підданий твій тебе лїчити гідний,
Я скажу раду крайної пори:
Всїм задоволену знайди людину,
Здійми сорочку з неї і на спину
На благородную свою вбери".

„Так кажеш?" мовить счудований цар,
„Та тільки знай, що за брехливе слово..."
„Я з рук твоїх прийму і десять кар",
Підхопив дїд, а цар задумавсь знову.
І думав він: „Та чейже між князями,
Між ґрафами, мінїстрами панами
Один такий знайдеть ся чоловік...
Я-ж ласками обсипав не одного..."
Так думав цар, а слуги за порогом
Були вже, йшли цареви всї по лїк.

В палати княжі — звісно — перший путь.
Князь Міріс каже: „Завдяки цареви
Живу в достатках і здоров мабуть,

Generated on 2014-11-25 11:13 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Та щож! коли минає день по дневи,
Минають місяці й літа, — я швидко
Й постаріюсь, а дїточок не видко.
Кому-ж лишати все?" зітхав князь.
Здаєсь, він не одно ще мав сказати,
Та слуг не стало. Вибігли з палати;
Спішать, бо перша проба не вдалась.

„Я задоволений?" князь Перм сказав.
„Та був би був, колиж на горе лихо
До чести й ласк днесь чоловік без прав
Прийде, а ти сиди з всїм правом тихо.
Я трийцять лїт служив цареви вірно,
Мов батькови коривсь єму покірно, —
Приходить подїл забраних країв.
Лїр, що нїчим не визначивсь нїколи,
Бере пять міст, сїм сел, лїси та поле,
А я..." Не чули слуги дальших слів

Прийшли до Лїра. Ґраф наївшись в смак,
Спокійно спав собі як раз в тій хвили;
На подушках мягких лежав навзнак.
В тім крики царських слуг його збудили.
„Чого?" спитав. — Сказали. — „Милий Боже,
Хтож задоволений днесь бути може?
Знав цар, що дати. Там по селах всїх
Народ бунтуєсь, на міста мов молот
Біда звалилась, — вість дістав про голод..."
Ще не скінчив, а слуги за поріг.

Мінїстер Галїм вийшов на прохід;
Застали в хатї лиш мінїстра жінку.
Спитали в неї. „Ох, солодкий мід,
Кому він пєть ся... Сядьте на хвилинку!"
І вже стільцї хотїла їм подати
І казати щось, а слуги далї з хати...
Так всїх вельмож сходили. Де зайшли,
Чи то був князь, мінїстер, ґраф, чи дука,
У кождого свій клопіт, горе, мука;
Всїм задоволеного не знайшли.

Кидають ся вони і в другий бік,
Міщан, купців питають, хлїборобів —
І даром все. Цар даром жде на лїк,
Не чує пільги у важкій хоробі.
Ремісників, робітників, голоти
Питати — в слуг не стало вже охоти.
Там при наріканях забракло-б слів.
Смутні з понуреною головою,

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:14 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Мов жовнїри поражені у бою,
Поволи царські слуги йдуть домів.

Так не вялив ще цьвітів сонця жар,
Як в них тепер з трівоги серце вяне;
Глядить, — аж проти них через базар
Жебрущий дїд іде. Хоч в лахи вбране ,
Поставою самою горде тїло,
Вид ясний, радість бє з лиця... Скортїло
Слуг, щастя в дїда пробують ще раз:
„Чекай! Чого такий веселий, враже?"
„Бо задоволений собою!" каже.
„Не вже-ж" — „Та-ж так!" — „Як так, ходи-ж до нас!"

І раді слуги вже, що вдав ся жарт,
На силу тягнуть дїда до палати;
Дїд сам сьмієть ся вже, що й він щось варт;
Хоч чудуєсь, не знає, що й казати.
Прийшли. Цар хорий здивував ся тоже,
Очам своїм повірити не може.
Спитав і чує. „Дїд не дїд, — дарма!"
А дїд стоїть собі та жде в куточку.
„Гей задоволений, скидай сорочку!"
А дїд: „Та скинув би, коли-ж нема..."

Василь Щурат.

ДЇВОЦЬКА ПРАВДА.

Сонце вставало; скрізь на небі чисто;
Де-не-де хмарка гуляла на волї;
Тихо в дїбровї, тїльки ледви листом
Щось розмовляла висока тополя.

„Слухай козаче" — говорить дївчина:
„Як одно сонце у неба святого,
Так ти, мій любий, вірная дружино,
Один у мене й нема другого".

Сонце лягало; скрізь на небі чисто;
Місяць зза гаю випливав поволї;
Тихо в дїбровї, тїльки ледви листом
Щось розмовляла висока тополя.

І вже другому казала дївчина:
„Як один місяць у неба святого,
Так ти, козаче, вірная дружино,
Один у мене й немає другого"...

ОЛЕКСАНДЕР АФАНАСЄВ.

Generated on 2014-11-25 11:14 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

РІДНА МОВА

Рідна мова то дар Божий, котрим Бог визначив чоловікови місце серед людий на земли, щоби він мав собі рівних і міг з ними і серед них жити та сповняти свій обовязок, який вложила на нього природа. Рідна мова є то звязь, яка сполучає всїх людий одного народу в одну цїлість, а тим дає їм можність не лиш жити з собою, але і спільними силами та при взаїмній помочи осягати то, що чоловік звичайно називає щастєм. Рідна мова як дар Божий і як звязь, що всїх нас сполучає в одну велику родину, в нарід, є нашою найбільшою сьвятостию. Хто рідної мови стидаєть ся, хто цураєть ся її або вирікаєть ся, той зневажає найцїннїйший дар, який дістав ся в удїлї людинї. Такого і люди не люблять, та називають його відступником, перевертнем, перекінчиком, ренеґатом і зрадником власного народу, бо він розриваючи ту звязь, яка сполучує людий разом, розбиває їх і помагає їх нищити. Коли якийсь нарід хоче другий знищити, то не лиш спиняє в нїм всїлякими способами розвій його рідної мови але ще й стараєть ся поробити в нїм як найбільше ренеґатів. Поганїйших і шкідливійших людий як такі перекінчики або ренеґати хиба не може бути на сьвітї, бо то зрадники і кати свого власного народу.

Іван Котляревський.

Generated on 2014-11-25 11:14 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Тарас Шевченко.

Мова рідна — се найвисше добро народу. І тому ті, що передовсїм заслужили ся коло розбудженя і виобразованя народної мови були завсїди у найбільшій пошанї.

Коли наша Україна самоохітно злучила ся з Московщиною, і московські царі ґарантували нам нашу свободу і волю, тоді ще наша Україна була вкраїною високо-культурною. Сю ґарантовану самостійність царі віроломно знищили, закули вольний народ в кайдани. Але сего було мало. Щоби отже змести з лиця землї український люд, вони передовсїм вдарили на українське слово. І перший Петро Вел. заказав друкувати і писати щонебудь в українській мові, вигнав українську мову зі школи і церкви. Тим погнобленєм мови царі доказали, що в несповна сто лїт Україна заснула, уклала ся до вічного спочинку.

Та не судилось ликувати лютому ворогови. Рідне наше слово неначе фенїкс повстало з попелів і руїн заговорило і розбудив ся вмираючий народ.

Сим, що перший відважив ся промовити до нашого народу українським рідним словом був Іван Котляревський.

Він посеред глухої мовчанки, на цминтариску народного слова, воскресив його пишучи у шутливій формі перший український твір: „Енеїда". Котляревський є рівнож автором безсмертної, а так улюбленої нашими аматорами „Наталки Полтавки".

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:14 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

І рідне слово, розбуджене Котляревським доконано чуда. Народ, над якою могилою вороги сьпівали вже похорони, нараз прочуняв. З нїдра його повстали численні письменники і пламенним словом стали голосити славу; об забуті могили остріли мечі до нового бою на житє і смерть за волю і долю України. А до них прийшов ґеній, Тарас Шевченко.

Хлоп кріпак став пророком хлопського народу. Осьмію-вану і понижувану хлопську мову піднїс до розцьвіту, показав, що найважнїйші і найтонші почуваня душі можна ньою висловити. Шевченко — се власне той великан, який нашу мову поставив на найвисшім щебли досконалости і розцьвіту.

Тим, чим був для України під московським ярмом Іван Котляревський, тим для Галицької Руси став 50 лїт пізнїйше Маркіян Шашкевич. І коли днесь галицька Україна така могуча і сильна українським духом, се заслуга М. Шашкевича, будителя з вікового сну рідного слова.

Маркіян Шашкевич.

Днесь виключно на рідній мові опираєть ся весь розцвиток нашого народу, усе наше духове і матеріяльне добро.

І тому, нам заточенцям, коли не хочемо потонути у чужім океанї передовсїм треба всїми силами плекати і розвивати нашу рідну мову. Отже памятайте;

Говоріть між собою по українськи.

Говоріть в себе дома, хочби і в присутности чужинців по українськи і не гадайте, що чемність супроти гостя вимагає уживати тої мови, якою він говорить. Противно, до чемности

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:14 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

належить, щоби гість говорив до господаря його рідною мовою. До такого лиш, що не розуміє зовсїм нашої мови, говоріть по анґлїйськи; впрочім уживайте лиш своєї мови.

Учіть свої дїти говорити по українськи і не дозволяйти їм в забаві між собою уживати анґлїйської мови.

Купуйте і читайте українські книжки і часописи.

Уважайте на чистоту мови і уникайте мішаня до ньої слів анґлїйських

Не забувайте нїколи, що Ви є дїтьми великого і колись славного українського народу.

ЛЄҐЄНДА

В верхівях дерев шумів монотонно вечірний вітрець. Зорі, що кидали своє сьвітло на невеличку лїсову поляну, виглядали не меньше торжественно, як звичайно.

Лише зелена трава була пімята, а всї весняні цьвіти подомані, подоптані тяжкими кінськими копитами.

В день відбула ся тут боротьба між Римлянами а варварами. Варвар була велика громада. Вони били ся о свободу і тому доказували чудес хоробрости, та не було у них єдности та вправи і тому Римляне зовсїм їх побили.

На полянї панувала мертва тишина. Много Римлян та варвар спочивало тут в глибокім снї, з якого не мали вже пробудитись. Та всюди, де лежало двох побіч себе, здавало ся, що чоловік в виверненім кожусї є побідником, бо не мав на собі кайдан, а другий вінця, а о се якраз вони старали ся.

На сїм краю лїса лежало двох тяжко ранених, римських жовнїрів. Вони ще жили. Молодшому з них зранила стріла праву грудь, а старшому пробила списа живіт. Оба мусїли умерти.

— Води, хоч крапельку води!

Старий підносить голову і глядить на поляну. В долинї на другій сторонї пливе потічок. Може сто кроків до него. Але старий упадає знов в спрагу.

— То за далеко!

По хвили питає він товариша: — Чи нїхто з наших не верне, щоб нам помочи?

Другий потрясає головою і каже слабоньким голосом: — Нїхто! вони вже далеко!

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:14 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Старого обняла розпука.

— То най би принайменше хто з варвар прийшов шукати трупа свого друга, знайшов нас тай положив кінець нашому довгому терпіню!

— Не нарікай... брате... тілько терпеливости!

— Терпеливости при таких болях і при такій судьбі? Ой, які страшні мої терпіня!

Через хвильку знов тихо, лише вітер шумить, а золоті зорі мандрують по небі, далекі від всякої незгоди, від всякого терпіня.

І знов питає старий: — Я чув, що ти щось шептав, чи ти що говорив?

— Я молив ся!

— Ти молиш ся?

Дрож переходить по тїлї старого. Він відзиваєть ся беззвучним голосом: — І я міг би молити ся, бо і я маю Бога..., Бога Сиону.

Другий здивований глядить на него.

— То ти Жид?

— Так! Бог полишив наш нарід. Він дозволив вам Римлянам покорити нас. Ви спалили нашу святиню, зруйнували місто. Я сам боров ся на мурах Єрусалиму. Тодї не дано менї було умерти, а я так радо був би там помер. Єрусалиме мій улюблений, святий Єрусалиме!

— Нещасний ти приятелю!

— Мене зловили і дали до римського війска. Я тодї був ще сильний і відважний. Ах, я римським жовнїром, я на службі того народу, якого я найбільше ненавиджу зі всїх народів на земли, — що за ганьба, що за нечесть! — Не гнївай ся на мене, приятелю, бо і ти Римлянин.

— Я не гнївaю ся... на тебе!

— Бачиш, завсїди жити в чужинї, без надії, з безнастанною гадкою в серцю, що всьо пропало: вітчина, маєток, отець, мати, жінка, дитина, ох, що за страшна доля — повна журби, ненависти і розпуки! — А моя молодість була така щаслива!

Молодець зі співчутєм поглядає на змагаючий біль старого.

— А не міг би ти менї... дещо розказати... з тих твоїх красних молодечих лїт?

Другий почаз гірко хлипати. Плакав довго, аж заходив ся від плачу, як дитина. Поволи ставав спокійнїйшим. Опісля лежав без руху з замкненими очима, а відтак промовив тихо, немов би сам до себе:

— Було се вечером. Сонце заходило, а місяць вже стояв на небі. Той сам місяць, що й тепер. — Всї поля були спокійні і самітні... Мене провадила мати за руку; я був ще дитиною... Моя мати була така красна..., така мила!... Я був відважний, неначе-б ангел ступав при менї... Опісля я зачав страхати ся... Мати ставала поважнїйшою, а голос єї дрожав, коли промовила: „Ми

Generated on 2014-11-25 11:14 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Умундуровані Товариства „Січ" в Франкфорд і Філадельфія, Па.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:14 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

йдемо до пророка! Ти побачиш його, а коли виростеш, маєш оповідати, що я тебе до него припровадила.

Нам показало ся самітне подвірє, а на нім керниця. При керниці стояла громадка мущин, а троха на боці невісти і дїти.

— Там є пророк! — сказала мати. Я тодї почав ще більше бояти ся і сильнїйше вчіпив ся єї одежі.

— Чи тут є умерші, яких він воскресив? — запитав я затинаючись.

— Гадаю що нї, моя дитинко! — сказала добра мати.

— Але як він викличе бурю — промовив я дальше.

— Він ще нїколи не викликав бурі; він лише утихомирив єї, — потїшала мати.

Так прийшли ми до невіст і дїтий. Всї вони тиснули ся до пророка. Але прийшло кількох мущин і один сказав: — Учитель змучений! Полишіть його в спокою і йдїть до дому!

Однак жінки не хотїли розходити ся. Тодї мущини трохи загнївані почали остро сварити, щоб ми забирали ся. Потім пустило ся кілька невіст до дому, а моя мати взяла мене за руку і сумно відізвала ся: — Вертаймо, моя дитинко!

Нараз поніс ся від керниці голос так ясний, що кождий його чув, а так дивний, що втискав ся аж до глубини серця, голос пророка:

— Позвольте і не бороніть дїтям приходити до Мене, бо таких є царство небесне!

Веселий крик радости залунав з уст дїтий, мужі розступили ся, а матери пійшли зі своїми дїтьми до пророка.

І я Його бачив.

Римлянине, я є Жидом, але кажу тобі, що він виглядав як Бог!

Ти не був в сьвятім храмі єрусалимськім, ти нїколи не відчув, як несмілим, а як щасливим чує ся чоловік близько Бога; тодї міг би ти мати слабе поняте, як менї горіло серце на тім місци, де стояв пророк.

А він був такий лагідний. Він говорив з кождою дитиною, кожду благословив. Я був зі всїх послїдним. З вистрашеними, широко отвертими очима, стояв я перед сьвятим, а коли він кинув на мене оком, мене обняв такий якийсь невисказаний страх, що я голосно закричав. Але як тілько він мене доторкнув ся, в менї завмер голос... Менї було так, немов би серце моє перестало бити, немов би я мав вмирати... і я був такий щасливий...

Він сїв на цимбринї, взяв мене на колїна і легонько притиснув мою голову до грудий...

Було дуже тихонько... небо яснїло наді мною немов золото... а я чув, як його Серце било...

Відтак нахилив ся він наді мною, щоби мене поблагословити. Тихо і мило промовив він:

— Моя дитинко, ти Мене знов знайдеш!

— Брате... брате... позволь... най тебе поцїлую..., ти бачив... Спасителя!

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:14 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

— Спасителя?

— Той, що ти Його називаєш пророком... то є... сам Бог... Ісус... з Назарета!

— Ти знаєш Його Ремлянине?

— Я цілий дрожав на тілї... при твоїх... словах..., бо я... слуга Ісуса... я є християнином.

— Ти християнин!?

Оба через кілька хвиль глядїли собі в очи, аж поки Римлянин ослаблений не упав на землю таки зараз при старім. Той однак дальше говорив: „Твій нарід... убив Його... чи ти знаєш се?"

Мороз перейшов по старім.

— Я знаю се!

— Убив... на хрестї... перед сьвятами!

— Я знаю се!

— А Його... кров... спала... на вас.

— Римлянине, — я знаю також і се! —

Хвиля глубокої мовчанки. Відтак промовив старий: — Я не бачив, як Він вмирав, я був ще за молодий, щоби йти на сьвята до Єрусалиму. Але моя мати видїла Його на хрестї. Вона вже потім нїколи не була веселою і передвчасно зійшла з того сьвіта... Вона Його любила!...

Знов довга, довга мовчанка. Опісля відзиваєть ся молодий християнин: — Брате..., я тобі скажу, де... твоя мати;... вона... є у Него!

Старик крикнув: — У Него! моя мати у Него! А деж Він є?

Молодець показує рукою на палаючі зьвізди:

— Там... в своїм... царстві!

Глубока тишина. — По хвилї питає старий:

— Мій брате, чи можеш ще говорити?

— Чого... хочеш?

— Я нїчого не чув о Його науцї; я жив завсїди самітно в своїм дворі, а відтак дістав ся до Римлян. — Ти кажеш, що моя мати у Него, а Він і менї обіцяв, що я Його знов знайду. Покажи менї дорогу мій брате.

Усьміх щастя спочив на блїдім лици молодого християнина. Старий нахиляє ухо до уст молодця і ось в послїдній хвилї житя, майже на пустинї, перериваними реченями голосить молодий жовнїр місійну науку, хоч має зранені груди.

*

* *

— Чи чуєш, брате, як потік шумить?

— Потік... до хресту... зійдїм... до Него.

— О коби ми потрафили!

Вони підносили ся, але назад упадають. Пробують ще раз, рачкують три кроки і знов лежать спокійно кілька хвиль.

Вони стогнуть, вздихають, молять ся, підносять голову, чіпають ся руками трави.

А в долинї журчить потічок.

— Ставаймо, брате, дальше!

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:14 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Посувають ся два кроки, а потім упадають лицем до землї.

— Боже, додай сили, сили!

— І знов посувають ся о кілька пядий наперед. —

Минає година, а вони вже перейшли половину полянки.

— Чи я мушу бути хрещений водою?

Коли се є... можливо..., відповідає ледви чутно другий; — але... се... є... можливим!

І вмираючий повзає дальше. —

Знов минає година. Потічок близенько, ще тілько пять, шість кроків.

— Брате, кріпи ся..., ще трошки!

— Я... я... вмираю!

— Ісусе милосердія!

В старім віджила сила, яку викликує лише смертна трівога. Він хапає молодого і зі стоном волоче Його на беріг потока.

Там вмираючий отвирає ще раз широко очі, добуває послїдних сил, зачерпує долонею води, поливає товаришеви на чоло і конаючи говорить: — Я тебе крещу в імя Отця і Сина і сьвятого Духа. Амінь!

* * * *

Північ минула. Через зелене листє паде сьвітло зьвізд на беріг потока. Оба христіяни лежать рука в руку. На дворі тихо, неначе і вітер завмер. А на небі стоїть виписане блискучими зьвіздами сповнене благословеньство.

Поліцай до війта:

Мельдую покірно, що зловилисьмо сеї ночи злодія!

— А деж він є?

— Мельдую покірно — втік.

* * * *

Жінка до лисого чоловіка.

Маєш щастє, щось лисий, а то вимикалабим тобі всю чуприну.

* * * *

Добра познака.

— По чім пізнати, чи когут старий чи нї?

— По зубах.

— Алеж бо когут не має зубів.

— Ба! Але я маю. Як тверде мясо — то кажу, що старий, а як мягке, то молодий.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:14 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

* * *

....Нема на сьвітї України,
Немає другого Днїпра;
А ви прете ся на чужину
Шукати доброго добра,
Добра сьвятого, волї волї,
Братерства братнього... Найшли.
Несли, несли з чужого поля,
І в Україну принесли
Великих слів велику силу,
Та й більш нїчого...

Учіте ся, брати мої!
Думайте, читайте,
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь:
Бо хто матїр забуває,
Того Бог карає,
Чужі люде цурають ся,
В хату не пускають,
Свої дїти — мов чужії.
І немає злому
На всїй земли безконечній
Веселого дому.

Обнїміте-ж, брати мої,
Найменшого брата, —
Нехай мати усьміхнеть ся,
Заплакана мати!
Благословіть дїтей своїх
Твердими руками,
І обмитих поцїлуйте
Вольними устами!
І забудеть ся срамотня
Давняя година,
І оживе добра слава,
Слава України,
І сьвіт ясний, невечернїй,
Тихенько засяє...
Обнїміть ся-ж брати мої,
Молю вас, благаю...

Т. Шевченко.

Generated on 2014-11-25 11:23 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Generated on 2014-11-25 11:23 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Digitized by Google

Відділ 72 „Провидіня" в Елизабет, Н. Дж. По середині бувший парох Всч. о. В. Стецюк.

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

В ЯКИЙ СПОСІБ РОБЛЯТЬ СЯ НАШІ ГРОШІ?

Шляхотні металї, з яких вироблюють золоті і срібні монети, рідко коли находять ся в природї в зовсїм чистім видї. Металь все є помішаний з иншими металями або мінералами. Тому коли золото або срібло привезуть до чекарнї, де вироблюють гроші, то передівсїм роблять дослїди над чистотою привезеного металю. В тій цїли металь топлять. З того перетопленя металь виходить в видї плоских, круглих бохоняток. Таке „бохоня" осібна машина крає на кусочки. Кусочок відкроєного металю приходить до иншої машини, поміж сильні вальці, які його розтолочують на довгу тонку металеву стяжку. І доперва такі стяжки металю йдуть до рук хеміка, який їх вичищує від всїляких домішок, так, що остаточно з цїлого такого „бохоняти" остає маленька кульочка чистого, щирого золота або срібла.

Отсе золото або срібло тодї топлять пораз другий, а коли воно представляє ще плинну масу, вливаєть ся ту масу в воду перемішану з ледом. Розтоплений металь в тій водї застигає в видї дрібнесенького піску. Той пісок збираєть ся в деревляні начиня, в яких находить ся розпущена сїрчана кислота (для золота). В тій кислотї розпускаєть ся всяка домішка міди і срібла, яка ще остала в золотї. Нераз треба таке топленє і митє в кислотї переводити і кілька разів. Доперва так вичищений металь відливаєть ся в золоті або срібні штаби. Ті штаби йдуть доперва до чекарнї, де їх перероблюють на гроші.

Всї металеві гроші, кромі одних золотих, називають ся дрібною монетою. Вони мають в собі за меншу цїну металю, як то голосить вибита на монетї вартість. І так приміром в півдоляровій срібній монетї є чистого срібла вартости тільки за 40 центів. Та то не робить нїякої ріжниці, бо держава мимо того вимінює такі срібні монети на золото в такій висотї, яку вони подають а не в такій, яку представляє в дїйсности находяче ся в монетї срібло.

Вже від трох тисячок лїт робить ся зі срібла дрібні монети і вони для щоденного ужитку і вигоди є о много важнїйші як гроші з золота. І після правдоподібности срібло взагалї було першим металем, з якого чекано гроші. І тому то старинні срібні гроші уважаєть ся найцїннїйшими памятниками людської культури. Зі способу виробленя такого гроша, з його форми і прикрас видно, як задивляв ся нарід на красу і на якім степени культури стояв.

І тому не дивниця, що нинї ставить ся дуже високі вимоги щодо штудерного і артистичного вигляду гроший. Бо в монетї бачить ся трохи більше як тільки средство плаченя якоїсь вартости, що переходить з рук до рук. Часто-густо можна читати, що та або тамта держава розписала конкурс на проєкт нового гроша, або що тому а тому артистови дано поручене

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:23 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

виробити такий проєкт нового гроша. Бо в вигляді металевого гроша відбиваєть ся замилуване до краси і погляд на красу даного народу і даного часу. А в штуці і поглядах на красу нема також непохитних і незрушимих правил. Що нині уважаєть ся за гарне і яко таке величаєть ся, завтра вже може уважати ся за несмачне, підчас коли дальший вік знова може добачувати в тім красу.

Перші металеві гроші, се були звичайні кусники золота або срібла, яке розтоплене наливано до відповідної форми. Пізнійше, коли люди навчили ся ліпшої техніки, вигляд гроший дістав артистичнійших форм. Днесь вони перемінили ся в правдиві мінїятурові архитвори різбярського артизму. На найдавнійших грошах можна було найти тільки одно число, або одну — дві букві. Від того дальше вже був тільки один крок, щоб гроші прикрашувати погрудями пануючих, алєґоричними постатями, щоб кождий відразу міг побачити, відки вони взяли ся. Великої однак якоїсь гадки на малій площі метальового гроша не можна виразити, і коли мимо того нині деякі монети представляють дійсно високу артистичну гадку, то в тім лежить головно заслуга тих артистів, які над проєктом такого гроша нераз довгий час працювали.

Кождий проєкт на новий гріш переходить через численні руки. І так насамперед артист робить на папері начерк. Тут і там поправляєть ся, переіначує його, робить додатки, або відкидає деякі части рисунку, доповнює образ новими аж доки рисунок не представить і не відповість тому, що власне має виразити ся тою монетою.

Як що рисунок є вже готовий артист після него в значно збільшенім форматї виготовлює пластичний образ з глини. З того образу робить ся опісля з ґіпсу кільканайцять примірників і розсилаєть ся їх всїляким членам відповідної комісії. І як що той відлив стрінеть ся зі загальним одобренєм тоді такий збільшений ґіпсовий образ даної монети посилаєть ся до ритівника в сталї. Він витинає зі сталї форму монети точно тої самої величини, що має бути вибитий гріш. Природно, що він мусить витинати осібно одну сторону і осібно другу сторону гроша а при більших монетах ще й осібно витинає також і край монети.

Тепер ще раз видобуваєть ся золоті чи срібні штаби. Їх топить ся тепер ще раз, але тим разом додаєть ся відповідну примішку иншого металю. Се є доконечне особливо при золотї по тій причинї, що чисте золото є незвичайно мягке і колиб вибити гріш з чистого золота, то він переходячи з рук до рук дуже скоро зужив би ся. В той спосіб в послїдне перемішане золото чи срібло вивальцовуєть ся в відповідної грубости бляхи з яких осібні машини опісля витинають кружальця тої величини, що має бути гріш. Кожде таке кружальце дуже старанно важить ся. Котре тільки о дробину важить більше або менше, як повинно — відкидаєть ся і вони поновно йдуть на перетоплене. Тільки ті кружальця, що мають точно означену ва-

Generated on 2014-11-25 11:23 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

гу йдуть під другу машину, яка вибиває за посередництвом виритої артистом у сталї форми на кружальци з одного і другого боку відповідний рисунок. Так вибитий або як говорить ся вичеканий гріш йде в осібні машини, що його полїруют і надають йому полиск. Доперва тепер гріш йде у край. Тут переходить безнастанно з рук до рук, зміняє незчислимі рази свого властителя і остаточно, по довшім або коротшім часї, витертий і зужитий вертає назад тамтуди, відки вийшов: до чекарнї.

Тут, як що назбираєть ся більша скількість таких монет, їх поновно перетоплюєть ся в штаби і ті в друге переходять тойсамий, що й попередно процес, аби поновно вийти монетами, можливо що вже в новім якімсь видї.

Українська греко-католицька церков в Барнесборо, Па.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:23 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Ой і не дві-ж то хмари серед ясного неба зустрічають ся — то Хмель Богдан з польським військом до кривавого бою сходить ся. Одні встали за волю — другі за неволю, одні встали за правду — другі за неправду.

Вдарили козаки на гетьманів — і погнула ся польська сила. А тут з заду як закурило, як засвистїло, як загалакало!... Се Татари наскочили. Збили з двох сторін Поляків, нема їм куди дївати ся, лиш до Чорного Лїсу. Біжать вони до Чорного Лїсу, а там — батечки-ж мої!... І дерева самі валять ся і в ями конї падають, а зверхну козаки з Татарами лущать. Богато Поляків погинуло, сам Потоцький був взятий в неволю, а з ним Сапіга, Чарнецький і вся-уся старшина польська визначна!

— Отсе вам, панове, за те, що не хотїли з козаками у злагоді жити. Кращі вам були жиди-збійцї, як Запорожцї-молодцї, то от тепер і масте. — Так говорили козаки.

Гей-гей-гей! Підняв голову Хмельницький по Жовтих Водах та ще й високо підняв. А ще вище довело ся підняти як виступив проти него сам коронний гетьман Микола Потоцький разом з Мартином Калиновським та під Курсунем розбив їх обох Хмельницький так, що вже лїпше й не треба. Взяв у полон самих гетьманів Миколу Потоцького та Мартина Калиновського, а з ними 80 душ великої високої шляхти і весь табор польський, тисячі возів, золота й гроший без числа.

Засіяла нова зоря над Україною! Щось вільне широке вливало ся в груди кождого. Пробудили ся надії на красще, свобідне житя — і славне, преславне стало імя Хмельницького на Українї.

Громом понесла ся вість по Українї про славні побіди Хмеля. З найдальших сїл, з найдальших закутків почали збирати ся люди, вигукуючи: „Кінець неволї! Не знаємо більше панів!" Розсипали ся козацькі загони по всїй Українї „вичищати" її від панів та жидів, а Польща готовила ся до рішучого бою. І вислала проти козаків велике військо, де самої шляхти лиш було 600.000, а над тим військом були три начальники: перина, латина й дитина. Се, бачте, козаки так прозвали трох реґіментарів: князя Заславського перином за те, що був нїжний дуже, Осторога князя латином за його вченість, а князя Конецьпольського дитиною, бо мав заледви 20 лїт.

Поляки позабирали зі собою всякі дорогоцїнности, вина, меди та в одно вигукували: „Не помагай Боже, нї нам, нї козакам — лиш сиди мовчки на небі та диви ся, як ми будемо тут голоту лущити". Війська зійшли ся коло річки Пилави.

Бачить Хмель, що меньше у нього війська, як у Поляків і знов на хитрощі підняв ся: звелїв декільком полкам відійти потиху в бік, а потім, вивернувши кожухи вовною на верх, з криками: „Алла! Алла!" вскочити в козацький табор. Поляки-ж думатимуть, що то Татари прийшли на поміч козакам.

Так і зроблено. Поляки як побачили, перелякали ся, кождий почав командувати, нїхто нїкого не слухав, а козацький полковник Чорнота заманив Поляків на греблю, де їх богато втопилось. А як головне польське військо дізнало ся, що частина їх вже перебита — счинив ся в тім війську переляк і почала ся втїканина: втїкали всї, хто куда попав, а Конецьпольський хлопом навіть переодяг ся та втїкав. І на ранок в польському таборі самі лиш пси зістали ся, а добра козаки набрали більше як на 10 мілїонів золотих.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:23 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Generated on 2014-11-25 11:23 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Digitized by Google

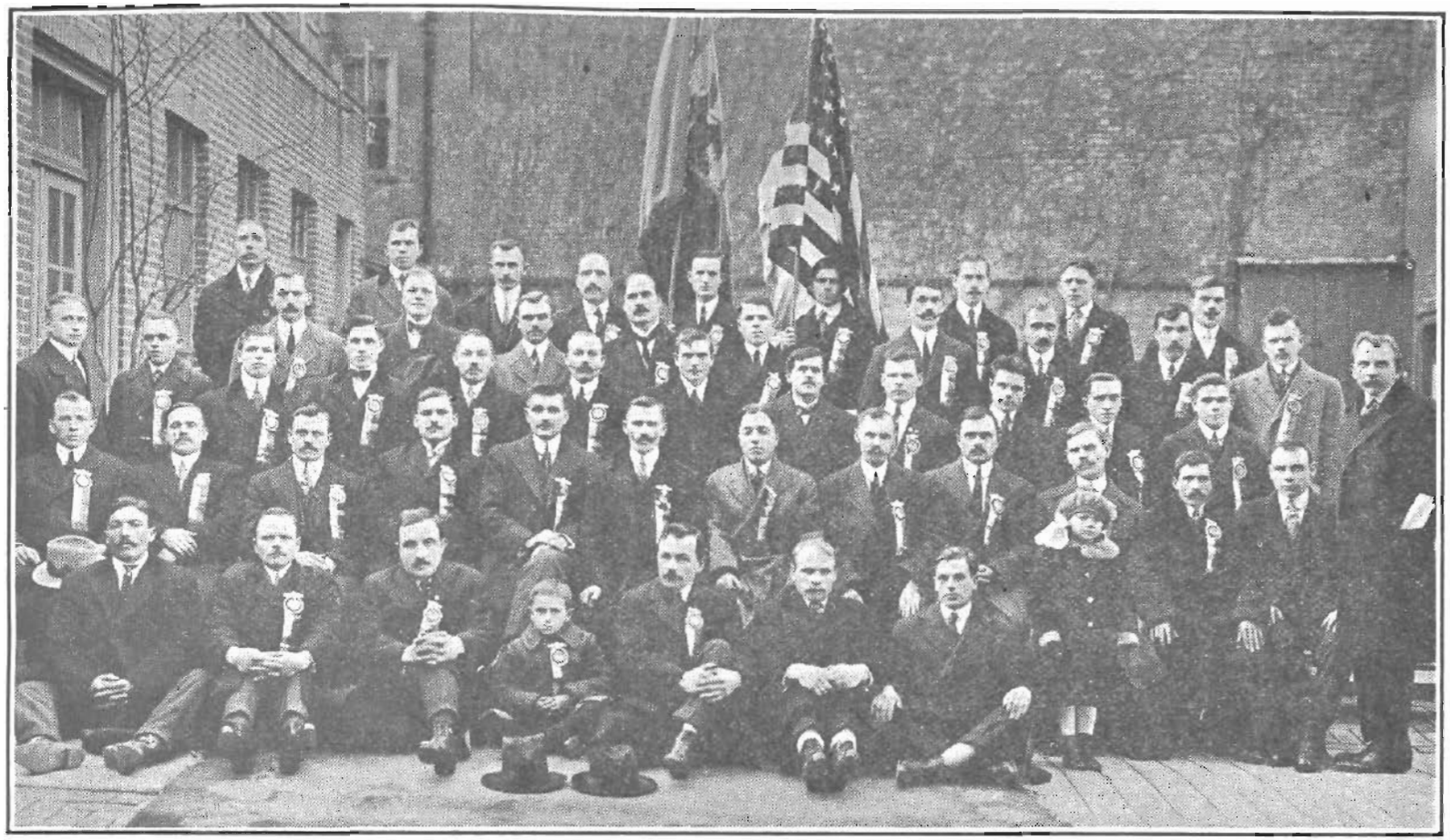

Братство св. Йосафата, віддїл 5 „Провидїня" в Філаделфії, Па.

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Зістала ся Польща без війска і без гетьманів. От як би тепер вирушив Хмельницький на Варшаву — не знати як би тоді повернуло ся колесо нашої історії, але він, на жаль, сам ще тоді не розумів, як високо поставила його доля і, замість іти війною на Варшаву, післав туди послів, бо саме тоді умер король Володислав IV. і мав бути вибір нового короля. Хмельницький наказав послам говорити, що козаки бажають собі за короля Яна Казиміра — і так стало ся. Вибрали Яна Казиміра. Хмельницького то вдоволило і він не тільки не воював далі, а почав навіть припиняти роботу увільненя України.

Тимчасом імя його стало славним не тільки на Україні, а и далеко поза її межами. До Хмельницького, мов до короля, почали слати своїх послів і московський цар Олексій Михайлвич, і турецький султан Ібрагім, і кримський хан Іслам-ґірей, і угорський князь Юрій Ракочій, і молдавський господар Василій Лупул і много ин. От тоді почав потрохи розуміти Хмельницький, що він не збунтований раб, а гетьман цілої України, що на нього положила доля обовязок весь нарід український зпід ярма визволити. „Доказав я чого не думав — тепер же докажу, що надумав. Вибю з неволї весь нарід наш український — так казав Хмельницький. Але в тім то й лихо, що говорити він так говорив, а сам все-ж не міг позбути ся рабського почитуваня короля, уявляючи його собі якоюсь священою особою — і се якраз почитуване принесло богато горя Україні.

А король, хоч і говорив „милостиві" слова а сам збирав військо і вислав його проти козаків з Яремою Вишневецьким на чолї, лютим ренеґатом, спольщеним Русином. Зачинив ся Ярема в Збаражи, а Хмельницький обсїв його як павук муху. Поїли Поляки все, що було в замку: поїли коний, собак, стали вже падло їсти... Одним словом круто прийшло ся.

А король був тоді у Львові і не знав, що діється ся під Збаражем. Та як дізнав ся, вирушив на поміч і пійшов вже до Тернополя та звідси замість іти на Збараж, повернув на Зборів. А Хмельницький і собі на Зборів, зіставивши трохи війска під Збаражем доглядати Ярему. Так борзо йшов Хмель, що випередив короля та й засїв тихенько під Зборовом.

Іде собі король поволеньки, думаючи, що Хмельницький ген там десь під Збаражем, а того й не знає, що Хмель вилїз на високе дерево та й дивить ся, як іде польське військо. Прийшли Поляки над Стрипу, половина їх вже перейшла на сей бік, як тут мов зпід землї виросли козаки Хмельницького і давай бити Поляків — ледви повтїкали пани за ріку та й сидять собі там купками та молять ся, дожидаючи смерти завтра, бо вже не має звідки ждати помочи. А тут ще хтось пустив таку чутку, що король нїби хоче втекти — і таке тоді підняло ся в польському таборі, що й не знати!

А на ранок счинила ся битва. Уже побивали козаки Поляків, як тут Хмельницький крикнув: „Згода".

І не забуде йому сього слова Україна по вік вічний. Та же він, взявши короля в полон — диктувати тоді міг, що хотїв, бо війска Польща не мала, гетьман Вишневецький голодний сидить у Збаражи — хто-ж міг опертп ся силї козаків? І от в таку хвилю крикнув Хмельницький „згода"...

Щасте — се птичка; раз випустив — у друге вже трудно зловити. Випустив Хмельницький під Зборовом, а тепер довело ся знов ловити.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:24 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Польща поправила ся після Богданових ударів, зібрала знов військо — і нераз по тім круто прийшло ся Хмельницькому від того війська.

Тоді, як Хмельницький ще був у повній славі, обіцяв господар молдавський Василь Лупул видати свою доньку за Тимоша Хмельниченка, але тепер як щасте трохи відвернуло ся від Богдана, то й Лупул задумав зірвати з тим сватанєм. Та Хмель не звик свого дарувати і вирядив Тимоша мечем добувати собі суджену. Лупул перелякав ся і почав просити Польщу, аби вона помогла йому відбити ся від козаків. Польща згодила ся, і гетьман Калиновський вирушив проти козаків та й став над рікою Богом.

Тимош поділив своє військо на дві частини: одна з Татарами мала ударити на Поляків, а з другого сам Тимош обійшов Поляків ззаду. От як напали козаки з Татарами на Калиновського, то він давай їх бити, а козаки давай утїкати. Калиновський за ними, а вони від нього та все умисне далї й далї, щоби відтягнути Поляків від табору. А тут як не вдарить Тимош ззаду, як не перелякають ся Поляки та втїкати, а тїкати нема куди, бо обскочили вже козаки кругом. І мало не все військо польське вигибло тут, а й самого гетьмана Калиновського убито.

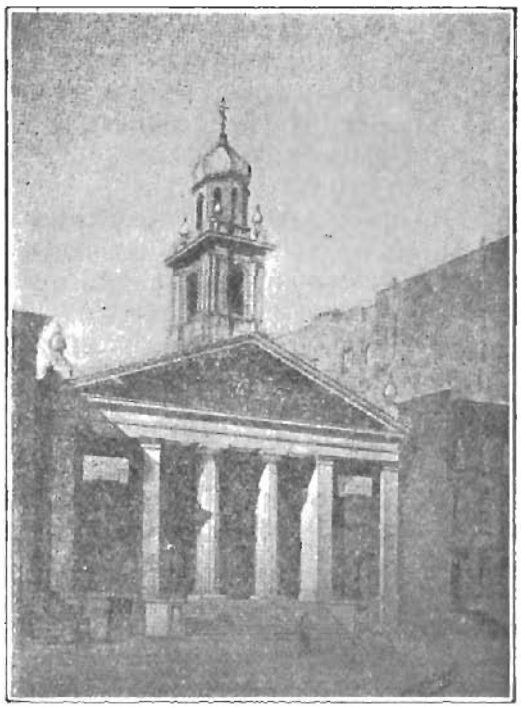

Українська греко-католицька церков св. Юрія в Ню Йорк, Н. Й.

Як дійшла ся вістка до Польщі — жаль обняв панків, бо всї ще добре памятали Пиляву і те, що було після неї. Сам король зібрав військо і випустив проти Хмельницького. Окружив наш Хмель королївське військо з усїх боків, а що вже почала ся студїнь, то погано прийшло ся Полякам, гинули вони від голоду та морозів. Ще раз ставила доля Хмельницького в вигідне положенє, ще раз давала йому велику силу в руки — так щож... Король, бачучи своє лихо, післав до хана 100 тисяч золотих, а надто дав ще дозвіл руйнувати Україну та брати собі з неї „ясир" — і Татари перейшли на польський бік.

І побачив тоді Хмельницький, що трудно Україні самій, о власних лиш силах визволити ся — треба шукати спільника, тільки трівкого, не такого зрадливого як Татари. Але кого? Туреччина сильна, але-ж то відвічний ворог України; инші міцні держави, як от Франція, Швеція, були дуже далеко. Остав ся один тільки цар московський. Правда, не до душі були вільному козацтву московські порядки — але що-ж робити. І порішив Хмельницький зєднати ся з Москвою, як вільний з вільним, рівним з рівним.

Generated on 2014-11-25 11:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

На 8. сїчня 1654 року скликав гетьман в місті Переяславі велику раду з цїлої України; приїхали всї наші полковники й посли московські, а о11-ій годинї вийшов Хмельницький на майдан та й почав говорити до народу:

— Братя! Скликав я вас всїх сюди, щоб ви сами вибрали собі державця з чотирох. Перший є цар турецький, другий — хан кримський, третий — король польський і четвертий цар московський. Цар турецький — бісурмен і всї ви знаєте, яке лихо терплять від нього православні люди. Хан кримський — також бісурмен; з ним ми мали приязнь, але чого натерпілись через те і якої біди зазнали — самі добре знаєте: і неволя і ріки крови христіянської. Про гнет польських панів нема чого й говорити. А цар московський одної з нами віри і окрім його царської руки ми не знайдемо більше пристановища.

І нарід, звикши в усьому слухати свого гетьмана, закричав:

— Волимо під царя православного!

— Чи всї так призволяєте?

— Усї, усї! — гукала громада.

Ітак стала ся найважнїйша подія нашої історії — Україна підпала під власть Москви...

Умови єднаня були такі:

1) Україна має самоуправу і незалежність від Москви;

2) має право власного законодавства і судівництва;

3) право вибирати вільними голосами гетьмана і всю старшину;

4) приймати послів і зносити ся з чужими державами;

5) Москва не сьміє нарушати давних прав міст, духовенства, шляхти, міщан, козаків і селян.

6) Реєстрового війська козацького буде 60 тисяч.

7) А за те все Україна платить цареви московському данину — лиш до її збираня не мають права втручати ся царські урядники.

8) Також мусить Україна помагати військом цареви супроти його ворогів, а цар має обороняти Україну від Польщі.

Як почув польський король, що Хмельницький зєднав ся з Москвою, скоренько вислав послів до гетьмана, але Хмельницький, сподїваючи ся ще користи з Москви, відправив їх з нїчим. І справдї з початку нїби Москва взяла ся проти Польщі; вислала воєводу Бутурлїна з військом і недалеко Уманя козаки разом з Москалями розбили польське військо. Але вже незадовго Москва почала показувати свої норови.

А тимчасом Поляки, бачучи, що їм від Москви лихо йде, почали до московського царя послів посилати та приобіцювати, що як умре король Ян Казимир, то вони московського царя виберуть собі на короля. Очевидна річ, що се було лиш говоренє і нїколи Поляки того не зробилиб, але московський цар повірив і став з польським королем мирити ся. Дуже не хотїв Хмельницький тої згоди, але його не слухали. Навіть не пустили його послів до того покою, де підписувала ся згода між Москвою і Польщею.

І ось доперва побачив Хмель, чим він буде для Москви. Як тепер, щойно по Переяславській умові радить Москва з Польщею, а українських послів навіть до покою не впускає, то що-ж буде далї? Нї, таки мабуть з Москвою каші не звариш — треба шукати когось иншого. Так думав Хмельницький і постановив зірвати з Москвою, найшовши собі инших яких спільників.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:38 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Як зачув про те король польський — присилає послів до Хмельницького та благає: верни ся до нас, під нашу руку, а добре й тобі буде й нам". Але на ті всї красні слова та масні обіцянки розказав Хмельницький королеви таку байку:

— У одного чоловіка жив у хатї вуж та такий був лагідний, що разом з дїтьми з миски їв. І нїхто того вужа не займав і всїм було добре, а на хату того чоловіка велике щастє спадало. Тільки раз сидить дитина долї і їсть молоко, а се приповзує вуж та й собі стромляє голосу у миску. Хлопець лус того вужа ложкою по голові, а вуж зі злости укусив його.

— Хлопець в крик. Прибігає батько, та хап за сокиру, хотїв того вужа зарубати. Вуж полапав ся, та до нори. Ледве-ледве влїз до половини, а господар ударив сокирою і таки відрубав тому вужеви хвоста. А хлопець від укушеня вужа помер.

— Тільки що-ж далї? Як утїк вуж з тої хати — посипали ся на господаря нещастя за нещастями. І кажуть йому люди: се через те, що вуж тебе покинув. Задумав ся господар та й постановив собі помирити ся з вужем, почав його просити знов вернути ся до хати.

— Уже я тобі й молока буду ставити повну миску, уже я тобі все — лиш іди знов до мене жити.

— Нї вже, пане, каже вуж, не буде межи нами давної приязни. Живім лїпше нарізно, бо ти не забудеш свого сина, а менї не забути мого хвоста...

— Отак і нам з тобою королю. Нехай опустять пани Україну, тодї будемо жити у злагодї. Та що — шкода й говорити. Бо ваші пани — се таке зїлє, що хоч і сто їх тільки лишить ся, то й тодї вони почнуть свого доказувати.

І повів Хмельницький переговори з королем шведським Карлом та царем семигородським Ракочієм, щоби зєднати ся разом, звоювати Польщу і подїлити її так, щоби Україна стала самостійною і незалежною державою. Скликав раду козацьку Хмельницький і так сказав на нїй:

— Нема чого сподївати ся нам добра від Москви, коли вона з Польщею мирить ся помимо нас і в наші міста вводить своє військо. Треба зривати з московським царем та пристати до шведського та угорського володаря, щоб разом звалити Польщу.

Всї згодили ся — і справдї получили ся наші козаки зі Шведами та угорським військом. Взяли Львів, взяли Краків, Замостє, Берестє, Люблин, взяли саму Варшаву, але тут цїсар австрійський Леопольд дав сильну поміч Полякам, а князь Любомирський тимчасом ускочив з військом у Семигород, так що Ракочій побіг до дому. А до того ще підкупив король хана татарського, щоби той вирушив на Україну та палив там села. Так всї союзники порозбігали ся і справа не дійшла кінця.

А Хмельницький тимчасом не молодїв, лиш старів, почав нездужати. Казали люди, що се Поляки мали його отруїти.

Не довго по тім всїм протяг славний Богдан; помер 15-го серпня 1657 року, а 23-го при великім натовпі народа, в супроводї війска козацького перенесли його тїло до Суботова і там поховали, по козацькому звичаю, палючи з гармат і рушниць. Ой і сумно дзвонили дзвони по душі гетьмановій, сумно співали дяки, а ще сумнїйше лунав плач народа, такий плач, аж не чути було зза него церковного співу. Поховали гетьмана в Суботівській церкві, коло домовини поставили портрет, але не знайшли спокою кости Богданові й по смерти: в 1664 роцї польський

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Уряд Братства св. Йосафата, від. 5 „Провидїня": Сидять з права на лїво: В. Настасяк, предс.; М. Ґелембюк, секр.; стоять: Пр. Павлюк, кас.; Н. Настасяк, доз. хорих.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:24 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

шляхтич Чарнецький захопив Суботів, звелів викопати останки Богдана і розкидати їх по полю. А церква стоїть і до сього дня...

II.

По смерти Хмельницького, вибрано гетьманом його сина Юрія Хмельниченка, а поки він виросте, рішено наставити „гетьманом на той час" Івана Виговського. Розумний се був чоловік і — як би між козацькою старшиною не було такого неладу та ворожнечі — може докінчив би був те, чого не встиг докінчити Хмельницький. Виговський й ясно бачив, що з Москвою не можна жити в ладу Московський цар прислав до Київа воєводу Шереметєва, людину тяжку, пересяклу московським духом. Сей воєвода навіть голосно хвалив ся, що цар прислав його сюди на те, аби винищити дух свободи. Виговський те чув і прийшов тоді до переконаня, що не слід з Москвою тримати. Польща їла нас триста літ, та не зїла, а Москаль за яких пару років хоче зжерти. Отже задумав гетьман знов зєднати ся з Польщею, але тепер уже не так собі дурнопусто, а таки основно, докладно все обговоривши та забезпечивши ся на довгу будучність договором. От в тій цїли і списано, так звані Гадяцькі пакта. Гадяцька умова з 1658 р., се визначний акт нашої історії, котрий показує, що Україна вже тоді, триста літ тому назад, бажала конституції, бажала тих свобід, котрих завдяки ворогам не має і по нинїшний день. І як би у нас не була віднята історична можливість розвивати ся тим шляхом, який показував нам наш дух — чи не була би тепер Україна в рядї найкультурнїйших держав, бо от, як бачимо з Гадяцьких умов, тоді вже вона стояла на поступовім ґрунтї.

Вів переговори Виговський з Польщею — чи згідна вона помирити ся з Україною на нових умовах; Поляки, очевидна річ, були раді, бо лїпше мати Україну приятелем, нїж ворогом. І от 18-го вересня в містї Гадячи (Полтавської ґубернії) призначена була рада, на котру приїхали з польської сторони посли Беньовський та Євлашовський. На великому майдані зійшла ся старшина, і Виговський розпочав бесїду, звертаючи ся до польських послів.

— Військо Запорожське хоче вічного мира і єднаня з Польщею, коли почуємо від панів комісарів милостиве слово короля.

На те Беньовський відповів довшою промовою:

— От уже десять літ, як мов дві матери за одну дитину сперечають ся між собою за Україну Поляки і Москалї, але трудно нам кому-небудь удержати за собою цїле тїло, тому розрубуємо його на части, а від того гине ваш край. Сїє Москаль ненависть між вами а нами на богатих полях України, напоюючи їх кровію християнською, а ворог душ християнських, діявол проклятий, умисне нас до того підюджує на нашу погибіль. Істинно кажу вам, панове молодцї — Божою благодатию так стало ся, що ми пізнали гріхи наші і простили один одному провини наші. Верніть ся до нас і зацвите у нас свобода. І будуть красувати ся храми святинею, міста богатими ринками. Нарід український заживе в достатках, спокійно, весело. Убийства, грабежі і всякі несправедливости будуть карані безпощадно. Нїкого не будуть повертати в неволю і суворий закон не попустить панам знущати ся над підданими. У нас тепер спільна справа: ми вас, а ви нас від біди визволяймо. І Бог буде з нами, а чорт шию зломить. Чого-ж ще вагати ся? Річ Посполита кличе до вас: Я вас зродила, а не Москаль!...

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:24 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Отак солодко співав Беньовський, що потім на Соймі в Варшаві перед панами, сам поучував, як той договір ломати. Але то було потім; тепер же Виговський вибрав з кождого полку своїх комісарів і от тоді й були написані сї знаменні Гадяцькі пакта, з котрих ми подаємо тут найголовнїйші:

Україна має стати вільною і незалежною державою, зєднаною з Польщею яко самостійне Князївство Руське. Річ Посполиту складають три князївства: Польща, Русь і Литва, що вибирають собі одного короля. Три народи постановляють заволодїти берегами Чорного моря, помагати один одному проти Москви й инших ворогів. А як би Москва хотїла коли зєднати ся з Річею Посполитою, то може то зробити яко четвертий нарід. Управляєть ся князївство Руське парляментом, що видає закони, які вводить в житє гетьман; гетьмана вибирає нарід, а затверджує король. Князївство Руське має свій окремий суд, де всї розправи ведуть ся в українській мові, свій скарб, своїх мінїстрів, свою монету, своє військо. Мають повстати на Україні два унїверситети: один в Київі, а другий в иншому якому містї, де покажеть ся потрібним. Без всякого обмеженя можуть відкривати ся школи, друкарнї, оповіщала ся повна свобода слова, свобода совісти.

Українська греко-католицька церков в Шенандоа, Па.

От в великому скороченю сей знаменний договір. Він доказує, що нам, коли ми повставали, ходило не о свавільство та о гайдамацтво, а о те, щоби зберегти свої права на культурне житє. І козаки що заключили договір з Поляками, вимагали не горілки, не панських дібр та маєтків, а унїверситетів, свободи слова і віри.

Виговський зробив дїло порядочно, повстав проти Москви, а що був здібний вояк, то на ріці Соснівці так побив Москалїв, що 30 тисяч їх лягло трупом. Але не дрімали й вороги Виговського та підбурювали нарід. „Дивіть ся, кричали, Виговський знову вас під Ляхів повертає". А простий нарід не дуже там розумів ся на угоді і почав нарікати на Виговського та врешті навіть скинули його з гетьманства та знов покликали безсилого, нерозумного, хорого на чорну болїсть Юрка Хмельниченка. А там вже підняв ся Золотаренко, простягаючи руки до булави, а там переяславський полковник Сомко хоче гетьманувати. Юрко зовсїм заплутав ся у всїм, потім піддав ся Москві назад та пішов з нею проти Виговського, але як Виговський придавив його добре, то він знов перейшов до Поляків, але без договору, по дурному. А врешті зложив булаву та постриг ся у черцї.

Generated on 2014-11-25 11:24 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

А за тою булавою вже сім голов з головою: Сомко, Золотаренко, Тетера, Ханенко, а тут ще й Бруховецький, що був у старого Богдана слугою — всі по булаву. І таке пішло на Вкраїні, що й не знати.

І серед такої замішанини повстав на правім боці Дніпра, гетьман Дорошенко. Боліла його недоля України і погадав він ще собі так: були ми під Польщею — погано; були під Москвою — ще гірше; то чи не спробувати би нам ще й під Турка стати? Та же живуть під султаном Молдавія та Волощина — то може й Україна бодай сі лихі часи якось передихає, а там вже далі видко буде. Турецький султан має силу, зможе нас від Поляків оборонити; та й йому з нами добре буде, бо не шарпатимуть козаки берегів Чорного моря.

Так і зробив Дорошенко — і на початку 1669 року піддав ся Турції на дуже корисних умовах, а власне: Україні забезпечувало ся повну самоуправу, вона не платила ніяких данин і мала лише обовязок помагати військом. А за те вирушив султан турецький разом з козаками на Польщу, в прах розбив Поляків, так що король мусїв підписати договір, в якому на віки зрікав ся прав на Україну і признавав її самостійною державою.

Знов росла надія на самостійність України, але знов скінчила ся ні на чому. Дорошенка мало хто розумів, се одно, а по друге — ворохобня гетьманів самозваних. Бруховецького убили козаки, наставили Многогрішного, а тут зі Січи уже насуває з ордою писар Петро Суховій теж по булаву, а тут Ханенко гетьманує, а там знов на лівім боці Самойлович, московський ставленик — де вже тут порядкови бути? А простий нарід, як і за Виговського, почав говорити: „Під бісурмена тягне нас Дорошенко- В турецьку неволю запродає!"... І почали цілими тисячами люди переходити з правого боку, котрий був під Дорошенком, на лівий московський.

Бачить Дорошенко, що нарід його не розумію, і каже собі: „Лїпше зложу я булаву, а не піду проти народної волї". Лиш перед ким зложити? Лівобічному Самойловичеви не хотів Дорошенко: „Не хочу, каже, перед поповичем булави класти" (бо Сомойлович був попівського роду). Але перед ким же?

А був тоді на Запорожи кошовим отаманом славний Сірко. Що від него бувало Татарві та Туркам то й не сказати: іменем його Туркені своїх дітий лякали. Раз султан Мухаменд IV., хотячи викоренити Січ до останного пороху, післав 40.000 орди та 15 тисяч найкращого війська яничарського проти Сірка. Але Сірко так їх зустрів, що положив більше як 13 тисяч трупа ворожого і аж чотирох найвисших начальників турецьких у полон захопив. А потім ще за похід походом відомстив ся: діждав ся літа й пішов на Крим, щоби його „нещадно струспути". І таки струснув: весь Крим пройшов з огнем і мечем, під саму столицю Бахчисарай підступив, так що хан мусїв утїкати в гори.

Оттакий то був Сірко. Правдивий Запорожець, від пят до голови. Над усе любив свободу і орлом літав по степах. Раз було його Москва обманом захопила та й вислала у Сибір, бо Сірко таки не любив Москви. Але як почули Татари, що Сірка нема, як насунули всією ордою, то стало не з медом не тільки нам, а й Москалям ба й Полякам. Сам король польський радив московському цареви: „Випусти, братчику, Сірка з неволї, бо вже як він нас від Татар не поратує, то й ніхто, відай, вже не поратує". І справді московський цар послухав і вернув Сірка з Сибіру.

Generated on 2014-11-25 11:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Так от Дорошенко й казав: „Не хочу булави складати перед поповичем, а зложу перед Сїрком, перед тим не сором". І як сказав, так і зробив: скликав велику раду у Чигиринї, переговорив з отаманом Іваном Сїрком і передав йому свої гетьманські клейноди.

З початку жив Дорошенко у Сосницї (чернигівської ґубернії), але потім його перевезли в Москву, там він жив і помер (в селї Ярополчі, Волоколамського пов.). Умер в 1698 роцї, маючи 71 рік від роду.

Не перестає Україна змагати до самостійности, не вмирає на нїй жадоба волї. Всї повстання, вся боротьба — за неї, за свободу. Іще раз пробує Україна виступити на самостійний шлях за гетьманованя Мазепи, єднаючи ся на сей раз зі Швецією, але... не любила нас доля. Цар Петро переміг і люто почав мстити ся на Українї. Мазепу прозвано зрадником. Запорожська Сїч була зруйнована, а на місце Мазепи обраний був гетьманом Іван Скоропадський, котрий, бажаючи піддобрити ся царським прихвостням, почав роздаровувати їм землї на Українї.

Давала ся в знаки тверда панська рука! Чого він хотїв? Одного; відобрати Українцям всякі права та помосковщити їх. І до тої цїли йшов непохитно. Мали ми своїх суддїв — цар звелїв завести „Войсковую Канцелярію". А щоби козаків з корінем винищити, все велїв на які найтяжші роботи посилати Українцїв. Так напр., як почав будувати Петербург, то брав на ті роботи людий з України. І люди йшли, копали рови, ями, загрібали ся в багнищах та трясавищах і гинули десятками тисяч! І як хто спитає тебе на чому Петербуг стоїть — скажи: на кістках українських!... І знов, як треба було йти в далекі походи — кого посилав цар Петро? Наших козаків. Так вирядив він 12 тисяч люда з України в перський похід — а скільки звідти вернуло ся?

Тимчасом помер гетьман Скоропадський, поки виберуть нового, наказним гетьманом був Павло Полуботок. Вислав Полуботок послів до царя, щоби зізволив цар на вибір нового гетьмана. Але цар Петро задумав не те...

Ще при Скоропадськім була заведена так звана „Малороссійская Коллеґія", котрій цар велїв передавати деякі справи. А тепер задумав цар зовсїм скасувати гетьманство, а управляти Україною власне через сю „Малороссійскую Коллеґію". Начальником сеї Коллеґії призначено Вєлямінова. Сей Вєлямінов вже зараз по приїздї почав кричати на самого гетьмана: „Що ти проти мене? Я бригадир і президен, а ти передомною нїчо". А звертаючи ся до козацької старшини, що була при тім, додав: „Зїгну я вас так, що й тріснете. Ваші давні права звелено скасувати, а з вами поводитись по новому".

Знова післав Полуботок до царя просьбу о вибір нового гетьмана, але дістав таку відповідь: „Всїм відомо, що від часів першого гетьмана Богдана Хмельницького аж до Скоропадського всї гетьмани були зрадниками і від того біду терпіла Московська держава. А тому на посаду гетьмана треба знайти дуже певну людину і для вашої-ж користи з тою справою нема що спішити ся. Тимчасом вами буде управляти Малороссійская Коллеґія — і прошу менї з тим вибором нового гетьмана більше не докучати".

Оттак... Доборолась Україна до самого краю. Загуляла Москва по нашій земли. В Полтавї, Чернигові, Переяславі, Старубі і т. д. поставив цар своїх комендантів, котрі за нїчо не мали наших полковників;

Generated on 2014-11-25 11:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

всюда почали ся московські порядки, нові податки прийшли на людий. Ой лихо, лихо...

Ще раз шле Полуботок скаргу до царя, а відповідь приходить: „Полуботок, ґенеральний писар Савич і ґенеральний судия Чорниш нехай зложать своє достоїнство і не гаючи ся їдуть до Петербурга, а над військом українським начальником буде князь Ґаліцин"... Се вже кінець, кінець...

Поїхав Полуботок до Петербурга, а князь Ґаліцин, боючи ся повстаня козацького, заразже вирядив всї українські полки геть з України в степ, наче-б то проти Татар, хоч жадних Татар там не було. Цар же затримав Полуботка в Петербурзї, на Україну вислав Румянцева. Сей Румянцев мав питати на Українї, чи не роблять народови кривд козацькі старшини. Цар думав, що певне знайдуть ся невдоволені, понаписують скарги, а тоді можна буде сказати: „Дивіть ся! Нащо вам ваші гетьмани й страшина, коли вони над вами таке вирабляють"? — під тим позором скасувати гетьманство. Але так не вийшло: Україна сама прислала цареви свою волю на письмі. Була уложена грамота, під котрою підписало ся дуже богато старшини і козаків, а в тій грамотї говорило ся: бажаємо привернення давніх прав, бажаємо вибору нового гетьмана, бажаємо скасованя Малороссійської Колеґії.

Українська греко-католицька церков св. Ів. Хрестителя в Сиракюз, Н. Й.

Сю грамоту мало везти до царя двох сотників, але Малороссійська Колеґація перехопила тих сотників і не пустила в Москву. Тодї тихцем взяв грамоту канцелїст Іван Романович, поїхав до Петербурга і там подав ту грамоту цареви саме при виходї з церкви. Як прочитав цар ту тверду волю України — страшно розлютив ся. Побачив, що жадних позорів не вигадає, а треба робити простим насильством. Тож зараз же звелїв приарештувати Полуботка і всю старшину і вкинути їх в тюрму. Там їх мучили, катували, і там у тюрмі Полуботок і вмер.

Не довго потяг по Полуботку й сам Петро гнобитель. Полуботок умер 18-го грудня 1724 р., а Петро 25-го сїчня 1725 р. Царицею стала жінка Петрова Катерина І. Вона хоч і випустила старшину з тюрми, але звелїла усїм до смерти жити у Петербузї. А 20 тисяч козаків і 2 тисячі бунчукових та значкових товаришів і всю гетьманську ґвардію за те, що дамагали ся своїх прав, звелено післати за кару в другий перський похід... По Катеринї царім став Петро II., що дав Українї полекшу: вер-

Generated on 2014-11-25 11:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

нув деякі права і вольности України і дозволив вибрати гетьмана. Вибрано Данила Апостола. Але як умер Петро II. і царицею стала Ганна Іванівна, то знов заборонено вибирати гетьмана, а замість Малоросійської Колєгії заведено „Правленіе гетьманського уряду" , а по нашому — „не вмер Данило, так болячка вдавила", бо чи не все одно, як називаєть ся те ярмо, що менї шию тисне?

А тимчасом лучила ся така пригода. Україна здавна славила ся своїми голосами і до царських хорів набирали співаків та бандуристів майже виключно з України. В 1731 році їздив по Україні полковник Вишневський власне по то, щоб набрати співаків для царської капелї. Заїхав він і в село Леміші Козелецького повіту (тепер Чернигівської ґубернії) і тут в церкві почув одного парубка Олексу Розума, що дуже добре співав. Взяв Вишневський того парубка до Петербурга і там помістив у царській капелї. Парубок мав не тільки добрий голос, але й з себе був молодець-козак; тож як побачила такого красуна царівна Елисавета Петрівна, то так закохала ся, що хоч гинь.

І пішов з того часу Розум у гору. Став називати ся вже не Розум, лиш Розумовський, а як стала царівна Елисавета царицею, то зробив ся Розумовський ґенералом, а там уже став і ґраф Розумовський. Всякі почести і маєтки сипали ся наче дощем, а врешті цариця вийшла навіть заміж за Розумовського, хоч і не голосно лиш потай. Але Розум таки мав розум, бо не величав ся тим всїм; він тямив, що як буде величати ся, то все знайдеть ся хтось, хто підсипав би йому в чарку якого зїля та й по Розумі. А так усї його поважали і своїм людям допомагав.

А у сього Олекси Розума був брат Кирило, хлопець 15 лїт. Як пішов Олекса в гору, то й Кирильця за собою потяг. Насамперед вислав його до Франції, до Нїмеччини, щоби трошки його огладити, а потім покликав до Петербурга. Тут сама цариця висватала за него гарну панну, а потім... потім навіть гетьманство на Україні було привернене, аби Кирила гетьманом зробити і дня 22. лютого 1750 року вибрано в Глухові Розумовського гетьманом.

Нововибраний гетьман приїхав на Україну аж на другий рік. Небогато користи було Україні з него. Правда, ніби скасовано московські уряди на Україні, звелено московським урядникам виїхати з України, але що-ж, як гетьманови не в голові було добро народне, а лиш бенькети, вистави та забави.

А в Москві тимчасом умерла цариця Елисавета, що вивела Розумів у люди, а царем настав Петро III. А потім і він уступив, бо його скинула з престола його власна жінка Катерина II., та сама, про котру співають:

Катерино, суча дочко, що ти наробила?
Степ широкий, край веселий, тай занапастила.

Знесла Катерина гетьманство. Довго змагав ся Кирило, щоб зіставлений був сей уряд, але цариця мала другого „розума", то й Кирила не послухала і 10-го грудня 1764 року знесла гетьманський уряд. А в тайнім наказї прокураторови Вяземському писала: „Нерозумно було би відразу порушити порядки українські, але й волї Українцям давати не можна, бо я хочу Україну в Москву повернути. А як гетьманів на Україні не буде, то треба так старати ся, аби нарід і думати про гетьмана забув".

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Так безславно скінчила ся славна боротьба України за волю... Скільки трупів, скільки крови — „всїх імператорів напоїти-б стало"... І скінчило ся на нїчім. Через що-ж то так? Чому инші народи в десять раз меньше затратили сил, а вибороли собі самостійність? Чому инші народи не показали й десятої части того геройства та стали вільними?... А я вам скажу чому. Бо над нашим народом і по днесь день тяжить чіесь прокляте, котре називаєть ся „брак єдности". Як наусунли на нас Татари — чи не мали-б ми сили від них відбити ся, коли-б наші князї стали всї разом? А вони не стали — і Україну зруйнували Татари. Як були повстаня проти Поляків — чому наші полковники тягли хто в луг, а хто в плуг. Чому не стали разом?... Хиба би не могли і без Татар виборoти собі свободу? А не стали, не вибили і занапастили Україну. А тепер, в наші часи — де наша єдність, де наша згода? Нема. Але кождий, хто ворогує, нехай памятає, що і він причиняєть ся до обезсиленя України і він уже руйнує її разом з ворогами.

А ось тепер стоїмо в часах коли поновно підняла ся Україна до боротьби з Московщиною. І чи богато ми навчили ся з нашої історії? Та про те як і про ту послїдню боротьбу України поговоримо на иншому місци.

П О Р А.

Часи минали, віки минали,
Вкраїна стогнала в тиранськім ярмі.
Стогнав наш нарід, стогнав та плакав
В московськім, і ляцькім ярмі.
Носив кайдани нещасний край той,
Носив люд скутий нога до ноги, —
І лилась кровця із того люду.
А нею впивались прокляті враги!
Впивали ся кровю (несити!) съвятою,
І пили до схочу, лили без лїку!
А ми чекали, мовчали... доки
Нарештї ми сего діждались віку...
Вкраїно мила, Вкраїно Ненько,
Чи й се нам столїтя мовчанєм витать?
Чи в сїм столїтю, нене рідненька
Не час вже тиранам — „здоров будь" сказать?!
Пора мій краю, пора народе,
Здобути свободу, вона нам съвята,
Пора гукнути аж під неба зводи:
— Вкраїна свобідна, Вкраїна вільна!!

Generated on 2014-11-25 11:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

М. ЧЕРНЯВСЬКИЙ.

МАРШ САГАЙДАЧНОГО

(З імпровізацій.)

Сумно менї. Журба опанувала мою душу. Так тихо навколо, так безрадісно. Життя застигло в якихсь страшних, мертвих формах... Чи життя, чи то я сам застиг, занїміла моя душа, що відвикла буйно ширяти в просторах вселицського духа, що скільки часу полохливо ухилялась від подиху широких поривань громадянських, що сама себе замурувала в дрібних повинностях до семї, до родини, прикувала до працї зза шматка хлїба.

Прокляте убоге, рабське життя, гидке море нїкчемної буденщини!...

Але невже немає такої сили, щоб схвилювала тебе, життя моє, і щоб ти загомонїло і заграло блискучими хвилями під золотим промінням сонця?!...

Сумно менї... І хто визволить душу мою з того страшного суму?

Немає нїкого.

О, рідна, широка і могутня пісне, невже і ти не виратуєш мене?...

* * *

І задзвенїли невідомі струни, і здрігнуло ся від їх голосу серце моє. Бачу — широкий, вільний степ а далї синїй лїс. Золоті струни повітря дріжить понад млистим обрієм. На горі женцї жнуть жито...

Покірно падає під їх серпами золоте колося. Задоволене їх серце... і тільки иноді прокидаєть ся турбота: коли-б не наскочили Татари чи Волохи, а то і місцевї пани Ляхи, і не вирвали в їх того золота з руками і не пустили його під синє горяче небо червоними, хвилястими стовпами диму.

І озирають ся женцї навколо. І бачать: іде попід горою військо. Не мов маком понялась вся долина. Виблискують на сонцї сталеві списи і золота зброя. Тупотять баскі конї...

Пройшла одна частина війска, іде друга. Попереду їде гетьман. Його соколині очи пронизують далечінь, а в зубах курить ся люлька-бурулька... І мають в повітрі бунчук та корогви, сурмлять сурмачі і гудуть бубни та цимбали, і ростинаєть ся — розростаєть ся вільна, широка пісня вільного народу:

Ой на горі там женцї жнуть,
А попід горою
Попід зеленою
Козаки йдуть!...

Попереду Дорошенко —
Веде своє військо,
Військо запорожське,
Хорошенько.

За ним, за ним Сагайдачний,
Що проміняв жінку
На тютюн, на люльку,
Необачний!...

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:32 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Їде старий гетьман і грає вітер його довгою бородою. І дивлять ся женці і питають самі себе: куди він веде військо? У якій потребі загудуть самопали, затріщать списи і упють ся шаблі червоного вина крівавими устами?... На якому полі положать свої голови оті завзяті люди? А вони їх мусять положити. Такий тепер непевний час, такі тепер настали скрізь страшні події... Ау їх же єсть і старі неньки і жінки чорноброві... Невже їм не жалко їх кидати?

І стискаєть ся їх серце великим жалем і гукають вони, нїби жартуючи:

Оберни ся Сагайдачний!
Візьми свою жінку,
Віддай тютюн, люльку,
Необачний!...

— Погляне на їх гетьман і усьміхаєть ся у його глибоко-глибоко тільки самі очи соколині: ех, ви, гречкосії, прикували ви свої душі до плуга і зовсїм нїчого ви не розумієте!

Українська греко-католицька церков в Аллентавн, Па.

А хто-ж добувати ме долю рідному краєви, хто дасть йому сили вибитись з неволї, хто положить за його, коли потрібно буде, свої голови?... Не розумієте ви того. Жалко і нам матерів стареньких і жінок чорнобрових і дїточок дрібненьких, та кличе нас од їх друга висша повинність, і мусимо ми на їй зложити голови свої.

І оповиває серце гетьмана жаль, коли він згадує свою жінку і дїток... Але перемогає він себе і весело гукає:

Менї з жінкою не возить ся!...
А тютюн та люлька
Козаку в походї
Знадобять ся!

І сурмлять сурми, гудуть бубни: цимбали, тупотять конї, брязчить зброя і мають червоні корогви. Іде військо, військо запорожське, на велику, страшну потребу. Дивлять ся у слїд йому женцї... Сумно поник старою головий сивий батько, журливо схиливши на долоню голову, дивить ся стара ненька, уся аж тріпоче струнка, як молода тополя, чорнобрива дочка і, кинувши серпа на стерню, побіг у слїд за військом з тремтячим серцем, з палаючими очима, молодий син...

Не біжи, не наздоженеш!

Generated on 2014-11-25 11:38 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Уже військо наближаєть ся до темного лїсу і потопає в йому. І гремить у лїсї могутня пісня запорожська:

Гей, хто в лїсї — озови ся!
Та закурим люльку, —
Та закурим люльку —
Не жури ся!

Не жури ся!... Нехай гречкосії орють лани, нехай винники та броварники цїлують ся — милують ся з дівчатами, нехай крамарі сидять по своїх крамницях, а ми... ми положимо, коли буде треба, буйні голови за свій рідний край, за його долю!...

* * *

Все стихло.

Але що се за дивний птах тріпоче крилами в ясному промінні, держучи золотими пазурами щось живе і кріваве? Пронизують його ті гострі пазурі наскрізь і, мов дорогі рубіни спадають з його на землю краплини крови...

То бєть ся в обіймах пісні моє тремтяче серце.

О, рідна пісне, вирвала ти його з моїх палаючих грудий і вдивляєш ся своїми прозірливими очима — чим тріпоче воно, яким коханнєм бєть ся його кров? І бачиш ти, що окуте воно журбою і болїсно бєть ся безсмертним коханнєм до рідного краю, до бідолашнього людського роду!

Занїміло, знесилїло воно. Але що хоче воно жити і таїть ся в йому нугасимий і певситимий огонь — дарунок відвічного Неба.

Гей, хто в лїсї — озови ся! Ще будемо жити!...

УКРАЇНСЬКА МЕЛЬОДІЯ.

„Нї, мамо, не можна нелюба любить!
Нещасная доля із нелюбом жить.
Ох, тяжко, ох, важко із ним річ розмовляти!
Хай лучше я буду весь від дївувати!”

— Хиба-ж ти не бачиш яка я стара?
Менї в домовину лягати пора.
Як очи закрию — що буде з тобою?
Останеш ся, дїво, одна сиротою!”

„О, мамо, чолубко, не плач, не ридай.
Готуй рушники й хусти вишивай.
Нехай за нелюбом я щастя утрачу...
Ти будеш весела, одна я заплачу!”...

Гень там на могилї хрест Божий стоїть,
Під ним рано й вечір матуся квилить:
„О, Боже мій милий, що я наробила,
Дочку, як схотїла, із світа згубила!”...

ЕВГЕН ГРЕБІНКА.

Generated on 2014-11-25 11:38 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

РОЗСЇЯНА СМЕРТЬ ПО ОКЕАНІ

Коли в часї другої великої морської битви на Північнім морю нїмецка фльота шукала спасеня в утечі перед анґлїйскою, тільки підводні міни, які в великім числї находили ся на водах довкола острова Гельґолянду спасли її перед цїлковитою загладою. Именно анґлїйський командант знав про то дуже добре, що він в погонї за нїмецькою фльотою дістане ся на води, які в повнім того слова значіню є засїяні жалами смерти. А велика анґлїйська фльота представляла надто цїнну вартість, щоб її можна було легкодушно наражувати і доводити до певної загибели.

Але припустїм, що анґлїйський адмірал був би не зважав на нїнащо і безупину гнав за тою довгою чорною смугою димів, яку бачив в віддалї десять миль перед собою і про котру знав, що вона представляє майже цїлу боєву фльоту Нїмеччини. Що тодї булоб стало ся?

У скелї Гельголянду, до того ще й під ослоною з конкрету грубости сїмдесять стіп находить ся велика підземна кімната, де одна стїна представляє велитенську мапу вод, які обливають остров. Та та мапа не є звичайна, мальована на папері. Вона складаєть ся зі самих елєктричних лямпок. А кожда мала лямпка представляє положенє одної підводної міни, наладованої від пятьсот до одного тисяча фунтів найстрашнїйшої вибухової матерії, яку некольна наука була в можности винайти. А коло стола сидить офіцир і пильно дивить ся на ту мапу.

Ще много а много миль далеко находить ся ворог. Офіцир не може його бачити. Та в ту мить, як тільки ворожі кораблї вїдуть на мінове поле, офіцир про то знає. Бо в ту мить зараз заблисне сьвітл оодної лямпки. А за нею запалюєсь друга, трета, пята, десята. Однак світло лямпок не є однотривале. Воно блисне і погасне, знова засвітить ся і знова загасне — і так постійно одним тягом.

Офіцир коло стола має обовязок тільки пильнувати тих лямпок. А вони точно йому говорять, в якім напрямі їде ворожа фльота а й ще більше. Зі способу блиманъ лямпок він знає докладно, які великі, кілько тон мають ворожі кораблї та з якою скоростию вони їдуть.

І він постійно вижидає відповідної хвилини. А вона надійшла в ту мить, коли кілька дреднотів вїхало на засїяні смертію води. Він враз похиляєть ся до телєфону і кличе через него короткий приказ: „Група мін число 23, 45 і 57 — пали!"... І він байдужно завішує назад слухавку телєфону а рівночасно на морю, десь далеко в віддалї двайцять миль від його підземної кімнати наступає кілька пекольних експльозій, стріляють під самі хмари вулькани води, диму і огню і три великанські воєнні кораблї з залогою близько пять тисяч людий в буквальнім того слова значіню розлїтають ся в порох.

Generated on 2014-11-25 11:38 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

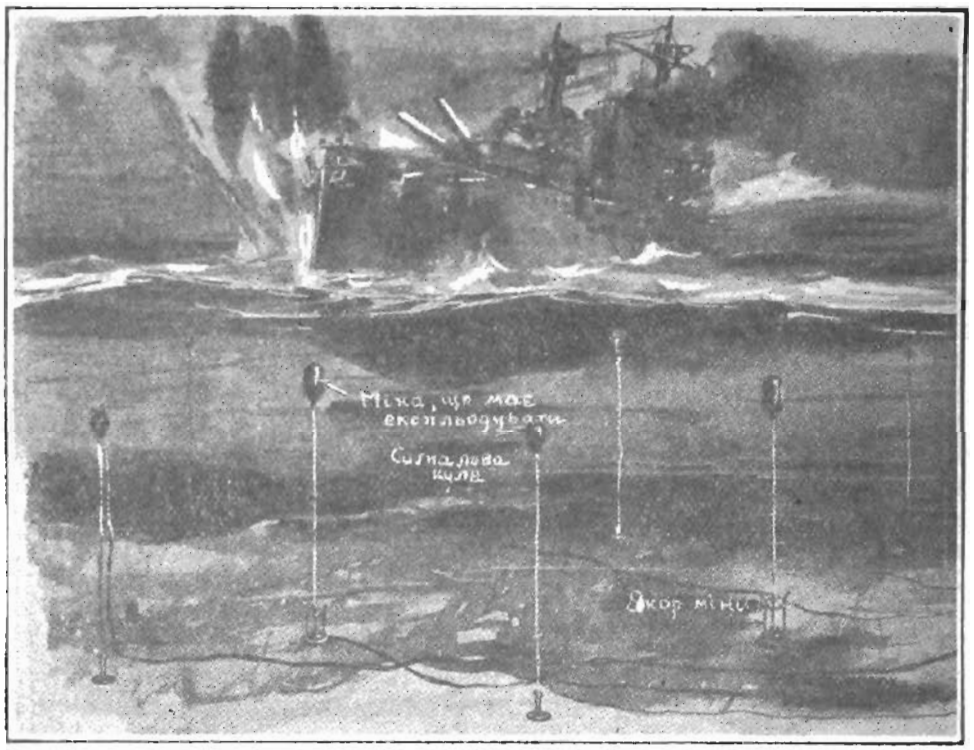

Море засіяне смертю: підводними мінами. Від кождої міни ведуть дроти до централї на суші.

І по згаданій битві командант анґлїйської фльоти знав про то дуже добре, що остров Гельґолянд є нїмецьким Ґібральтаром на Північнім морю. Він знав, що той малий остров з невидимим гнїздом смерти з якої обіймів він нїколи не був би міг вирвати ся. Він бачив в своїй уяві власне тойсам образ, який ми щойно в горі змалювали. Погоня за втїкаючою нїмецькою фльотою булаб божевіллєм.

Здаєть ся, що на цїлому світї не буде навіть сто компетентних людий, які вміють вироблювати пляни і закладати підводні міни. Се є переважно самі офіцири, яких правительства видали великі суми гроша на їх науку в тім напрямі. Закладанє піль підводних мін стало дуже трудною і скомплїкованою наукою інжінєрії, яка вимагає знанє хемії, елєктротехнїки, механїки, маталюрґії і кільканайцять ще инших, спеціяльних відомостий.

Щоби охоронити гирло якоїсь ріки або пристань перед нападом ворога закладаєть ся або міни експльодуючі за дотиком, або так звані обсерваційні, або остаточно рівночасно оба роди мін. Перші міни експльодують тоді, коли на них наїде корабель. Другі міни, так звані обсерваційні, експльодують тільки тоді, коли їх доведеть ся до вибуху при помочи елєктрики з обсерваційної кімнати, положеної десь на березї.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:38 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

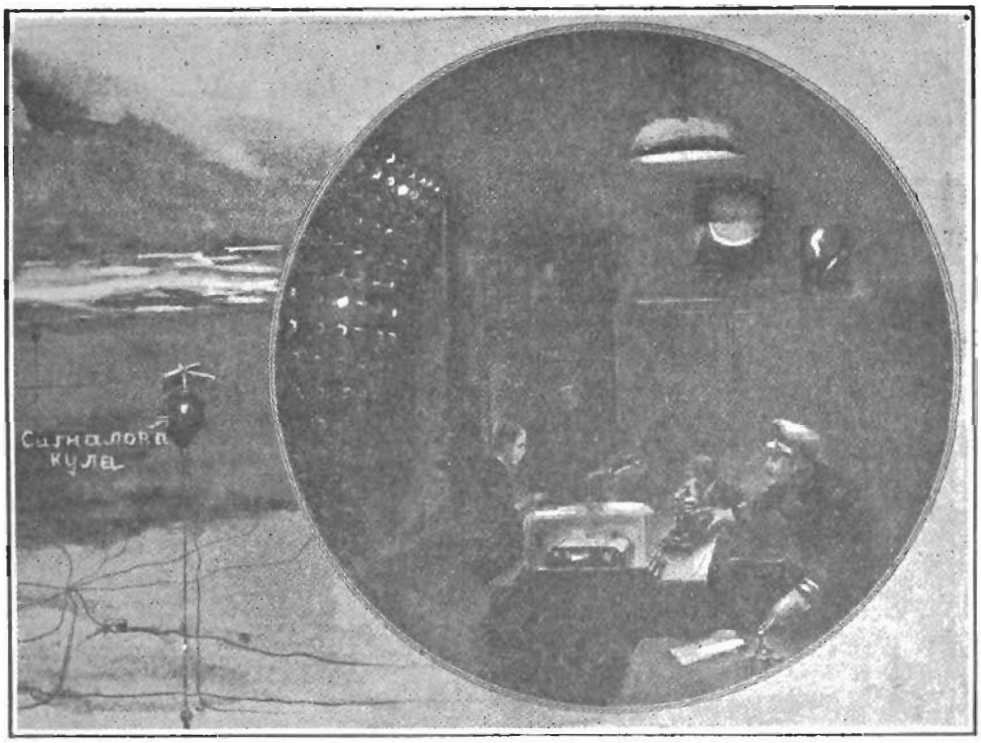

Централя на суші (в колесї). Офіцир глядить на запалюючі ся лямпки на стїнї перед собою і після того знає куди пливе ворожий корабель. Одним потисненєм пальця відповідного ґузика він запалює елєктрикою міну і нищить корабель та вбиває сотки людий.

Міна, яка експльодує за дотиком має всїлякий вигляд: кулї, циліндра, грушки і т. п. Се зависить від її величини і сили, глубини води, в якій її заложено, струї, яка панує в воді, — словом десяток всїляких обставин. Така міна є наладована від сто до тисяч фунтів найсильнїйшої вибухової матерії.

В який спосіб така міна експльодує? Дуже просто. Цїла горішна часть такої міни є наїжена малими металевими штифтами. Кождий такий металевий цьвяшок є схований під півокруглою шкляною копулою. Та то шкло є так сильне, що його може розбити тільки сильний удар, приміром їдучий корабель, коли приміром киданий филями моря пень дерева зовсїм його не розібє. І коли корабель їдучи наткне на таку міну, він своїм розгоном розібє одну або більше отсих шкляних копул і рівночасно вдарить в укритий під нею металевий цьвяшок. Той цьвяшок знова вдаряє в сильну капслю або розбиває рурку з тонесенького шкла, наповнену сїрковою кислотою. В однім і другім випадку запалюєть ся експльодуюча матерія і наступає страшний вибух, який затоплює нещасний пароплав.

Другий рід мін, міни обсерваційні мають запальник зовсїм відмінного рода. Корабель може їздити понад такою міною і навіть вдаряти в ню і нїколи не наступить її вибух. Одиноко

Generated on 2014-11-25 11:38 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

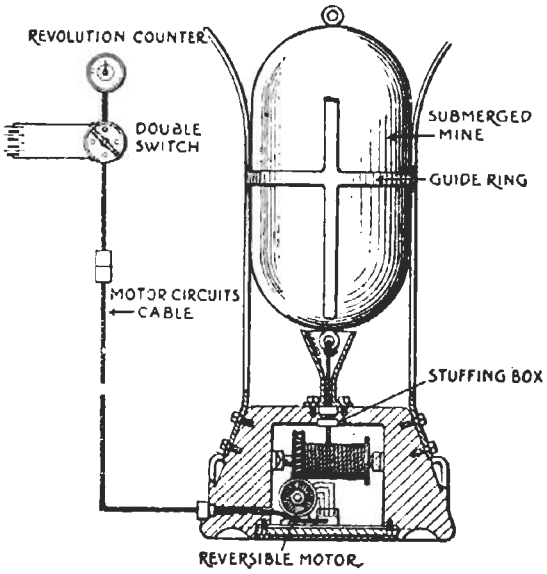

Підводна міна з приладом, який її держить на днї моря. В долїшній частинї видно на волї дріт, який розвинений підносить міну під саме плесо води.

її може довести до вибуху лєктрична іскра, яка перебіжить дротом від берега, коли там потисне ся за ґузик в обсерваційній кімнатї.

Нехай нїхто не думає, що теперішна міна, се проста сталева пушка наповнена порохом. Зовсім нї. Така міна є незвичайно скомплїкованим апаратом, якого виріб коштує много труду, працї, знаня і часу. Мінові поля є такі розлогі і вимагають тисячів тих смертельних знарядів, що їх складають звичайно в часї мира, коли на полїтичнім небозводї нема навіть найменшої хмарки, якаб віщувала війну. Коли вибухне війна, вже запізно закладати такі поля.

Та як закладає ся такі міни в часї мира, мусить ся числити з тим, щоб вони не були перешкодою для мореплавби. Тому їх прикріплюють до морського дна в той спосіб, що така міна ланцюхом дасть ся знизити до морського дна або піднести під саме плесо води так скоро і легесенько, як приміром за потисненєм ґузика запалюєть ся елєктричне сьвітло в кімнатї. Іменно коло якора міни, на морськім днї є зроблений вал, довкола котрого є обкручений кабель, на якім держить ся міна. При помочи елєктричного мотора той вал дасть ся крутити то в той то знова в другий бік і навиваючи або розвиваючи кабель, можна знижувати або підносити саму міну. Вся та машинерія находить ся коло кождої міни з осібна і спочиває на днї моря. Її вправляєть ся в рух за потисненєм елєктричного ґузика в обсерваційній кімнатї на березї. Зрештою цїлий той прилад дуже добре представлено на залученій ілюстрації.

В часї мира такі міни невинно дрімають на днї моря. Кораблї спокійно їздять понад ними і нїколи корабельне дно не

Generated on 2014-11-25 11:38 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

може діткнути ся такої міни. Та на першу телєґраму про вибух війни десь в укритім місци на березї моря потиснуть кілька ґузиків. Мотори на споді мін заворушать ся. Вал стане крутити ся, навинений на нїм кабель розкручувати ся. Не мине і пятнайцять мінут і дорога, кудою роками плили безпечно кораблї перемінила ся в смертельну лапку, наїжену самою смертию.

Як кождий плаваючий предмет така міна подаєть ся в сторону водної струї. Наслїдком того вона може зірвати ся зі свого якора і поплисти світами. або вибухнути сама від себе. Щоб тому лихови запобічи винайдено дуже штудерні керми. Кождий, що бачив на ріцї човен, привязаний шнуром до паля на березї, мусїв спостеречи, як той човен завсїди звертаєть ся своїм острим носом в ту сторону, в котру несе струя ріки. Отже до кождої міни прикріплено таксамо керму і так її наставлено, що вона держить міну заєдно в однім і тімсамім становищи. Вона найвисше закрутить ся кілька разів довкола себе, але нїколи не зірветь ся з якора.

Прикріпити міну якором до морського дна видавалоб ся найпростїйшою і найлекшою роботою. А тимчасом є се власне одна з найтяжших задач. Дно гирла ріки або морського заливу є звичайно болотнисте або повне намулу. Колиб отже прикріпити до другого кінця міни який тягар, то то болото або намул в короткім часї „проковтне" той тягар. Він буде в болотї або намулї поволи западати ся щораз то глубше а тимсамим і потягне за собою прикріплену до другого кніця кабля міну. Так було приміром в часї закладаня мін в гирлї одної ріки в Полудневій Америцї. Болото проковтувало якорі а за ними тягнуло і самі міни. І по довгих невдалих пробах офіцир, який вів роботу впав на гадку зробити якор в формі гриба, який всавши ся в болото ставив дальше опір і глубше не западав ся.

Та болото, намул і рухомий пісок на днї моря не є одинокими перепонами в закладаню мін. Тойсамий офіцир, коли йому прийшло ся закладати міни в Анґлїйськім Каналї, нараз зі здивованєм спостеріг, що підводні каблї до переводженя елєктрики нараз перестали функціонувати. З самого початку він в нїякий спосіб не міг найти причини, тимбільше, що все на око виглядало, що є в найбільшім порядку. І не могучи найти зверхної причини, він порішив переконати ся, з яких покладів складаєть ся дно каналу. Спущено на дно нурців і ті винесли відтам повно самих — устриць. Устриці? Щож устриці можуть мати спільного з елєктрикою? Та се не були звичайного рода устриці, які неодин з нас смачно заїдав. Скаралупа тих устриць була чудової зеленої краски. А та зелена краска була знаком, що в скаралупі находить ся велика скількість міди.

І тепер він вже знав, як зарадити лихови.

В горі було сказано, що офіцир в підземній кімнатї на острові Гельґолянд пильно слїдить за запалюючими ся елєктричними лямпками на стїнї і по способі блисканя світла знає, який є великий ворожий корабель, в якім напрямі пливе та з якою скоростию. Що спричинює, що ляпки на стїнї засвічують

Generated on 2014-11-25 11:39 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ся? Сиґналові кулї. Дві такі сиґналові кулї є вималювані на нашій ілюстрації. На верху такої кулї є зроблене щось в роді керми. Та керма може легко крутитґи ся на всї боки за кождим порушенєм води. В той спосіб вона порушує у нутрі кулї рамя, яке замикає і відмикає елєктричну струю, яка знова запалює і гасить лямпку в сиґналовій кімнатї. Куля є кільканайцять стіп під водою, так що навіть і найсильнїйша буря не порушить вже води так глубоко. В такій глубіни вода в морю находить ся в цїлковитім спокою. Та що иншого, коли надпливе корабель. Він їдучи зрушує воду а та вправляє в рух крила на верху сиґналової кулї. Ті знова при помочи рамени у нутрі кулї і елєктричної струї запалюють лямпку і дають знати сидячому при столї офіцирови, що ворожий корабель находить ся недалеко. А чим корабель є більший, тим сильнїйше будуть порушувати ся крила кулї, тим скорше стане блимати лямпа. А після скорости того блиманя можна вже легко оцїнити якої великости є пливучий корабель, зовсїм не бачучи його. А після того, які лямпки запалюють ся та як скоро одна по другій, він легко знає дальше, в якім напрямі пливе корабель та з якою скоростию. І він потребує тільки дати приказ довести до експльозії ту міну, яка найблизше находить ся тої дороги, кудою плине корабель.

Довкола такого укріпленого острова, яким є Гельґолянд находять ся тисячі а тисячі таких мін. Нїмецьке правительство видало велитенську суму 75 мілїонів долярів на заложенє мінових піль довкола Гельґолянду не згадуючи вже про велитенські батерії гармат, які уставлено на самім острові. А кожда така міна є лєктричним дротом получена зі стацією на острові. Воно ясно, яка велитенська плутанина тисячів а тисячів тих дротів мусить концентрувати ся в великій стації. Централя телєфонїчної стації в Ню Йорку є попросту дїточою забавкою в порівнаню з централею мінових піль Гельґолянду.

А однак мимо всего найдено систему, яка заводить лад і порядок в тім хаосї дротів. А та система дозволює в дану пору запалити власне ту міну, яку потрібно, одну міну одинцем, або рівночасно, за одним потисненєм ґузика, цїлу ґрупу мін.

Офіцирови, який пильнує вод довкола Гельґолянду зовсїм не треба своїми очима бачити той корабель, який він затоплює таксамо, як не потрібно бачити тому, хто говорить через телєфон тої особи, з якою він говорить. Він не тільки може запалювати з берега при помочи елєктрики наладовані вибуховою матерією міни, але таксамо може запалювати і міни даючі густі клуби диму. А він робить то в тій цїли, щоб прибережним батеріям показати, де находить ся ворожий корабель, коли часом припадково з якоїсь причини не може запалити експльодуючі міни. На випадок, колиб з якоїсь причини сиґналові кулї перестали дїлати, то довкола Гельґолянду є ще заложені й підводні мікророфони. При помочи тих апаратів можна слухом розпізнати положенє ворожого корабля. Словом, нема способу передістати ся неспостереженим через ті поля.

Generated on 2014-11-25 11:39 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Generated on 2014-11-25 11:39 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

Digitized by Google

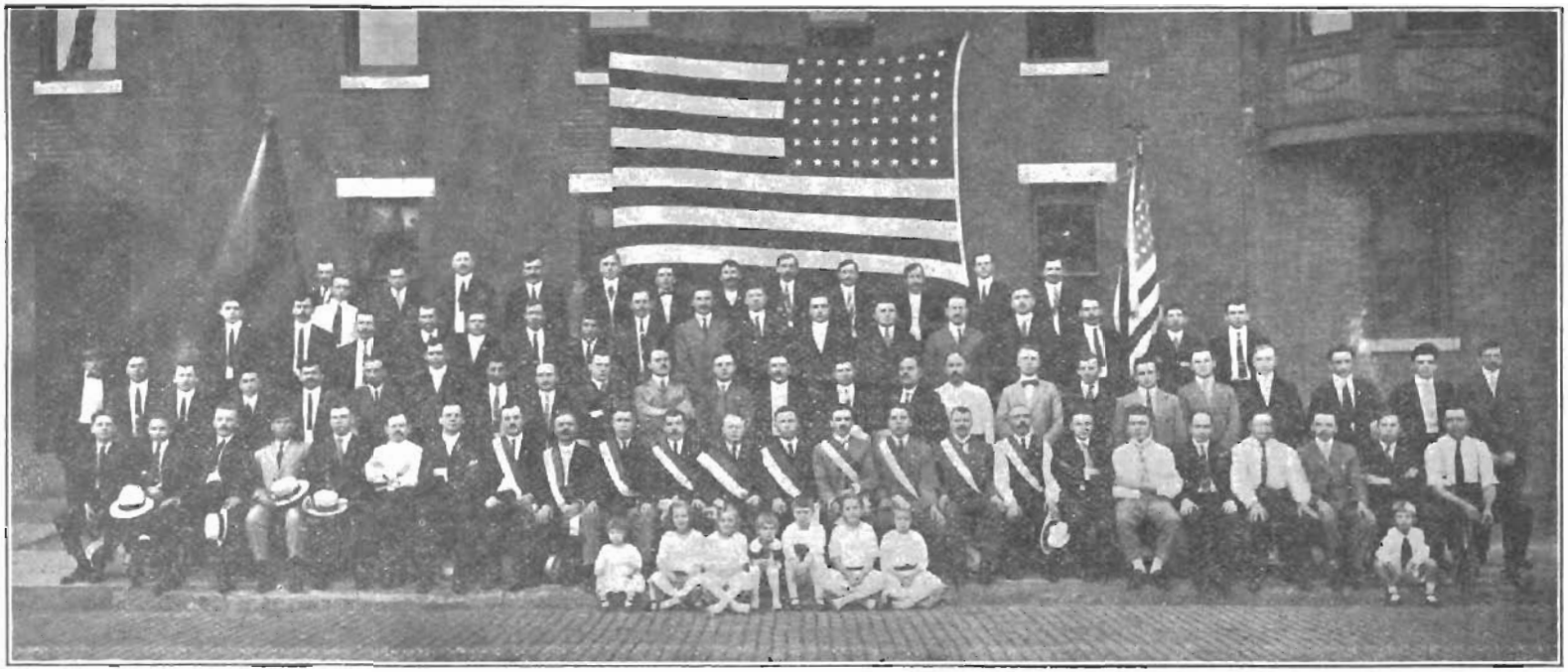

Українська Громада в Найставн-Філаделфія, Па.

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Мінове поле є все поділене на відділи. Такий один відділ мінового поля довкола Гельґолянду складаєть ся з 2.500 прикріплених якорами підводних мін, центральної стації на березі острова кільканайцять миль получених елєктричними дротами сиґналових куль та підводних бомб до даваня знаків димом. В той спосіб такий відділ охоронює від десять до двайцять квадратових миль моря. Кошт заложеня такого відділу виносить від шість до сім і пів мілїона долярів. Се зависить від положеня відділу і від характеру морського дна. Одна міна коштує від 650 до 1.600 долярів.

Та система хороненя морських кріпостий є така успішна, що в часї облоги Кіявчав, де її також Нїмцї ужили, Японцї не поважили ся нападати на місто від сторони моря. І тому вони мусїли нарушувати невтральність Хін і брати місто від заду, то є від сторони суші.

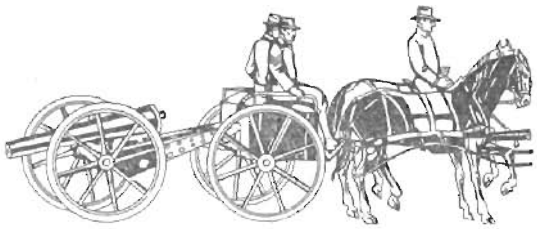

Богдан Лепкий.

В ДРУГУ НЕДЇЛЮ ПО СПАСЇ

Чи тямите другу неділю по Спасї?... Розяснене небо, розіграні дзвони, розбурханий Прут поміж зеленими валами гір. Дївчата з повними подолками пахучого зїля, жінки з дїтьми на руках і з червеними яблоками за пазухою, усьміхнені, здорові, гарні, мов ті Жени-Обильницї, що заблукали ся з давних часів і безрадні стоять на зеленому майданї, перед брамою гуцульської церкви.

Чи тямите другу неділю по Спасї?

Ґазди поспирали ся на писаних топірцях і дивлять ся кудись на схід. Щось їх мов тягне, за ті синї верхи, за Добушеві комори, за барвінкові луги. про котрі сьпіває пісня. Вітер граєть ся з їх чорними кучерями і розвіває червоні хустки на шиях. А вони стоять, мов вірли на Шпицях, що дивлять ся в бурю — гень, гень, за Добушеві комори, барвінкові луги, у провал, з котрого підносить ся темна хмара...

Чи тямите другу неділю по Спасї?

Дорогою з сусїдного села йде хоровід, якого гори не видали. На передї ступають леґінї, рядами, все по чотирох. За крисанями квітки, останні дарунки дївчат. Поспирали топірцї на плечах, а на топірцях завішені клунки, невеличке парубоцьке добро. Видно в дорогу ідуть, в далеку, непевну дорогу. Не

Generated on 2014-11-25 11:39 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

йдуть, а летять, як вірли, що перед бурею зірвали ся зі скель. За ними порохи по дорозї, довкола зелень, а на передї, з глубокого проваля виступає громовита хмара...

Чи тямите другу неділю по Спасї?

За леґінами батьки, мами, рідня і сусїди. Відпроваджують стрільців. Казавбись гори, вколисані безнастанним шумом Прута, задивлені в свою власну красу і заслухані в останні відгомони давних лицарських країв, проснулись нараз і рушили з місця. Ідуть на стрічу тій хмарі, що виступає з проваля на рідну Україну .

Не йдуть, а летять тими чвірками леґінів, що розпустили свої крила до лету, мов вірли з вершків Чорногори. За ними копіт вкриває усе, що лишили дорогого в селї, їх труд, їх молодечу любов. А перед ними невідгадана синява небес, а над ними голосна, бадьора пісня: „Гей там на горі Сїч іде".

Чи тямите другу неділю по Спасї?

За леґінами ґазди, їх батьки. Випроваджають синів. Гей, знають вони тії дороги до слави, гей знають! Не один з медведем попід сили брав ся, або з розбитою дарабою прѣсто на скелю садив, неодин одною ногою на другім сьвітї стояв, але то не те, нї, не те! Таж то нинї в осїнну мирну ніч чуєш, як ревуть канони, як пахне порох, як грає в тїлї кров і зриваєш ся з просоня і кричиш: „Вперед, молодцї, в перед!" Гей знають вони тую дорогу до слави, о — знають! А нинї синів туди ведуть, своїх молодих синів, останних, які остали...

Чи тямите другу неділю по Спасї?

Микола Пушкар злегка припідняв перед комітетом свою крисаню і каже: „Приводжу вам свого найменшого сина. Чотирох старших пійшло, а сей лишив ся був дома, при матери, щоби з жалю не вмерла. Але тепер бачу і на нього пора. Слабе воно, що правда і крихке, як молода яличка, (17 лїт почалось), але до кріса цїкаве. Вважай-же, Петрусю, не збавляй даром пороху і кулї пусто не метай, щоб менї сорому не було, бо Пушкарі славили ся стрільцями. Хоть молодий, за старших не ховай ся, наш дѣдьо все йшов на передї. А мавбись менї з тої войни з неславою вернути, так красше не вертай".

Похилив ся Петрусь до ніг старомѹ Пушкареви і до руки припав. „Нехай тебе Господь провадить і мати Україна". Від батька колесом пійшов. Пращав ся з родиною, сусїдами, усїми. А на кінци до Марійки приступив. Стояла вона поза всїми, сумна і нїби засоромлена. Та ще він до єї руки й не дотокрнув ся, як заломила ся в собі і сьвіт їй закрутив ся. Мало не упала на дорогу. Але якось останками сил стрепенула ся, обернула ся і побігла в село. З далека чути було тихий здавлюваний, безнадійний плач...

„Жіноче ремесло — промовив старий Пушкар. Вони тільки те і знають. Дївчина без слїз, що квітка без роси, не має краси. Та ти собі того не бери, хлопче, до серця. На всьо свій час. А тепер, як іти, то йти. Яби також з тобою поплїв ся, як би не тих сїм хрестів. Менї вже в иньший похід".

Generated on 2014-11-25 11:39 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Ще кілька слів, обіймів, стиснень рук і стрільці наново стоять в рядах. По чотирох, все по чотирох. А на чолі молодий хлопака. Низший від своїх товаришів і з лицем привялим, як ті листки книжок, над котрими слїпав у школі. За рік мав скінчити науки. Старі родичі чекали того, як спасеня. А тепер? Тепер він стоїть перед лавою стрільців і рукою справляє їх ряди, щоби рівним шнурком тягнули ся по тій білій дорозї, з зелених гір на червоні поля. А за хвилину крикне: „в похід!" і разом з другими полетить, як птах у бурю. І може як птах заковязне де при дорозї і навіть рідна мати не знатиме, в котру сторону летїти синови на стрічу думками.

„Іванку! Синкуж ти мій!"...

Чи тямите другу неділю по Спасї?

„Відведїть жінку у двір! — каже Пушкар. — Тай всї, що не ідете вертайте ся в село. А вам, хлопцї, як йти, то йти. Ану, Іване провадь!"

Найвисший леґінь ровиває синьожовтий прапор, Іван дає знак і битий гостинець починає стогнати під здоровими ногами хлопців. Ох — ох — ох!

Хтось затягнув пісню: „Ґей на горі там женцї жнуть!" — Сотня здорових грудий підхопила єї і понесла з собою далеко — далеко — на кріваві дороги до слави.

Йдуть — вже дальше і дальше — вже прапор, як пташок, мерехтить на небі — вже пісня зливаєть ся з шумом ріки — вже зникли за закрутами гір. Надвигнула ся велика громовита хмара...

Чи тямите другу неділю по Спасї?

Гори, ріки, хати, чи вам забути ту хвилину? А ти Добушевий камене, чи здрігнув ся єси тоді в своїх глубоких основах. Люди — чи забути нам тую хвилину? Надвигнула ся чорна хмара на Украіну, спустила град і громи. Але сего ясного образу не забути нам нїколи...

Хто славу сьвіта осягнув
Аж по найдальші межі,
Нераз бува подібний він
До наглої пожежі.
З сухих дерев розпалена
Вона високо буха,
Та швидко попелом сїда;
Так слава наглая зїда
Не тілько тїло, але й духа.

Іван Франко.

Generated on 2014-11-25 11:39 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ПОРАДНИК ДЛЯ АМАТОРСЬКИХ ТЕАТРІВ

I.

Від найдавнійших часів всї культурні народи зрозуміли величезну вагу яку відграє театр в справі народного осьвідомлення. Старинні Греки уже много віків перед Різдвом Христовим поставили драматичну штуку на найвисшім степени розцьвіту. В старинній Греції вистава якоїсь штуки уважала ся всенародним святом. Люди йшли на представленє святочно поприбирані, беручи зі собою їду. Менше засібним, яким обставини не позваляли тратити дня, давано навіть при вступі до театру грошеву винагороду, щоб в той спосіб заохотити якнайширші круги до театральних представлень і в той спосіб поширити ублагороднюючий і виховуючий суспільність вплив. І тільки завдяки тому розповсюдненю театральних представлень старинний грецький народ станув на такім степени культури, що ми нині глядимо на него як в многих випадках недостижимий ідеал.

А вже хиба не може бути двох думок, що для нас, Українців, народу наскрізь пасивного і без ініціятиви театр і театральні представленя мають велитенське значіня. Попросту інстикт самозаховавчий каже нам всїми силами і на кождім місци підпирати театральні вистави. Для нас виховуванє народу при помочи театральних вистав є попросту необхідностию, патріотичним обовязком кождої свідомої одиниці.

Театр головно причиняєть ся до розбуджуваня народу з дрімоти, нашого національного гріха. Під тим оглядом Він віддає неоцінені прислуги. А до того кожде представленє, хотьби навіть і незвичайно маловартне під літературним оглядом представляє дійсну вартість голошеня гарних гадок в займавій формі. Дальше воно образує звичаї і мову та відриває душу від застою, не дозволює їй заснути. Представленє приказує заспаним думкам живійше рухати ся і бічи, прискорює битє серця, буденні забаганки і низькі інстикти спрямовує на стежку ведучу на висші уровені.

І тому з незвичайним вдоволенєм і втїхою треба повитати щораз то частїйше повставанє театральних кружків по наших парохіях. Ті кружки і численні аматорські вистави, які уладжено їх заходами спонукали нас власне до написаня тих декількох рядів в тій надії, що вони придадуть ся в дечому тим, які забирають ся до уладжуваня аматорських представлень.

Представте собі, Високоповажані читачі, що я приходжу до Вашого міста в тій ціли, аби послужити Вам в справі уладженя театрального представленя своїми радами, здобутими на підсаві многолїтного досьвіду. Отже беремо ся до діла.

Передівсім треба поглядїти за відповідною салею. Саля на театральну виставу доконечно повинна бути подовгаста і по-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 11:39 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

винна мати відповідну сцену. Та особливо по малих місточках є богато таких саль, де нема сцени. В такім випадку сцену мусить ся самому побудувати, що дасть ся перевести невеликим трудом і коштом.

Хтось, що розуміеть ся на теслярстві робить деяке число так званих „кобильниць". Вони повинні бути від задної стіни вис ші, бо сцена повинна бути похилена наперед. Високість такого підвисшеня мусить зависїти від високости самої салї. На всякий випадок сцена чим є висше піднесена, тим гарнїйше представляеть ся.

На ті кобилиці кладеть ся дошки, як можна найгрубші, аби не повигинали ся. Цїле то підвисшене повинно з трех боків приставати до стін.

На передї сцени уставляеть ся маленьку будку, в яку входить в часї представленя суфлєр, то є той чоловік, який має за задачу підповідати граючим ті слова, які вони мають говорити.

На тім теслярська робота коло сцени є покінчена.

Тепер треба її убрати в декорації.

Воно троха більша трудність. Та тут, в Америцї находять ся численні фірми, які за дуже дешеві гроші продають малювані на папері найріжнороднїйшого рода декорації. Вистане тільки купити відповідну декорацію, зробити потрібні для неї рами, натягнути на тих рамах найдешевшого рода полотно і налїпити на нїм куплену, вимальовану на папері декорацію.

Як то вже стало ся, треба ще зробити так зване просценїюм. Під тим розуміемо ті декорації в ролї вимальованих драперій, які становлять гейби рами для самої сцени. То можна зробити з дешевої матерії, темно червоної краски або визичених занавіс.

Остає ще куртина. Система того рода, що куртина або занавіса, підносить ся перед початком акту а спускаеть ся при кінци, є трудна, а майже нїколи на малій сценї не вдаеть ся. Найлїпше отже купити дешеву матерію, розмальовану у гарні взори і зробити куртину в той спосіб, що її дасть ся на два боки розсувати при помочи шнурків неначе фіранки. Таких куртин уживають нераз і по більших професіональних сценах.

Тепер приходимо до дуже важного питаня, іменно до осьвітленя сцени.

Сцена мусить мати світло з гори і з долини. Щоб зробити осьвітленє з долини, треба з самого краю сцени, перед будкою для суфлєра зробити малу балюстраду з дошки, якаб заслоняла малі лямпки від сторони публики в той спосіб, щоб світло з них падало виключно тільки на тих, які є на сценї.

Світло з гори уладжуеть ся при помочи звисаючих зі стелї лямп.

Отже в той спосіб вже маємо готову сцену. Природно, де є готова саля зі сценою там того всего непотрібно.

Generated on 2014-11-25 11:39 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

II.

Вибір штуки. — Обсада роль. — Проба. — Проба на память.

Поглядїм, кілько і яких маємо артистів і артисток. Бо від того преціньь зависить вибір штуки.

Коли вже то стало ся, режісер заки скличе аматорів на першу пробу мусить зробити собі сценар.

Що то є і як робить ся?

Режісер, читаючи штуку, яку думає виставити на сценї відразу мусить собі уявити всї свої особи, як вони мають порухувати ся на сценї. Де нема в тім напрямі нїяких уваг автора штуки, режісер мусить їх заступити власною второпностию і спритом.

Щоб отже в часї проб помогти власній памяти і не блукати манівцями, треба собі на вільнім місци в книжцї олівцем поробити відповідні знаки і уваги.

Де, як і коли яка особа з граючих осіб має находити ся на сценї режісер мусить се зазначити собі на своїм примірнику, означуючи кожду з граючих осіб початковими буквами.

І так нехай буде означенєм граючих осіб букви: А, Б, В, Г і т. д.

Однак особи граючі на сценї не сміють нїколи стояти рядом, фронтом до публики, неначе жовнїри на муштрі. Вони мусять бути розкинені по цїлій сценї відповідно до вимог штуки. Отже то положенє осіб в даній сценї треба собі означити в той спосіб:

Г

А

Б

В

Як що режісер в той спосіб заздалегідь означить собі кожду сцену, то вже в часї проб буде для него дуже легко справлювати всї хиби і помилки граючих.

Кромі того відповідно до вимоги штуки і кождого акту мусить вирисувати собі положенє всїх недвижимих предметів, які в часї акту мусять находити ся на сценї. Отже, коли то має бути нутро кімнати, мусить собі зазначити, де має бути стіл, де мають стояти крісла, де має находити ся всяка инша хатна обстанова, щоб вона опісля в часї самої гри не заважала одним або не була на місци для других, які її будуть потрібувати.

Як що режісер в той спосіб старанно сам приготовив ся, тодї доперва запрошує аматорів на першу пробу.

Перша проба є інформаційна то значить, на нїй каже ся аматорам з розданих роль читати кождий ту ролю ,яку він має відгравати. При тім звертаєть ся їх увагу на то, в який спосіб вони мають вийти на сцену, коли перейти з одного місця на друге, від одної особи до другої, коли мають встати а коли сїсти, вийти і т. п.

Друга проба повинна бути повторенєм першої, щоб граючі достаточно запамятали собі всї одержані від режісера інформації.

Generated on 2014-11-25 11:39 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Головний натиск режісер повинен звернути на то, щоб аматори як найскорше вивчили ся своїх роль докладно на память. Відбуванє проб тоді, як що аматори не вміють своїх роль на память, не приносить найменшої користи, але противно, дїлає впрост деморалїзуючо. Воно є некористне для аматора з того огляду, бо він держачи в руках зошит і читаючи з него, не може докладно звернути своєї уваги на вказівки і поправки режісера. Деморалїзуючо дїлає знова тому, бо означає легковажанє принятого на себе обовязку, який до того ще взяло ся на себе зовсїм добровільно. А власне сцена має за обовязок привчити нас до карности, підпорядкованя проводови провідника та пошанованя принятого обовязку.

На третій пробі, аматори з попередних проб затямивши собі добре, в який спосіб мають обертати ся на сценї, коли як і в який спосіб мають обертати ся, нехай пробують вже грати свої ролї. Режісер, пильно звертаючи увагу на ту їх гру уважає на поправність мови. На сценї не вільно говорити жарґоном. Лекше вибачити лиху гру, як лиху вимову. Преціньгра на сценї має навчити як граючих так і слухаючих всеї краси нашої рідної мови, а коли того не робить, то в такім випадку цїль представленя вже є через половину схиблена.

Є то задача важка навіть для заводових акторів, але що робити. Де є охота і добра воля там можна усе зробити.

Четверта проба повинна відбувати ся у властивім темпі, то значить одні другим повинні відповідати на час, не робити непотрібних перестанків, одним словом штука повинна мати всї признаки житя і руху.

На пятій пробі ті слїди повинні бути ще більше замітні а на дальших пробах вже штука повинна йти властивим, темпом. Взагалї всї дальші проби повинні бути вже тільки самими вправами.

Послїдна проба перед самим представленєм називаєть ся ґенеральна.

Додати тут треба, що на всїх пробах, крім перших, читаних, мусить суфлєр підповідати. В той спосіб актори привикнуть до його способу підповіданя і він зможе в критичній хвилинї нераз в часї представленя дїйсно виратувати положенє. Слухати підшептів суфлєра є то також досить важна штука, і її мусять аматори навчити ся постепенно.

III.

Представленє. — Костюми. — Характеризація.

В часї, як що відбували ся проби, вже мусїла бути нераз мова про убранє і характеризацію.

Отже поговорім насамперед щодо граючих мущин.

Ролї так звані характеристичні з відтїнком комізму звичайно у аматорів виходять карикатурами. Нагромадженє подробиць, які мають служити нїбито до піднесеня комізму дуже часто причиняє ся до того, що особа граючого являєть ся

Generated on 2014-11-25 12:20 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

на сценї простацькою. Головна засада: всякий аматор, граючий навіть і найкомічнїйшу ролю повинен бути подібний до чоловіка

А вже хиба навіть і не треба говорити про то, що безуслівно треба вистерігати ся на сценї всякого простацтва, як неприличне витиранє носа, всякі неприличні рухи, ґести, міни і т. п. Загалом треба тямити все про то, що сцена є зеркалом народного житя. А хиба гарне вражінє про народне житє набере чужинець який заблукає на наше представленє і на нїм приглядати ся буде всяким простацтвам і неприличностям

Що тикаєть ся уборів мущин і жінок чи панночок, то тут слово режісера мусить бути рішаюче. Як що граєть ся штуку з народного житя, дївчатам не вільно безуслівно мати в волосю всякі гребінї, на руках бранзолєти, перстенї і т. п. Се незвичайно псує цїле вражінє. Дївчина, яка представляє на сценї убогу сироту, опущену людьми і збідовану не повинна на себе убирати шовкові спідниці а на шию почіпати дороге намисто, бо в той спосіб сама завдає неправду тим убором словам, які говорить на сценї. І знова вражінє штуки пропало.

Отже так воно, мої гарні дївчата, що берете на себе обовязок виступати в якійсь штуцї: мусите ся відразу зречи ся охоти „закасувати" свою соперницю своїм богатим строєм а мусите точно слухати в тім згляді ради свого режісера, як маєте вбрати ся в часї представленя. Нагода похвалити ся гарним і богатим народним строєм трапить ся певно в короткім часї.

Що тикаєть ся аматорів і аматорок, то в малім місточку заходить найбільша трудність з відповідним прибранєм голови і характеризацією. (Під характеризацією розуміють ся відповідне розмальованє лиця, як того вимагає роля граючого). Де не можна дістати готової перуки, то се треба заступити відповідним причесанєм волося. Сиве волосє найлїпше імітувати в той спосіб, що голову присиплеть ся добре чистою пшеничною мукою. Нї голова нї волосє на тім зовсїм нїщо не стратять, противно, волосє в той спосіб дуже гарно вичистить ся з порплїв і тоещу.

А де треба доконечно мати лису голову а нема перуки? В такім випадку треба з трикотової матерії пошити „ярмурку" (не сьмійте ся) в той спосіб, щоб вона щільно приставала до голови. Купивши в аптиці за кілька центів порошку „мінїюм" розпустити його в лїтній воді і вложити до неї ярмурку. В той спосіб вона наберє кольору подібного до тїла. Опісля постарати ся о вовну або клоче або щось подібного і нашити її на ярмурку відповідно до потреби. А таку вовну можна мати в відповідних кольорах: і білу, і чорну і каштанову.

З такої вовни можна робити таксамо і всї бороди, вуса і т. п.

Зрештою за одного до півтора доляра в кождій більшій аптиці можна дістати цїле пуделочко всїх потрібних для характеризації фарб, вовни ріжного кольору, і мастиксу до при-

Generated on 2014-11-25 12:20 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

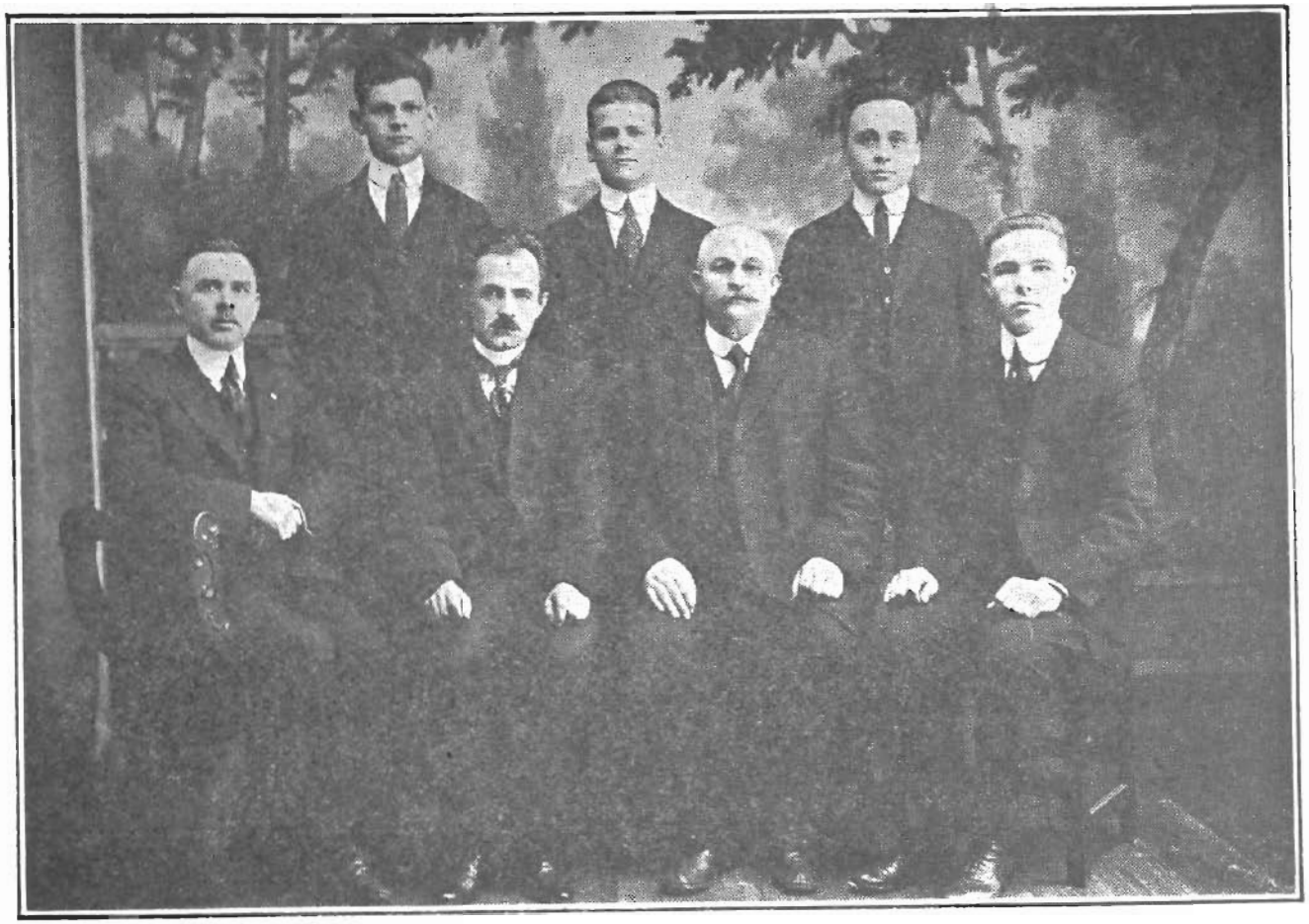

ПЕРСОНАЛ „АМЕРИКИ", ОРҐАНУ „ПРОВИДЇНЯ".

Горішний ряд, з лївого боку на правий: А. Джмелик, складач на лайнотайпі; В. Семотюк, співробітник редакції; Д. Остяк, машинїст при пресї. — Долїшний ряд: П. Кирилюк, управитель друкарнї; А. Цурковський, редактор; Е. Якубович, гол. фін. секр. „Провидїня"; В. Костецький, складач на лайнотайпі і експедитор.

Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Digitized by Google

Generated on 2014-11-25 12:20 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

лїплюваня вусів і борід. А таке пуделко раз куплене, стане всякому режісерови до кінця його житя.

Отже тепер ми прийшли до властивої характеризації граючих. Розуміють ся під тим розмальованє лиця. Фарби до того можна самому зробити собі з лою і відповідної краски, але воно не оплачуєть ся. Як вже сказано в горі пуделочко таких фарб або як вони властиво називають ся: шмінки за доляра дістанеть ся в кождій аптиці. Помальованє лиця є доконечне, бо лице не помальоване представляєть ся зі сцени публиці жовте і неприродно старе. Бояти ся нема чого, бо шмінка дуже добре і легесенько змиваєть ся смальцем. Можна також і василїною, однак несолений смалець є о много лїпший. Перед мальованєм лиця мусить ся його попередно побілити пудром або мукою. Опісля червоною шмінкою робить ся на лици румянці. Се є доконечне для тих, що грають молоді особи, або без того, як сказано, їх лице зі сцени буде представляти ся публиці жовте і безбарвне.

Головна вага полягає на підчеркненю очий легесенько чорною або синою краскою. Се треба зробити дуже легко тонесенькою лїнїєю при самім кінци повік. Через то очи відразу на сценї стають живі і виразні.

Хотячи добре характеризувати, то значить малювати лице граючого, мусить ся знати хоть трохи рисувати.

Як що хочеть ся представити чиюсь твар огорілу від сонця, приміром заведіяка козака, то треба взяти бронзову шмінку (яку головно уживаєть ся до робленя крисок на лици) змішати її з крихіткою червоної і розпустивши обі в одробинї несоленого смальцю помалювати нею лице.

Як що хоче дістати ся кольор лиця барви дозріваючої бросквинї, пудруєть ся лице і малюєть ся живі румянці. Карміном таксамо легесенько малюєть ся варґи.

Хотячи з молодої твари зробити твар старця треба попередно старанно придивити ся її всїм мязам, випуклостям і западненям. Опісля теба казати аматорови надати свому лицю характеристичний вид старости або через висунене бороди вперед або усунене верхної варґи назад. Через то на лици сейчас повстануть ріжні фалди і зморшки, які треба утревалити відповідними фабами. А робить ся в той спосіб:

Надавши твари один відповідний кольор робить ся бронзовою шмінкою всї зморшки і запалости. Знова рожевою шмінкою змішаною з білою малюєть ся всї випуклости твари. Шмінок треба уживати ощадно. Нехай на твари з них буде тільки легесенька поволока бо загрубо наложена на твар шмінка відбирає твари всяке житє і робить її нерухомою, подібною до маски.

Найбільшого житя надають твари мушини відповідно прилїплені вуси.

Вуси спущені в діл, які закривають цїлу горішну варґу а прилїплені в той спосіб, що під носом остає кусень порожно-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 12:20 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

го місця, видовжують твар і надають їй вираз поважний і суворий.

Вуси приліплені під самим носом, з відкритою горішною варгою а заходячі аж на лице роблять твар коротшу і надають їй вираз цинічний.

Вуси тонкі неначе шнурочки, закручені до гори надають твари іронічний вигляд.

Вуси приліплені в той спосіб, що по середині остає великий розділ зраджують „бабія" і нездару.

Малесенькі вусики під носом, приліплені в той спосіб, що видно кутики уст, надають твари вигляд спритного і перебіглого характеру.

Що тикаєть ся знова аматорок, які грають молоді дівчата, то моя рада щоб волосє причісувати на сцену гладенько. Всякі фризури (де вони є в штуці дозволені) роблять твар старшу і поважнійшу. Чола не закривати дуже волосєм, бо то надає твари понурий вигляд. Очий сильно не підчеркувати, бо то надає їм дикий вигляд. Чоло білити пудром дуже мало, бо воно сильно обілене стає зі сцени незвичайно випукле і тим робом поганить лице. Бороду і уха легесенько поружувати.

Се все є природно, приміри тільки, які мають на цїли познакомленє аматорів з необхідними способами. Колиб схотїти написати про ту справу обширно і докладно ,то не сталоб місця в цїлім калєндари. Можемо тільки приноровити тут приповідку: „По нитцї до клубка". Для думаючих людий тих кілька рад стане вказівкою для відкрить і уліпшень, коли знова для неука і нездари не здалаб ся нанїнащо навіть і найбільше докладна книга на повисшу тему.

ДИВНІ ТАЙНІ ПИСЬМА

Нинї уживаєть ся тайного або інакше званого „шифрованого" письма не тільки в дипльоматичній службі. Таким письмом також дуже часто послуговують ся і великі купецькі фірми, які в той спосіб хотять перед конкурентами заховати в гайнї важні торговельні відомости.

Початок такого тайного способу писаня можна найти вже в глубокій старовинї. Старинний грецький писатель, Геродот оповідає про уживанє такого способу. Він полягав в тім, що довірочному невільникови голено голову і на шкірі писано найважнїйші слова, від яких нераз зависїла судьба цїлої держави. І такого невільника задержувано так довго, аж доки йому волосє на голові назад не поросло і доперва тоді його висилано в

Generated on 2014-11-25 12:20 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

дорогу. Йому давано всїлякі дарунки і маловажні письма, щоб в той спосіб замилити шпигунів. Як що він прибував до цїли, то доперва там зраджував, де властиво належить глядїти властивого письма. Йому поновно голено голову, відчитувано письма, змазувано його, писано на голові відповідь і повторювало ся зовсїм то саме, що і перїшим разом. В той спосіб поступив Гарпаґ, який мав переслати королеви Кирови декілька важних відомостий. Иншим разом він зловив заяця, зробив в його шкірі мале затятє, вложив там кусень перґаміну і задержав того заяця так довго, яж доки мала рана не загоїла ся. Опісла переслав того заяця королеви Кирови з тим порученєм, щоб він того заяця власноручно справив.

Иншим способом послугував ся Спартанець Демократ, який переживав в Малій Азії на засланю. Він хотїв повідомоти своїх земляків в Греції, що перський король Ксерксес лагодить ся проти них в похід. Щоби ту вість переслати до Спарти він видумав такий спосіб: він взяв одну деревляну табличку, потягнену тонесенькою верствою воску, яку то табличку в тодїшні часи загально уживано до писаня. З тої таблички він здрапав весь віск і на голім дереві видрапав відомість про пляни короля Ксеркса. Опісля потягнув ту табиичку тоненькою верствою воску і передав її післанцеви до перевезеня. В той спосіб дізнали ся Спартанцї про грозячу небезпеку і могли про ню повідомити прочі грецькі племена.

Спартанцї послугували ся звичайно иншого рода тайними письмами, до якої то цїли служили їм так звані „листові палички". Такі палички споряджувано все в двох примірниках. Одна паличка оставала на місци а другу пересилано до тої місцевости з якої хотїли тайно порозумівати ся. Як що заходила потреба написати тайний лист, тодї довкола такої лїсочки спірально навивано вузенький поясок перґаміну і писано на нїм здовж палички. Природно, що коли опісля той поясок розвинено з палички, то на нїм видно було самі поодинокі букви без найменшої звязи. Хто хотїв ті букви перечитати, то міг зробити се тільки в той спосіб, що той поясок знова навинув на лїсочку такої самої грубости.

Також в середних віках учені много часу тратили на винахід тайного письма, з якого много способів остало в ужитю і по нинїшні часи.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 12:20 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ХРИСТОВІ ВОЇНИ ЛЯГЛИ НА ПОЛИ БИТВИ

о. Іван Хр. Констанкевич.

Незавидна доля видерла зпоміж нас одного з найстарших і найбільше заслужених піонірів нашої нової вітчини — о. Івана Хр. Констанкевича. Покійний прибув до Америки в 34-тім році житя. Спровадили його тут шамокінські громадяни, між котрими було кілька таких, що були його парохіянами ще в старім краю. Вони знали характер, патріотизм, роботячість і чесність свого колишного пароха, тож забажали мати його на тім самім становищи і в своїй новій вітчині. І не завели ся ті шамокінські люди на своїх сподіванях. Молодий і енергічний душпастир, обнявши свою невеличку парохію дня 1. мая 1893 року, кинув ся з повним запалом і пожертвованєм до праці і зробив шамокінську громаду тим, чим вона нині є — найсьвідомійшою і найбогатшою українською кольонією на земли Вашінґтона.

Померший сьвященик-патріот мав між усїми шамокінськими громадянами, особливо між Американцями, незвичайно велике пошанованє. Про се сьвідчать між иншим ті обширні некрольоґи, які написали з приводу смерти „улюбленого священика три місцеві анґлїйські часописи з суботи 20. цвітня 1918.

Умер звичайний „руський піп", а дивіть ся, скільки жалю лишив він по собі між тими, що його знали! Осиротив свої рідні дїти і внуків, осиротив цїлу шамокінську громаду, осиротив многих своїх знакомих і приятелїв. Зійшов зі сьвіта чоловік, котрий не шукав у людий анї заплати за свою роботу, анї слави, анї вдячности. Мав він богато ріжних прикростий в своїм житю, прикростий родинних і громадянських, але він не нарікав; покірно, тихо і спокійно нїс свій житевий хрест і пильнував тільки того, щоби бути в згоді зі своєю совістию, щоби чесно, совісно, ретельно і щиро сповнити усї ті обовязки, які на нього накладав його сьвященичий стан і люблений ним до загину український нарід. Чи сповнив він як слїд ті обовязки

Ідїть до Шамокін! Там побачите!...

о. Захарій Орун.

Покійний о. Захарій Орун, селянський син, родив ся дня 19-го вересня 1864 року в Слободї Золотій, повіт Бережани. До ґімназії ходив в Бережанах, де і зложив іспит зрілости в р. 1896-ім. Його ґімназіяльні студії припадають саме на час, коли по галицьких середних школах повіяло патріотичним духом між ґімназіяльною молодїжю і ся молодїж забрала ся серед одушевленя до читаня і пропаґованя всього, що мало на собі цїху українства. Молодий Захарій був одним з найвизначнїйших Українців в ґімназії і Його горячий патріотизм не тільки перейшов на університетську лавку, але ще й набрав більшого розмаху і упорядкованя. Читанє книжок, себто самообразованє поза школою було визначною чертою вдачі Покійного і Він залюбки взяв ся навіть за літературну працю (у висшій ґімназії, а й на богословю), посилаючи свої переклади хороших оповідань, а й дещо оригінального до пок. коломийського професора, Юлїяна Насальського, редактора дуже розповсюдне-

Generated on 2014-11-25 12:20 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Бл. п. о. Іван Хр. Константкевич.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 12:20 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ної і дійсно хорошої змістом і напрямом „Бібльотеки для руської молодіжи". Вже, як місіонар в Америці, нераз згадував Покійний з усьміхом сї хвилї, коли-то за Свою літературну працю дістав одного разу від редактора згаданої „Бібльотеки" суму — пять корон! Се була, як говорив нераз Своїм приятелям, щаслива хвиля не для самого гонорару, але тому, що ся хвиля давала Йому більше заохоти і певности, що Його праця пером має вартість і признанє. Покійний все, до останнїх хвиль Свойого житя, по Своїй змозї працював пером і заохочував других до писаня, добачуючи в друкованім слові велику силу осьвідомлюваня і уморальнюваня народу.

Саме тоді, коли пок. о. Захарій слухав богословських наук на університетї у Львові, дістали Українцї-католики в Америці свойого епископа в особі пок. Кир Сотера. Вибираючи ся до Америки на свою апостольську працю, покійний Епископ дуже часто заохочував молодих богословів до виїзду за море на місіонарську роботу. Охотників було все дуже богато, та таких, що рішилиб ся на посвяту і самовідреченє, було обмаль. Між тим невеличким числом охотників був пок. о. Захарій і Його найсердечнїйший товариш, о. Йосиф Боярчук, що під сю пору душпастирює в Канадї. Оба вони зголосили свою готовість до виїзду у Митрополита Шептицького, маючи вже передтим (дня 28-го цвітня 1909 року) грамоту принятя від пок. Епископа Ортинського. Не гаючи часу, висьвятили ся оба приятелї безженно у Львові і повні бодрости і одушевленя виїхали до Злучених Держав. (Чин піддіякона одержав пок. о. Орун дня 11. липня, діякона 12-го липня, а презвітера 25. липня 1909 року). Вже у вересни зачинає молодий, ревний патріот-місіонар. Свою працю, повну посьвяти і незвичайної видатности. Велику прислугу віддає першому Владиці для американських Українців тим, що помагає здвигати з примітивних початків і незначних завязків будову української-католицької дієцезії не тільки тим, що секретарює у епископській канцелярії, а рівночасно веде душпастирсько-місіонарську роботу в Філаделфії, але особливо тим, що займаєть ся орґанізованєм парохій, збиранєм до купи елєменту українського в таких місцевостях, де нїхто і не надіяв ся нїколи зібрати громади. Возьмім прим. такі парохії, як в Честер, Па., Вілмінґтон, Дел., Болтімор, Мд., де в дійсности початок зорґанізованя і покладеня здорових основ під дальший розвиток поклав Покійний; а дальше перейдїм по черзї сї численні наші парохіяльні громади, де доводило ся Покійному душпастирювати (Плимавт, Пітсбурґ, Котсвіл, Нантікок, в Канадї і т. д.) то наберемо хоч в части понятя про розмір працї Покійного. В яких границях обертала ся праця — про се поговорить ся иншим

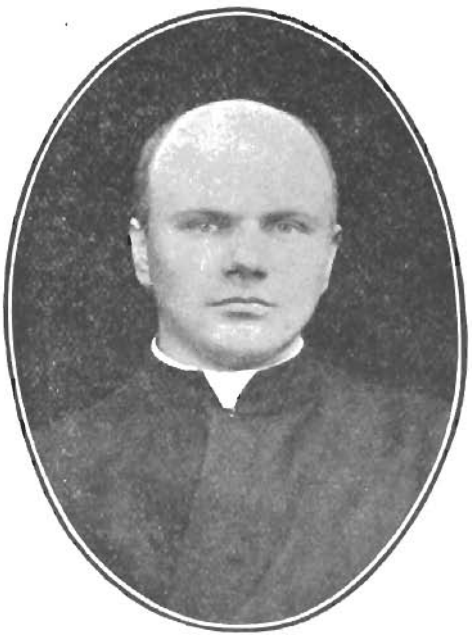

Бл. п. о. Захарій Орун.

Generated on 2014-11-25 12:20 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

разом. Згадуємо тільки се, що се не була робота чоловіка, що сповняє свою роботу не з мусу-обовязку; се була робота, що її сповняв Покійний серед одушевленя і посьвяти; се була робота, що надривала здоровлє і ранила дуже часто серце, а не давала нераз достаточної матеріяльної піддержки. Про сї місіонарські поїздки і бідованє Покійного здало би ся написати довгу-довгу статю, але написати самою кровю...

Вкінци осїдає Покійний в Філаделфії і віддає Себе цїлого такій роботї, на яку инший сьвященик не мав би снаги віддати ся. „Місіонарська Школа" — се один доказ. „Місіонар"—се другий доказ трудолюбивости і ідейности Покійного; сей „Місіонар", що під певним зглядом увійде до історії розвою духово-релїґійного нашого народу і стане найбільшою прикрасою імени Покійного.

Праця, невтомима праця, праця з вірою у щасливий вислїд, праця для збільшеня Божої слави, для вратованя людських душ, праця для висьвітленя дочасних ідеалів народних! Обтяжений сею працею зійшов в могилу, з іменем, достийним вселюдної пошани, з характером, мов хрусталь чистим — лишаючи по Собі жаль нетерпний, тугу і біль зраненого серця народу.

Зійшов у могилу так нечайно, мов ясний метеор, що блисне серед задумчивих небес і никне на краю небозводу — та лишає по собі якийто час сьвітляну пасмугу, як знак сього шляху, по якім мчав ся... І пок. о. Захарій, незабутний і невіджалований народолюбець і служитель престола, нечайно зійшов з овиду туземного житя, лишаючи по собі світляний шлях трудолюбивости, праведности, характерности і посвяти!

о. Іван Рубинович.

Бл. п. о. Іван Рубинович родив ся дня 19. сїчня 1890 р. в селї Угнові, повіту Рава Руська. Батько покійного Йосиф був селянином. Сина післав до ґімназії, бо видїв його здібности до науки. Ґімназію Покійний кінчив в Чернівцях і у Львові. Перед вісїм лїтами прибув до Америки, а бл. п. Преосвящений Кир Сотер выслав Його до духовного семинара в Болтімор, де Покійний студіював сьв. Богословіє.

Бл. п. о. Іван Рубинович.

Тому пять лїт назад Незабутний Владика висьвятив Покійного Отця Івана в філаделфійській Катедрі.

По висьвяченю обняв Покійний парохію в Котсвіл, Па. Відтак через якийсь час душпастирював в МкАду, Па., а послїдна Його парохія була в Майнерсвіл, Па.

Найбільше трудив ся Покійний о. Іван для запомогової орґанїзації „Провидїня", де був головою Контрольної Комісії. А послїдними місяцями кинув ся з посьвятою до праці на поли народнім, яко секретар Української Ради. Праця в парохії забирала чимало часу, а о парохію Покійний дбав дуже щиро. А тут ще прийшлось їздити в ріжних справах до Вашінґтону на засїданя, наради, віча і пр. Треба також було написати дещо і до часописей. Праця, праця невтомна, ревна — праця для сьв. Матери Церкви і для добра рідного народу, праця для України, за якою Покійний так тужив. Праця до кінця житя.

Generated on 2014-11-25 12:20 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Минувшої осени прийшло нещастє. Заразлива недуга ширила ся з сокоростію блискавки і клала на ложе болїзни тисячі людий. Смерть мала велике жниво. В Майнерсвіл, де Покійний о. Іван був парохом, недуга розвинула ся до тої степени, що половина людий захоріла. Розуміє ся між хорими було велике число Українців. Молодий священик не мав відпочинку ні в день, ні в ночи. Треба піти до хорих, треба приготовляти їх на смерть і нести їм Ісуса, послїдну потїху. І Покійний не дивить ся на небезпеку, бо недуга заразлива, але йде всюди де Його покличуть. Йде без страху, йде як дїйсний ревний воїн Христа, йде, бо такий Його обовязок, від якого не вільно сьвященикови ухилити ся. І так струдженого, перемученого, невиспаного, недуга кладе до ліжка. Сили всї вичерпані і годї вже бороти ся з недугою. І ось 17-го жовтня з Майнерсвіл розходить ся по наших кольоніях сумна вістка, що Всч. о. Іван Рубинович вже не жиє. Не жиє! Впав як Герой, сповняючи обовязки священичого стану! І та страшна вістка всюди несе жаль, тай нїхто вірити не хоче, щоб се була правда. Та-ж Покійний мав щойно двайцять-вісїм лїт, щойно пять років був священиком і вже Його нема між нами... Так не хочеть ся вірити, але се дїйсність, з якою мусимо годити ся, хоч серце краєсь від жалю. Тільки одна остаєсь нам розрада, що Покійний вмер як Герой, вмер як правдивий священик, що для Христа не настрашить ся нїчого.

Зійшов у могилу лишаючи жаль в своїй парохії, і серед цїлого загалу. Покинув працю ,до якої так ревно прикладав ся, покинув її не докінчену, тай здаєсь нема кому кінчити. Бо так проріджують ся ряди священиків, що з тяжким серцем приходить ся глядїти в будуччину. Одиноку надїю покладаємо на Господа, Який чей змилує ся над нашим народом, а бл. п. о. Івана Рубиновича прийме до Царства Небесного і сотворить Йому Вічную Память!

о. Йосиф Курило.

Ще не обсохла земля на могилї бл. п. о. І. Рубіновича, а вже нову могилу викопали на тлїнні останки о. Йосифа Курили. Дня 23. жовтня, 1918 помер, справдї, як робітник у винограді Христовім. Перепрацьований сповідями і посїщенями хорих серед страшної пошести, похоронивши 40 своїх парохіян, забуваючи на себе, цїлковито вже знеможений і хорий поклав ся до постелї вже в горячцї полученій із запаленєм легких на те, щоб більше не встати. Похорон відбув ся в пятницю, 25-го жовтня в Маганой Плейн, Па.

Бл. п. о. Йосиф Курило родив ся в 1890 роцї в Устю Руськім, повіт Горлицї. Отримавши у рідній хатї побожне вихованє, кінчить низшу ґімназію в Самборі а висшу в Станиславові, приїхав до свойого брата, тодїшного пароха в Пітсбурґу. Кінчить фільозофію в Філаделфії. По двох лїтах вступає до семинаря в Болтимор, Мд., кінчить студії боголосвські в Дітройт, Міш., і зістає священиком принятим до русько-кат. Епархії.

Душпастирює найперше в Нантикок, Па., на жаданє парохіян і за дозволом Всесьв. о. Адмінсїтратора отримує Плимавт, рестарує там церков; власть церковна посилає його до Вотервліт, Н. Й., а вкінци отримує новозорґанїзовану парохію в Маганой Плейн, Па., де зеднує собі серця парохіян і священиків сусїдів. І тут заскочила його передвчасна смерть.

Вмер на постерунку, як жовнїр. Зійшов у могилу холодну молоденький а ревний, нестружений повний Божого духа і свідомий свойого свя-

Generated on 2014-11-25 12:20 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

щеничого чина. Осиротив жену і двоє маленьких дїточок та старшого брата, о. Константина.

Нехай Господь гляне ласкавим оком на вдовицю жену та сиротята, а земля Покійному пером хай стане. Хай Небесний Судія буде милосерний Йому і прийме Свого робітника у Царство Своє.

о. Василь Добушовський.

Бл. п. о. Василь Добушовський родив ся в Николаєві над Днїстром. Батько його заможний міщанин, дав його по скінченю народних шкіл в Николаєві до ґімназії в Стрию, де Покійний скінчив 8 кляс і здав матуру. На той час ґімназія ся мала марку дуже острої школи, головно коли ходило о хлопські дїти. Масами їх перепадало при ступнім іспитї, ще більше виступало в дальших лїтах науки. Лише спосібнїйші могли тяжкою працею заспокоїти вимоги своїх професорів. До таких належав о. Добушовський Строгість а нераз і несправедливість польських професорів-шовінїстів викликувала реакцію в серцях молоденьких студентів і з зараня заставляла неодного призадумати ся над такими справами, які переходили межі офіціяльних шкільних наук.

Бл. п. о. Василь Добушовський.

Неодного болїло, чому він мусить учити ся в польській ґімназії, коли Стрий наскрізь український округ. Неодному кервавило ся серце, коли з часом відкривав польський шовінїзм в своїх педаґоґів, що місто виховувати — палили двійками українські дїти, виганяли зі школи а й дуже часто дотинками давали відчути, що ґімназія для Поляків, що українські дїти нам непожадані. Кождий з нас добачував в тім неприродність, яка і ішла з сего, що Українці замало мали полїтичної сили, аби переломити польське ярмо. Отсї спостереженя вводили ще дуже молодих студентів до полїтики — ну і виробляли ще недолїтків на цїле житє завзятими патріотами і народолюбцями. Покійний стає на чолі сего народолюбного руху і будучи щойно в пятій ґімназіяльній клясї віддає українській справі — велику прислугу.

Він в парі з кількома старшими товаришами стає ініціятором тайного кружка, який поставив собі за задачу усьвідомити на той час численних спольщених і скацапщених українських студентів. В тім кружку працював він як довго ходив до ґімназії — і що зі Стрия так мало вийшло кацапів інтелїґентів, а ані одного польонофіла — се по більший части заслуга о. Добушовського.

Кружок сей розпоряджав величезною бібліотекою, уряджував що місяця реферати, а що членів було кілька сот, треба справдї подивляти завзятість хлопцїв, що ні один не зрадив справи, ні один не привів про-

Generated on 2014-11-25 12:22 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

фесора на його слїд — инакше кождий член сего кружка був би вилетїв зі школи — очевидно, перший о. Добушовський, що то всьо звів до куши.

Певна річ, що ні бібліотека ні реферати не мали великого значіня для тодї ще не зовсїм дозрілих людий. А однак вплив кружка був кольосальний. Кождий був свідомий сего, що може вилетїти зі школи кождої хвилї, коли лиш професори яким небудь способом відкриють істнованє кружка. Та свідомість розвивала в характері хлощїв черту, якої нераз брак і дуже голосним патріотам. Для народу, для висшої справи жертвувати все, своє щастє, щастє своїх родичів. Таким я знав красного бльондина Василя тодї ще — таким він остав на теольогії, де був одним з проводирів народолюбного руху — таким зійшов з сьвіта на чужинї. Не було ту ніодної народної справи де би він не брав удїлу, безвпину словом і письмом трудив ся для американських Українців. Він постійно дописував до нашої преси і забирав голос у всїх важнїйших справах.

Справи зі старого краю обходили його так живо, що нераз приводили його сумні вісти звідтам до слїз. А черпав їх до недавна з прямого жерела, бо стояв в постійній переписцї з послом о. Фолисом і кількома визначнїйшими проводирами нашого народу в старім краю.

Повний енергії і запалу він нидїв ту в нашім американськім безголовю і вижидав лиш хвилї, аби злетїти до краю і стати до дїйсної народної роботи. Числив днї, коли скінчить ся війна і наша кварантанна, та — не діждав ся. Умер — саме в передодни спокою і вільного повороту в рідні сторони.

Зійшов в могилу по 30-ох лїтах житя, а кількох священства, забираючи з собою всї надії які покладали на його народну роботу і ми і ті, що знали його в старім краю.

Зійшов, осиротивши троє маленьких дїтей і молоденьку жену.

До гробу загнала його ще з малку розвинена засада: для других все — для себе нїчо. Коли появила ся епідемія еспанської інфлюенци, стягнув скоро сю недугу сповідаючи хорих. Колиб був положив ся, була би недуга перейшла. Та як класти ся, коли тілько хорих, тілько тяжко хорих, жадаючих його — до помиреня з Богом. Хорий мусїв їздити на студени по плейзах, поки не дістав запаленя легких.

Дарма лїкарі представляли йому, що згине. Не помогли ради приятелїв і просьби рідні. Заступити його не було кому, бо кождий священик мав роботи досить, а так лежати і бути свідомим, що десь таки конає наш чоловік, може в розпуцї, не діждавши ся священика — йому совість не позволяла.

Свідомий того, що йде на очевидну смерть, вставав з постелї, їздив 15 миль машиною на студени, поки не прийшло цілковите знеможінє і вичерпанє сил. Тодї доперва положив ся, і один день лише перележав, поки не перенїс ся до Сего, що Йому щиро служив, що за Него і для Него пожертвував своє молоденьке житє і свою рідню. Знищив свідомо сам себе для Бога, а в Бозї нарід — був ще з малку для нього ідеалом, для котрого жадна жертва не була завелика.

Вічная їм Память!

Generated on 2014-11-25 12:22 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

БОРОТЬБА УКРАЇНИ ЗА ВОЛЮ В 1918 РОЦІ

Послїдна боротьба України за волю почала ся тими малесенькими іскрами, що не добачені хижим оком тліли в душі українського народу. Тай хто міг догадувати ся, що огонь українського житя все ще не погас під купою того румовища, на якім Москалї вже задумували будувати свою власну хату.

Бо хто міг звертати увагу на сердечні вірші Котляревського, Квітки, Артемовського, Гребінки, а опісля Шевченка.

Хто його знає, як воно стало ся, що син кріпака невольника став тим пророком, що проголосив народне відродженє, воскресенє мілїонам своїх темних братів. Знаємо тільки то, що Шевченкове слово „полумям взялось і людям серця розтопило". На його поклик розбудили ся чутливійші, що-б дальше розбуджувати других і не минуло пів століття а мілїони вже знали, хто вони —

Чиї сини, яких батьків
Ким, за що закуті?

Бачучи то чудо воскресеня народа ми нинї мимоволї глядячи на події з послїдного року нагадуємо слова Євангелія: „На початку було Слово і Слово було в Бога і Бог був Слово..."

Все Ним стало ся...

І сповнило ся довго вижидане Слово. Мрії українського народу сповняють ся. Недавно ще закований народ нинї має в руках силу і смілість станути чолом в чоло зі своїми вікovими ворогами: Ляхами і Москалями.

Перейдїм отже в короткости події, які скоїли ся послїдними часами і які становлять власне послїдний розділ боротьби України за волю.

З вибухом світової війни відразу справа України виринула на перший плян. Одною з перших і найважнїйших воєнних операцій царських полководців се був наїзд московських військ на Галичину. Цареви хотїло ся дістати послїдних чотири мілїони Українців в свої руки і в той спосіб здавити послїдну іскру житя українського народу. І поступованє настановлених царським урядом в Галичинї властий зовсїм відповідало згаданій цїли. Вони порішили протягом одного року знищити всї признаки українського житя в Галичинї. Рівночасно строго заборонено всякі взаємини поміж Українцями з Галичини і з України, що вже від триста лїт стогнала у царській ярмі.

Зачинено всї українські школи в Галичинї, заборонено послугувати ся українською мовою в публичнім житю а за то приказано уживати московські мови та поконфісковано по книгарнях всї українські книжки, як що стало відомим, що російські офіцири Українцї і салдати масами скуповують їх. Проти приписів міжнародного права введено в Галичинї російські права. Католицьку церков переслїдувано вельми жорстоко. Українських католицьких священиків сотками арештовано і вивожено на Сибір. Тосаме роблено і з українською світською інтелїґенцією. Тодї то власне і арештовано львівського митрополита, Андрея Шептицького й вивезено в неволю в якій він мучив ся аж по рік 1917, то значить до вибуху революції. Тому і не дивниця і всякий повірить тодїшним російським урядовим звітам, що українські полки в австрійській армії, а так-

Generated on 2014-11-25 12:22 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

само і українські добровольці незвичайно зажерто бороли ся з російськими ярміями.

На самій властивій Україні царське правительство держало Українців в путах і кайданах до послідних днів свого єствованя. Московський професор, Павло Мілюков і инші московські лібералі в думі критикували то поступованє царського правительства, однак, як що опісля самі прийшли до власти, поступали чи не гірше від самого царя. Однак не випереджуймо подій.

По двох і пів року світової війни царське правительство завалило ся неначе кольос побудований на глиняних ногах. Положенє на Україні за одним махом змінило ся. Отсї невидимі іскри, недобачені очима катів, що тлїли потайки в душах Українців, відразу розгоріли ся ясним огнем.

Рівночасно показала ся крайна дволичність московських лібералних кругів. Перша проклямація, яку проголосило московське правительство по повалению царя, на якого чолі був кн. Львов, голосить привернене конституційних прав для Фінляндії, наданє независимости Польщі, знесенє всїх ограничень особистої і релїгійної свободи, але ні одним словом не згадувала про Україну. Для нового, лібералного московського правительства Україна таксамо як і для царського правительства зовсїм не істнувала. Та самі Українці знали, що вони є народ живучий. Знали, що у них є своя сила і не позволили себе знехтувати. Україна була свідома того, що для неї вибила слушна година волї, що мають сповнити ся слова заповіту: „вставайте! Кайдани порвіте!

З Київа виїхала депутація до Петрограду, щоб домагати ся проголошеня автономії України і назначеня спеціяльного міністра при центральнім правительстві, який мав би піклувати ся українськими справами. Рівночасно скликано на день 19-го цвітня 1917 року до Київа Українські Національні Збори в „пїли нарад над будучою політикою". На тих зборах головою вибрано одноголосно професора Михайла Грушівського. Грушівський рішучо высказав ся за територіяльною автономією України та за федеративною злукою з Московщиною. Домаганє було мінїмальне однак — як побачимо — і на то домаганє не пристали московські загорілці.

Майже рівночасно відбули ся збори представників Українців, що служили в московській армії і на тих зборах ухвалено домагати ся утвореня українських національних полків в російській армії.

Петроградське правительство не схотїло пристати ні на домаганє наданя Україні автономії ні на творенє українських полків в армії. Князь Львов заняв супроти всїх домагань Українців тосаме непримиримe становище, що і цар, тільки старав ся його прикрасити всякими викрутами. Він говорив, що ту справу може порішити тільки всеросійський Установчий Зїзд, що політичне положенє не допускає наразї на такі зміни і много ще иншого. Керенський з рамени петроградського правительства навіть опісля й поїхав до Київа, щоб витолкувати Українській Радї, що така переміна в армії в часї війни може дуже некорисно вплинути на її перебіг. Отсї всї крутарства петроградського правительства незвичайно некорисно подїлали на загальний настрій на Україні і се спричинило, що партія, домагаюча ся проголошеня цїлковитого відірваня України від Московщини і проголошеня независимости України скрішила ся значно на силах а ті, що обставали за федерацією втратили вплив та

Generated on 2014-11-25 12:22 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

значінє. Грушівський і инші провідники все ще напоминали придержуваи ся уміркованого шляху. Однак він не міг перепинити, що Рада на однім зі своїх засїдань ухвалила резолюцію, в якій говорило ся, що „провізоричне правительство поступає проти інтересів українського народу". Кілька днїв пізнїйше Українська Рада проголосила до народу Унїверзал, написаний незвичайно палкою мовою, в якім проголошено, що

Професор Михайло Грушівський.

Україна не відлучуючи ся від Росії скликує свій Парлямент на підставі „загального, рівного, безпосереднього і тайного права голосованя" і тому Парляментови надає власть „ухвалювати такі права, які привернулиб постійний лад і порядок на Україні". Унїверсал кінчив ся заявою, що „від тепер самі Українці хотять рішати про свою судьбу і долю".

І як що той Унїверзал не був ще проголошенєм независимости, однак він був неначе вступним кроком до проголошеня тої независимости. Се не були голословні погрози і пусті слова, бо Укр. Рада сейчас

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 12:22 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

приступила до зорґанізованя Секретаріяту (мінїстерства). Іменовано мінїстрів фінансів, рільництва, запасів поживи, закордонних справ і ин.

В Петрограді вдарено на трівогу. Москалї згодили ся тепер признати Ґенеральний Український Секретаріят яко найвисшу адмінїстративну власть на Україні. Що тикало ся всїх прочих справ, поновно петроградське правительство стало викручувати ся по старому, повторяючи, що ось-ось збереть ся всеросійське Установче Зібранє і на ньому порішить ся справа України. То був тільки викрут, бо всякому було відомо, що там буде велика, чисельна перевага Москалїв і тому там Українцям буде немислимо добити ся свого права.

Та мимо того всего провідники українського народу не думали зривати усїх звязий з Московщиною, бачучи тільки в федерації сильну оборону проти замахів зі сторони Нїмеччини. Ще в вересню 1917 року з нагоди відбуваючого ся в Київі конґресу всїх російських народностий, професор Грушівський відчиняючи той Конґрес у вступній промові проголосив:

„Бажанє федерації війшло в маси українського люду. Ідея федерації відіграє в Росії тусаму ролю, що в Злучених Державах, бо захоронить край перед розпадом".

Отсе є в короткости зібрана історія боротьби мирною дорогою України з поступовим правительством Росії по повалению царату. Зсумувавши все побачимо, що представники України домагають ся від російського правительства всего тільки признаня автономних прав і кілька разів з натиском заявляють ся за федеративною злукою з Московщиною. І перше російське правительство панів під проводом князя Львова, а опісля друге, радикальне, під кермою демаґоґа Керенського заняло супроти тих домагань України такесаме становище, як занимало царське: Україна мусить оставати слугою Московщини.

Настав місяць падолист 1917 року і принїс зі собою повстанє большевиків і повалєнє правительства Кереньского в Петрограді. До власти прийшов Лейба Троцький і Ленін.

Ся обставина ще білшье поглубила ту прірву, яка за послїдний рік роздїлила Україну від Московщини. Непорозуминє, яке панувало поміж Українською Радою а петроградським правительством тикало ся виключно тільки конституційного права та справи автономії України. З появою большевиків непорозуминє війшло на соціяльний шлях. Большевицьке правительство було скрайно соціялїстично-комунїстичне. Большевики зовсїм нїщо не робили собі з конституційних питань а тільки силоміць хотїли защіпити свої соціялїстичні науки на Україні а головно знищити серед мас народу почутє національности а натомісць защіпити інтернаціоналїзм. А ті науки голошені большевиками були такі обридливі, зводили людство до такого рода здичіня і схудобіня, що навіть українська соціял-демократична партія проголосила большевицькі науки яко „впрост противні і скрайно шкідливі народним, культурним і полїтичним потребам українського люду".

Большевики, дірвавши ся до власти в Петрограді, сейчас почали на цїлій Україні сильну большевицьку пропаґанду. Українська Рада, аби відразу перепинити ту аґітацію і відібрати їй всяку підставу дня 20. падолиста 1917 року проголосила мнїфест, яким повідомляло ся селян про поділ дїдичівських земель, про введенє осьмигодинного дня працї і контролю робітництва над промислом, про утворенє Української Народ-

Generated on 2014-11-25 12:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ної республики. Наприкінци того мінїфесту повідомляло ся, що осібна комісія є занятя випрацьовуванєм конституції для України.

По проголошеню того універсалу здавало ся, що Україну мине сумна доля Московщини, то значить Україну омине домова війна і получене з нею спустошенє, анархія і морди. Однак воно так не стало ся. Большевицька пропаґанда заразила край, знищила дотеперішну примірну згоду і єдність, підкопала повагу і значінє Української Ради і довела до домової війни, яка тривала через цїлу зиму.

Українським большевикам поспішили на поміч московські і так почала ся війна. Українська Центральна Рада всїми способами старала ся перепинити розлив крови. І так дня 15-го сїчня проголошено Меморіял — протест до московського народу та до всїх жовнїрів на фронтї, де говорило ся між иншим:

Оповітивши Українї війну, петроградське самодержано-централїстичне правительство нагнало на Україну юрби найманих людий, що звуть ся красноґвардійцями большевиками. Ті красноґвардійцї захоплюють наші городи і села, громлять мирне населенє, розбивають маґазини, арештують всякого, хто їм не любий, рабують в селян хлїб, насилують жінок, розстрілюють Українців-вояків, проколюють їм очі. Мало того, щоб зруйнувати нашу Народну Українську Републику вони збройною силою захоплюють стації зелїзниць і не дозволяють зелїзнодорожним провозити з полудня України вуголь до Київа, Полтави і других городів. Вони роблять се для того, щоб без угля спинились наші зелїзні дороги, фабрики, заводи, щоб все населенє почало мерти з голоду. Один з таких найманих людий, грабіжник, що зве себе народним комісарем Антоновим, видав розпорядженє по всїх зелїзницях, що буде розстрілювати такого, хто пропустить уголь на північ з України.

Та воно нїщо не помогло. Тодї дня 25-го сїчня Українська Центральнада Рада вислала петроградському большевицькому правительству ультимат. В тім ультиматї говорило ся, що наколи большевики протягом 24 годин не заключать мира з Україною, то тодї Українська Центральна Рада на власну руку пічне мирові переговори з Нїмеччиною і Австро-Угорщиною. Ультимат остав без відповіди. Наступ большевиків на Україну продовжував ся.

Рівночасно Українська Центральна Рада ,аби надати свому ультиматови більшої сили і показати большевикам, що український народ є рішений до останку боронити своєї волї, проголосила дня 25-го сїчня в Київі свій Четвертий Універсал, яким оголосила Україну самостійною рѣпубликою. Ось тут подаємо дослівно той історичний документ:

Народе України! Твоєю силою, волею і словом стала на землї українській вільна Народна Репулика. Справдилась колишня давна мрія батьків твоїх — борцїв за вольности і правду трудящих.

Але в тяжку годину відродилась воля України — чотири роки лютої війни знесилили наш край і людність: фабрики товарів не виробляють, заводи спиняють ся, зелїзницї росхитані, гроші в цїнї падають, хлїба зменьшуєть ся, насуває голод, по краю розплодились юрби грабіжників і злодіїв, особливо, коли з фронту посунуло війско, счинивши кріваву різню, заколот і руїну на нашій землї.

Через все се не могли відбути ся вибори в Українські Установчі Збори в приписаний нашим попередним Універсалом час, і сї збори, призначені на нинїшний день, не могли зібратись, щоб приняти з наших

Generated on 2014-11-25 12:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

рук тимчасовому найвисшу революційну владу над Україною, установити лад в Народній Республиці нашій і орґанізувати нове правительство, а тимчасом петроградське правительство „народніх комісарів", щоби привернути під свою власть Вільну Українську Республику, оповістило війну Україні і насилає на наші землї свої війска красноґвардійц в-большевиків, які грабують хлїб у наших селян і без всякої плати вивозять його в Росію, не жалїючи навіть зерна наготовленого на засїв, вбивають неповинних людей і сїють скрізь безладдє, злодїяцтво і безчинство.

Ми, Українська Центральна Рада, зробили всї заходи, щоби не допустити до братовбийчої війни двох сусїдних народів, але петроградське правительство не пішло нам на зустріч і веде дальше кріваву боротьбу з нашим народом і Республикою: крім того, те саме петроградське правительство „народніх комісарів" починає затягати мир і кличе на нову війну, називаючи її до того ще „ священною. Знов поллєть ся кров, знов нещасний друвой народ повинен класти своє життя. Ми, Українська Центральна Рада, обрана зїздами селян, робітників і салдатів України, на те пристати нїяк не можемо, нїяких війн піддержувати не будемс, бо український народ хоче миру, і мир демократичний повинен бути як найшвидше. Але для того, щоб нїяке инше не ставало Україні на перешкодї установити той бажаний мир, для того, щоб вести свій край до ладу, до творчої роботи, до скріпленя революції та волї нашої, ми, Українська Центральна Рада, оповіщаємо всїх громадян України — од нинї Українська Народна Республика стає самостійною нї від кого незалежною вільною суверенною державою українского народу.

Ґенерал Скоропадський.

Народна Українська Держава повинна бути вичищена від насланих з Петрограду найманих насильників, які топчуть права Української Республики.

Всї демократичні свободи, проголошені третим Унїверсалом, Українська Народна Республика підтверджує і зокрема проголошує: в Самостійній Народній Українській Республицї всї нації користувати-муть ся правом національно персональної автономії, признаним за ними законом девятого сїчня.

Все, що вичислене в сїм Унїверсалі не встигнемо зробити ми, Центральна Рада, в найблизших тижнях певно довершать, справлять і до останнього порядку приведуть Українські Установчі Збори. Ми наказуємо всїм громадянам нашим проводити вибори до них як найпильній-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 12:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ше, вжити всіх заходів, щоб підрахунок голосів закінчено як найскорше, щоб за кілька тижнів зібрались наші Установчі Збори — найвищий господар і впорядчик землї нашої, і закріпили свободу, лад і добробут конституції незалежної Української Народної Републики, на добро всього трудящого народу, вільної і тепер і на будуче.

Сьому-ж найвисшому нашому орґанови належатиме рішити про федеративний звязок з Народними Републиками бувшої російської держави, до того-ж часу всїх громадян Самостійної Української Народної Републики кличемо непохитно стояти на сторожі добутої волї та прав нашого народу і всїма силами боронити свою долю від усїх ворогів Селянської Робітничої Самостійної Републики Української.

УКРАЇНСЬКА ЦЕНТАЛЬНА РАДА.

В Київі, сїчня (января) 12. дня (25. н. ст.) 1918 року.

Большевицький наступ на Україну продовжував ся і дня 8. лютого столиця України, Київ, піддала ся большевицьким наїздникам. Се стало ся по цїлотижневім бомбардованю.

Першою роботою, яку перевели большевицькі банди в Київі, се рабунок міста. Серед білого дня большевицькі тягарові автомобілї ставали перед великими маґазинами і склепами і забирали відтам поживу і дорогоцїнности. І так з державного банку вони закрали кілька мілїонів карбованцїв а около двайцять мілїонів по всїляких підприємствах та від приватних осіб.

Мешканцї міста робили всякі зусиля, щоб оборонити ся перед бандитами. Вони по ріжних дїльницях міста орґанїзували оружну мілїцію, робили барикади перед дверима і вікнами, щоб оборонити свої приватні мешканя перед большевицькими грабіжниками. В той спосіб кождого дня відбували ся на вулицях міста справжнї битви і вони тривали аж до дня 1-го марта, коли то большевики були приневолені опорожнити Київ. Сей напад московських большевиків на Київ в нїчім не уступав нападови московського князя Андрія Боголюбського в 1169 роцї. Була тільки та ріжниця, що тоді то стало ся в вїцї темноти, дикунства і варварства, а тепер зробили се в двайцятім столїтю московські соціялїсти. Вони стріляли по вулицях Київа мешканцїв тільки тому, що ті носили українську національну одїж, або тому, що дехто мав козацькі вуса або по старому, запорожському звичаю чуба закрученого за уха.

Серед міста, в парку Марінськім в той спосіб большевики замордували около тисяч невинних осіб.

Трупів грабили навіть з одежи перед очима публики а відтак голих кидали на автомобілї і вивозили за місто.

Большевицьке мінїстерство, яке сейчас утворило ся в Київі проголосило свій перший указ, яким строго заборонено говорити на вулици по українськи. Повторено слова колишнього царського наймита-опричника Залуєва: „Українська мова не істнує і не сьміє істнувати...”

Чесько-словацькі відділи помагали несогірше большевикам рабувати столицю. Та коли наблизила ся небезпека, вони перші втїкли з міста. Большевицькі війска під командою Муравєва, колишнього члена царської „охрани” (тайної поліції) як що були приневолені втїкати з Київа дня 28. лютого, хотїли висадити в воздух великий міст на Днїпрі. Та українські селяни з нараженем власного житя повитягали з води міни нїм вони вибухнули і тим робом виратували міст. Двох селян утопи-

Generated on 2014-11-25 12:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ло ся. Під Київ підійшла українська армія з допомогою нїмецького вій-ска і окруживши місто відібрала його без бою. Дня 2. марта, о девятій годинї рано, українські козаки під командою Петлюри ввійшли до столицї. Населенє, якому дала ся в знаки розбишацька господарка, витало українську армію з небувалим ентузіязмом.

Цїле місто було прикрашене повеню синьо-жовтих прапорів а маси народу обкидали українських козаків цьвітами. О годинї 2-ій попо-

Українська греко-католицька церков в Шамокін, Па.

лудни український мінїстер війни, Жуковський відбув перегляд української армії на площи Собору св. Софії.

Тимчасом в Берестю Литовськім відбували ся мирові переговори поміж Нїмеччиною і Австро-Угорщиною та большевицьким правительством. Ті переговори перервано дня 9. сїчня і по кількотижневій павзї почато поновно з початком лютого. Зараз на першім засїданю відновлених переговорів заявив іменем України предсїдатель української мирової делеґації, мінїстер для торговлї і промислу на Україні, Голубович, що іменем собороної Росії може заключувати мир тільки федеральне правительство, яке би признали всї републики і державно зорґанїзовані правительства на области колишної Росії. Та коли в найблизшім часї не наступить зорґанїзованє такого федерального правительства, то тоді мир може заключувати тільки кожда република подиноко.

Відповідаючи на заяву Голубовича сказав предсїдатель мирової конференції, др. Кільман:

„Мої панове! Ми з великим заінтересованєм приняли до відома виводи предсїдателя української делеґації. Я ставлю внесок, щоб отсю заяву української делеґації влучити до актів конґресу яко важний історичний документ. Заступники союзних держав витають згідно з своєю телеґрамою з 26. грудня 1917, явившу ся в Берестю Литовськім україн-

Generated on 2014-11-25 12:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ську делєґацію. Та заступники осередних держав застерігають собі на пізнійше своє становище супроти подробиць тих виводів".

В звязи з тою заявою др. Кільман заявив, що він мусить постановити ще декілька запитів, щоб на їх підставі сотворити почву для рішеня осередних держав. До того часу вели ся переговори з петроградським правительством в справі всіх питань, які обходили територію цілої колишньої Росії. І тому він тепер мусить поставити запит до предсїдателя петроградської делєґації, чи як він і таксамо і його делєґація і на дальше мають заступати інтереси цілої Росії?

На се Троцький зложив таку заяву: Приймаючи до відома ноту проголошену українською делєґацією іменем Українського Ґенерального Секретаріяту зі свого боку російська делєґація заявляє, що відповідно до засадничого відірваня, вона не ставить ніяких перепон участи української делєґації в мировых переговорах".

Про значінє і вагу тої російської заяви ведеть ся довга і широка диспута, яка остаточно сходить до означеня питаня, чи українську делєґацію треба уважати яко підвіддїл російської делєґації або чи вона має право і треба її уважати яко делєґацію зовсїм осібної держави. І то питанє остаточно порішено в той спосіб, що українську делєґацію треба уважати за делєґацію зовсїм самостійної держави, бо Українське Правительство та делєґація призналисъ независимими і позаяк з другого боку не поставлено нїякого внеску.

В такий спосіб осередні держави і московське большевицьке правительство признали офіціяльно Україну независимою державою і вслїд за сим підписано мировий договір.

Мировий договір підписано в Берестю Литовськім дня 9-го лютого о другій годині рано. Рівночасно Нїмеччина на просьбу Української Центральної Ради зобовязала ся подати поміч Українській Народній Републиці проти большевиків. Та в тім випадку досвід українського народу був вельми гіркий. Під претекстом помочи „заприязненій державі" нїмецькі і австрійські війска пійшли в глубину краю, заняли всї більші міста, стали насильно конфіскувати збіже та запаси поживи, забирати маґазини воєнних запасів та насилувати мирний народ.

Міста Полтава, Харків, Одеса та инші легко дістали ся в їх руки. На домаганє Української Ради, щоб здержано наступ, як до того зобовязало ся з самого початку нїмецьке правительство, що на кожде домаганє українського правительства сейчас відтягне з країни свої війска, воно відповіло тепер домаганєм, щоб Україна віддала Нїмеччинї і Австрії 85 процент всего свого збіжа та всї запаси цукру, які є в краю.

В перших днях лїта практично цїла Україна находила ся в руках Нїмців які стали тут поводити ся зовсїм як в завойованім краю. Селяни стали боронити ся перед рабунками. Нїмецькі віддїли мусїли зводити правдиві битви в кождім майже селї, де народ боронив ся завзято машиновими карабінами. Стали творити ся тут то там Комітети Саомооборони. Природно, що нехіть народа звернула ся головно проти правительства Голубовича і Української Ради за то, що вони спровадили Нїмців до краю. Радї зроблено той докір, з иншого знова боку дорікано, що Голубович руководив ся зі становища одної тільки партії а не опирав ся достаточно на всїх верствах народу.

Надїяно ся, що коли зійдуть ся на день 12. мая Українські Установчі Збори, то вони усунуть партійний кабінет а поставлять на чолї репу-

Generated on 2014-11-25 12:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

блики мінїстерство більше адмінїстративне як полїтичне, вибране з мужів практичних.

До того мінїстерство Голубовича поповнило один великий блуд. Воно, як складаюче ся з самих соціял-революціонерів стало переводити в житє доктрини своєї партії. Поміж иншим проголошено так звану „соціялїзацію земель". І се був велитенський блуд, який страшно пімстив ся. Воно булоб небезпечно переводити такі експерименти в часї цїлковитого мира, а вже було правдивим самовбійством в часї так непевнім, як тоді. І тим проєктом страшенно занепокоїли ся селяни, які через не-

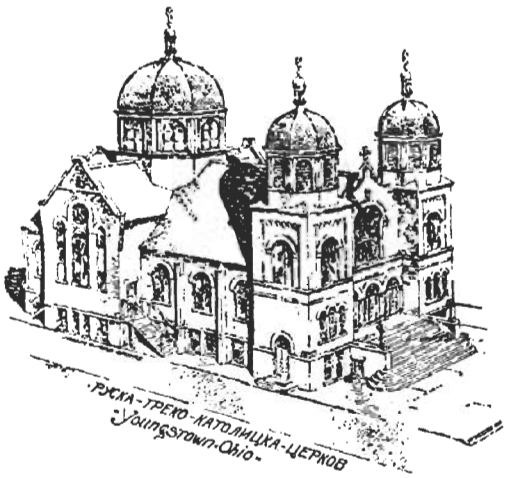

Українська греко-католицька церков в Юнґставн, Огайо.

го мали стратити всю свою землю яко власність, а тільки діставати її неначе в аренду від осібних земельних Комітетів. З того приводу стало нагло поширювати ся поміж селянами невдоволенє.

До Київа стали масами напливати селянські депутації з домаганєм, щоб правительство ограничило свою земельну реформу лише до панських маєтностий, а охоронило власність хлопських земель. Селяни застрайкували і порішили не обсївати своїх ланів, які вони думали, що після реформи їм відберуть. Сего незвичайно настрашили ся нїмецькі військові власти в Київі, думаючи, що пропаде вся їх надія на жнива на Україні. І власне се дало причину до конфлїкту поміж українськими селянами і ґенералом Айхгорном ,нїмецьким комендантом.

Однак мінїстерство Голубовича вагало ся: воно не знало дати селянам рішучої відповіди. Його опанувало партійне доктрінерство і то доктрінерство його погубило а рівночасно з тим і занапастило волю України.

По цїлій Україні, а в особенности в столици, Київі, слїдно було стан крайного напруженя. Командант нїмецької армії на Україні став нетерпеливити ся селянським страйком, побоюючи ся, що через него його правительство втратить всї запаси збіжа, які мало і надіяло ся дістати з України. І ось нараз дня 26. цвітня появив ся вулицях Київа розказ нїмецького коменданта ґенерала Айхгорна, силою якого введено на Україні нїмецькі воєнні суди. Слїдуючого дня, в ночи з 26-го на 27-го цвітня Нїмці розоружили українські дивізії, які було потворено з колишнїх пленників.

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 12:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

На засіданю малої Ради слідуючого дня український міністер війни, Жуковський, заявив, що українське правительство вислало протест до Німеччини проти того поступованя, на що німецький військовий аташе, Штольберґ відповів, що се було тільки непорозуміне. Президент міністрів Голубович виголосив остру промову проти вмішуваня ся німецьких властий у внутрішні справи України. Дебати в тій справі продовжували ся через цілий день 28-го цвітня і тоді то Порш сильно критикував правительство Голубовича за те, що воно не заапелювало до всіх українських партій о піддержку, а оставало виключно тільки на точці вузкопартійности. І нараз, о годині пів до четвертої пополудни двері відчинили ся і до салї війшов відділ німецького війска. Офіцир приказав всім піднести руки в гору. Грушівський, президент Центральної Ради рішучо проти того запротестував і не послухав німецького приказу. Та бутний німецький юнкер заболоченими чоботищами потоптав волю самостійного українського народу, поарештував міністрів і будинок Ради зачинив. Професор М. Грушівський оставав до самого вечора замкнений в сали, а як що його вечером пустили, він приказав українській ґвардії заняти давні становища і Рада порішила зібрати ся на засіданя слідуючого раня, 29-го цвітня.

Засіданя Ради йшли дальше а шеф 31-го німецького корпуса прийшов перед президента Ради та заявив, що він винує війско за арештоване сторожий і українських міністрів в такий спосіб.

Рівночасно з описаними повисше подіями відбував ся в Київі конґрес земельних властителїв. І власне в ту саму хвилину, як що в будинку Ради німецький юнкер поарештував українських міністрів, відбула ся на конґресї уплянована і приготована Німцями кумедна подія. Неначе на театральнім представленю явив ся перед Конґресом ґенерал Скоропадський а конґрес одноголосно проголосив його „гетьманом". Десь і відразу взяла ся приготована проклямація, якою „гетьман" проголосив, що привертаєть ся приватна власність а тільки панські маєтки українська держава викупить від панів і розділить їх поміж тих селян, які зовсім не мають землї.

Гетьман задержить абсолютну власть аж до скликаня нового парляменту. Він може назначувати і усувати міністрів. Свою працю почав проголошенєм православної церкви офіціяльною, однак заявив також, що і другі віроісповіданя будуть тішити ся рівним правом. Оголосив свободу преси і зборів, що власне Німці хотіли ограничити. Він сформував фінансовий комітет, який мав порядкувати і клопотати ся державними позичками.

Длячого український нарід не станув в обороні свого правительства а рівнодушно приняв до відома той замах московського чорносотенця, переведений при допомозї німецьких баґнетів? Відповідь на то питанє досить трудна. Її лише можна догадуватись. Именно головною причиною було загальне невдоволенє Радою задля її доктрінерства і насильного защіплюваня соціялістичних ідей на українські села, які то ідеї (як приміром соціялїзація землї) були впрост незрозумілі і противні вдачі і характерови українського селянина. Значить ся, що серед найкрасших надій, серед найгарнійшого розцьвіту початків української держави соціялісти своєю партійністю загирили долю України.

Як воно дальше було на Україні, про те маємо тільки неточні і відірвані вісти з тої причини, що американське правительство заборопи-

Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN
Generated on 2014-11-25 12:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google

ло всяких взаємин почтових з Україною, перестаючи її по замаху Скоропадського уважати за самостійну републику, а уважаючи її тільки за провінцію, остаючу під нїмецьким пановапем. Перше мінїстерство Скоропадського було чисто московське. Та видно в краю не так дуже обоятно його принято, бо в коротцї Скоропадський був приневлений покликати нове, коалїцийне, до якого вийшли майже через половину Українцї.

Та на Українї тепер почала ся війна селян проти Нїмцїв, яким правительство „гетьмана" дало дозвіл грабити все, що попаде. Та війна поодиноких сїл проти наїздників продовжувала ся через цїле лїто і осїнь, аж до часу, як Нїмцї по погромі на західнім фронтї були приневолені алїянтами опорожнити Україну.

З відходом Нїмцїв сейчас упало правительство Скоропадського. Поновно виринули неначе ясні метеори імена Винниченка, Голубовича, Петлюри. Той послїдний став відразу народним героєм. Він опер ся на селянських народних масах і весь народ покликав до оборони загроженої свободи. І як виходить з відірваних донесень зза моря, народ як за часів Хмельницького, лавами рушив в армію Петлюри, який в короткім часї очистив всю Україну від ворогів а навіть й післав військо у Галичину на поміч в боротьбі проти лядських хижаків.

Однак мимо всего будуччина самостійности України є непевна, бо вона зависить від тисячів всїляких обставин і нїякий смертельний чоловік не є в можности предсказати, як ті обставини можуть зложити ся завтра або позавтра.

Український народ однак з найбільшим довірем глядить на Злучені Держави, які устами свого президента проголосили найвзнеслїйшу ідею: право кождого народу до волї і свободи та самоозначеня своєї будучої волї-долї. Український нарід з повним довірем глядить на президента Вілсона, і має повну надїю, що він непохитно стояти ме при проголошених собою ідеях і при зеленім столї у Версалю поконає всї затїї реакціонерів, з якогоб народу і держави вони й не були, і що остаточно того року, з світового пожарища

Встане Україна
Світ правди засвітить
І помолять ся на волї
Невольничі дїти...

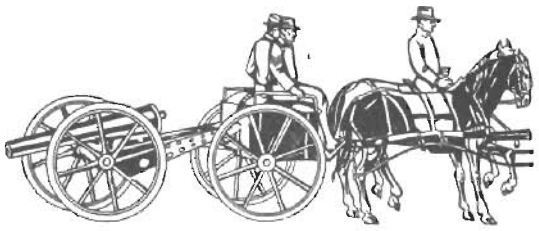

Generated on 2014-11-25 12:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В НАЙСТАВН

Найставн, се назва дільниці міста Філаделфії, Па. Українські еміґранти поселились тут перед 15-ти роками. Рух до житя в Найставн збудило Братство св. Володимира, котре засновалось тому десять літ. З надпливом більшого числа еміґрантів збільшились і їх вимоги. Гадку про будову власного дому плекало Братство св. Володимира, найстарша орґанїзація від кількох літ, та вона стала прибирати видимі форми доперва при кінци 1915 року. Именно на зборах дня 5-го вересня 1915 р. на внесенє д. Н. Росоловича засновано Товариство під назвою „Українська Громада", то товариство мало постарати ся о власний дім, в котрім містила-б ся школа, читальня і прочі товариства. До провадженя праці вибрано уряд в котрий увійшли: Н. Росолович, війт, Р. Слободзян, містовійт, Д. Штоґрин, писар, М. Куриляк, містописар, М. Сметанюк, скарбник і радні: Гр. Шаґала, Е. Шурґот, Б. Рудик, М. Пліш, М. Максимів, І. Пирчак, М. Стасєвич.

Пійшла горяча, безвпинна праця. Збори за зборами, поклики, бесїди, а за сим жертви і позички на власну хату. І по недовгім часі показались як найкрасші успіхи. Товариство закупило гарний нарожний дім, до котрого прибудовано новий будинок. Показалось при річнім справозданю, що однорічний оборот гроша виносив 10 тисяч долярів.

Засновано школу для дїтей і для старших неграмотних, засновано Аматорський Кружок, відіграно кілька представлень, дано пару разів концерти, засновано банду, заложено читальню, відділ запомогового Тов. „Провидїнє" та вкінци громада зістала зачартерована. Можливо, що се є перший чартер під назвою „Юкраініен Лійґ" в Америці.

Не завидуй богатому: богатий не має
Ні приязни ні любови — він все те наймає;
Не завидуй могучому. бо той заставляє;
Не завидуй і славному: славний добре знає,
Що не його люди люблять, а ту важку славу,
Що він кровію і сльозами вилле на забаву.
І молоді, як зійдуть ся, то любо та тихо,
Як у раю — а дивиш ся — ворушить ся лихо...
Не завидуй же нїкому, дивись кругом себе:
Нема раю на сїм съвітї, хиба що на небі!...

ТАРАС ШЕВЧЕНКО.

Generated on 2014-11-25 12:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ЧИ ВІДЧУВАЄТЕ УМУЧЕНЄ І ЗНЕОХОТУ?

Чи хорієте браком заінтересованя і зростаючим вичерпанєм сил? То є признаки, що Ваші нерви потребують піддержки. Найлїпшим лїком на то є

ТРІНЕРА АНҐЕЛЇКИ ГІРКИЙ ТОНЇК

Той лїк є незвичайно добрий і успішний, дїлає легко на жолудок. Його зроблено з анґелїки і иншого гіркого зїля та природного, чистого білого вина. Як що той лїк ужиє ся перед спанєм, він спричиняє здоровий сон. Як що його візьметь ся рано, він сталить Вашу енерґію і скріпляє сили. Численні фармери писали до нас як той лїк помогає їм в часї важкої роботи а знова многі з полудневих сторін доносили нам, що він є незрівнаний для подужуючих по важкій слабости малярії. Дістати можна по всїх аптиках. Цїна 1 дол. 25 цнт.

ТРІНЕРА ЛЇК НА КАШЕЛЬ

повинен постійно находити ся у родинній скриночцї з медицинами на випадок простуди, кашлю, катару і т. п. Дістати можна в цїнї по 25 і 50 центів по всїх аптиках або почтою за надіслане 35 чи 60 цнт.

ТРІНЕРА ЧЕРВОНІ ПІЛЮЛЬКИ

є знаменитим лїком на колене, як що переберетъ ся міру в їдї або напитку і т. п. 25 центів по всїх аптиках або почтою за пересланєм 27 центів.

ТРІНЕРА АНТІПУТРІНА

є знаменитим десінфекційним средством для зовнїшного ужитку. Знамените средство до полоканя горла в часї простуди, до полоканя уст а в особенности, як що хтось хорує на зуби, то найлїпше антисептичне средство на рани, рака і т. п. 50 центів або 1 доляра в аптиці, або почтою за 60 центів чи 1 дол. і 15 цнт.

Цїни в Канадї трохи висші.

JOSEPH TRINER COMPANY,

Manufacturing Chemists,

1333—1343 S. ASHLAND AVE., CHICAGO, ILL.

Generated on 2014-11-25 12:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ЧИ ВИ О ТІМ НЕРАЗ НЕ ДУМАЛИ?

Нема ліпше, як під ниїшний час, в таку велику дорожню, мати свій кавалок ґрунту, свою хату а при хаті все своє, чого чоловікови кождого дня потрібно. Кождий повинен собі купити пару акрів при великім і фабричнім місті Мілвіл, Ню Джерзи. Сім літ минуло, як ми там кольонізуємо, люди у нас купують по 5 і більше акрів і вже забудовало ся на своїх землях кількадесять родин, котрі свобідно на своїм ґрунті живуть, а до того, хто хоче, робить як би по великих містах або майнах. Хто має старші діти до роботи, той не повинен анї надумувати ся, бо хлопцям і дівчатам в Мілвіл добре платять, а кромі сего живуть на свіжім воздусї і при гарній місцевости. Кождий мусить признати, що українська кольонія в Мілвіл розвиває ся дуже гарно і є одною з найбільших в Америці. На тій кольонії Українці мають свою церков і дякоучителя та мають всякі вигоди щодо школи. Нині можна купити тут ще землю тано, а будьте певні, що за ту саму землю треба буде пізнїйше заплатити дорого.

Тепер найлїпша пора приспособити ся на слїдуючу весну, бо чейже переконайсьте ся, що дорожня не устає і не сподійте, що скоро устане. — Адреса компанії:

THE EUROPEAN COLONIZATION CO.,
2337 Orthodox Street, Frankford-Phila., Pa.

Українці! Проваджу інтерес в Філаделфії около 14 літ. Кождий з Вас чогось потребує, а удаєте ся звичайно до чужих. Та чужі ніколи так не порадять як свої. Хочете купити гавз, чи вирентувати, порадити ся, де купити добру фарму, штор — де би Вам могло поводити ся найлїпше, хочете асекурувати ся самі, або свій гавз, чи річи в дома, маєте з ким або проти кого яку справу, купити ґросерню, бучерню і т. д.? Чому не піти до своїх? Удайте ся до такого, що має довголїтну практику в таких інтересах, а ми Вам порадимо, купимо, чи продамо і взагалї полагодимо кожду справу. Я перевів сотки всяких справ і нині ті люди є з тих інтересів вдоволені та доробили ся гарного маєтку.

B. MATOLICZ **2337 ORTHODOX STREET, FRANKFORD-PHILA., PA.**

Generated on 2014-11-25 12:28 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

Telephone: Lombard 2593.

ПОВАЖАНІ ЗЕМЛЯКИ!

Війна скінчила ся вже, проте сейчас, ЯК ТІЛЬКИ КОМУНІКАЦІЯ ОТВОРИТЬ СЯ, кождий буде міг свої справи полагодити.

Не забувайте отже, що від років Вам знана канцелярія, яка находить ся у ВЛАСНІМ БУДИНКУ:

1) Виробляє і потверджує всїлякі ДОКУМЕНТИ так для Америки як і для всїх инших держав в Европі, то є КОНТРАКТИ КУПНА ТА ПРОДАЖИ, СКРИПТИ ДОВЖНІ, ПОВНОВЛАСТИ і т. д.

2) Пересилає ГРОШІ до краю тано і безпечно.

3) Продає ШІФКАРТИ НА ВСІ ЛІНІЇ.

4) Продає і купує ДОМИ і ҐРУНТА так в Америцї, як і в старім краю.

5) Занимаєсь вишукуванем і стяганем СПАДКІВ в кождій державі.

6) Асекурує доми і меблї від огню.

7) Виробляє СЛЮБНІ ЛАЙСНЕСИ кождого дня — також вечерами.

ПОРАДИ ВСЯКОГО РОДА ЗОВСІМ БЕЗПЛАТНО.

Пишіть або голосіть ся на адресу:

T. J. HRYCEY AND CO.,

329 SOUTH 4th STREET, PHILADELPHIA, PA.

Real Estate Broker, Notary Public, Insurance and Information Office.

Канцелярія отворена кождого дня (крім неділь) від години 9-ої рано, до 9-ої вечером.

Кождий Українець повинен читати часопись

"АМЕРИКУ"

ЧОМУ? Бо—

„АМЕРИКА" — стоїть на ґрунтї християньско-католицькім, видвигаючи справи нашої віри, обряду і Церкви на чільне місце.

„АМЕРИКА" — стоїть на становищи національно-християньскім, боронить української ідеї і інформує нашу публику про хід української справи в старім краю.

„АМЕРИКА" — се орґан здорово-понятого демократизму, що боронить справи робітничої перед визиском капіталїзму.

ПЕРЕДПЛАТА:

В Злучених Державах і Канадї:

На рік $3.00
На пів року 1.75
На три місяцї 1.00

Гроші можна слати моней ордером, чеком або одноцентовими почтовими марками.

— АДРЕСУЙТЕ: —

"AMERICA",

827 N. FRANKLIN STREET, PHILADELPHIA, PA.

Generated on 2014-11-25 11:19 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain, Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ДРУКАРНЯ "АМЕРИКИ"

є заосмотрена в новий вибір черенок, обвідок, орнаментів і много инших прирядів друкарських і тому може виконати найріжнороднїйші роботи друкарські відповідні для ріжних галузей інтресу.

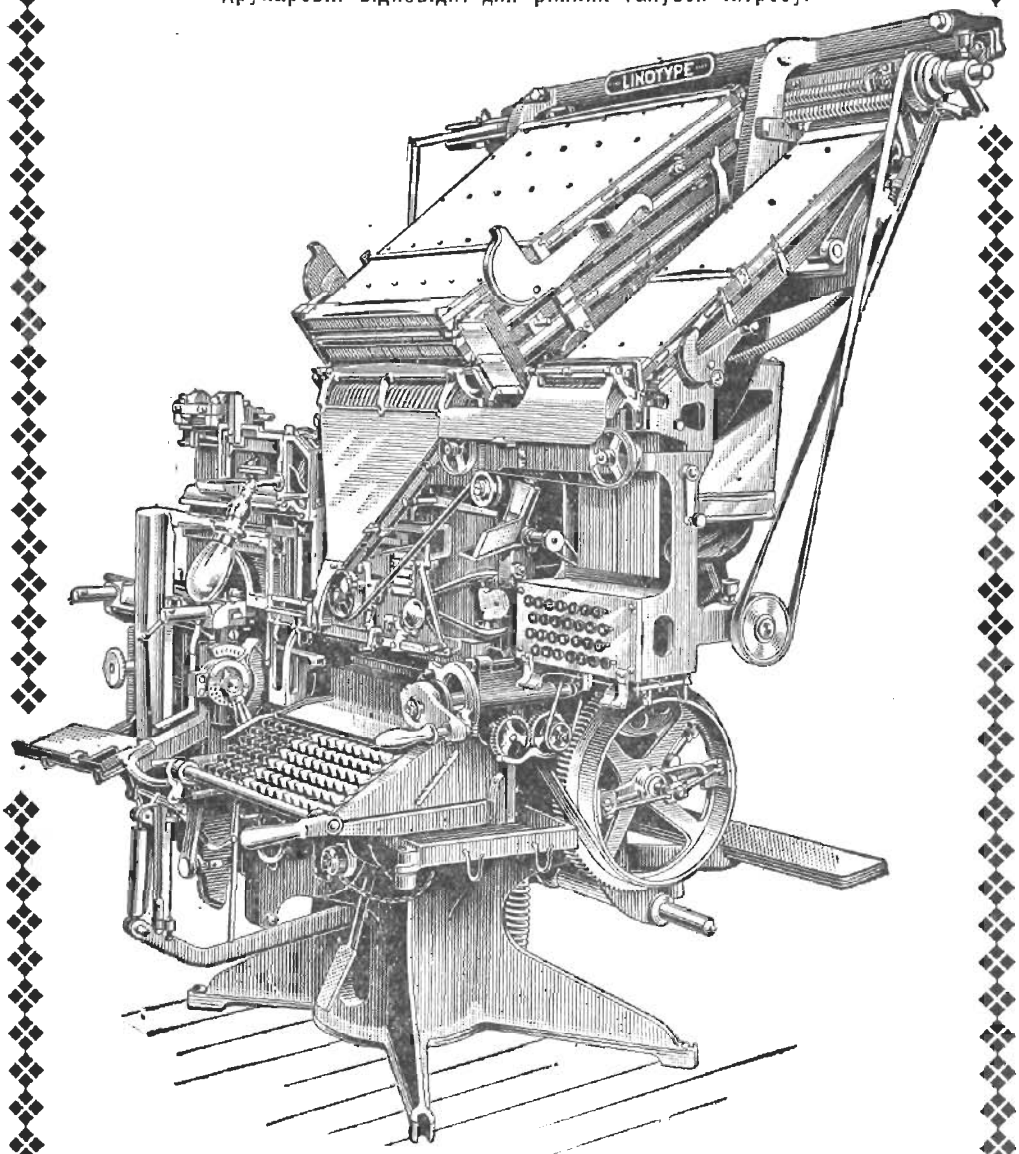

Машина Лайнотайп Модел 14, одна з найновійших в друкарнї.
Друкарня „Америки" посїдає найновійші машини і тому є в змозї зробити кожду роботу ДЕШЕВО, СКОРО і ГАРНО. Просимо прислати нам якубудь роботу, а переконаєте ся о правдивости наших слів.
Всякі замовленя просимо слати на адресу:

"AMERICA",

827 N. FRANKLIN STREET, PHILADELPHIA, PA.

Generated on 2014-11-25 11:20 GMT / http://hdl.handle.net/2027/uiug.30112109845625
Public Domain. Google-digitized / http://www.hathitrust.org/access_use#pd-google
Digitized by Google
Original from UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ "ПРОВИДЇНЯ"!

Се є одинока українська, християнсько-католицька запомогова орґанїзація на вільній американській землї.

Весь віруючий український загал в Америцї повинен вступати лише до „Провидїня", бо воно не лише шанує сьвяті почуваня кождого Українця-католика, але дає йому як найбільші матеріяльні користи.

В „ПРОВИДЇНЮ" КОЖДИЙ МОЖЕ ОБЕЗПЕЧИТИСЬ ЗА НАЙНИЗШОЮ ОПЛАТОЮ, ЯКУ МАЄ ЯКАНЕБУДЬ ОРҐАНІЗАЦІЯ ВЗАГАЛЇ, НА 100, 250, 500 ТА 1.000 ДОЛЯРІВ.

„ПРОВИДЇНЄ" ВИПЛАЧУЄ ПОСМЕРТНЕ НА СЛУЧАЙ ЗАБИТЯ АБО ПРИПАДКОВОЇ СМЕРТИ, ЗАРАЗ ПО ВСТУПЛЕНЮ ЧЛЕНА ДО ОРҐАНІЗАЦІЇ.

„ПРОВИДЇНЄ" ДАЄ СВОЇМ ЧЛЕНАМ НА СЛУЧАЙ КАЛЇЦТВА АБО НЕВИЛЇЧИМОЇ НЕДУГИ СТАЛІ МІСЯЧНІ ЗАПОМОГИ.

„Провидїнє" приймає дїтий членів „Провидїня" і виплачує родичам на случай смерти високі запомоги на похоронні кошта.

„Провидїнє" друкує для своїх членів українськй католицьку часопись „Америку" три рази на тиждень і розсилає її своїм членам за дуже низьку заплату.

„Провидїнє" дає кождому свому членови вдоволенє і спокій за судьбу свою і своїх родин.

„ПРОВИДЇНЄ" ВЕДЕ ГОСПОДАРКУ ДУЖЕ ОЩАДНО, А СЕ ВИДКО З ТОГО, ЩО МАЄТОК ЙОГО ЗРІС ПОНАД СТО ТИСЯЧ ДОЛЯРІВ.

Віддїли „Провидїня" повинні бути в кождій місцевости, а там де вони вже є, то повинні пригорнути до себе весь віруючий загал.

КОЖДИЙ ЩИРИЙ УКРАЇНЕЦЬ МОЖЕ ПРИСЛУЖИТИСЯ СВОМУ НАРОДОВИ, ЦЕРКВІ, СВОЇМ БЛИЖНИМ І ОРҐАНІЗАЦІЇ, КОЛИ ЗАЛОЖИТЬ В СВОЇЙ МІСЦЕВОСТИ ВІДДЇЛ „ПРОВИДЇНЯ".

По всї поясненя і поученя належить писати до Головного Офісу „Провидїня":

PROVIDENCE,

813 N. FRANKLIN STREET, PHILADELPHIA, PA.

ЯК ПОВЕРНУТЬ НАШІ ГЕРОЇ ЗЗА МОРЯ,

то їх утіха з віднесеної побіди буде подвійна, коли вони знайдуть всю свою рідню в найліпшім здоровлю. З тої то власне причини Ви потребуєте ліки", який здержував би недуги від Ваших порогів та помагав відпорній силі природи викинути з Вашого організму всі небезпечні матерії і бацили.

ТРІНЕРА ЕЛІКСІР ГІРКОГО ВИНА

сповнює ту задачу в найбільше успішний спосіб. Се є домовий ліки в найгарнійшім того слова значіню по тій причині, що його складові частини дають повну ґарантію за наслідки. Той ліки приготовлюють ся з гіркого зілля, яке має прикмету прочищувати жолудок та внутрішні орґани — а дальшою складовою частию є природне червоне вино, що скріплює цілу систему.

Той ліки привертає апетит, управильнює трав-лене та приневолює внутрішні орґани сповнювати приписану роботу. Се є незрівнаний ліки в випадках

нестравности	нервозности
затвердженя	безсонности
розвільненя	затрати енерґії
болю голови	ослабленя взагалї

та всяких иных, недуг, спричинених в жолудку. Рівнож в часі особливих жолудкових недуг (приміром у жінок в часі зміни житя, жолудкових недуг у майнерів та иных робітників, що вдихують ґази і т. п.) є то вино незвичайно помічне. Ціна $1.10. По всіх антиках.

ТРІНЕРА ЛІНІМЕНТ

є знаменитим средством на ревматизм, невральґію, напухлини, болї в мязах та змучене ніг. Ціна 35 центів і 65 центів по всіх антиках або почтою за присланем 45 центів і 75 центів.

(Ціни в Канадї трохи вищі.)

Ліки Тріпера здобули собі найвищі надгороди, золоті медалї та похвальні грамоти на численних міжнародних виставах як 1909 року в Сітл, 1910 року в Бруксели і Лондонї, 1911 року в Парижи і Римі. Послїдне найвище віданачене:

Золотий медаль, Сан Франціско 1915. Найвища нагорода, Панама, 1916.

JOSEPH TRINER COMPANY,

Manufacturing Chemists,

1333—1343 S. ASHLAND AVE., CHICAGO, ILL.